

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΤΜΗΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ,
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ &
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ «ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-MASTER IN
LAW AND ECONOMICS»**

Διπλωματική Εργασία

**«Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης
υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια
Δυτικής Ελλάδος»**

Υπεύθυνη εκπόνησης εργασίας

Ελένη Α. Καρακάση

Επιβλέπων καθηγητής

Δρ. Μιχαήλ Πολέμης

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2018

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος», έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακής Φοιτήτριας

Όνοματεπώνυμο: Ελένη Α. Καρακάση

Ημερομηνία: 28^η Σεπτεμβρίου 2018

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Στον παππού μου Δημήτρη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο των καθηγητών που αποτέλεσαν το διδακτικό δυναμικό του καινοτόμου μεταπτυχιακού προγράμματος του Πανεπιστημίου Πειραιώς με τίτλο «Δίκαιο και Οικονομία», για την οργάνωση ενός ολοκληρωμένου προγράμματος σπουδών και τη μεταλαμπάδευση σημαντικών γνωστικών αντικειμένων, τα οποία αποτέλεσαν αρωγό για την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ιδιαίτερη θέση ανάμεσα σ' αυτούς κατέχει και ο επιβλέπων καθηγητής κ. Μιχαήλ Πολέμης, ο οποίος από την πρώτη στιγμή στήριξε το θεματικό πλαίσιο της εργασίας μου, κάνοντας εύστοχες επισημάνσεις καθ' όλη τη διάρκεια συγγραφής της.

Στη συνέχεια, θέλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου, Ειρήνη και Αχιλλέα, στηρίγματα ζωής στην πανεπιστημιακή μου διαδρομή και έμπνευσης στην επαγγελματική μου πορεία. Ξεχωριστή θέση στους ανθρώπους που αξίζουν ένα μεγάλο ευχαριστώ κατέχουν ο μικρός μου αδερφός Δημήτρης, ο οποίος συνεχίζει να με «ανέχεται» και η συνονόματη γιαγιά μου για την αγάπη και τη βοήθειά της. Δεν πρέπει να λησμονήσω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και στους αγαπημένους φίλους που μου συμπαραστάθηκαν σε αυτή μου την προσπάθεια, όπως επίσης και για την υπομονή και κατανόηση που επέδειξαν, όταν αδυνατούσα να ανταποκριθώ στις δικές τους προσδοκίες.

Τέλος, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω από καρδιάς τον συνοδοιπόρο μου σε αυτό το όμορφο πανεπιστημιακό ταξίδι, αλλά προπάντων τον συνοδοιπόρο μου στη ζωή Νίκο, ο οποίος με ενθάρρυνε και με βοήθησε σε όλες τις δύσκολες στιγμές μου και με χειροκρότησε σε κάθε μου επιτυχία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων αποτελεί εγχείρημα από τεχνικής, οικονομικής και γεωστρατηγικής απόψεως ιδιαίτερος απαιτητικό και περίπλοκο, με μεγάλη οικονομική και γεωπολιτική σημασία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Εντός των πλαισίων αυτών, σε μια ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά και εν μέσω οικονομικής κρίσης, αυστηρών μέτρων λιτότητας και δημοσιονομικής προσαρμογής, η ανάγκη εκμετάλλευσης του διαθέσιμου ορυκτού πλούτου και των ενεργειακών πόρων κατέστη επιτακτική για τη χώρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το ελληνικό Δημόσιο, έπειτα από αδράνεια σχεδόν δεκαπέντε ετών, επανεκκίνησε τις διαδικασίες διερεύνησης ενδεχόμενων κοιτασμάτων εντός των περιοχών όπου ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα. Παράλληλα, προέβη στη σταδιακή διαμόρφωση κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, με σκοπό την προσέλκυση υποψήφιων επενδυτών, με εμπειρία στον ενεργειακό τομέα, για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων.

Κατόπιν των ανωτέρω, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (εφεξής ΥΠΕΚΑ) δημοσίευσε ανοιχτή πρόσκληση για εκδήλωση ενδιαφέροντος, σχετικά με την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε δύο θαλάσσιες περιοχές της Δυτικής Ελλάδος. Έπειτα από συγκριτική αξιολόγηση των τελικών δεσμευτικών προσφορών, τα επενδυτικά σχήματα που επιλέχθηκαν ήταν τα Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. (ΕΛΠΕ Α.Ε), η Edison International S.p.A (Edison) και Petroceltic Resources plc (Petroceltic), για την περιοχή του Πατραϊκού κόλπου και οι εταιρείες Energean Oil & Gas-Ενεργειακή Αιγαίου Ανώνυμη Εταιρεία Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων (Energean Oil&Gas) και Trajan Oil & Gas Limited (Trajan Oil), για την περιοχή του Κατάκολου.

Μέσα σ' αυτό το διαμορφωθέν πλαίσιο, η παρούσα διπλωματική εργασία αποσκοπεί στη θεωρητική αποτύπωση των οικονομικών και νομικών πτυχών της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, επιχειρώντας συγχρόνως την καταγραφή του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων, των δημιουργούμενων δικαιικών κενών και των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν στη γεωγραφική περιοχή της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ερευνητική στόχευση της παρούσας εργασίας δεν εξαντλείται στη βιβλιογραφική παρουσίαση του υπό έρευνα αντικείμενου και των επιμέρους συνιστωσών του, αλλά αναζητεί την άποψη των εμπλεκόμενων μερών, ήτοι των δραστηριοποιούμενων εταιρικών σχημάτων και των κυβερνητικών φορέων, αναφορικά με την ανάλυση καίριων ζητημάτων που επενεργούν στον υπό εξέταση ενεργειακό κλάδο. Για την επίτευξη του ως άνω σκοπούμενου αποτελέσματος, ως μεθοδολογικό εργαλείο έρευνας χρησιμοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, στις οποίες συμμετείχαν τρεις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές και δύο κυβερνητικοί φορείς, μέσω των οποίων αντλήθηκαν σημαντικά δεδομένα και καταγράφηκαν αποτελέσματα.

ABSTRACT

The exploitation of hydrocarbons is a technically, economically and geostrategically demanding and complicated project of great financial and geopolitical significance at both national and international level. In the current era of competitive global market and amidst the economic crisis, strict austerity measures and harsh fiscal adjustment, the need to exploit the available energy resources has become imperative for the country. Thus, after nearly fifteen years of inactivity the Greek State restarted the procedures for exploring potential deposits within the areas of its territorial integrity. At the same time, it gradually developed a suitable business environment to attract potential investors with experience in the energy sector to research and exploit hydrocarbons.

In view of the above, the Ministry of Environment, Energy and Climate Change publicly invited corporations to express their interest regarding the granting of exploration and exploitation rights for hydrocarbons in two marine areas of Western Greece. Following a comparative assessment of the final bids, the selected investment schemes were Hellenic Petroleum SA, Edison International SpA and Petroceltic Resources plc, for the Gulf of Patras and Energean Oil & Gas-Energy Aegean Societe Anonyme Research and Production of Hydrocarbons and Trajan Oil & Gas Limited for the Katakolo area.

Therefore, this diploma thesis intends to analyze the economic and legal aspects of the exploration and exploitation of hydrocarbons in Greece on a theoretical level, as well as to examine the existing legislative framework governing hydrocarbons law, highlight the legal gaps and evaluate the concession contracts signed regarding the geographical area of the Region of Western Greece. Furthermore, it should be noted that the purpose of my research is not solely to present the topic and the individual components of my thesis from just a bibliographic point of view. On the contrary, an effort will be made to document the view of the parties involved, the active partnerships and the governmental bodies, regarding the analysis of key issues affecting the energy sector which is under consideration. In order to achieve the above-mentioned result, interviews were conducted as a methodological tool for research, involving three companies operating in the concession areas and two government bodies, through which important data were collected.

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iv
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	v
ABSTRACT.....	vi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Εισαγωγή	12
1.1 Σκοπός εκπόνησης εργασίας.....	13
1.2 Δομή	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων.....	16
2.1 Τα κυριότερα σημεία προϋφιστάμενων νομοθετημάτων	16
2.1.1 Ο Νόμος 3948/1959 Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρά και αεριώδει καταστάσει	16
2.1.2 Ο Νόμος 468/1976 Περί αναζήτησεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων.	18
2.2 Αποτύπωση του σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου.....	22
2.2.1 Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας και της Ενεργειακής Κοινότητας στη διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου.....	23
2.2.2 Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 94/22 ΕΚ.....	25
2.2.3 Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο περί αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011).....	27
2.2.3.1 Συνομολόγηση της σύμβασης και διαδικασίες παραχώρησης.....	28
2.2.3.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός και νομική φύση των συμβάσεων παραχώρησης.....	30
2.2.3.3 Συμβατικός τύπος: Μίσθωση και Διανομή Παραγωγής.....	33
2.2.3.4 Κοινοπραξία Δημοσίου-Ιδιωτών.....	39
2.2.3.5 Το φορολογικό καθεστώς των συμβάσεων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων	43
2.2.3.6 Προστασία του περιβάλλοντος και μέτρα ασφαλείας	52

2.3 Αξιολόγηση – κριτική προσέγγιση	56
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	65
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Οι συμβάσεις παραχώρησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος	70
3.1 Η εξέλιξη της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.....	70
3.2 Βασικά χαρακτηριστικά των συμβάσεων παραχώρησης στις θαλάσσιες περιοχές Πατραϊκού και Κατάκολου.....	74
3.2.1 Παρουσίαση των εταιρικών σχημάτων που δραστηριοποιούνται στις συμβατικές Περιοχές της Δυτικής Ελλάδος.....	79
3.3 Οι Συμβάσεις Μίσθωσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος: Δομή και Περιεχόμενο	85
3.3.1 Το μίσθωμα, οι αποζημιώσεις και τα ανταλλάγματα στα πλαίσια των υπό εξέταση συμβάσεων.....	90
3.3.2 Το φορολογικό πλαίσιο των συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου.....	95
3.3.2.1 Ο Εθνικός Λογαριασμός Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γενεών.....	102
3.3.3 Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.....	104
3.4 Κριτική προσέγγιση-Συμπεράσματα	109
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Μεθοδολογικό Πλαίσιο Έρευνας.....	123
4.1 Ορισμός γενικών και ειδικών ερευνητικών στόχων	123
4.2 Ανάπτυξη μεθοδολογικής προσέγγισης και επιλογή ερευνητικού πεδίου.....	124
4.2.1 Η Συνέντευξη ως μεθοδολογικό εργαλείο έρευνας.....	126
4.2.2 Δειγματοληψία και ορισμός στόχου.....	129
4.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας.....	131
4.4 Ανάλυση συνεντεύξεων και σύνδεση ερευνητικών στόχων.....	132
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου	135
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Αποτελέσματα Έρευνας	137
5.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων για τα εταιρικά σχήματα.....	137

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

<i>5.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων για τους φορείς.....</i>	144
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Συμπεράσματα.....	149
<i>6.1 Συμπεράσματα εργασίας.....</i>	149
<i>6.2 Περιορισμοί έρευνας.....</i>	154
<i>6.3 Προτάσεις μελλοντικής έρευνας.....</i>	157
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	162
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ.....	172

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΙ.....	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠΟ.....	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑΤΕΙ.....	Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΚ.....	Αστικός Κώδικας
ΑΚΑΓΕ.....	Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών
ΑΠ.....	Άρειος Πάγος
Δ.Ε.Π.....	Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου
Δ.Ε.Π-Ε.Κ.Υ.....	Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου για την Έρευνα και Ανάπτυξη Υδρογονανθράκων
ΕΔΕΥ ΑΕ.....	Ελληνική Διαχειριστική Εταιρεία Υδρογονανθράκων
ΕΕ.....	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ.....	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΑΕ.....	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΚΑΧ.....	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΛΚΑΓ.....	Εθνικός Λογαριασμός Αλληλεγγύης Γενεών
ΕΛΠΕ Α.Ε.....	Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε
ΕΟΚ.....	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠΕ.....	Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΕτΕΕ.....	Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕτΕΚ.....	Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΕτΚ.....	Εφημερίδα της Κυβέρνησης
ΕΦΚΑ.....	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
ΚΔΔ.....	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΥΑ.....	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΦΔ.....	Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας
ΚΦΕ.....	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος

N.....	Νόμος
ΝΔ.....	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝΠΔΔ.....	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΠΔ.....	Προεδρικό Διάταγμα
Σ.....	Σύνταγμα
ΣΛΕΕ.....	Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣΜΠΕ.....	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠΔ.....	Σχέδιο Περιβαλλοντικής Δράσης
ΣΠΕ.....	Στρατηγική Περιβαλλοντικής Εκτίμησης
ΥΑ.....	Υπουργική Απόφαση
ΥΠΕΚΑ.....	Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΕΚΑ.....	Υπουργός Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΦΕΚ.....	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΦΠΑ.....	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
Edison.....	Edison International S.p.A
Energean Oil & Gas.....	Energean Oil and Gas-Ενεργειακή Αιγαίου Α.Ε Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων
Petroceltic.....	Petroceltic Resources plc
Trajan Oil.....	Trajan Oil and Gas Ltd
WKO.....	West Kom Ombo

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Εισαγωγή

Άμεσα συνδεδεμένη με το ευρύτερο πολιτικοοικονομικό γίνεσθαι, η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων αποτελεί έναν από τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας με υψηλό επίπεδο ευαισθησίας σε εξωγενείς παράγοντες. Οι οικονομικές και γεωπολιτικές εξελίξεις σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο δύνανται να επηρεάσουν κατά τρόπο άμεσο, όχι μόνο την εκμετάλλευση συγκεκριμένων κοιτασμάτων, αλλά και ολόκληρου του ενεργειακού κλάδου. Προς αυτή την κατεύθυνση, η «ενέργεια» -υπό τη στενή ερμηνεία της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων- αποτελεί μηχανισμό ανάληψης συλλογικών, δημόσιων και ιδιωτικών πρωτοβουλιών, κατάρτισης επιστημονικών ερευνών και διαμόρφωσης ενεργειακών, παραγωγικών και καταναλωτικών προτύπων, ενώ παράλληλα αναδεικνύεται σε πολυδιάστατη και εναλλακτική πηγή εισροών για την ελληνική οικονομία. Εξάλλου, η εκμετάλλευση του διαθέσιμου ορυκτού πλούτου και συνακόλουθα των υδρογονανθράκων, οι οποίοι συνιστούν δημόσιο αγαθό, πρέπει να λαμβάνει χώρα επί τη βάση της δημόσιας ωφέλειας και της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης του κλάδου της οικονομίας.

Στα πλαίσια αυτά, ο Έλληνας νομοθέτης διαβλέποντας τόσο την κορύφωση της κρίσης στις σχέσεις Ρωσίας-Ουκρανίας και την προσπάθεια της Ευρώπης να διασφαλίσει τις πηγές ενέργειας, όσο και τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης σε εθνικό επίπεδο, προέβη σε αναμόρφωση του απαρχαιωμένου και δυσκίνητου νομοθετικού καθεστώτος, εκσυγχρονίζοντας το ενεργειακό πλαίσιο που ρυθμίζει την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Προς αυτή την κατεύθυνση, η επανεκκίνηση των διαδικασιών παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε περιοχές που το ελληνικό κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα, είχε σαν αποτέλεσμα την ανασυγκρότηση της οικονομίας και την περαιτέρω ανάπτυξη. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των ενεργειακών στόχων αποτέλεσε η θέσπιση κανονιστικού πλαισίου, το οποίο να καθορίζει με σαφήνεια τις διαδικασίες, τους όρους, τα δικαιώματα-υποχρεώσεις των μερών και τις προϋποθέσεις παραχώρησης των ως άνω δικαιωμάτων, αποτυπώνοντας ταυτόχρονα την εξειδικευμένη τεχνογνωσία και την ένταση κεφαλαίων που απαιτούνται για την επίτευξη των επενδυτικών σχεδίων.

Περαιτέρω, η διαμόρφωση ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος και η προσφορά περισσότερων κινήτρων σε υποψήφια επενδυτικά σχήματα, επιβεβαιώνονται, τόσο από την τροποποίηση του Ν 2289/1995 (ΦΕΚ 27/08.02.1995) με τον Ν 4001/2011 (ΦΕΚ 179/22.08.2011), όσο και από την υπογραφή των συμβάσεων του πρώτου γύρου αδειοδοτήσεων για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου και στη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων, οι οποίες προσέλκυσαν το ενδιαφέρον εταιριών με δυναμικό ενεργειακό προφίλ. Οι ως άνω συμβάσεις που υπεγράφησαν στην Αθήνα την 14^η Μαΐου του έτους 2014, έχουν ιδιαίτερη θεωρητική και πρακτική αξία, καθώς

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

αποτελούν την πιο σύγχρονη και νομικά εξελιγμένη πράξη παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εκ μέρους του ελληνικού κράτους.

Όπως θα διαφανεί ακολούθως, η μελέτη της παρούσας εργασίας επικεντρώνεται στις συναφθείσες συμβάσεις παραχώρησης που έλαβαν χώρα εντός των γεωγραφικών ορίων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, ήτοι στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τη σύμβαση μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ΕΛΠΕ Α.Ε, Edison και Petroceltic για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού κόλπου, η οποία κυρώθηκε με το Ν 4299/2014 (ΦΕΚ Α'221/3-10-2014) και τη σύμβαση μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών Energean Oil & Gas και Trajan Oil για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου, η οποία κυρώθηκε με το Ν 4289/2014 (ΦΕΚ Α'220/3-10-2014).

1.1 Σκοπός εκπόνησης εργασίας

Η ανάπτυξη και εγκαθίδρυση εννόμων σχέσεων σχετικά με την έρευνα, εκμετάλλευση, μεταφορά και πώληση υδρογονανθράκων, υγρών και αερίων, όπως το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, αντίστοιχα, συνιστούν ένα νέο δυναμικό κλάδο του δικαίου της ενέργειας. Η σημασία των υδρογονανθράκων, ως αγαθού ανελαστικού, καθίσταται καθοριστική από τη στιγμή που συμβάλλει στη διαμόρφωση στρατηγικών, κινεί την οικονομία και σηματοδοτεί γεωπολιτικές ανακατατάξεις. Εντός των πλαισίων της ελληνικής επικράτειας, η αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας, ενόψει πολιτικών, οικονομικών και ενεργειακών διλλημάτων, έχει απασχολήσει επί δεκαετίες τη δημόσια διοίκηση και το επιχειρείν. Παράλληλα, η πολυδιάστατη φύση του υπό μελέτη αντικείμενου, σε συνδυασμό με την εδραίωση καίριων χαρακτηριστικών όπως, τεχνογνωσία, υποδομές, περιβαλλοντικές ρυθμίσεις, καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό, και θεσμοθετημένων νομικών και οικονομικών μέτρων, ικανών να συμβάλλουν στην προσέλκυση επενδύσεων, θέτοντας σε λειτουργία τους μηχανισμούς ανάπτυξής του, δεν βρήκαν πρόσφορο έδαφος στη χώρα, η οποία υστερούσε στη διαμόρφωση ελκυστικών ενεργειακών δραστηριοτήτων και στην ανάπτυξη στρατηγικού σχεδίου εκμετάλλευσης των διαθέσιμων κοιτασμάτων.

Το κίνητρο επαναπροσδιορισμού του εγχώριου ενεργειακού καθεστώτος δόθηκε, αφενός μεν από τις νομοθετικές και γεωπολιτικές εξελίξεις, αφετέρου δε από τη διακοπή των αδειοδοτήσεων για έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων, κατά τον πρώτο γύρο παραχωρήσεων το έτος 1997, καθώς το ισχύον τότε νομοθετικό καθεστώς δεν κατάφερε να προσελκύσει το ενδιαφέρον μεγάλων πετρελαϊκών εταιρειών. Κατόπιν των ανωτέρω, ο εκσυγχρονισμός του νομοθετικού

πλαisiού κατέστη επιτακτικός, συμβάλλοντας καθοριστικά στην επανεκκίνηση των διαδικασιών παραχώρησης και επαναποθετώντας τη χώρα στον ευρωπαϊκό ενεργειακό χάρτη. Εντός του διαμορφωθέντος πλαισιού, το ενδιαφέρον κατάρτισης της παρούσας διπλωματικής εργασίας παρουσιάζει σύνθετα ποιοτικά χαρακτηριστικά και εδράζεται αφενός στη θεωρητική προσέγγιση του δικαίου που διέπει την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, μέσω της αποτύπωσης της υφιστάμενης βιβλιογραφίας και νομοθεσίας και αφετέρου στην ερευνητική ενδοσκόπηση των διοικητικών συμβάσεων που υπεγράφησαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και των εμπλεκόμενων εταιρικών σχημάτων. Εξ αυτού του λόγου, όσον αφορά στη δεύτερη ερευνητική συνιστώσα, η παρούσα διπλωματική εργασία στηρίχθηκε σε πρωτογενή έρευνα, η οποία έλαβε χώρα μέσω διαδικτύου με τη χρήση συνεντεύξεων, στις οποίες συμμετείχαν τρεις εκπρόσωποι των εταιριών που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές και δύο κυβερνητικοί φορείς. Οι ερωτήσεις που διατυπώθηκαν επικεντρώθηκαν σε καίρια ζητήματα που ανέκυψαν από τη συνολική μελέτη του φαινομένου των υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια και αφορούσαν τομείς που άπτονται του οικονομικού, επενδυτικού, νομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού πεδίου.

1.2 Δομή

Για την επίτευξη των τιθέμενων ερευνητικών στόχων, η διπλωματική εργασία δομήθηκε σε έξι Κεφάλαια, συμπεριλαμβανομένου του παρόντος. Ειδικότερα, στο Κεφάλαιο 2 επιδιώκεται η αποτύπωση του νομοθετικού πλαισιού που διέπει την έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια και δίδεται έμφαση στο σύγχρονο και προσφάτως τροποποιημένο νομοθετικό ενεργειακό καθεστώς. Υπό το πρίσμα της ανάλυσης αυτής, στην πρώτη ενότητα, επιχειρείται η καταγραφή των σταδίων νομοθετικής ωρίμανσης μέσω της παρουσίασης προϋφιστάμενων νομοθετημάτων. Στην ενότητα που ακολουθεί λαμβάνει χώρα η επισκόπηση του σύγχρονου ευρωπαϊκού και εθνικού νομοθετικού περιβάλλοντος και η ανάλυση ειδικότερων ζητημάτων που άπτονται του νομικού, φορολογικού και περιβαλλοντικού πεδίου. Τέλος, στην καταληκτική ενότητα του συγκεκριμένου Κεφαλαίου πραγματοποιείται κριτική θεώρηση των σημαντικότερων ζητημάτων που ανέκυψαν από την θεωρητική ανάλυση, επισημαίνεται η ανάγκη θεσμικού εκσυγχρονισμού μέσω της συμπλήρωσης των παρατηρούμενων δικαιικών κενών και διατυπώνονται χρήσιμα συμπεράσματα.

Στο Κεφάλαιο 3 η ανάλυση επικεντρώνεται αφενός στην μελέτη των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου και αφετέρου στην επιστημονική ενδοσκόπηση ζητημάτων τα οποία, είτε δεν συμπεριελήφθησαν στις υπό εξέταση συμβάσεις είτε «συγκρούστηκαν» με το βασικό

νομοθέτημα που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων. Για τους λόγους αυτούς, στην πρώτη ενότητα, παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά των συμβάσεων παραχώρησης και γίνεται αναφορά στη δυναμική των εταιρικών σχημάτων που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές. Στην ενότητα που ακολουθεί, αξιολογείται η δομή και το περιεχόμενο των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, ενώ παράλληλα υπογραμμίζονται κοινωνικά, οικονομικά και νομικά ζητήματα που ανέκυψαν από την υπογραφή τους. Στην ακροτελεύτια ενότητα του Κεφαλαίου 3, μέσω της κριτικής προσέγγισης που λαμβάνει χώρα αναδεικνύονται, τόσο οι ειδικότερες ρυθμίσεις που συμπεριελήφθησαν στις υπό ανάλυση συμβάσεις, όσο και τα παραγόμενα εφαρμοστικά κενά.

Ακολούθως, στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επιδιώκεται η ανάλυση του μεθοδολογικού πλαισίου έρευνας και των δομικών στοιχείων των συνεντεύξεων, διότι μέσω αυτών θα εξαχθούν συμπεράσματα αναφορικά με τα πεδία που επενεργούν με τις υπογραφείσες συμβάσεις, τα οποία εντάσσονται στο νομικό, οικονομικό, κοινωνικό, περιβαλλοντικό και επενδυτικό τομέα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, στην πρώτη ενότητα του Κεφαλαίου αυτού, διατυπώνεται το ερευνητικό ζήτημα και εντοπίζονται οι αντικειμενικοί στόχοι της έρευνας, ενώ στην ενότητα που ακολουθεί, αναλύεται η ακολουθούμενη μεθοδολογική προσέγγιση, επιλέγεται το κατάλληλο ερευνητικό πεδίο και προσδιορίζεται το δειγματοληπτικό πλαίσιο που ανταποκρίνεται στον σκοπό της έρευνας. Στην τρίτη ενότητα, γίνεται μνεία στα ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας, ενώ στην τελευταία ενότητα παρουσιάζεται η δομή των συνεντεύξεων και πραγματοποιείται σύνδεση των ερευνητικών στόχων με τα πεδία που απαρτίζουν τις συνεντεύξεις.

Εν κατακλείδι, στο πέμπτο Κεφάλαιο λαμβάνει χώρα η παρουσίαση και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, ενώ το τελευταίο Κεφάλαιο επικεντρώνεται στην παρουσίαση των συμπερασμάτων, των υφιστάμενων περιορισμών και των προτάσεων για περαιτέρω έρευνα. Εξ αυτού του λόγου αποτελείται από τρεις επιμέρους ενότητες, εκ των οποίων η πρώτη πραγματεύεται τα κυριότερα συμπεράσματα τόσο στο θεωρητικό όσο και στο ερευνητικό μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Ακολούθως, στη δεύτερη ενότητα, παρουσιάζονται οι περιορισμοί τους οποίους αντιμετώπισε ο ερευνητής κατά τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων και στην τελευταία καταγράφονται προτάσεις για περαιτέρω έρευνα, οι οποίες θα συνδράμουν στην ισχυροποίηση και γενίκευση των αποτελεσμάτων σε ένα ευρύτερο ερευνητικό πεδίο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων

Στο παρόν κεφάλαιο επιδιώκεται η παρουσίαση των βασικών νομοθετημάτων ρύθμισης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, μέσω της οποίας θα διαφανεί τόσο η νομοθετικά εξελικτική τους πορεία όσο και οι ευρωπαϊκές επιρροές που δέχθηκαν. Εξ αυτού του λόγου, στην πρώτη ενότητα του κεφαλαίου αναλύονται τα κυριότερα σημεία προϋφιστάμενων νομοθετημάτων, τα οποία αποτελούν ένα πρώιμο στάδιο νομοθετικής ανάπτυξης και ρύθμισης του υπό εξέταση ενεργειακού πλαισίου. Στην ενότητα που ακολουθεί, λαμβάνει χώρα η επισκόπηση του σύγχρονου νομικού περιβάλλοντος, με τη συμβολή του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας και της Ενεργειακής Κοινότητας καθώς και της Οδηγίας 94/22 της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (εφεξής ΕΚ), να αποτελούν τις δύο πρώτες υποενότητες του παρόντος κεφαλαίου και τη βάση της ευρωπαϊκής επιρροής και συνδιαμόρφωσης του ελληνικού θεσμικού πλαισίου υδρογονανθράκων. Συνακόλουθα, η επιστημονική ενδοσκόπηση των βασικών ζητημάτων που διέπουν το εγχώριο δίκαιο των υδρογονανθράκων, μέσω του Ν 2289/1995(ΦΕΚ 27/08.02.1995), όπως τροποποιήθηκε από το Ν 4001/2011(ΦΕΚ 179/22.08.2011), καταδεικνύει αφενός μεν τα στάδια έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, αφετέρου δε τυχόν νομοθετικές ελλείψεις και κενά. Στην καταληκτική ενότητα επιχειρείται κριτική προσέγγιση του γενικότερου νομοθετικού κεκτημένου που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων και λαμβάνει χώρα η καταγραφή προβληματισμών και χρήσιμων συμπερασμάτων.

2.1 Τα κυριότερα σημεία προϋφιστάμενων νομοθετημάτων

Για την πληρότητα της παρούσας ενότητας κρίνεται επιβεβλημένη η συνοπτική παρουσίαση των νομοθετικών κειμένων που αποτέλεσαν τη βάση για την ανάπτυξη του δικαίου των υδρογονανθράκων στον ελλαδικό χώρο. Μέσω την ανάλυσης του Ν 3948/1959 (ΦΕΚ 250/13.01.1959) και του Ν 468/1976 (ΦΕΚ 302/12.11.1976), οριοθετείται το πρωταρχικό νομοθετικό πλαίσιο ρύθμισης του υπό εξέταση ενεργειακού κλάδου, το οποίο αποτέλεσε εφαλτήριο για τις μετέπειτα νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Παράλληλα, επιχειρείται ενδοσκόπηση των σημείων σύγκλισης και απόκλισης των δύο νομοθετημάτων, με στόχο την καταγραφή τυχόν παραλείψεων, κενών και συμπληρώσεων.

2.1.1 Ο Ν 3948/1959 Περί αναζήτησεως, ερεύννης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρά και αεριώδει καταστάσει

Το δικαίωμα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων κυρώθηκε για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν 3948/1959, ο οποίος αποτέλεσε το βασικό πυλώνα

ρυθμιστικής πολιτικής του ενεργειακού κλάδου. Βάσει του συγκεκριμένου νομοθετήματος, το ελληνικό κράτος είχε το δικαίωμα να εκμεταλλεύεται κοιτάσματα υδρογονανθράκων, σε υγρή, αέρια και ορυκτή μορφή, μέσω γεωτρήσεων που λάμβαναν χώρα σε ενεργειακά εκμεταλλεύσιμες περιοχές. Ο τρόπος άσκησης των ανωτέρω δραστηριοτήτων πραγματοποιείτο είτε με αυτεπιστασία, δηλαδή με την ανάληψη του συνόλου των δαπανών από το Δημόσιο, είτε με εκχώρηση σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία είχαν εκπληρώσει τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Στην πρώτη περίπτωση, το Δημόσιο ανέθετε σε τρίτο τη διεξαγωγή των απαραίτητων μελετών και έργων, κατόπιν μειοδοτικής δημοπρασίας ή ακόμα και με απευθείας ανάθεση από τον αρμόδιο Υπουργό Βιομηχανίας καταρτίζοντας σχετική σύμβαση. Στη δεύτερη περίπτωση και σύμφωνα με τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 5 του υπό εξέταση νόμου, η εκχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εκχωρούνταν από το Δημόσιο σε τρίτο, είτε εν συνόλω είτε μεμονωμένα. Υπό το πρίσμα της ανάλυσης αυτής, αν η εκχώρηση των δικαιωμάτων λάμβανε χώρα εν συνόλω, τότε το Δημόσιο διενεργούσε πλειοδοτική δημοπρασία ή ενεργοποιούσε τη διαδικασία της απευθείας συμβάσεως με κύρωση νόμου. Σημειώνεται ότι, η εν λόγω διαδικασία χρησιμοποιούνταν και στην εκχώρηση μεμονωμένων δικαιωμάτων σε τρίτο. Μάλιστα, ο αναδεικνυόμενος πλειοδότης ή ανάδοχος, ο οποίος αναλάμβανε το ερευνητικό στάδιο, είχε το δικαίωμα -μετά το πέρας αυτού- να αναγνωρισθεί μισθωτής του δικαιώματος εκμετάλλευσης. Προς εξασφάλιση των όρων της σύμβασης και των δικαιωμάτων του Δημοσίου, διαφάνηκε η επιλογή του νομοθέτη ως προς τον τύπο της σύμβασης, ήτοι της σύμβασης μίσθωσης, η οποία περιλαμβανόταν τον τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου (άρθρα 1 έως 5 και 27 του Ν 3948/1959).

Περαιτέρω, τα άρθρα 7 έως 13 του υπό εξέταση νομοθετήματος οριοθετούσαν τη διαδικασία άσκησης των ως άνω δικαιωμάτων, συμπεριλαμβάνοντας τις εξουσίες του Υπουργού Βιομηχανίας στους όρους που περικλείονταν σε κάθε σύμβαση. Ειδικότερα, η διάκριση των δικαιωμάτων αυτών λάμβανε χώρα σε τρία στάδια · το πρώτο, αφορούσε την εκτέλεση γεωφυσικών και γεωλογικών ερευνών, η οποία είχε διετή διάρκεια και ο ανάδοχος ή πλειοδότης είχε την υποχρέωση να παραδώσει στον Υπουργό Βιομηχανίας τα αποτελέσματα των ερευνών του, διατηρώντας παράλληλα το δικαίωμα παραίτησης, άνευ κόστους, μετά την ολοκλήρωση του έργου. Η έρευνα μέσω γεωτρήσεων σε μικρότερη από την αρχικώς παραχωρηθείσα έκταση, αποτελούσε το δεύτερο στάδιο που ορίζεται ρητώς στο Νόμο. Η διάρκειά της ήταν τριετής με δικαίωμα παράτασης για ίσο χρονικό διάστημα, ενώ καθοριζόταν η χρήση του απαιτούμενου εξοπλισμού και το ύψος της δαπάνης για τη διενέργεια των σχετικών ερευνών. Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο που αφορούσε την εκμετάλλευση, συμβατικής διάρκειας τριάντα ετών, με δικαίωμα παράτασης για δέκα ακόμα έτη, καταγραφόταν η υποχρέωση αναγνώρισης του αναδόχου από το Δημόσιο, ως μισθωτή του δικαιώματος εκμετάλλευσης μίας ή περισσότερων περιοχών, παραγωγικής έκτασης έως πενήντα (50) τετραγωνικών χιλιομέτρων.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Η πρώτη προσπάθεια φορολογικής ρύθμισης του δικαίου των υδρογονανθράκων απεικονίζεται στο άρθρο 15 του παρόντος νόμου, περί «στρεμματικού φόρου». Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο μισθωτής είχε την υποχρέωση να καταβάλει στο Δημόσιο ετησίως στρεμματικό φόρο, ο οποίος υπολογιζόταν στις χίλιες (1.000) δραχμές ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο των παραγωγικών περιοχών. Εκτός όμως από τις φορολογικές επιβαρύνσεις, ο νομοθέτης προέβλεψε σημαντικά κίνητρα για τους πλειοδότες ή αναδόχους, με σκοπό τη διαμόρφωση ενός ανταγωνιστικού και ελκυστικού περιβάλλοντος. Προς επίρρωση της άποψης αυτής, η απαλλαγή από δασμούς στην εισαγωγή του απαιτούμενου εξοπλισμού για την εκτέλεση των εκχωρούμενων δραστηριοτήτων (άρθρο 18 του Ν 3948/1959), καθώς και η απαλλαγή από τη φορολογία των κερδών της επιχείρησης από την εκμετάλλευση των πετρελαιοειδών (άρθρο 19 του Ν 3948/1959), αποτέλεσαν τους βασικούς πυλώνες προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

Ολοκληρώνοντας, αξίζει να διατυπωθεί ότι, η διασφάλιση των δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των εγκαταστάσεων και των κερδών δε διέφυγαν της προσοχής του νομοθέτη, για τα οποία υπήρχε σχετική πρόβλεψη στα άρθρα 14 και 19 του Ν 3948/1959, αντίστοιχα. Αναφορικά με τα δικαιώματα του Δημοσίου επί των εγκαταστάσεων, ο μισθωτής όφειλε μετά τη λήξη του χρόνου εκμετάλλευσης της παραχωρούμενης εκτάσεως να παραδώσει στο Δημόσιο όλες τις μόνιμες εγκαταστάσεις και γεωτρήσεις, οι οποίες υπεισέρχονταν στην κυριότητα αυτού, χωρίς καμιά υποχρέωση αποζημίωσης του αναδόχου. Η πρόβλεψη για συμμετοχή του Δημοσίου στα κέρδη της αναδόχου επιχείρησης ανερχόταν σε ποσοστό 40%, ενώ η ως άνω συμμετοχή δεν μπορούσε να είναι μικρότερη της αξίας που αντιστοιχεί σε ποσοστό 12,5% επί των εξορυσσομένων ακατέργαστων υδρογονανθράκων. Ωστόσο, σε περίπτωση μη πραγματοποίησης κερδών από την ανάδοχο επιχείρηση, το ελάχιστο όριο συμμετοχής του Δημοσίου ανερχόταν σε ποσοστό 12,5% επί των εξορυσσομένων ακατέργαστων υδρογονανθράκων, το οποίο ενείχε θέση μισθώματος, καταβαλλόμενο σε είδος ή σε χρήμα, κατά την απόλυτη επιλογή του Δημοσίου. Οιαδήποτε διαφορά ανέκυπτε κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των όρων των συμβάσεων περί έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, αρμόδια προς επίλυση είχαν ορισθεί τα διαιτητικά δικαστήρια.

2.1.2 Ο Ν 468/1976 Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεις συναφών θεμάτων

Σε μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού του νομοθετικού καθεστώτος σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων δημοσιεύεται ο Ν 468/1976, ο οποίος αποτέλεσε τη θεσμική βάση για τις μετέπειτα νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Το νέο νομοθετικό εγχείρημα εισήγαγε διατάξεις που αφορούσαν τη διαδικασία εκχώρησης δικαιωμάτων με απαλλοτρίωση της επιτελείας περιοχής, την προστασία του περιβάλλοντος σχετικά με τις επιπτώσεις εξόρυξης των

υδρογονανθράκων και την επιβολή ποινικών και διοικητικών κυρώσεων στους παραβάτες των συμβατικών όρων. Καταρχάς, στο άρθρο 2 του υπό εξέταση νόμου, σε συνδυασμό με το άρθρο 148 παρ.1 του Μεταλλευτικού Κώδικα, προσδιορίζονταν τα όρια των δικαιωμάτων του Δημοσίου στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και διευκρινιζόταν η έκταση αυτών στις χερσαίες, υποθαλάσσιες και υπολίμινες περιοχές του ελληνικού κράτους. Σημειώνεται ότι στις διατάξεις του Μεταλλευτικού Κώδικα, όπως είχε συσταθεί με τον Ν 3524/1910 και τροποποιηθεί με το ΝΔ 4029/1959, το ΝΔ 210/1973, το Ν 1428/1984 και το Ν 4001/2011, γινόταν ρητή αναφορά στα γεωγραφικά όρια της μεταλλευτικής έρευνας, στην υφαλοκρηπίδα με ευθεία παραπομπή στους κανόνες του διεθνούς δικαίου και στα αποκλειστικά δικαιώματα που διατηρούσε το Δημόσιο στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση όλων των ορυκτών κοιτασμάτων σε συγκεκριμένες περιοχές. Όσον αφορά το δικαίωμα αναζήτησης και χορήγησης της σχετικής άδειας, στο άρθρο 4 του Ν 468/1976 οριζόταν εξάμηνη ισχύς της τελευταίας, η παροχή της οποίας πραγματοποιείτο κατόπιν αιτήσεως ημεδαπού ή αλλοδαπού ενδιαφερομένου, συνοδευόμενης από αποδεικτικό κατάθεση ποσού δύο εκατομμυρίων δραχμών, υπέρ του Δημοσίου, με τη μορφή εγγυητικής επιστολής.

Ωστόσο παρατηρήθηκε ότι, αν και διατηρήθηκε η δυνατότητα του Δημοσίου να χορηγεί άδειες για συγκεκριμένες περιοχές σε περισσότερους ενδιαφερόμενους, μέσω του αρμόδιου Υπουργού Βιομηχανίας και Ενέργειας, καταργήθηκε η γνωμοδοτική αρμοδιότητα της Μεταλλευτικής Επιτροπής επί των θεμάτων αυτών, η οποία μεταβιβάστηκε στη Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου (εφεξής Δ.Ε.Π), η οποία είχε προσφάτως συσταθεί με το Ν 87/1975.

Επιπρόσθετα, σημαντικές αλλαγές εισήχθησαν αναφορικά με τον τρόπο άσκησης του αποκλειστικού δικαιώματος μελέτης και εκτέλεσης της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων αυτών εντός συμβατικών περιοχών. Από τις πρώτες αλλαγές υπήρξαν, η κατάργηση του διαχωρισμού των ως άνω δικαιωμάτων κατά την άσκησή τους και η διαζευκτική επιλογή των συμβάσεων διανομής της παραγωγής και μισθώσεως (άρθρα 6 και 7 του Ν 468/1976), σχετικά με την εκχώρηση των δικαιωμάτων από το Δημόσιο σε τρίτους. Μάλιστα, σε περίπτωση κατάρτισης σχετικής συμφωνίας με τον ανάδοχο, το Δημόσιο ανέθετε στη Δ.Ε.Π, εν όλω ή εν μέρει, μέσω σύμβασης άμισθης εντολής, την άσκηση και διαχείριση των δικαιωμάτων του. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι, η άσκηση δι' αυτεπιστασίας λάμβανε χώρα μόνο στην περίπτωση που το Δημόσιο παρείχε προς την Δ.Ε.Π. το αποκλειστικό δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε περιοχές που είχαν απαλλοτριωθεί, μετά την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος. Επίσης, ο μισθωτής ή ο ανάδοχος, ο οποίος αναλάμβανε και τον οικονομικό κίνδυνο από την εκχώρηση των σχετικών δικαιωμάτων, είχε την υποχρέωση να υποβάλλει προς έγκριση στον εκμισθωτή ετήσιο πρόγραμμα των εργασιών που πρόκειται να πραγματοποιηθούν κατά το επόμενο ημερολογιακό έτος, καθώς και τις αναλυτικές δαπάνες αυτών.

Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει και ο προσδιορισμός του αντικειμένου των συμβάσεων παραγωγής και μίσθωσης που εξειδικεύει το παρόν νομοθετικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, όταν το αντικείμενο συνίσταται στην ποσοστιαία διανομή της παραγωγής και των εσόδων μεταξύ αναδόχου και εργοδότη, γίνεται λόγος για τη σύμβαση παραγωγής (άρθρο 6 του Ν 468/1976). Ο τύπος και οι όροι των συμβάσεων προβλέπονταν με την έκδοση σχετικού προεδρικού διατάγματος, αποκλείοντας τη ρύθμιση αυτών από τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα (εφεξής ΑΚ) περί μισθώσεως έργου και εκτέλεσης δημοσίων έργων. Αντίστοιχα, αν και η διάρθρωση της σύμβασης μίσθωσης παρουσίαζε κοινά στοιχεία με τη σύμβαση διανομής, από τη στιγμή της ανακάλυψης και γνωστοποίησης ενός εμπορικός εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος υδρογονανθράκων, ο ανάδοχος καθίστατο μισθωτής του δικαιώματος εκμετάλλευσης (άρθρο 7 του Ν 468/1976). Στην περίπτωση όμως αυτή, ο περιορισμός του κατώτατου ποσοστού 12,5 % επί της ποσότητας των παραγόμενων υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους, ως μίσθωμα, στόχευε στη προστασία των συμφερόντων του Δημοσίου. Συγχρόνως, εισήχθη δυνατότητα κλιμάκωσης του μισθώματος, ανάλογα με το ύψος της παραγωγής του εκάστοτε κοιτάσματος, μέχρι του ποσοστού 50%, το οποίο οριζόταν ως το ποσοστό της επιβαλλόμενης φορολογίας εισοδήματος του αναδόχου.

Όσον αφορά τις περιπτώσεις λήξης των συμβάσεων και τα αποτελέσματα που επέρχονταν από αυτές, αναφέρεται ότι με τη λήξη της σύμβασης διανομής το Δημόσιο αποκτούσε κυριότητα επί κινητών και ακινήτων πραγμάτων και η χρήση τους περιερχόταν αυτοδικαίως σε αυτό (άρθρο 19 παρ.5 του Ν 468/1976), ενώ στην περίπτωση της μισθωτικής σύμβασης, ο εκμισθωτής ανακτούσε την κυριότητα μόνο επί ακινήτων και επί των επ' αυτών συνδεδεμένων εγκαταστάσεων (άρθρο 25 παρ.1 του Ν 468/1976). Στο σημείο αυτό επιβεβλημένη κρίνεται η εννοιολογική προσέγγιση των όρων «κυριότητα, νομή και συγκυριότητα», όπως αυτοί προσδιορίζονται στα άρθρα 999 επ., 974 επ. και 1113 επ. του ΑΚ, αντίστοιχα. Ειδικότερα, ο όρος «κυριότητα» υποδηλώνει το εμπράγματο δικαίωμα που παρέχει στο δικαιούχο άμεση, απόλυτη και καθολική εξουσία πάνω στο πράγμα, η οποία εκτείνεται σε όλες τις χρησιμότητες αυτού, εκτός από εκείνες που αποκλείονται από το νόμο ή από δικαιώματα τρίτων. Η εξουσία αυτή εκδηλώνεται είτε θετικά, με τη δυνατότητα χρήσης, κάρπωσης και γενικά διάθεσης του πράγματος, είτε αρνητικά με τη δυνατότητα αποκλεισμού κάθε ενέργειας τρίτων επ' αυτού (Γεωργιάδης, 2012). Τη φυσική εξουσίαση πράγματος διακρίνει ο νόμος σε κατοχή και νομή. Κατοχή ορίζεται η απλή φυσική εξουσίαση του πράγματος με θέληση κατοχής, ενώ νομή είναι η φυσική εξουσίαση που ασκείται με διάνοια κυρίου, δηλαδή με πρόθεση κυριότητας. Η έννοια αυτή συγκροτείται από δύο στοιχεία · το υλικό, που αφορά την υλική εξουσίαση επί του πράγματος και το πνευματικό, που αφορά τη θέληση του προσώπου να εξουσιάζει το πράγμα ως κύριος, ενώ η άσκησή της γίνεται με υλικές ενέργειες, με τις οποίες πραγματώνεται η φυσική εξουσίαση του πράγματος και εκδηλώνεται η σχετική βούληση του νομέα (Βαθρακοκοίλης, 2015). Η «συγκυριότητα» δημιουργείται με

δικαιοπραξία και υφίσταται όταν η κυριότητα ενός πράγματος ανήκει σε περισσότερους εξ αδιαιρέτου κατά ιδανικά μέρη. Κάθε συγκύριος δικαιούται να χρησιμοποιεί το πράγμα, χωρίς να παρεμποδίζει τη χρήση του και από τους άλλους συγκύριους, ενώ παράλληλα δικαιούται μερίδα επί των καρπών του κοινού πράγματος που του αναλογεί, διάθεσης του μεριδίου του εν όλω ή εν μέρει, καθώς και λύση της συγκυριότητας με διανομή (Σπυριδάκης, 2004). Εντός του συγκεκριμένου πλαισίου ανάλυσης, καίριες κρίνονται οι έννομες συνέπειες αναφορικά με την κτήση κυριότητας επί των εξορυσσομένων υδρογονανθράκων. Στη σύμβαση διανομής, η κυριότητα των υδρογονανθράκων περιερχόταν στον εργοδότη-Δημόσιο, από τον χρόνο εξόρυξής τους, ενώ ο ανάδοχος αποκτούσε την κυριότητα του μεριδίου από τη νομή αυτών και αφού αποχωρίζονταν από τις παραγόμενες ποσότητες υδρογονανθράκων (άρθρο 30 παρ.1 του Ν 468/1976). Αντίθετα, σε μία σύμβαση μίσθωσης, η κυριότητα επί των υδρογονανθράκων επερχόταν στον μισθωτή από τη νομή αυτών, ενώ το Δημόσιο γινόταν συγκύριος, εφόσον είχε επιλέξει την καταβολή μισθώματος σε είδος και σε μεταγενέστερο χρόνο.

Εκ της προηγηθείσας ανάλυσης δύναται να λεχθεί ότι, η διαμόρφωση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου έδωσε τη δυνατότητα στο Δημόσιο να εκμεταλλευτεί τα οφέλη και να διεκδικήσει ένα σημαντικό μερίδιο από τα κέρδη που απέφερε η εξόρυξη των υδρογονανθράκων. Υπό το ίδιο πνεύμα εισήχθη και η διάταξη του άρθρου 8 του Ν 468/1976, βάσει της οποίας το Δημόσιο και η Δ.Ε.Π διατηρούσαν το δικαίωμα να συμπράττουν σε κοινοπραξία με τον ανάδοχο την εκμετάλλευση εμπορικός εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος υδρογονανθράκων. Προς επίτευξη της εν λόγω σύμπραξης, απαραίτητη κρίθηκε η σύσταση Ανώνυμης Εταιρείας, η οποία επιλαμβανόταν τη διαχείριση των συμβατικών αναληφθέντων υποχρεώσεων. Προς την ίδια κατεύθυνση, στο άρθρο 11 του ίδιου ως άνω νομοθετήματος, εντοπίζονται οι τρόποι επιλογής αναδόχου, οι οποίοι λάμβαναν χώρα είτε κατόπιν διενέργειας δημοπρασίας, είτε έπειτα από πρόσκληση περιορισμένου αριθμού ενδιαφερομένων για υποβολή προσφορών. Η αξιολόγηση των προσφορών και ο πλειοδότης αναδεικνύονταν βάσει ειδικώς προβλεπόμενων κριτηρίων, ανάλογα με τον τύπο της σύμβασης που είχε επιλεγεί. Κατά αυτόν τον τρόπο, στη σύμβαση διανομής, το κριτήριο αξιολόγησης ήταν το προσφερόμενο μερίδιο του εργοδότη επί των παραγόμενων υδρογονανθράκων και του αριθμού και είδους των προς εκτέλεση έργων και στη σύμβαση μίσθωσης, κριτήριο αποτελούσε το προσφερόμενο μίσθωμα.

Έχοντας αναλύσει τα στάδια της σύμβασης, βάσει του προϊσχύσαντος νόμου και τις επιμέρους συνιστώσες αυτού, κρίνεται απαραίτητη η αναφορά στις μεταβολές που επέφερε το υπό ανάλυση νομοθετικό καθεστώς, επί των δομικών στοιχείων της σύμβασης. Εν πρώτοις, η διάρκεια του πρώτου σταδίου των ερευνών ορίστηκε έως τέσσερα (4) έτη, με εξαίρεση παράτασης για ακόμα δύο (2) έτη, σε περίπτωση διεξαγωγής ερευνών υποθαλάσσια και σε βάθος μεγαλύτερο των διακοσίων (200) μέτρων. Στα δικαιώματα του αναδόχου συγκαταλέγονταν η παραίτηση, είτε πριν την παρέλευση της τετραετίας, χωρίς την αξίωση καταβολής δαπανών ή ζημιών, είτε μετά τη

συμφωνηθείσα διάρκεια, με παραίτηση επί του συνόλου ή μέρους των υπό έρευνα περιοχών, εφ' όσον δεν ανακαλύφθηκαν κοιτάσματα. Με τη δήλωση παραίτησης η έκταση επανερχόταν αυτοδικαίως στον εκμισθωτή, ενώ υποχρέωση του αναδόχου παρέμενε η συμμόρφωση με τις ρυθμίσεις προστασίας του περιβάλλοντος, της υγείας και της ασφάλισης των εργαζομένων (άρθρο 16 του Ν 468/1976). Εν συνεχεία, κατά το στάδιο εκμετάλλευσης, η διάρκειά του ορίστηκε από τριάντα (30) στα είκοσι πέντε (25) έτη και η έκταση των παραγωγικών περιοχών διπλασιάστηκε στα εκατό (100) τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στο στάδιο αυτό προβλέφθηκε ότι ο ανάδοχος μπορεί να παραιτηθεί οποτεδήποτε και αζημίως, χάνοντας όμως το δικαίωμα αξίωσης δαπανών ή ζημιών έναντι του Δημοσίου.

Κατά την εξέταση των άρθρων του παρόντος νόμου, ο νομοθέτης δεν παρέλειψε να εισάγει τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις και τις κυρώσεις των αναδόχων εντός αυστηρού ρυθμιστικού πλαισίου, με σκοπό τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του κράτους επί των υδρογονανθράκων, ενώ προς εξισορρόπηση των αυστηρών ρυθμίσεων, έδωσε κίνητρα στοχεύοντας στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Παράλληλα θεσπίστηκαν διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος, την υγεία του προσωπικού και την ασφάλισή του σε Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλειας. Ολοκληρώνοντας, στο επίκεντρο του παρόντος νόμου βρίσκονταν και τα φορολογικά ζητήματα. Η επιβολή φόρου εισοδήματος με συντελεστή 50%, επί του καθαρού φορολογητέου εισοδήματος, αν και αποτέλεσε τη μόνη φορολογική υποχρέωση των αναδόχων, αφού προβλέφθηκε απαλλαγή των νομικών προσώπων από τη φορολογία εισοδήματος, ωστόσο διαφοροποιήθηκε σημαντικά από το προϊσχύσαν καθεστώς, το οποίο όριζε απαλλαγή αυτών από την επιβολή φορολογίας (άρθρο 26 του Ν 468/1976). Μάλιστα, και για τις δύο συμβάσεις, διανομής και μίσθωσης, ορίστηκε η καταβολή του φόρου, είτε σε χρήμα είτε σε είδος, ενώ πέραν του ως άνω ποσοστού φορολογίας επί των καθαρών κερδών, προβλέφθηκε απαλλαγή από κάθε άλλο άμεσο ή έμμεσο, τακτικό ή έκτακτο φόρο. Τέλος, η εν λόγω φοροαπαλλαγή ενεργοποιείτο τόσο κατά το στάδιο εκμετάλλευσης, όσο και κατά το στάδιο ερευνών, καθώς και στην περίπτωση μεταβίβασης των δικαιωμάτων σε τρίτους.

2.2 Αποτύπωση του σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου

Η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων αποτελεί εγχείρημα ιδιαίτερος απαιτητικό και περίπλοκο, με μεγάλη οικονομική και γεωπολιτική σημασία σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, η ελληνική πολιτεία, ανταποκρινόμενη στις ανάγκες της παγκόσμιας ενεργειακής αγοράς, επέλεξε μια πιο δραστήρια πολιτική διερεύνησης των κοιτασμάτων που βρίσκονται σε περιοχές που ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα. Εξ αυτού του λόγου, ο Έλληνας νομοθέτης εκσυγχρόνισε και αναβάθμισε το απαρχαιωμένο γραφειοκρατικό και δυσκίνητο κρατικό καθεστώς αδειοδοτήσεων του Ν 487/1976, θεσπίζοντας το Ν 2289/1995, όπως

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

τροποποιήθηκε με τον πρόσφατο Ν 4001/2011, ο οποίος αποτελεί το βασικό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη συμβατική αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, ενσωματώνοντας παράλληλα στο ελληνικό δικαιοσύστημα την Οδηγία 94/22/ΕΚ. Υπό το πρίσμα της ανάλυσης αυτής, στη παρούσα υποενότητα περιγράφεται, εν πρώτοις, η συμβολή τριών σύγχρονων ευρωπαϊκών νομοθετημάτων, του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας, της Ενεργειακής Κοινότητας και της Οδηγίας 94/22ΕΚ, στη διαμόρφωση και εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου των υδρογονανθράκων. Ακολουθώντας, επιχειρείται η ανάλυση του σύγχρονου νομοθετικού κειμένου, με τη μορφή που ισχύει σήμερα, δηλαδή μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν με το Ν 4001/2011, δίδοντας έμφαση στις οικονομικές και νομικές πτυχές αυτού. Εν συνεχεία, εξειδικεύονται ζητήματα που αφορούν τη συνομολόγηση των συμβάσεων, τις διαδικασίες αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, τους τρόπους παραχώρησης των δικαιωμάτων του Δημοσίου, τους τύπους των εν δυνάμει συμβάσεων παραχώρησης, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων, τις περιπτώσεις κοινοπραξίας μεταξύ Δημοσίου και ιδιωτών, το φορολογικό καθεστώς, τους όρους για την προστασία του περιβάλλοντος και τους τρόπους επίλυσης των διενέξεων και διαφορών των μερών.

2.2.1 Η συμβολή του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας και της Ενεργειακής Κοινότητας στη διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου

Η θεσμική αδράνεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ) στον τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, δημιουργούσε εμπόδια στη διάρθρωση μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής, μεταξύ των καρτών – μελών, τα οποία δεν επιθυμούσαν να εκχωρήσουν σε υπερεθνικούς θεσμούς τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Μετά από πολλά έτη συσκέψεων και συνδιαλλαγών, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας και της Ενεργειακής Κοινότητας αποτέλεσαν τις δύο πιο σημαντικές και ολοκληρωμένες συμβάσεις για θέματα ενεργειακής πολιτικής.

Αναφορικά με τον Ευρωπαϊκό Χάρτη Ενέργειας, ο οποίος υπεγράφη στη Χάγη το Δεκέμβριου του έτους 1991, από σχεδόν όλα τα κράτη της ευρωπαϊκής ηπείρου, τις τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (ΕΟΚ, ΕΚΑΧ, ΕΚΑΕ), τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, τον Καναδά, την Αυστραλία, την Ιαπωνία και την Μογγολία, αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία της Συνθήκης του Ευρωπαϊκού Χάρτη (Energy Charter Process), ήτοι μιας Συνθήκης με δεσμευτική νομική ισχύ και με μόνιμη συνεργασία μεταξύ κρατών με συμπληρωματικά συμφέροντα. Η πολιτική του αξία έγκειται στο γεγονός ότι για πρώτη φορά καταγράφεται σε πολιτικό κείμενο η κοινή βούληση για συνεργασία στον τομέα της ενέργειας με αμοιβαία οφέλη, μεταξύ των κρατών της δυτικής Ευρώπης, τα οποία διαθέτουν τεχνογνωσία και κεφάλαια αλλά επιζητούν την ασφάλεια

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

του εφοδιασμού με ενεργειακά μέσα και των κρατών της πρώην Σοβιετικής Ενώσεως, τα οποία με τη σειρά τους διαθέτουν άφθονους ενεργειακούς πόρους, αλλά έχουν ανάγκη από επενδύσεις και εξελιγμένη τεχνολογία (Roggenkampetal., 2016).

Εξετάζοντας τη διάρθρωση του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας, απαρτίζεται από τέσσερις βασικούς τίτλους · ο πρώτος ορίζει τους στόχους και τις αρχές της συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, ήτοι την ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού, την επίτευξη του μεγαλύτερου δυνατού βαθμού αποδοτικότητας της παραγωγής, επεξεργασίας, μεταφοράς και διανομής ενέργειας, την ενίσχυση της ασφάλειας των τεχνικών εγκαταστάσεων και των δικτύων και την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Ο δεύτερος εξειδικεύει τα μέτρα με τα οποία θα υλοποιηθούν οι στόχοι του πρώτου τίτλου. Από τα μέτρα αυτά ειδική αναφορά γίνεται στα ακόλουθα: α) στη διαμετακόμιση, η οποία διευκολύνεται μέσω της ανάπτυξης διεθνών δικτύων μεταφοράς ενέργειας και την διασύνδεση τους (ανάπτυξη αγωγών για την μεταφορά φυσικού αερίου και δικτύων για την μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας), β) στη σύναψη μακροχρόνιων εμπορικών συμφωνιών προμήθειας ενέργειας, γ) στη λήψη κατάλληλων μέτρων σε εθνικό επίπεδο, με σκοπό την προστασία των επενδύσεων και δ) στην ανάπτυξη κοινών κανόνων ασφάλειας των τεχνικών εγκαταστάσεων. Συνακόλουθα, ο τρίτος τίτλος εισάγει ειδικές ρυθμίσεις προς διευκόλυνση των κρατών που βρίσκονται σε υπό μετάβαση οικονομίες, δηλαδή των πρώην κομμουνιστικών κρατών και ο τέταρτος περιέχει τις τελικές διατάξεις. Ωστόσο, ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε σε θέματα που άπτονται της φορολογίας, όπως η άμεση φορολόγηση, η οποία ορίστηκε να διέπεται από την εθνική νομοθεσία κάθε χώρας ή από τις εφαρμοστέες διμερείς συμβάσεις και των κυριαρχικών δικαιωμάτων, όπου ρητά συμφωνήθηκε ότι ο κάθε αντισυμβαλλόμενος δύναται να ασκεί την κυριαρχία του στους ενεργειακούς πόρους του, αποφασίζοντας για τις γεωγραφικές περιοχές που τελούν υπό τη δικαιοδοσία του (Karl, 2002).

Ανάλογη βαρύτητα με τα ως άνω περιγραφόμενα στοιχεία έχει και ο κλάδος της περιφερειακής ενεργειακής συνεργασίας, βασική προϋπόθεση του οποίου αποτελεί η υιοθέτηση και εφαρμογή αποτελεσματικών κανόνων και λειτουργικών θεσμών. Ειδικά στον ενεργειακό τομέα, η εγκαθίδρυση μιας ολοκληρωμένης αγοράς ενέργειας υπόσχεται σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο στους καταναλωτές όσο και στους επενδυτές. Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ενεργειακής Κοινότητας αποτελεί τη νομική βάση αυτής της περιφερειακής πρωτοβουλίας. Η εν λόγω Συνθήκη υπεγράφη την 25^η Οκτωβρίου του έτους 2005 στην Αθήνα, με συμβαλλόμενα μέρη την ΕΕ και οκτώ κράτη της νοτιοανατολικής Ευρώπης, τα οποία με βάση το συμβατικό δημόσιο διεθνές δίκαιο, έχουν αναλάβει νομική δέσμευση να ενσωματώσουν και να εφαρμόσουν το κοινοτικό κεκτημένο σε θέματα ενέργειας. Κατά αυτόν τον τρόπο, μια πολυμερής διεθνής σύμβαση και ένας διεθνής οργανισμός, λειτουργούν ως μηχανισμοί μεταφοράς κανόνων δικαίου της ΕΕ σε χώρες που δεν αποτελούν κράτη-μέλη της, με αποτέλεσμα οι κανόνες αυτοί να άπτονται του δημοσίου διεθνούς δικαίου (Ziegler, 2011).

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Δύο από τις βασικότερες λειτουργίες που διέπουν την Ενεργειακή Κοινότητα είναι η δημιουργία μίας ενιαίας αγοράς ενέργειας, χωρίς εσωτερικά σύνορα, επιβολή δασμών και ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές και εξαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και η επέκταση του κοινοτικού κεκτημένου, μέσω της ενσωμάτωσης της ευρωπαϊκής νομοθεσίας από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Έχοντας ως βάση το ανωτέρω πλαίσιο, σημαντικές κρίνονται και οι δράσεις της Κοινότητας στον τομέα των υδρογονανθράκων. Συγκεκριμένα, η προσέλκυση επενδύσεων σε έργα υποδομής, αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους της. Τα έργα αυτά ύψους 40 δις. που δύναται να υλοποιηθούν μέχρι το έτος 2020 σκοπεύουν να συμβάλλουν στη διαφοροποίηση των υφιστάμενων ενεργειακών πόρων και στον εκσυγχρονισμό παλαιών υποδομών. Ανάμεσα στα έργα με στρατηγική σημασία, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο δακτύλιος φυσικού αερίου (Gas Ring) στην περιφέρεια της νοτιοανατολικής Ευρώπης, ο οποίος θα συνδέει έξι αγορές μεταξύ τους (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κόσοβο, Μαυροβούνιο, Σερβία και Σκόπια), αλλά και αγορές πέντε γειτονικών κρατών –μελών της ΕΕ (Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, Ουγγαρία και Ρουμανία), συμβάλλοντας καθοριστικά στην αύξηση του μεριδίου του φυσικού αερίου στα μείγματα ηλεκτροπαραγωγής των συμβαλλόμενων κρατών (Energy Community, 2011).

Τέλος, πρόκληση για την Ενεργειακή Κοινότητα αποτελεί η εφαρμογή της Οδηγίας 2009/119 αναφορικά με τα αποθέματα πετρελαίου και την περιφερειακή προσέγγιση για τον συντονισμό τους, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με το Ν 4123/2013. Προς επίτευξη των στόχων αυτών, προτάθηκε ο συντονισμός κεντρικών φορέων διατήρησης αποθεμάτων, η δημιουργία συστήματος καταγραφής και παρακολούθησης αποθεμάτων εκτάκτου ανάγκης και η οργάνωση σχεδίων επέμβασης σε περιπτώσεις διαταραχής εφοδιασμού (Luciani and Henry, 2011). Στο πεδίο της διασφάλισης του εφοδιασμού της Ενεργειακής Κοινότητας με φυσικό αέριο, σημαντική εξέλιξη αποτελεί η οργάνωση «stress tests», τα οποία περιελάμβαναν διακοπή και διατάραξη των εισαγωγών φυσικού αερίου από τη Ρωσία μέσω Ουκρανίας, για διάστημα έξι μηνών. Η σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις επιπτώσεις διακοπής των εισαγωγών, κατέληξε σε μια σειρά από συστάσεις όπως, η απορρύθμιση των αγορών φυσικού αερίου, η σταδιακή διαφοροποίηση των καυσίμων, η εξέταση μέτρων που αφορά τη ζήτηση και ο προσδιορισμός των ευπαθών ομάδων καταναλωτών που χρήζουν προστασίας (European Commission, 2014).

2.2.2 Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 94/22 ΕΚ

Μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών του Ευρωπαϊκού Χάρτη για την Ενέργεια αλλά και τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων της Ενεργειακής Κοινότητας, τέθηκαν οι βάσεις για την επίτευξη επιμέρους στόχων και την υλοποίηση δεσμεύσεων στον τομέα των

υδρογονανθράκων από την ΕΕ. Προς αυτή την κατεύθυνση, δημοσιεύθηκε την 30^η Μαΐου του 1994 η Οδηγία 94/22/ΕΚ, η οποία έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων, καθορίζοντας παράλληλα τις σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών στον τομέα αυτό. Ο Ευρωπαίος νομοθέτης εστίασε κυρίως στις διαδικασίες αδειοδότησης, οι οποίες προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους- μέλους, τα κριτήρια επιλογής των ενδιαφερομένων και τα όρια κρατικής εποπτείας των δραστηριοτήτων που ασκούνται από τους κατόχους σχετικών αδειών.

Αναλυτικότερα ορίστηκε ότι, τα κράτη μέλη διατηρούν το δικαίωμα να ορίζουν, εντός των ορίων του εδάφους τους, τις περιοχές που διατίθενται για άσκηση δραστηριοτήτων αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων, ενώ εξασφαλίζουν χωρίς διακρίσεις την πρόσβαση των φορέων σε αυτές. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 3 παρ. 2 της παρούσας Οδηγίας, η διαδικασία αδειοδότησης πραγματοποιείται, είτε με πρωτοβουλία των αρμόδιων αρχών μέσω προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών που δημοσιεύεται στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (εφεξής ΕτΕΚ) τουλάχιστον ενενήντα (90) ημέρες πριν από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής των αιτήσεων, είτε μέσω δημοσίευσης προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών που δημοσιεύεται στην επίσημη ΕτΕΚ μετά από υποβολή αιτήσεως από φορέα. Ωστόσο, διατυπώθηκε ότι τα κράτη μέλη δύναται να χορηγούν άδειες χωρίς να κινήσουν την ως άνω διαδικασία, όταν η περιοχή για την οποία ζητείται η άδεια είναι διαθέσιμη σε μόνιμη βάση ή έχει αποτελέσει αντικείμενο προηγούμενης διαδικασίας, η οποία όμως δεν κατέληξε στη χορήγηση αδειάς ή έχει εγκαταλειφθεί από κάποιο φορέα.

Σχετικά με τα κριτήρια χορήγησης των αδειών αυτών, ιδιαίτερη μνεία έγινε αναφορικά με τη διάρκεια των αδειών, η οποία δε δύναται να υπερβαίνει το χρονικό διάστημα που είναι αναγκαίο για την άσκηση των δραστηριοτήτων. Βέβαια, οι αρμόδιες αρχές έχουν τη δυνατότητα να παρατείνουν τη διάρκεια της άδειας, όταν αυτή δεν επαρκεί για την ολοκλήρωση των εν λόγω δραστηριοτήτων. Παράλληλα, εντός αυστηρών πλαισίων ρυθμίστηκαν και τα αποκλειστικά δικαιώματα των αρμόδιων φορέων επί γεωγραφικών περιοχών, για τα οποία υπήρξε περιορισμός σχετικά με το χώρο και τη διάρκεια δραστηριοποίησης, καθώς και με την ορθή εκτέλεση των εγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Τέλος, στα δικαιώματα των κρατών-μελών εντάχθηκε η επιβολή προϋποθέσεων και απαιτήσεων για την άσκηση των δραστηριοτήτων αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων, για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, της ασφάλειας των μεταφορών και της προστασίας των βιολογικών πόρων, των εγκαταστάσεων και των εργαζομένων (Deketelaere, 2012).

Αναμφισβήτητα, η Κοινότητα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον εφοδιασμό της σε υδρογονάνθρακες και ως εκ τούτου σκόπιμη κρίθηκε η ενθάρρυνση εξερεύνησης και παραγωγής των πόρων που ενυπάρχουν σε αυτήν. Από τα παραπάνω δεδομένα γίνεται αντιληπτό ότι, οι κατευθυντήριες γραμμές που δόθηκαν από την ΕΕ για την επίτευξη ενεργειακής πολιτικής στον

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

τομέα των υδρογονανθράκων στόχευαν στον περιορισμό των εμποδίων στις συναλλαγές της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, στη βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού, τη μείωση του κόστους και την ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας. Ο Έλληνας νομοθέτης, αντιλαμβανόμενος τη σημασία του ενεργειακού ευρωπαϊκού καθεστώτος και την ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων που το διέπουν με την εσωτερική νομοθεσία, ενσωμάτωσε την ως άνω Οδηγία με τη θέσπιση του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το Ν 4001/2011, ο οποίος αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο που ρυθμίζει τις δραστηριότητες της έρευνας, αναζήτησης και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων και αναλύεται διεξοδικώς στην ενότητα που ακολουθεί.

2.2.3 Το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο περί αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (ο Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011)

Η δημοσίευση του πρόσφατου Ν 4001/2011 σχετικά με τη λειτουργία των ενεργειακών αγορών ηλεκτρισμού και φυσικού αερίου και την έρευνα, παραγωγή και σύσταση δικτύων μεταφοράς υδρογονανθράκων, επικαιροποίησε στο Κεφάλαιο Β' (άρθρα 154-164) τον προηγούμενο Ν 2289/1995, ο οποίος ενσωμάτωσε στην υφιστάμενη ελληνική νομοθεσία, μεγάλο μέρος της Οδηγίας 94/22/ΕΚ. Με τη θέσπιση ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου αποφασηφίστηκε το μέχρι τότε ισχύον νομικό πλαίσιο, το οποίο χαρακτηρίστηκε ως αναποτελεσματικό στην προσέλκυση επενδύσεων που θα οδηγούσαν στην ανακάλυψη κοιτασμάτων φυσικού αερίου ή πετρελαίου. Έχοντας λοιπόν ως γνώμονα τις διεθνείς πρακτικές, η νέα νομοθετική πρωτοβουλία επεδίωξε να προσελκύσει υψηλής τεχνογνωσίας και διεθνούς εμπειρίας εξειδικευμένες εταιρίες για τη διενέργεια ερευνών εντός των συνόρων, με σκοπό να συνδράμει στην εξασφάλιση, εν όλω ή εν μέρει, των αναγκών της χώρας σε υδρογονάνθρακες, στην εισροή συναλλάγματος και την απόκτηση τεχνογνωσίας και ανάπτυξη της πετρελαιοβιομηχανίας. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του υπό εξέταση νομοθετικού κειμένου, οι βασικοί άξονες στους οποίους στηρίχθηκε ήταν, η διατήρηση της κυριαρχίας του Δημοσίου επί των υδρογονανθράκων του υπεδάφους της χώρας και του δικαιώματος επιλογής του είδους της σύμβασης, η δυνατότητα διαφοροποίησης των οικονομικών όρων για κάθε ερευνητική περιοχή και η επιμήκυνση του χρόνου έρευνας και εκμετάλλευσης, με στόχο την αξιοποίηση κοιτασμάτων σε ξηρά και θάλασσα (Βουλή των Ελλήνων, 2018).

Η επισκόπηση των κυριότερων θεμάτων που εντοπίζονται στο νομοθετικό κείμενο, όπως ισχύει σήμερα, μετά τις τροποποιήσεις που επήλθαν με τη ψήφιση του νέου νόμου και η ανάλυση των καινοτομιών που περιλαμβάνονται σε αυτό, θα καταδείξει, όχι μόνο τις πτυχές ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου, ικανού να θέσει τις κατάλληλες βάσεις για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων και να εντάξει το ελληνικό ενεργειακό γίγνεσθαι στον ευρωπαϊκό χάρτη, αλλά

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

κυρίως τα στάδια νομοθετικής ωρίμανσης που διήλθε, τα οποία συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή του. Τα κυριότερα σημεία νομοθετικού εκσυγχρονισμού, στα οποία θα δοθεί έμφαση ακολούθως, εντοπίζονται στον καθορισμό του δικαιώματος της χώρας να εκτελεί έρευνες σε υποθαλάσσιες, χερσαίες και υπολίμνιες περιοχές, με πρώτη εφαρμογή στη δυτική Ελλάδα και νότια Κρήτη, σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, στη σταθερή φορολόγηση με ποσοστό 25%, όπου το 5% αφορά στον περιφερειακό φόρο, ο οποίος θα δίνεται στις περιοχές που φιλοξενούν τις σχετικές με τους υδρογονάνθρακες δραστηριότητες, την πρόσκτηση σεισμικών δεδομένων χαρακτηριζόμενα ως «μη αποκλειστικής χρήσης», τη διαγωνιστική διαδικασία με την ονομασία «Ανοιχτή Θύρα» και τη σύσταση της κρατικής Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων (εφεξής ΕΔΕΥ Α.Ε) (Νικολάου, 2013).

2.2.3.1 Συνομολόγηση της σύμβασης και διαδικασίες παραχώρησης

Επιχειρώντας μια κριτική προσέγγιση, διαφαίνεται εξ αρχής (άρθρο 156 του Ν 4001/2011) η προσπάθεια του νομοθέτη να οριοθετήσει τα ανήκοντα στο Δημόσιο αποκλειστικά δικαιώματα αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, θέτοντας ως διαχειριστή αυτών τη νεοσυσταθείσα με τα άρθρα 145 επ. του παρόντος νόμου και με το ΠΔ 14/2012 ΕΔΕΥ Α.Ε. Η εν λόγω εταιρεία, επιλαμβάνεται ζητημάτων που αφορούν την παραχώρηση των δικαιωμάτων αναζήτησης, κατόπιν αιτιολογημένης απόφασης (άρθρο 156 παρ. 2 του Ν 4001/2011), ενώ η παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, όπως ρητά ορίζεται στην παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου, ακολουθεί διαζευκτικά μία εκ των διαδικασιών, διακήρυξης, αίτησης ή ανοιχτής πρόσκλησης (open door). Αναφορικά με τη διαδικασία αναζήτησης, στην πρόσκληση προς υποβολή των αιτήσεων, προθεσμίας ενενήντα (90) ημερών που εκδίδεται από την ΕΔΕΥ Α.Ε., αναγράφονται η προς αναζήτηση περιοχή, οι όροι και οι υποχρεώσεις του αδειούχου, τα κριτήρια επιλογής του, το ύψος του καταβλητέου παραβόλου και της εγγυητικής εκτέλεσης τράπεζας που λειτουργεί νόμιμα σε χώρες-μέλη της ΕΕ και η προθεσμία χορηγήσεως της σχετικής άδειας. Συνακόλουθα, το δικαίωμα αναζήτησης δύναται να παραχωρείται σε εξειδικευμένες εταιρίες σεισμικών ή άλλων γεωφυσικών και γεωλογικών μεθόδων, με εξαίρεση του δικαιώματος αποκλειστικής χρήσης των συγκεκριμένων περιοχών και με όρους εμπορικής συνεκμετάλλευσης των ερευνητικών τους αποτελεσμάτων, όπως η εκτέλεση σεισμικών προγραμμάτων με ίδιες δαπάνες και η πώληση αυτών σε τρίτους (άρθρο 156 παρ.5 του Ν 4001/2011). Προϋποθέσεις χορήγησης της σχετικής άδειας αποτελούν η δεκαοκτάμηνη διάρκειά της και η έκταση της παραχωρούμενης περιοχής, η οποία μπορεί να καταλαμβάνει επιφάνεια έως τεσσάρων χιλιάδων (4.000) τετραγωνικών χιλιομέτρων σε ξηρά και έως είκοσι χιλιάδων (20.000) τετραγωνικών χιλιομέτρων σε θάλασσα (άρθρο 156 παρ.6 του Ν 4001/2011). Στις υποχρεώσεις του κατόχου αυτής περιλαμβάνονται, η υποβολή προγραμμάτων αναζήτησης κατά φάσεις, η

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

κατάθεση αντιγράφων των τεχνικών και επιστημονικών στοιχείων που εξήχθησαν και η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης των πορισμάτων που προέκυψαν από την αναζήτηση, συνοδευόμενη από επίσημα δεδομένα και στοιχεία. Τέλος, σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων αυτών, ανακαλείται η άδεια αναζήτησης και καταπίπτει η εγγυητική επιστολή υπέρ του Δημοσίου (άρθρο 8 του Ν 2289/1995).

Εξίσου σημαντική διαδικασία αποτελεί και η παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Οι τρόποι παραχώρησης, σύμφωνα με το νέο νομοθετικό καθεστώς, καταρτίζονται με τις ακόλουθες διαδικασίες · με *διακήρυξη* για τις χερσαίες, υπολίμνιες και υποθαλάσσιες περιοχές της χώρας, οι οποίες διαιρούνται κατόπιν αποφάσεως του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (εφεξής Υπουργός ΠΕΚΑ). Πρόκειται για διαίρεση περιοχών, είτε στο σύνολό τους είτε σε τμήματα που προορίζονται για την άσκηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και διατίθενται για την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών. Οι εν λόγω περιοχές προσδιορίζονται από γεωγραφικούς παράλληλους ή μεσημβρινούς και κατά περίπτωση από τις οριογραμμές της χερσαίας μεθορίου και των ηπειρωτικών και νησιωτικών ακτών. Η διακήρυξη για τις περιοχές αυτές εγκρίνεται από τον Υπουργό ΠΕΚΑ, δημοσιεύεται στην ΕτΚ και αποστέλλεται για δημοσίευση στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕτΕΕ). Η προθεσμία υποβολής προσφορών ορίζεται ρητά στη διακήρυξη και δε μπορεί να είναι μικρότερη των ενενήντα (90) ημερών από την τελευταία δημοσίευση (άρθρο 156 παρ.10 στοιχ. α΄ του Ν 4001/2011).

Ένας ακόμα τρόπος παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων από την ΕΔΕΥ Α.Ε, η οποία ενεργεί για λογαριασμό του Δημοσίου, αποτελεί η *κατάθεση σχετικής αίτησης* για περιοχή που δεν περιλαμβάνεται σε διακήρυξη. Εφόσον η αίτηση γίνει δεκτή, η ΕΔΕΥ Α.Ε εκδίδει διακήρυξη που εγκρίνεται από τον Υπουργό ΠΕΚΑ, δημοσιεύεται στην ΕτΚ και αποστέλλεται για δημοσίευση στην επίσημη ΕτΕΕ. Η προθεσμία υποβολής προσφορών για τυχόν άλλους ενδιαφερόμενους είναι τουλάχιστον ενενήντα (90) ημέρες από την τελευταία δημοσίευση (άρθρο 156 παρ.10 στοιχ. β΄ του Ν 4001/2011). Σε περίπτωση μη εκδήλωσης ενδιαφέροντος από τρίτους, η σύμβαση καταρτίζεται με τον ενδιαφερόμενο που υπέβαλε την αίτηση, αρκεί να πληροί τα οριζόμενα στις παραγράφους 11 και 12 του άρθρου 156 του Ν 4001/2011 κριτήρια επιλογής. Τα κριτήρια αυτά αφορούν την ελάχιστη οικονομική δυνατότητα, την τεχνική ικανότητα του προσφέροντος, την προηγούμενη πείρα του στον τομέα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, την επιτυχή εκτέλεση συναφών έργων στο πλαίσιο προηγούμενης άδειας, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο όρο και προϋπόθεση που θέτουν οι ιδιαιτερότητες της κάθε σύμβασης.

Ο τρίτος και τελευταίος τρόπος παραχώρησης που εισήγαγε το νέο νομοθετικό πλαίσιο, καινοτομώντας ως προς τη διενέργεια διαγωνισμών με διαφανή διαδικασία και υπό ορισμένα κριτήρια, είναι η διαδικασία *ανοιχτής πρόσκλησης* (open door). Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

η περιοχή για την οποία ζητείται η παραχώρηση πρέπει να είναι διαθέσιμη σε μόνιμη βάση ή να έχει αποτελέσει αντικείμενο προηγούμενης διαδικασίας, η οποία δεν κατέληξε στην υπογραφή σύμβασης μίσθωσης ή διανομής παραγωγής ή έχει εγκαταλειφθεί από ανάδοχο, σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης ή υπαναχώρησης από αυτήν. Ακολουθώντας, ο Υπουργός ΠΕΚΑ, με ανακοίνωση που δημοσιεύεται στην ΕτΚ και αποστέλλεται για δημοσίευση στην επίσημη ΕτΕΕ, γνωστοποιεί τις ως άνω περιοχές με τους ελάχιστους βασικούς όρους των παραχωρήσεων, καθώς και κάθε σχετική με αυτές ειδικότερη πληροφορία. Οι προθεσμίες για ανταπόκριση των ενδιαφερομένων στην περίπτωση της διαδικασίας ανοιχτής πρόσκλησης διαφέρουν από τις άλλες δύο προβλεπόμενες διαδικασίες. Με βάση αυτές, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να υποβάλει προσφορά σε μία ή περισσότερες περιοχές, με προθεσμία την τελευταία εργάσιμη ημέρα του πρώτου και δεύτερου εξαμήνου κάθε ημερολογιακού έτους. Με την πάροδο τριάντα (30) ημερών από το τέλος του εξαμήνου, ο Υπουργός ΠΕΚΑ ανακοινώνει την εξαίρεση της εν λόγω περιοχής από τις ήδη διαθέσιμες, εφόσον βρίσκεται σε διαδικασία παραχώρησης. Η αξιολόγηση των προσφορών, η διαπραγμάτευση των όρων με βάση τα κριτήρια της πρόσκλησης και η κατάρτιση της σχετικής σύμβασης αποτελούν το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας ανοιχτής πρόσκλησης (άρθρο 156 παρ.10 στοιχ. γ' του Ν 4001/2011).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η διαδικασία με ανοιχτή πρόσκληση επιλέχθηκε τόσο κατά το στάδιο παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε είκοσι (20) θαλάσσιες περιοχές της Δυτικής Ελλάδας (Ιόνιο) και νοτιώς της Κρήτης, όσο και στις συμβάσεις που ήδη υπογράφηκαν για τη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων και τις δύο θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού Κόλπου και του Κατάκολου στη Δυτική Ελλάδα, οι οποίες και θα αναλυθούν εκτενέστερα παρακάτω. Ο λόγος επιλογής της συγκεκριμένης διαδικασίας έγκειται στο γεγονός ότι, οι προ ετών παραχωρήσεις στις περιοχές αυτές με τη διαδικασία της διακήρυξης, είτε είχαν εγκαταλειφθεί από τον ανάδοχο, όπως στην περίπτωση της αναδόχου εταιρείας Enterprise Oil, είτε είχαν οδηγήσει σε ανάκληση των παραχωρήσεων, όπως στην περίπτωση της ΔΕΠ Α.Ε. Όσον αφορά τη διαδικασία υποβολής αίτησης, παρατηρήθηκε ότι έλαβε χώρα μόνο στις συμβάσεις για την παραχώρηση δικαιωμάτων στις χερσαίες περιοχές Άρτας- Πρέβεζας, Αιτωλοακαρνανίας και βορειοδυτικής Πελοποννήσου, κατόπιν ενδιαφέροντος που εκδήλωσε η ιταλική Enel Trade SpA, καταλήγοντας στην προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού (Κελεμένης και Ζωγοπούλου, 2015).

2.2.3.2 Εννοιολογικός προσδιορισμός και νομική φύση των συμβάσεων παραχώρησης

Έχοντας αναλύσει τη διαδικασία αναζήτησης και τους τρόπους παραχώρησης έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, προκρίνεται για την πληρέστερη κατανόηση, η εννοιολογική αποσαφήνιση του όρου «συμβάσεις παραχώρησης». Τα συμβατικά μορφώματα που έχει διαμορφώσει η διεθνής συμβατική πρακτική και έχει υιοθετήσει η εγχώρια και ξένη επιστημονική

βιβλιογραφία για την αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων είναι κυρίως τριών τύπων· οι συμβάσεις παραχώρησης (concession agreements), οι συμβάσεις διανομής της παραγωγής (production sharing contracts/agreements) και οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών (service contracts). Όσον αφορά τις συμβάσεις παραχώρησης, οι οποίες αποτελούν και τον πιο διαδεδομένο τύπο σύμβασης, βασίζονται στο μεικτό οικονομικό σύστημα επιβολής δικαιωμάτων (royalties) και φόρων στον παραχωρησιούχο, ο οποίος αναλαμβάνει τις δαπάνες και φέρει τον οικονομικό κίνδυνο των έργων σε όλη τη διάρκεια της σύμβασης. Ως αντιπαροχή για την παραχώρηση αυτή οφείλει στο κράτος δικαιώματα, σε είδος ή σε χρήμα ή σε συνδυασμό και των δύο, κατ' επιλογή του παραχωρούντος. Παράλληλα, με την καταβολή δικαιωμάτων, ο παραχωρησιούχος οφείλει φόρο εισοδήματος και δυνητικά επιπρόσθετα ποσά, όπως ετήσιες αποζημιώσεις ανά μονάδα επιφάνειας της περιοχής όπου διεξάγεται η έρευνα και η εκμετάλλευση (surface fee) ή αντάλλαγμα υπογραφής της σύμβασης (signature bonus) ή αντάλλαγμα παραγωγής (production bonus). Βασικό χαρακτηριστικό των συμβάσεων παραχώρησης αποτελεί το γεγονός ότι, κατά κανόνα η κυριότητα και η διαχείριση της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων ανήκουν στην κρατική εξουσία, άλλως η περιέλευση των υδρογονανθράκων ανήκει στον παραχωρησιούχο επί της κεφαλής του φρέατος («at the well head») (Tordo, 2007).

Σε αντίθεση με τις συμβάσεις παραχώρησης και το σύστημα δικαιωμάτων/φόρου, στα πλαίσια του συμβατικού συστήματος, στο οποίο εντάσσονται τόσο οι συμβάσεις διανομής της παραγωγής όσο και οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, η κυριότητα επί της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων ανήκει στο κράτος. Αναφορικά με τις συμβάσεις διανομής της παραγωγής, μέρος από την παραχθείσα ποσότητα υδρογονανθράκων περιέρχεται στην κυριότητα του αναδόχου, ως αμοιβή για την εκτέλεση του έργου, καθόσον αυτός διεξάγει κατ' αποκλειστικότητα την έρευνα και εκμετάλλευση σε συγκεκριμένη περιοχή, για το συμβατικά καθορισμένο χρονικό διάστημα. Τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν το μερίδιο που τους αναλογεί με βάση την υπογραφείσα σύμβαση, ενώ ο εργολάβος, όπως ακριβώς και στις συμβάσεις παραχώρησης, αναλαμβάνει τη διεύθυνση του έργου και φέρει τον οικονομικό κίνδυνο. Εν συνεχεία, στην περίπτωση των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, η αμοιβή του εργολάβου για τη διεξαγωγή έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων συνίσταται σε ορισμένο χρηματικό ποσό και όχι σε μερίδιο από την παραχθείσα ποσότητα υδρογονανθράκων, όπως συμβαίνει στις συμβάσεις διανομής της παραγωγής. Οι συμβάσεις παροχής υπηρεσιών διακρίνονται κατά βάση σε αμιγείς συμβάσεις παροχής υπηρεσιών και σε συμβάσεις παροχής υπηρεσιών οικονομικού κινδύνου, ανάλογα με τον καθορισμό της συμβατικά πάγιας αμοιβής του εργολάβου ή αν το ύψος της αμοιβής εξαρτάται από το κέρδος που θα αποφέρει το έργο (Johnston, 1994).

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση στο τμήμα που αφορά τις συμβάσεις παραχώρησης, αξίζει να επισημανθούν ορισμένα χαρακτηριστικά σχετικά με τη νομική φύση των υπό εξέταση

συμβάσεων. Σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουν καθιερωθεί στην ελληνική νομολογία, μία δημόσια σύμβαση χαρακτηρίζεται ως διοικητική όταν συντρέχουν σωρευτικά οι κάτωθι προϋποθέσεις · πρώτον, το οργανικό ή τυπικό κριτήριο, σύμφωνα με το οποίο για να θεωρηθεί μια σύμβαση ως διοικητική απαιτείται ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι το Δημόσιο ή άλλο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (εφεξής ΝΠΔΔ) και δεύτερον, το λειτουργικό ή ουσιαστικό κριτήριο, το οποίο αναφέρεται τόσο στον σκοπό που επιδιώκει η συγκεκριμένη σύμβαση, η οποία πρέπει να κατατείνει στην εξυπηρέτηση άμεσου δημόσιου σκοπού, όσο και στο καθεστώς εκτέλεσης της σύμβασης, η οποία πρέπει να διέπεται από συγκεκριμένα προνόμια και υποχρεώσεις, εξασφαλίζοντας στο συμβαλλόμενο κράτος ή ΝΠΔΔ υπερέχουσα θέση έναντι του συμβαλλομένου μέρους (Ράϊκος, 2017). Με βάση τα στοιχεία που παρατέθηκαν, οι συμβάσεις που έχουν ως αντικείμενο την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων εντάσσονται στις διοικητικές συμβάσεις και πληρούν τις προϋποθέσεις που συναφώς θέτει η νομολογία, ήτοι τη σύναψη με φορέα δημόσιας διοίκησης, το συμβατικό αντικείμενο προς εξυπηρέτηση δημοσίου σκοπού (άρθρο 156 παρ. 1 του Ν 4001/2011) και η κατάρτιση και εκτέλεση της σύμβασης να διέπεται από κανόνες διοικητικού δικαίου (άρθρο 156 παρ. 16, 28 και 37 του Ν 4001/2011).

Παράλληλα, η σύμβαση μπορεί να περιέχει όρους βάσει των οποίων ο συμβαλλόμενος φορέας δημόσιας διοίκησης δύναται να επεμβαίνει μονομερώς στη συμβατική σχέση και ως εκ τούτου να περιβάλλεται από ένα ιδιαίτερο συμβατικό καθεστώς. Η υπερέχουσα θέση του δημοσίου προκύπτει, τόσο από το άρθρο 4 παρ. 3 όσο και από το άρθρο 10 παρ. 8 του Ν. 2289/1995, βάσει των οποίων επιφυλάσσεται το προνόμιο στο Δημόσιο να κηρύξει έκπτωτο τον ανάδοχο, στην περίπτωση που ο τελευταίος δε συμμορφώνεται με τις συμβατικές υποχρεώσεις του. Το δικαίωμα που αναγνωρίζεται από τις ανωτέρω διατάξεις συνεπάγεται αυξημένη δικαιοπρακτική εξουσία του Δημοσίου, αφού του παρέχει το δικαίωμα να επεμβαίνει μονομερώς στο συμβατικό δεσμό. Στηριζόμενος στην αντίληψη αυτή, ο νομοθέτης υπάγει τις διαφορές που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση των συμβάσεων παραχώρησης στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (Ζολώτας, 2015).

Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι, ο χαρακτηρισμός των συμβάσεων παραχώρησης ως διοικητικών δεν αναιρεί τον ιδιωτικοοικονομικό προσανατολισμό και το σε μεγάλο βαθμό ιδιωτικοδικαϊκής φύσεως περιεχόμενό τους. Πρόκειται για συμβάσεις με μικτό χαρακτήρα, που συνδυάζουν στοιχεία ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου, γεγονός που διαφαίνεται από το γράμμα του νόμου και τη σχετική παραπομπή στις διατάξεις του ΑΚ, αναφορικά με τη ρύθμιση της ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης μίσθωσης (άρθρο 10 παρ.11 του Ν 2289/1995) και τη δυνατότητα υπαγωγής συμβατικών διαφορών στη δικαιοδοσία δικαστηρίου εμπορικής διαιτησίας (άρθρο 10 παρ.13 του Ν 2289/1995). Ακολούθως ο Κοσμίδης (2015) επισημαίνει ότι, η διαπραγματεύση και διαμόρφωση του περιεχομένου των συμβάσεων παραχώρησης γίνεται ελεύθερα από τα μέρη,

τηρουμένων των διατάξεων που θέτει ο νόμος. Μάλιστα, οι διατάξεις αυτές χαρακτηρίζονται ως αναγκαστικού δικαίου (jus cogens), ρυθμίζοντας ζητήματα με τρόπο εξαντλητικό, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται το πεδίο διαπραγμάτευσης των μερών. Από νομικοπολιτικής απόψεως το εν λόγω πλαίσιο κρίνεται ορθό, στο βαθμό που συμβάλλει στην επίτευξη ασφάλειας δικαίου, στη διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου και την ενίσχυση της νομικής και διαπραγματευτικής του θέσης. Τέλος, δεν πρέπει να παροράται το γεγονός ότι, η ελευθερία διαπραγμάτευσης και διαμόρφωσης των συμβάσεων δύναται να αυξηθεί σημαντικά, από τη στιγμή που υποβληθούν σε κύρωση με ουσιαστικό νόμο, διότι στην περίπτωση αυτή τα μέρη περιορίζονται από κανόνες αυξημένης τυπικής ισχύος.

2.2.3.3 Συμβατικός Τύπος: Μίσθωση και Διανομή Παραγωγής

Κατά την κείμενη νομοθεσία και σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 10 του Ν 2289/1995 καθιερώνεται ένας κλειστός αριθμός (numerous clausus) συμβατικών τύπων για την παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Συγκεκριμένα, ορίζεται η σύναψη σύμβασης μίσθωσης ή διανομής της παραγωγής, ενώ η επιλογή του συμβατικού τύπου ανήκει στη διακριτική ευχέρεια του Δημοσίου, δυνάμει σχετικής υπουργικής απόφασης. Επισημαίνεται ότι, η σύμβαση μίσθωσης εντάσσεται στις συμβάσεις παραχώρησης (concession agreements), η σύμβαση διανομής της παραγωγής διέπεται από το συμβατικό σύστημα (production sharing contracts), ενώ σε αντίθεση με τη διεθνή πρακτική, απουσιάζει κάποια νομοθετική πρόβλεψη σχετικά με τη σύναψη σύμβασης παροχής υπηρεσιών (service contract).

Τα συμβαλλόμενα μέρη και στους δύο τύπους συμβάσεων είναι, αφενός μεν το Δημόσιο, το οποίο άλλοτε ενέχει θέση εκμισθωτή σε μια σύμβαση μίσθωσης και άλλοτε θέση εργοδότη σε μία σύμβαση διανομής της παραγωγής και αφετέρου ο ανάδοχος των συμβάσεων παραχώρησης, με την έννοια που αποδίδεται από το άρθρο 1 παρ. 8, άρθρο 4 και άρθρο 7 παρ. 4 επ. του Ν 2289/1995. Καθίσταται σαφές ότι, η ως άνω ιδιότητα του Δημοσίου πηγάζει από το γεγονός ότι είναι εκ του νόμου αποκλειστικός κύριος των συναφών δικαιωμάτων και ως εκ τούτου, διαθέτει την απαιτούμενη εξουσία διάθεσης αυτών. Κατά την υπογραφή των σχετικών συμβάσεων το Δημόσιο εκπροσωπείται από την ΕΔΕΥ Α.Ε, η οποία διαθέτει την εξουσία να ενεργεί για λογαριασμό του σε όλα τα στάδια της διαδικασίας παραχώρησης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, όπως στη διακήρυξη διεθνούς διαγωνισμού, στη διεξαγωγή διαπραγματεύσεων και την υπογραφή των συμβάσεων παραχώρησης. Διευκρινίζεται ότι, πριν την κατάρτιση οιαδήποτε σύμβασης -μίσθωσης ή διανομής- απαιτείται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 28 και 37 του άρθρου 2 του παρόντος νόμου, η έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, το οποίο θα περιλαμβάνει αναλυτικούς όρους κατάρτισης της σχετικής σύμβασης. Για την εγκυρότητα της υπογραφείσας σύμβασης και την παραγωγή εννόμων συνεπειών,

απαραίτητη κρίνεται η υποβολή της στο ΥΠΕΚΑ και η έγκρισή της από τον αρμόδιο Υπουργό (άρθρο 2 παρ.39 του Ν 2289/1995).

Όσον αφορά τη σύμβαση μίσθωσης, όπως αυτή διέπεται από το άρθρο 2 παρ. 10 έως 16, 22 έως 29 και 39 του Ν 2289/1995, ρυθμίζεται περαιτέρω και από το ΠΔ 127/1996, το οποίο εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του ανωτέρω νόμου και βασίστηκε στους όρους εκμίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Ως προς τον τύπο της σύμβασης μίσθωσης και σύμφωνα με τα πλαίσια της γενικής ελευθερίας των ενοχικών συμβάσεων, δύναται να χαρακτηριστεί ως μικτή σύμβαση, διότι από τη μία πλευρά συνδυάζει ουσιώδη στοιχεία της σύμβασης μίσθωσης προσοδοφόρου αντικειμένου (άρθρο 638 ΑΚ), γεγονός που αποδεικνύεται από τη χορήγηση δικαιώματος για χρήση και κάρπωση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης και από την άλλη πλευρά της απλής μίσθωσης πράγματος (άρθρο 574 ΑΚ), εφόσον χορηγείται η χρήση των γεωγραφικά ορισμένων περιοχών όπου πραγματοποιούνται οι εξορύξεις (Κατράς, 2016). Περαιτέρω, η σύμβαση μίσθωσης χαρακτηρίζεται ως διοικητική, γεγονός που επιβεβαιώνει και η εκ του νόμου υπαγωγή των διαφορών που προκύπτουν από την εκτέλεσή της και την εν γένει εκτέλεση συμβάσεων παραχώρησης στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου (άρθρο 10 παρ.12 Ν 2289/1995 και άρθρο 6 παρ.2 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, εφεξής ΚΔΔ). Σχετικά με την προβλεπόμενη διαδικασία επίλυσης διαφορών αξίζει να σημειωθεί ότι ο νομοθέτης δίδει την επιλογή στα μέρη να επιλύσουν κάθε συμβατική και αδικοπρακτική διαφορά που ανακύπτει, μέσω της διαδικασίας της διαιτησίας (άρθρο 10 παρ. 13 Ν 2289/1995 και άρθρο 11 ΠΔ 127/1996), βάσει του Ν 2735/1999 περί Διεθνούς Εμπορικής Διαιτησίας, ή κατ' άλλο διεθνώς αναγνωρισμένο σύστημα, όπως το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο και το Δικαστήριο Διεθνούς Διαιτησίας του Λονδίνου. Στην περίπτωση αυτή, η απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου είναι δεσμευτική και συνεπάγεται τον αποκλεισμό της τακτικής δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων, με αποτέλεσμα μια αμιγώς διοικητική σύμβαση μίσθωσης μπορεί να καταλήξει να είναι μικτή, συνδυάζοντας στοιχεία δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου (Κουσουλής, 2004).

Η πρόσφατη νομοθετική τροποποίηση επέφερε σημαντικές αλλαγές στις υποχρεώσεις, κύριες και παρεπόμενες, των συμβαλλόμενων μερών. Συγκεκριμένα, οι αναγκαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 156 και 158 του Ν 4001/2011, ρυθμίζουν κατά τρόπο δεσμευτικό και λεπτομερή τις βασικές υποχρεώσεις των μερών στη σύμβαση μίσθωσης, αποσκοπώντας στην επίτευξη ασφάλειας δικαίου. Μάλιστα, οι διατάξεις αυτές διατηρούν την ισχύ τους ακόμα και αν δεν έχουν συμπεριληφθεί στο συμβατικό κείμενο, ενώ δεν μπορούν να αποκλειστούν ή να τροποποιηθούν. Μια από τις βασικότερες υποχρεώσεις του εκμισθωτή (Δημόσιο) είναι η παραχώρηση στον μισθωτή του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης και εκμετάλλευσης δικαιωμάτων επί των υδρογονανθράκων στις ορισμένες κατά το νόμο περιοχές και για προκαθορισμένο χρονικό διάστημα (άρθρο 156 παρ.8 του Ν 4001/2011). Η πλέον παρεπόμενη υποχρέωση του εκμισθωτή

είναι η παραχώρηση χρήσης, κατά το στάδιο έρευνας, της περιοχής που έχει συμφωνηθεί από τα μέρη να ερευνηθεί και κατά το στάδιο της εκμετάλλευσης, της ανάλογης περιοχής που θα πραγματοποιηθούν οι εξορύξεις. Αντίστοιχα, οι εκ του νόμου κύριες υποχρεώσεις του μισθωτή περιλαμβάνουν την υποχρέωση μελέτης και εκτέλεσης της έρευνας, τη διάθεση όλων των απαιτούμενων τεχνικών μέσων, υλικών, προσωπικού και κεφαλαίων, την ανάληψη του συνόλου των δαπανών και του κινδύνου του έργου καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης, καθώς και την γνωστοποίηση στον εκμισθωτή ύπαρξης εμπορικά εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος (άρθρο 156 παρ.13 του Ν 4001/2011).

Στις θεμελιώδεις υποχρεώσεις του μισθωτή εντάσσεται η καταβολή του οφειλόμενου μισθώματος στον εκμισθωτή. Πρωτίστως, το μίσθωμα οφείλεται σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως αν έχουν πραγματοποιηθεί κέρδη ή όχι. Δεύτερον, μπορεί να είναι κλιμακούμενο, κατόπιν συνεκτιμήσεως ειδικών περιστάσεων και τεχνικών χαρακτηριστικών, όπως το ύψος της παραγωγής, τα γεωγραφικά και γεωλογικά στοιχεία της περιοχής και ο συντελεστής εσόδων και εξόδων. Τρίτον, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ΠΔ 127/1996, το μίσθωμα είναι δυνατό να καταβάλλεται κατ' επιλογή του εκμισθωτή σε είδος, οπότε ορίζεται ως ποσοστό της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων, ή σε χρήμα, οπότε ορίζεται ως ποσοστό της αξίας τους. Ειδικότερα, εάν το μίσθωμα που προκύπτει από την προβλεπόμενη παραγωγή οφείλεται σε είδος παραδίδεται, εάν δεν συμφωνηθεί διαφορετικά, στα συνήθη σημεία φόρτωσης των κάθε είδους και ποιότητας πωλούμενων από τον ανάδοχο υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων. Ο εκμισθωτής παραλαμβάνει τις ποσότητες αυτών, ως μίσθωμα, βάσει προγράμματος που έχει καταρτιστεί από κοινού από τα μέρη και εντός διαστήματος δύο (2) μηνών πριν την έναρξη κάθε τριμήνου. Σε περίπτωση που το μίσθωμα οφείλεται σε χρήμα, η κυριότητα των εξορυσσομένων υδρογονανθράκων περιέρχεται στον ανάδοχο με την απόκτηση της νομής τους, ενώ αν οφείλεται σε είδος, ο εκμισθωτής και ο ανάδοχος καθίστανται συγκύριοι αυτών, από την εξόρυξη μέχρι την παράδοσή τους. Συγκεκριμένα, ο εκμισθωτής καθίσταται κύριος αυτών κατά ποσοστό ίσο προς το κλάσμα του συνολικά προβλεπόμενου μισθώματος προς τη συνολική παραγωγή αυτού, ο δε ανάδοχος κατά το υπόλοιπο. Τέλος, εάν ο εκμισθωτής επιθυμεί να λάβει το μίσθωμα εν όλω ή εν μέρει σε χρήμα, οφείλει να ειδοποιήσει τον ανάδοχο ενενήντα (90) ημέρες πριν την έναρξη κάθε ημερολογιακού έτους, καθορίζοντας το ακριβές ποσοστό και την αξία του οποίου επιθυμεί να λάβει σε χρήμα. Κατά αυτόν τον τρόπο, το οφειλόμενο μίσθωμα κάθε τριμήνου καταβάλλεται σε χρήμα εντός είκοσι ημερών από την υποβολή της προαναφερθείσας κατάστασης (άρθρο 2 παρ.26 και 27 του Ν 2289/1995).

Οι παρεπόμενες υποχρεώσεις του μισθωτή, οι οποίες πηγάζουν απευθείας από το νόμο και συμπληρώνονται από τις ειδικότερες ρυθμίσεις που εισάγει το εκδοθέν προς το σκοπό αυτό προεδρικό διάταγμα είναι οι εξής · να εκτελεί τις εργασίες έρευνας και να χρησιμοποιεί ενδεδειγμένα τεχνικά μέσα και μεθόδους, σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και τέχνης

της έρευνας υδρογονανθράκων (άρθρο 5 παρ. 2 και 11 του Ν 2289/1995), να γνωστοποιεί στον εκμισθωτή την ανακάλυψη κοιτάσματος υδρογονανθράκων και την εμπορική εκμετάλλευση αυτών (άρθρο 5 παρ. 7 του Ν 2289/1995), να μεταφέρει υδρογονάνθρακες του εκμισθωτή ή ανεξάρτητων τρίτων με τους αγωγούς που έχει κατασκευάσει, λαμβάνοντας σχετικό αντάλλαγμα (άρθρο 5 παρ.12 του Ν 2289/1995), να πωλεί στο Δημόσιο υδρογονάνθρακες που αποκτά κατά τη σύμβαση, εφόσον διεξάγεται πόλεμος ή άλλη κατάσταση ανάγκης της χώρας (άρθρο 7 παρ.1 του Ν 2289/1995), να τηρεί ακριβή στοιχεία του συνόλου των εργασιών και να υποβάλλει εκθέσεις δραστηριότητας στον εκμισθωτή (άρθρο 7 παρ.9 του Ν 2289/1995), να υποβάλλει στον αντισυμβαλλόμενο όλα τα επιστημονικά και τεχνικά στοιχεία που συλλέγονται κατά τη διάρκεια των εργασιών, να τηρεί επεξηγηματικό υλικό στη χώρα, διασφαλίζοντας ελεύθερη πρόσβαση σε αυτό (άρθρο 7 παρ. 10 του Ν 2289/1995), να παραδίδει την περιοχή εκμετάλλευσης στο Δημόσιο ελεύθερη, κατά τη λήξη του σταδίου εκμετάλλευσης (άρθρο 10 παρ.1 του Ν 2289/1995) και να διεξάγει εργασίες κατά τρόπο που δε βλάπτει το περιβάλλον (άρθρο 12^Α του Ν 2289/1995).

Συνακόλουθα, οι ειδικότερες ρυθμίσεις που προβλέπει το προεδρικό διάταγμα εντοπίζονται στα κάτωθι · σε τρεις (3) μήνες πριν από την έναρξη κάθε ημερολογιακού έτους ή σε άλλο χρόνο καθοριζόμενο σε κοινή συμφωνία με τον εκμισθωτή, ο ανάδοχος οφείλει να υποβάλλει πρόγραμμα των έργων, εργασιών, προμηθειών και εξοπλισμού εγκαταστάσεων, με αντίστοιχο προϋπολογισμό της δαπάνης αυτών, τις οποίες πρόκειται να εκτελέσει το επόμενο δωδεκάμηνο χρονικό διάστημα. Από τη μεριά του ο εκμισθωτής μπορεί μέσα σε ένα μήνα από την υποβολή του εν λόγω προγράμματος να ζητήσει διευκρινίσεις και να προτείνει, για συγκεκριμένα τμήματα αυτού, τροποποιήσεις που αφορούν το είδος και τη δαπάνη των εργασιών αυτών, άλλως θεωρείται ότι τόσο το πρόγραμμα όσο και ο προϋπολογισμός έγιναν αποδεκτά. Επιπρόσθετα, μετά την έναρξη του σταδίου εκμετάλλευσης και εντός προθεσμίας έξι (6) μηνών, ο ανάδοχος οφείλει να υποβάλλει στο εκμισθωτή αναλυτικό πρόγραμμα ανάπτυξης και παραγωγής, το οποίο διασφαλίζει την τοποθέτηση και επέκταση των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης, βασισμένο στο μέγεθος του κοιτάσματος και συνυφασμένο με τις διεθνείς πρακτικές. Αναλυτικότερα, το πρόγραμμα αυτό περιλαμβάνει: α) τα βασικά είδη εξοπλισμών και έργων, τα οποία είναι αναγκαία για την παραγωγή υδρογονανθράκων, ιδιαίτερα δε τα φρέατα εκμετάλλευσης, τις εξέδρες, τους αγωγούς και τις εγκαταστάσεις, β) τα μέτρα που θα ληφθούν για την προστασία του περιβάλλοντος, γ) την οικονομική ανάλυση των εκτιμωμένων χρηματικών ροών και την προβλεπόμενη απόδοση του κεφαλαίου που θα επενδυθεί για την εκτέλεση του προγράμματος, δ) τις αντίστοιχες δαπάνες ανά φάση ανάπτυξης και ένα πίνακα επενδύσεων, ο οποίος θα εμφανίζει το συνολικό ποσό των απαιτούμενων κεφαλαίων για την πραγματοποίηση του παραπάνω προγράμματος, ε) τα αντίστοιχα χρονοδιαγράμματα κατά προσέγγιση, ανά φάση ανάπτυξης, στ) τον προβλεπόμενο χρόνο έναρξης της παραγωγής ανά φάση και ζ) τα

προβλεπόμενα απολήψιμα αποθέματα υδρογονανθράκων και την προσδοκώμενη ετήσια παραγωγή.

Έχοντας παραθέσει το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τις συμβάσεις μίσθωσης, αναγκαία κρίνεται η παρουσίαση των κεντρικών σημείων της συμβάσεως διανομής. Καταρχάς, οι συμβάσεις διανομής της παραγωγής ακολουθούν τα διεθνή πρότυπα των production sharing contracts, όπως αναλύθηκαν ανωτέρω, ενώ κατά το ελληνικό νομικό σύστημα ομοιάζουν με τις συμβάσεις έργου (άρθρο 681 ΑΚ), περιλαμβάνοντας ορισμένα στοιχεία και από τις συμβάσεις μίσθωσης πράγματος (άρθρο 547επ. ΑΚ) και προσοδοφόρου αντικειμένου (άρθρο 638 ΑΚ). Ενόψει της ομοιότητας αυτής, ο Ν 2289/1996 διευκρινίζει με το άρθρο 2 παρ. 38 εδ. β' ότι δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του ΑΚ και οι διατάξεις περί εκτέλεσης δημοσίων έργων. Εν συνεχεία και σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 10 περ. β' και παρ. 30 του Ν 2289/1996, τα αποκλειστικά δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων δύναται να παραχωρηθούν με τη σύναψη σύμβασης διανομής της παραγωγής, ενώ στην παρ. 30 του ίδιου άρθρου προσδιορίζονται οι υποχρεώσεις των μερών με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 5 επ. του παρόντος νόμου.

Εξαιτίας της άμεσης αλληλεπίδρασης των συμβάσεων διανομής παραγωγής με τις συμβάσεις έργου, σκόπιμη κρίνεται μια σύντομη αναφορά στα βασικά γνωρίσματα αυτών, όπως αναλύονται στο ελληνικό νομικό σύστημα. Η σύμβαση έργου αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ εργολάβου και εργοδότη, βάσει της οποίας ο μεν πρώτος αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκτελέσει ένα συγκεκριμένο έργο, ο δε δεύτερος να καταβάλει τη συμφωνημένη αμοιβή. Ως έργο νοείται ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα, υλικό ή άυλο, ορισμένης εργασίας και ιδίως η κατασκευή ή η μεταβολή πράγματος, ενώ, η αμοιβή έχει ως αντικείμενο χρήματα ή άλλου είδους παροχές και καθορίζεται κατά κανόνα με ρητή ή σιωπηρή συμφωνία των μερών. Στις υποχρεώσεις του εργολάβου συγκαταλέγονται η εκτέλεση του έργου χωρίς ελαττώματα βάσει συμφωνημένων ιδιοτήτων, σε συγκεκριμένο τόπο και εντός χρονοδιαγράμματος και σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και τέχνης. Αντίστοιχα, στις βασικές υποχρεώσεις του εργοδότη εντάσσονται η καταβολή συμφωνημένης αμοιβής, η έγκριση και παραλαβή του έργου κατά την αποπεράτωσή του, η χορήγηση της ύλης (ακινήτου) κατάλληλης προς χρήση και η σύμπραξη αυτής, όπου κρίνεται απαραίτητη, για την εκτέλεση του έργου. Τέλος, ως κύρια στοιχεία των συμβάσεων έργου απαριθμούνται τα εξής: τα στοιχεία των συμβαλλόμενων μερών, η ακριβής περιγραφή του εκτελεσθέντος έργου, η αμοιβή του εργολάβου και το κόστος των εργασιών, η επίβλεψη του έργου, η προθεσμία έναρξης και αποπεράτωσής του, η πρόοδος και η ποιότητα των εργασιών, η ευθύνη του εργολάβου και τα δικαιώματα του εργοδότη μετά την αποπεράτωση του έργου και η έγκριση και παράδοσή του (Κορνηλάκης, 2013).

Όσον αφορά τις κύριες υποχρεώσεις του εργοδότη, με τη σύναψη σύμβασης διανομής ανατίθεται στον εργολάβο η εκτέλεση του έργου της έρευνας και εκμετάλλευσης

υδρογονανθράκων στις περιοχές που καθορίζει το άρθρο 2 παρ. 11, 12 και 13 του Ν 2289/1995. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η εκτέλεση του έργου προσομοιάζει με τη σύμβαση έργου που αναλύθηκε ανωτέρω και αφορά την υποχρέωση παροχής του εργολάβου. Δυνάμει λοιπόν της υπογραφείσας συμβάσεως, ο εργολάβος αποκτά το αποκλειστικό δικαίωμα διεξαγωγής των απαιτούμενων ενεργειών, οι οποίες θα συμβάλλουν καθοριστικά στην εκπόνηση του υπό ανάθεση έργου, ενεργώντας ως διευθυντής του έργου, κατά το διάστημα έρευνας και εκμετάλλευσης (άρθρο 2 παρ. 31 υποπαρ. 2 εδ.1 του Ν 2289/1995). Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι, το δικαίωμα του εργολάβου αντιστοιχεί στην υποχρέωση του εργοδότη (Δημόσιο) να επιτρέψει τις ενέργειες αυτές. Συνακόλουθα, η αμοιβή του εργολάβου στην υπό εξέταση σύμβαση είναι, μη χρηματική, σε είδος και προκύπτει κατόπιν διανομής της παραγωγής, ήτοι, σε συγκεκριμένη ποσότητα επί των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων, η οποία αφαιρείται από τη συνολική παραχθείσα ποσότητα, εν αντιθέσει με την εκ του νόμου συμφωνημένη αμοιβή της συμβάσεως έργου του ΑΚ.

Επιπρόσθετα, η διαδικασία διανομής της παραγωγής πραγματοποιείται κατόπιν αφαίρεσης, από τη συνολική παραχθείσα ποσότητα υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων τους, μέρους αυτής, η οποία αντιστοιχεί στις δαπάνες που ορίζονται στο άρθρο 9 παρ.5 και άρθρο 2 παρ. 35 του Ν 2289/1995 και περιέρχεται στον ανάδοχο για την κάλυψη των δαπανών του. Αναφορικά με το υπόλοιπο μέρος της παραγωγής, διανέμεται μεταξύ του εργοδότη και του εργολάβου σε καθορισμένα και συμφωνημένα ποσοστά (άρθρο 9 παρ. 4 περ. γ' και δ' του Ν 2289/1995), με τοπικό σημείο αναφοράς την περιοχή εκμετάλλευσης. Παραδείγματος χάριν, το μερίδιο του εργοδότη επί της παραγωγής μπορεί να συμφωνηθεί κλιμακούμενο και το αντίστοιχο μερίδιο του εργολάβου αποκλιμακούμενο, σε συνάρτηση με το ύψος της παραγωγής, τα γεωλογικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά και το συντελεστή εσόδων και εξόδων (άρθρο 2 παρ.33 του Ν 2289/1995). Τέλος, σημειώνεται ότι, οι παρεπόμενες υποχρεώσεις του εργοδότη που αντιστοιχούν στα δικαιώματα του εργολάβου, ταυτίζονται με τα αντίστοιχα δικαιώματα του μισθωτή στα πλαίσια της σύμβασης μίσθωσης, καθώς ιδρύονται με γενικές διατάξεις εμπειρικλείοντας και τους δύο τύπους συμβάσεων (Kosmides, 2013).

Ανάλογη βαρύτητα παρουσιάζουν οι κύριες και παρεπόμενες υποχρεώσεις του εργολάβου, όπως περιγράφονται στην παρ. 30 επ. του άρθρου 2 του Ν 2289/1995. Αναφορικά με τα απαιτούμενα για την εκτέλεση του έργου τεχνικά μέσα, υλικά, προσωπικό και κεφάλαια, ο εργολάβος οφείλει να καλύπτει τις δαπάνες τους, ενώ παράλληλα φέρει τον οικονομικό κίνδυνο σε περίπτωση ανεπαρκούς απόδοσης κοιτάσματος ή ακόμα και ανεπιτυχούς ανακάλυψης αυτού. Επιπλέον, ο ανάδοχος αναλαμβάνει τη διεύθυνση του έργου, το οποίο εκτελεί σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και τέχνης και τα διεθνή πρότυπα για την έρευνα και εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων, βάσει εγκριθέντος από τον εργοδότη ετήσιου προγράμματος εργασιών και προϋπολογισμού δαπανών (άρθρο 31 παρ.2 του Ν 2289/1995). Ακόμα μια κύρια υποχρέωση του

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

εργολάβου αποτελεί η παράδοση του μεριδίου των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων που έχει στην κατοχή του στον εργοδότη, σύμφωνα με τα συμβατικά καθορισμένα ποσοστά. Ωστόσο, σύμφωνα με την παρ. 36 του άρθρου 2 του Ν 2289/1995, ο εργολάβος δύναται να αναλάβει, για λογαριασμό του εργοδότη, την πώληση της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων που του αντιστοιχεί. Επιπρόσθετα, δυνατή κρίνεται η καταβολή ανταλλάγματος υπογραφής της σύμβασης διανομής, με αντάλλαγμα επί της παραγωγής και ετήσιο μίσθωμα για κάθε στρέμμα της περιοχής που διεξάγει την έρευνα και εκμετάλλευση. Τέλος, στις παρεπόμενες υποχρεώσεις του εργολάβου περιλαμβάνονται, η υποβολή ετήσιου προγράμματος εργασιών και προϋπολογισμού δαπανών και η απόσπαση έγκρισης πριν τη διεξαγωγή των οικείων εργασιών, καθώς και η ανοχή των ενεργειών του εργοδότη, η διευκόλυνσή του και η σύμπραξη με αυτόν, επί σκοπώ της παρακολούθησης και ελέγχου εκτέλεσης και του κόστους εργασιών (Jahn et al., 2008).

Για την πληρότητα της παρούσας ανάλυσης επιβεβλημένη κρίνεται η αναφορά τόσο σε θέματα που άπτονται της κυριότητας των υδρογονανθράκων επί συμβάσεων διανομής, όσο και στις σχετικές ρυθμίσεις που μεριμνούν για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν. Το ζήτημα της κυριότητας ρυθμίζεται από την παρ. 13 του άρθρου 7 του Ν 2289/1995 και σύμφωνα με αυτή, κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο εργοδότης από την εξόρυξή τους. Σημειώνεται ότι, η ποσότητα των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων που ανήκει στον εργοδότη-Δημόσιο δε δύναται να κατασχεθεί. Αντίστοιχα, ο εργολάβος αποκτά κυριότητα επί των υδρογονανθράκων που αντιστοιχούν στο μερίδιό του, καθώς και εκείνων που προορίζονται να καλυφθούν ως δαπάνες, υπό την προϋπόθεση και κατά τη στιγμή του διαχωρισμού τους, σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα του άρθρου 2 παρ. 37 του Ν 2289/1995 (Taverne, 2008). Ως προς την επίλυση διαφορών που τυχόν ανακύψουν, ο νόμος προβλέπει, αφενός μεν την επίλυση τους από το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, ρυθμίζοντας κατά αυτόν τον τρόπο την υλική και τοπική αρμοδιότητα, αφετέρου δε από διαιτητικό δικαστήριο, προκειμένου για διαφορές που απορρέουν από τη μεταξύ τους συμβατική και εξωσυμβατική έννομη σχέση (άρθρο 10 παρ. 12 και 13 του Ν 2289/1995).

2.2.3.4 Κοινοπραξία Δημοσίου-Ιδιωτών

Στην υποενοότητα που ακολουθεί δίνεται έμφαση στη συμμετοχή του Δημοσίου σε κοινοπραξία με τον ανάδοχο, τόσο στο στάδιο της έρευνας όσο και στο στάδιο της εκμετάλλευσης ανακαλυφθέντος κοιτάσματος. Στην καταβαλλόμενη προσπάθεια αποσαφήνισης του όρου «κοινοπραξία», έχει υποστηριχθεί ότι υποδηλώνει τη σύμπραξη περισσότερων νομικών ή φυσικών προσώπων προς επίδιωξη κοινού σκοπού, στον οποίο προσδίδονται τα γνωρίσματα της συμβάσεως εταιρίας. Ο σκοπός δύναται να είναι κερδοσκοπικός, μη κερδοσκοπικός ή οικονομικός. Αναλυτικότερα, κερδοσκοπική νοείται η δραστηριότητα που ασκείται για την

επίτευξη χρηματικού ή άλλου αποτιμητού σε χρήμα οφέλους, υπέρ του φορέως που την ασκεί ή ακόμα και υπέρ των μελών του, χωρίς διαμεσολαβητικό χαρακτήρα. Αντίθετα, ο μη κερδοσκοπικός σκοπός έχει την έννοια της παντελούς έλλειψης προθέσεως για επίτευξη κέρδους χρηματικού ή άλλου ισοδύναμου υλικού οφέλους, με προσανατολισμό στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων ορισμένης επαγγελματικής ή κοινωνικής ομάδας. Όσον αφορά τον οικονομικό σκοπό, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου, δύναται να είναι άλλοτε κερδοσκοπικός, όπως για παράδειγμα στα «ελεύθερα επαγγέλματα», των οποίων η δραστηριότητα χαρακτηρίζεται ως μη εμπορική αλλά οικονομικά κερδοσκοπική και άλλοτε μη κερδοσκοπικός, δηλαδή αμιγώς οικονομικός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μη κερδοσκοπικής οικονομικής δραστηριότητας αποτελεί η άτυπη σύμπραξη σε κοινοπραξία προμήθειας εμπορευμάτων, η οποία δε στοχεύει στη διανομή αυτών προς επίτευξη κέρδους, αλλά στην εξοικονόμηση δαπάνης, ήτοι στην απόκτηση του ποσοστού συμμετοχής που αναλογεί σε κάθε μέλος αυτής. Αντίστοιχα, η λήψη μέτρων συντήρησης ακινήτου συνιστά αμιγώς οικονομική δραστηριότητα, η οποία δύναται ν' αποκτήσει κερδοσκοπικό χαρακτήρα στην περίπτωση εκμίσθωσης αυτού (Ψυχομάνης, 2017).

Παράλληλα, η κοινοπραξία ως προϊόν της ιδιωτικής αυτονομίας των μερών μπορεί να λάβει τη μορφή συνεργασίας, μεταξύ περισσότερων επιχειρήσεων για τον από κοινού συντονισμό, οργάνωση και διεκπεραίωση ορισμένου έργου. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις κοινοπραξιών με σκοπό την εκτέλεση τεχνικών έργων, μέσω της συμμετοχής σε διαγωνισμούς για ανάληψη δημοσίων έργων, την αγορά ακινήτων, εκμετάλλευση μέσων μεταφοράς (πχ. κοινοπραξίες ρυμουλκών πλοίων) κ.ά. Περαιτέρω, στους λόγους σύστασης κοινοπραξίας συγκαταλέγονται ο καταμερισμός εργασίας και η καλύτερη διαχείριση του επιχειρηματικού κινδύνου, η επίτευξη ευνοϊκότερων συμβατικών όρων, η ευχερέστερη αντιμετώπιση του ανταγωνισμού μέσω της καλύτερης κατανομής των πόρων, της συμπίεσης του κόστους παραγωγής και της προώθησης καινοτόμων δραστηριοτήτων, καθώς και η διείδυση σε μια νέα γεωγραφική αγορά (Ρούσσοις, 2010).

Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζουν επίσης και οι «Διεθνείς Κοινοπραξίες», δηλαδή οι συμπράξεις αλλοδαπών εταιρειών με ημεδαπές, οι οποίες στοχεύουν στη συμμετοχή σε διεθνή διαγωνισμό και στη μετέπειτα υλοποίηση του δημοσίου έργου που τους έχει ανατεθεί. Παρατηρείται ότι, η σύμπραξη εταιριών που διαθέτουν οικονομικά και τεχνικά μέσα ή την απαιτούμενη τεχνογνωσία, κρίνεται επιβεβλημένη στην κατασκευή σημαντικών σε -οικονομικό και τεχνικό- μέγεθος έργων, όπως λιμάνια, αεροδρόμια, αυτοκινητόδρομοι, γέφυρες κ.ά. Ωστόσο, αξίζει να επισημανθεί ότι η εκτέλεση δημοσίων έργων από κοινοπραξίες εργοληπτικών επιχειρήσεων αποτελεί σύνηθες φαινόμενο στη συναλλακτική πρακτική, γι' αυτό και διέπεται από ιδιαίτερο νομοθετικό καθεστώς, ήτοι από τον Ν 3669/2008. Πέραν όμως των συμπράξεων υπό μορφή κοινοπραξίας για ανάληψη και εκτέλεση μεγάλων τεχνικών δημοσίων έργων, υπάρχουν κοινοπραξίες που συμπράττουν για την επίτευξη ποικίλων στόχων, όπως η συμμετοχή σε διαγωνισμούς μελετών,

προμηθειών, παροχής υπηρεσιών, αγοράς ακινήτων, εκμετάλλευσης μέσω μεταφοράς κ.ά. (Koliatsi and Rokas, 2009).

Στην καταβαλλόμενη προσπάθεια εννοιολογικής αποσαφήνισης του όρου «κοινοπραξία», σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η αποτύπωσή του στα πλαίσια του Ν 4001/2011. Ειδικότερα, προβλέφθηκε ότι, στις συμβάσεις μίσθωσης ή διανομής της παραγωγής, είναι δυνατή η συμμετοχή του Δημοσίου σε κοινοπραξία με τον ανάδοχο, τόσο στο στάδιο της έρευνας όσο και στο στάδιο εκμετάλλευσης του ανακαλυφθέντος κοιτάσματος. Ωστόσο, αναφέρεται ότι το δικαίωμα συμμετοχής του Δημοσίου δε δύναται να ασκείται από την ΕΔΕΥ Α.Ε. Όσον αφορά τους ειδικότερους όρους συμμετοχής του Δημοσίου ορίζεται ότι, με τη διακήρυξη καθορίζεται το ποσοστό συμμετοχής του Δημοσίου, το ποσοστό συμμετοχής στις δαπάνες έρευνας και εκμετάλλευσης, καθώς και στη διανομή του προϊόντος της παραγωγής, το νομικό πρόσωπο με το οποίο ασκεί το Δημόσιο το δικαίωμα συμμετοχής, η διαχείριση της κοινοπραξίας, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια (άρθρο 3 παρ.1 και 2 του Ν 2289/1995). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, η συμμετοχή του Δημοσίου στην έρευνα και εκμετάλλευση αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο ποσοστό το οποίο καθορίζεται στη διακήρυξη, εν αντιθέσει με τις διατυπώσεις προϋφιστάμενου καθεστώτος (Ν 468/1976), το οποίο προέβλεπε συμμετοχή της Δ.Ε.Π στην εκμετάλλευση σε κοινοπραξία με τον ανάδοχο με συμβατικά καθοριζόμενο ποσοστό. Η νέα νομοθετική πρόβλεψη εξασφαλίζει ευελιξία και προσαρμοστικότητα προς τις ιδιαιτερότητες κάθε κοιτάσματος και τις ειδικότερες ανάγκες που υπαγορεύουν τη συμμετοχή, κατά ένα ποσοστό, του Δημοσίου. Όπως συμπληρώνει και ο Κοσμίδης (2012), ανάλογα με το κοίτασμα και τις ειδικές οικονομικές και πολιτικές συνθήκες, τα συμφέροντα του Δημοσίου δύναται να εξυπηρετούνται καλύτερα με τη συμμετοχή του στην επιχείρηση. Ταυτόχρονα, από τη συμμετοχή του Δημοσίου μπορεί να ωφεληθεί και ο ιδιώτης επενδυτής, διότι η κοινοπραξία μπορεί να αποτελέσει εργαλείο διαχείρισης κινδύνου, στο μέτρο που το κράτος έχει κίνητρο να τηρήσει τα συμφωνηθέντα και να διευκολύνει την υλοποίηση προγράμματος.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η Οδηγία 94/22/ΕΚ που εισήγαγε στο ελληνικό Δίκαιο ο Ν 2289/1995, προβλέπει τη δυνατότητα κρατικής συμμετοχής για τη χορήγηση αδειών, με την προϋπόθεση να καθορίζεται από τα κράτη μέλη κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η ανεξαρτησία διαχείρισης των φορέων, δηλαδή των αιτούντων ή των κατόχων αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης ή παραγωγής υδρογονανθράκων. Γίνεται αντιληπτό ότι, οι διατάξεις που περιέχονται στην παρούσα Οδηγία αποβλέπουν στον περιορισμό της επιρροής του Δημοσίου στη διαχείριση του εκάστοτε φορέα. Συγκεκριμένα, επιτρέπει τη συμμετοχή του κράτους μέσω νομικού προσώπου ή απευθείας, υπό τον όρο ότι δε θα διαθέτουν οποιαδήποτε πληροφορία, ούτε θα ασκήσουν δικαιώματα ψήφου επί αποφάσεων σχετικών με τις πηγές προμηθειών των φορέων. Επίσης διευκρινίζει ότι, το νομικό πρόσωπο ή το κράτος σε συνδυασμό με οποιοδήποτε δημόσιο φορέα, δε θα ασκήσει το δικαίωμα ψήφου της πλειοψηφίας και οποιαδήποτε ψήφος του κράτους

ή του νομικού προσώπου θα βασίζεται αποκλειστικά σε αρχές διαφανείς, αντικειμενικές και μη εισάγουσες διακρίσεις, ενώ δε θα εμποδίζονται οι σχετικές με τη διοίκηση αποφάσεις του φορέα, οι οποίες δύναται να βασίζονται στις συνήθεις εμπορικές αρχές. Ωστόσο, προβλέπεται ότι, η δυνατότητα αντίθεσης του κράτους σε μια απόφαση πρέπει να ασκείται χωρίς διακρίσεις, ιδίως όταν πρόκειται περί επενδύσεων και εφοδιασμού των πηγών των φορέων. Τέλος, επιβάλλει τη λήψη ειδικών μέτρων διαχωρισμού αναφορικά με τη διαχείριση της κρατικής συμμετοχής στις δραστηριότητες από νομικό πρόσωπο, το οποίο κατέχει τις σχετικές άδειες, ήτοι όταν ο αδειούχος είναι το ίδιο το Δημόσιο. (άρθρο 6 παρ.3, Οδηγία 94/22/EK).

Υπό το πλαίσιο των ανωτέρω εκτεθέντων, το πρόσφατο νομοθετικό κείμενο εξειδικεύει το δικαίωμα συμμετοχής του Δημοσίου στις δραστηριότητες έρευνας και εκμετάλλευσης και ειδικότερα, σε κοινοπραξία με τον ανάδοχο, σύμφωνα με τους δύο περιοριστικά οριζόμενους τύπους συμβάσεων, μίσθωσης και διανομής της παραγωγής. Η νομοθετική ισχύς της διάταξης αυτής εξαρτάται από την πλήρωση της προϋπόθεσης που αφορά προηγούμενη ρητή αναφορά στη διακήρυξη για την υποβολή προσφορών, με αποτέλεσμα αφενός μεν να προσδίδεται στο Δημόσιο η διακριτική ευχέρεια συμμετοχής, αφετέρου δε να περιορίζεται το σχετικό του δικαίωμα στις περιπτώσεις παραχώρησης μετά από διακήρυξη. Αντιθέτως, παρατηρείται αποκλεισμός της συμμετοχής του Δημοσίου σε παραχώρηση, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερόμενου ή με ανοιχτή πρόσκληση. Γίνεται δεκτό ότι το Δημόσιο, μέσω ενός νομικού προσώπου, μπορεί να συστήσει κοινοπραξία με ανάδοχο, η οποία θα είναι συμβαλλόμενη στη δημόσια σύμβαση μίσθωσης ή διανομής της παραγωγής, με όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αναδόχου έναντι του Δημοσίου. Ο ως άνω λόγος εξηγεί και τον αποκλεισμό της ΕΔΕΥ Α.Ε (άρθρο 157 Ν 4001/2011) καθώς, σε αντίθετη περίπτωση, θα ασκούσε τόσο τα δικαιώματα του Δημοσίου – παραχωρητή όσο και τα δικαιώματα του Δημοσίου – αναδόχου, με αποτέλεσμα να αποκτά διττό ρολό, του ελεγκτή και του ελεγχόμενου (Πανάγος, 2014).

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση περί συμμετοχής του Δημοσίου σε κοινοπραξία, δεν πρέπει να παραληφθεί το δικαίωμα συμμετοχής του Δημοσίου στην παραχώρηση μετά από άσκηση του δικαιώματος πρώτης προτίμησης. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 7 παρ. 4 του Ν 2289/1995, σε περίπτωση μεταβίβασης εν όλω ή κατά ποσοστό των συμβατικών δικαιωμάτων και των αντίστοιχων υποχρεώσεων από τον ανάδοχο σε ανεξάρτητο τρίτο, το Δημόσιο δύναται να ασκήσει δικαίωμα πρώτης προτίμησης σε περίπτωση υποκατάστασης ή μεταβίβασης ποσοστών του αναδόχου. Ομοίως, κατά τη μεταβίβαση των συμβατικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από μέλος της κοινοπραξίας φυσικών ή νομικών προσώπων που είναι ανάδοχος σε άλλος μέλος της κοινοπραξίας, το Δημόσιο δύναται να ασκήσει δικαίωμα πρώτης προτίμησης σε περίπτωση υποκατάστασης ή μεταβίβασης των ποσοστών του αναδόχου, γεγονός που συνεπάγεται την ανάληψη του συνόλου των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του δικαιοπαρόχου του (άρθρο 7 παρ.6 του Ν 2289/1995).

2.2.3.5 Το φορολογικό καθεστώς των συμβάσεων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων

Τον πυρήνα των φορολογικών ρυθμίσεων επί των συμβάσεων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων αποτελούν τα άρθρα 8 και 9 του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 161 και 162, αντίστοιχα του Ν 4001/2011. Το ισχύον καθεστώς φορολόγησης μεριμνά για την επιβολή των φορολογικών υποχρεώσεων, το ύψος του φορολογικού συντελεστή, τα υπόχρεα του φόρου πρόσωπα, το αντικείμενο του φόρου και τον τρόπο υπολογισμού της φορολογητέας βάσης. Ακολούθως, οι ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν και εξειδικεύουν τις φορολογικές υποχρεώσεις του αναδόχου αφορούν την υποχρέωση τήρησης ειδικών λογιστικών βιβλίων, την εξορθολόγηση και εποπτεία των εγγραφών και τον τρόπο υπολογισμού του ύψους της φορολογικής υποχρέωσης. Εν πρώτοις αποσαφηνίζεται ότι, υποκείμενο του φόρου και φορέας του εισοδήματος βάσει του οποίου θα υπολογιστεί ο φόρος, είναι ο ανάδοχος (άρθρο 161 παρ.1 του Ν 4001/2011). Από το συνδυασμό των άρθρων 160 παρ.1 έως 3 και 161 παρ.1 του Ν 4001/2011 και 7 παρ.7 και 8 και 4 παρ.1 του Ν 2289/1995, προκύπτει ότι υποκείμενο του φόρου είναι το αντισυμβαλλόμενο της ΕΔΕΥ Α.Ε φυσικό ή νομικό πρόσωπο στη σύμβαση μίσθωσης (άρθρο 2 παρ. 22 επ. του Ν 2289/1995) ή στη σύμβαση διανομής της παραγωγής (άρθρο 2 παρ.30 του Ν 2289/1995), στο οποίο έχει παραχωρηθεί το δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (άρθρο 2 παρ. 10 του Ν 2289/1995) ή μόνο το δικαίωμα εκμετάλλευσης (άρθρο 3 παρ.3 του Ν 2289/1995). Σε περίπτωση που το δικαίωμα αυτό μεταβιβαστεί από τον ανάδοχο σε ανεξάρτητο τρίτο πρόσωπο, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 160 παρ. 1 του Ν 4001/2011 ή σε συγγενή επιχείρηση, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 160 παρ. 2 του ίδιου νόμου, ο νέος δικαιούχος λογίζεται ως ανάδοχος και υπόκειται στον ειδικό φόρο του άρθρου 161 παρ. 1 εδ. β' του Ν 4001/2011. Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 9 του Ν 2289/1995, «συγγενής επιχείρηση» νοείται άλλη εταιρία ή άλλης μορφής νομικό ή φυσικό πρόσωπο που ελέγχεται κατά τρόπο άμεσο ή έμμεσο από τον ανάδοχο, ενώ για τον έλεγχο αυτής απαιτείται η κατοχή τουλάχιστον του 30% του κεφαλαίου επί των δικαιωμάτων ψήφου ή των δικαιωμάτων διορισμού της διοίκησης (Φορτσάκης και Σαββαΐδου, 2013). Αναφορικά με τη μεταβίβαση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων σε συγγενή επιχείρηση, ο αρχικός ανάδοχος παραμένει εις ολόκληρον υπεύθυνος μαζί με αυτήν για την τήρηση των συμβατικών υποχρεώσεων, οι οποίες αποτελούν κύρια μεταβιβαστή υποχρέωση εκ της συμβάσεως. Επιπλέον, όταν ο ανάδοχος έχει τη μορφή κοινοπραξίας φυσικών ή νομικών προσώπων, ως υποκείμενο του φόρου θεωρείται η ίδια η κοινοπραξία. Βέβαια, η είσπραξη και βεβαίωση του φόρου καθώς και ο υπολογισμός αυτού πραγματοποιείται ατομικά για κάθε κοινοπρακτούν μέλος, ενώ προβλέπεται αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη και των λοιπών μελών της κοινοπραξίας, για τον οφειλόμενο από άλλα μέλη φόρο εισοδήματος (άρθρο 161 παρ. 1 εδ. δ' του Ν 4001/2011).

Διερευνώντας εν συνεχεία τη νομική βάση του υπό εξέταση φορολογικού πλαισίου, εντοπίζεται ότι η φορολογική υποχρέωση επιβολής του αναλογούντος φόρου εισάγεται με το άρθρο 161 παρ. 1 του Ν 4001/2011 και τα βασικά στοιχεία αυτού απαριθμούνται στο άρθρο 78 παρ. 1 του Συντάγματος. Με βάση τα οριζόμενα στην εν λόγω διάταξη, ο ανάδοχος υπόκειται σε ειδικό φόρο εισοδήματος με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%) που αναλογεί στο Δημόσιο, καθώς και σε περιφερειακό φόρο με συντελεστή πέντε τοις εκατό (5%) που αναλογεί στην Περιφέρεια, στο έδαφος της οποίας πραγματοποιείται η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, χωρίς καμία πρόσθετη τακτική ή έκτακτη εισφορά ή επιβάρυνση ή τέλος υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου. Υπογραμμίζεται ότι, ο ειδικός αυτός φόρος επιβάλλεται χωριστά για το εισόδημα που προέρχεται από κάθε σύμβαση που υπογράφει ο ανάδοχος, ήτοι από κάθε επιμέρους σύμβαση μίσθωσης ή διανομής της παραγωγής, ούτως ώστε να δημιουργείται οικονομική αυτοτέλεια και να μη συγχέονται οι δαπάνες και τα έσοδα που διαμορφώνουν τα καθαρά φορολογητέα εισοδήματα εκάστης παραχώρησης.

Επιπρόσθετα, ο ειδικός φόρος που επιβάλλεται επί του προκύπτοντας από τις συμβατικές εργασίες του αναδόχου καθαρού φορολογητέου εισοδήματος, όπως αυτό προσδιορίζεται στο άρθρο 161 παρ.1 εδ. γ' του Ν 4001/2011 και στο άρθρο 9 παρ. 1 έως 6 του Ν 2289/1995, εξαντλεί κάθε υποχρέωση αυτού και των μετόχων αυτού, σε περίπτωση που είναι ανώνυμη εταιρεία, για φόρο εισοδήματος. Για λόγους ισότητας στη φορολογική μεταχείριση, προκύπτει ότι δεν επιβάλλεται φόρος εισοδήματος για τα διανεμόμενα μερίσματα στους εταίρους ή μετόχους κατά την έννοια του άρθρου 36 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (εφεξής ΚΦΕ), αναφορικά με τα κέρδη που προέρχονται από τις συμβατικές εργασίες της κείμενης νομοθεσίας (Φορτσάκης και Σαββαΐδου, 2013). Εν αντιθέσει, τα κέρδη που προέρχονται από άλλες δραστηριότητες, πέραν από αυτές που ορίζονται στις συμβάσεις έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εμπίπτουν στις λοιπές διατάξεις του φορολογικού δικαίου. Προς τούτο απαιτείται, το κονδύλιο των διανεμόμενων που προκύπτουν από τις συμβατικές εργασίες του Ν. 4001/2011 να είναι διακριτό σε περίπτωση διανομής των κερδών από άλλες εργασίες (Ανδριανέσης, 2015).

Έχοντας καταγράψει τις βασικές συνιστώσες του φορολογικού καθεστώτος επί των υδρογονανθράκων, απαραίτητη κρίνεται η προσέγγιση του αντικειμένου του φόρου, ήτοι του καθαρού φορολογητέου εισοδήματος και του τρόπου υπολογισμού του. Ειδικότερα, το καθαρό φορολογητέο εισόδημα, όπως καθορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 161 παρ.1 εδ. γ' του Ν 4001/2011 και του άρθρου 9 παρ.1επ. του Ν 2289/1995, προκύπτει από αντιπαραβολή των εσόδων και των εξόδων του αναδόχου που αφορούν στις συμβατικές εργασίες. Περαιτέρω, η τήρηση λογιστικών βιβλίων, η καταγραφή του ισολογισμού και του λογαριασμού εσόδων και εξόδων, εντός ημερολογιακού έτους, κρίνεται εκ του νόμου υποχρεωτική. Στο σημείο αυτό τονίζεται ότι, ο ισολογισμός εμφανίζει στοιχεία ενεργητικού και παθητικού, ενώ στον λογαριασμό εσόδων και εξόδων αποτυπώνονται τα έσοδα και οι δαπάνες που σχετίζονται ευθέως

με τις συμβατικές δραστηριότητες (άρθρο 8 παρ. 3 εδ. α' του Ν 2289/1995, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 24 παρ. 2 του Ν 2545/1997). Συνεπώς, ο υπολογισμός του φόρου πραγματοποιείται με την αφαίρεση των δαπανών από τα έσοδα, όπως αυτά εμφανίζονται στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων, ο οποίος συντάσσεται ξεχωριστά για κάθε περιοχή εκμετάλλευσης και όχι βάσει του ισολογισμού, ο οποίος μπορεί να είναι ενιαίος για όλες τις περιοχές εκμετάλλευσης (Kumar, 2016). Στη συνέχεια, με την ενοποίηση εσόδων και εξόδων από τους λογαριασμούς των επιμέρους περιοχών εκμετάλλευσης συντάσσεται ο ενιαίος λογαριασμός αυτών, ο οποίος αναφέρεται στις συμβατικές εργασίες του συνόλου των εμπορικά εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων της περιοχής (άρθρο 8 παρ.4 εδ. β', όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 παρ.3 του Ν 2545/1997). Εν τωιαύτη περίπτωση, το καθαρό φορολογητέο εισόδημα συνίσταται στη διαφορά μεταξύ του αθροίσματος των ποσών που χρεώνονται ως έσοδα και των αντίστοιχων ποσών που χρεώνονται ως έξοδα, με βάση τον ενιαίο λογαριασμό όλης της συμβατικής περιοχής (άρθρο 8 παρ.4 εδ. ε' του Ν 2289/1995). Τα ανωτέρω ποσά που εγγράφονται ως έσοδα και έξοδα στους επιμέρους λογαριασμούς εσόδων-εξόδων και προβλέπονται στο άρθρο 9 παρ.1 έως 6 του Ν 2289/1995, ρυθμίζονται διαφορετικά για κάθε προβλεπόμενη από το νόμο σύμβαση παραχώρησης και περιγράφονται αναλυτικά ακολούθως.

Όσον αφορά τη σύμβαση μίσθωσης, ως έσοδο στο λογαριασμό εσόδων –εξόδων της περιοχής εκμετάλλευσης, πιστώνεται η αξία των υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους, τα οποία παρήχθησαν και πωλήθηκαν από τον ανάδοχο (άρθρο 9 παρ. 1. στοιχ. α του Ν 2289/1995). Για την εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων «παραπροϊόντα» και «παραχθείσα ποσότητα», ο νομοθέτης παραπέμπει ευθέως στη παρ. 2 του άρθρου 1 και παρ. 27 εδ. γ' του άρθρου 2 του Ν 2289/1995, αντίστοιχα, όπου σύμφωνα με την πρώτη νοούνται, τα προϊόντα που παράγονται από την επεξεργασία των υδρογονανθράκων, εκτός των πετρελαιοειδών, ενώ η δεύτερη αναλύεται ως η έτοιμη προς εμπορία που απομένει, μετά την αφαίρεση από την παραγωγή των υδρογονανθράκων που αναλώθηκαν ή απωλέστηκαν ανυπαίτια κατά τις εργασίες παραγωγής. Αντίστοιχα, «απώληση» αποτελεί η μεταβίβαση της κυριότητας επί των υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων τους. Συνεπώς, κατά το γράμμα του νόμου, τα έσοδα από τις πωλήσεις περιορίζονται στη ποσότητα εκείνη που προέρχεται από συγκεκριμένη περιοχή εκμετάλλευσης και έχει παραχθεί από τον ανάδοχο στα πλαίσια της υπογραφείσας σύμβασης.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το στοιχείο β' της ίδιας παραγράφου, πιστώνεται ο λογαριασμός εσόδων –εξόδων με την αξία του καταβληθέντος στον εκμισθωτή μισθώματος σε είδος, το οποίο, όπως έχει αναλυθεί ανωτέρω, ορίζεται σε ποσοστό επί των παραγόμενων υδρογονανθράκων. Αποσαφηνίζεται ότι, στις δύο ως άνω περιπτώσεις πίστωσης, η αξία των υδρογονανθράκων προσδιορίζεται βάσει της τιμής τους «επί του μεταφορικού μέσου», σύμφωνα με τις διεθνείς τιμές για αντίστοιχη ποσότητα (άρθρο 9 παρ.3 του Ν 2289/1995). Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι, ο προσδιορισμός της αξίας των υδρογονανθράκων αναφέρεται στο σύνολο των εξόδων μέχρι και

τη φόρτωση αυτών στο σημείο που έχει συμφωνηθεί μεταξύ πωλητή-αναδόχου και αγοραστή και στο συμφωνημένο μέσο μεταφοράς, όπου συνήθως επέρχεται και μεταβίβαση της κυριότητας. Επίσης, ο λογαριασμός εσόδων – εξόδων πιστώνεται με το τίμημα από την πώληση περιουσιακών στοιχείων κατά το ποσό που υπερβαίνει την αξία απόκτησής τους, προκειμένου δε περί παγίων περιουσιακών στοιχείων κατά το ποσό που υπερβαίνει την αξία που δεν έχει ακόμη αποσβεστεί (άρθρο 9 στοιχ. γ' του Ν 2289/1995). Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, στον ειδικό φόρο εισοδήματος περιλαμβάνονται τα έσοδα που προκύπτουν από αφανή αποθεματικά περιουσιακών στοιχείων, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τις συμβατικές δραστηριότητες, όταν αυτά εκποιούνται, ενώ προϋπόθεση για την αναγνώρισή τους αποτελεί η συσχέτιση με τα αντίστοιχα έξοδα του λογαριασμού εσόδων-εξόδων που τηρείται.

Τέλος, σύμφωνα με την παρ. 1 στοιχ. δ' του άρθρου 9 του Ν 2289/1995, ο λογαριασμός εσόδων-εξόδων πιστώνεται και με κάθε άλλο έσοδο που σχετίζεται με τις συμβατικές εργασίες, από τις οποίες μπορεί να προκύψουν και έσοδα, όπως παραδείγματος χάριν από την πώληση περιουσιακών στοιχείων που βοηθούν το τμήμα της έρευνας σε τιμή υψηλότερη της αγοράς τους, η πώληση δεδομένων που προέκυψαν από την έρευνα κ.ά. Εξάιρεση από τον κανόνα συσχέτισης των εσόδων με τις συμβατικές εργασίες εισάγει η παρ. 1 στοιχ. δ' περ. β' του άρθρου 9 του Ν 2289/1995, σύμφωνα με την οποία πιστώνονται στον λογαριασμό εσόδων –εξόδων έσοδα που προέρχονται από τη μεταφορά προϊόντων για λογαριασμό ανεξάρτητων τρίτων μέσα στη χώρα και τις περιοχές που προβλέπονται στην παρ. 1 του άρθρου 148 του Μεταλλευτικού Κώδικα (βυθό αιγιαλίτιδας ζώνης, βυθό υφαλοκρητίδας και πυθμένα λιμνών) με τους αγωγούς του αναδόχου. Η ως άνω δυνατότητα αφορά την υποχρέωση του αναδόχου να μεταφέρει υδρογονάνθρακες με τους αγωγούς που έχει κατασκευάσει, βάσει του άρθρου 5 παρ. 12 του Ν 2289/1995. Παράλληλα, η είσπραξη ασφαλιστικών ή άλλων αποζημιώσεων περιλαμβάνεται στις πιστώσεις τους ανωτέρω λογαριασμού, αρκεί να εμπίπτει στη σφαίρα των συμβατικών εργασιών έρευνας και εκμετάλλευσης (άρθρο 9 παρ.1 στοιχ. δ' περ. γ' του Ν 2289/1995).

Αναφορικά με τις πιστώσεις που πραγματοποιούνται στο λογαριασμό εσόδων –εξόδων των συμβάσεως διανομής της παραγωγής, εν πρώτοις, πιστώνεται η αξία των υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων που παρήχθησαν και πωλήθηκαν από τον ανάδοχο-εργολάβο, τόσο για λογαριασμό του ίδιου όσο και για λογαριασμό του εργοδότη-Δημοσίου (άρθρο 9 παρ. 4 στοιχ. α' του Ν 2289/1995). Εξάλλου, όπως έχει λεχθεί και ανωτέρω, ο ανάδοχος δικαιούται δυνάμει της συμβάσεως να πωλεί για λογαριασμό του Δημοσίου το μερίδιο της παραγωγής που αντιστοιχεί σε αυτόν (άρθρο 2 παρ. 36 του Ν 2289/1995). Στους τρόπους πίστωσης που απαριθμούνται στο άρθρο 9 παρ. 4 του Ν 2289/1995 συγκαταλέγεται και η αξία του μεριδίου επί των παραχθέντων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων που λαμβάνεται από τον εργοδότη σε είδος. Το ποσοστό που προκύπτει από την αφαίρεση της ποσότητας των υδρογονανθράκων που αναλογεί για την κάλυψη των δαπανών του αναδόχου από το σύνολο της παραγόμενης ποσότητας στην περιοχή

εκμετάλλευσης, διανέμεται στο Δημόσιο και η αξία αυτού συνιστά μερίδιο σε είδος, το οποίο πιστώνεται στο λογαριασμό εσόδων –εξόδων. Συνακόλουθα, ο λογαριασμός εσόδων –εξόδων πιστώνεται και με κάθε έσοδο από τη διάθεση, ήτοι τη μίσθωση ή την εκποίηση, περιουσιακών στοιχείων, εφόσον αυτά αποκτήθηκαν με δαπάνη χρεωθείσα στον ως άνω λογαριασμό (άρθρο 9 παρ.4 στοιχ. γ' του Ν 2289/1995). Τέλος, όπως και στην περίπτωση της σύμβαση μίσθωσης που αναλύθηκε παραπάνω, ο λογαριασμός εσόδων-εξόδων πιστώνεται και με κάθε άλλο έσοδο που συνδέεται άμεσα με τις συμβατικές εργασίες ή προέρχεται από μεταφορά προϊόντων με τους αγωγούς του αναδόχου ή αφορά την είσπραξη ασφαλιστικών ή άλλων αποζημιώσεων (άρθρο 9 παρ.4 στοιχ. δ' του Ν 2289/1995).

Έχοντας ολοκληρώσει την ανάλυση περί πιστώσεων, προκρίνεται η παρουσίαση των δαπανών που προκύπτουν από συμβατικές δραστηριότητες, την εποπτεία των οποίων έχει το Δημόσιο. Για τον αποτελεσματικό έλεγχο του ύψους των φορολογικά αναγνωρίσιμων δαπανών, ο νόμος και οι συμβάσεις ορίζουν ποιες λαμβάνονται υπόψη για φορολογικούς σκοπούς, δύναται δηλαδή να εκπέσουν από το ακαθάριστο εισόδημα για τον υπολογισμό της φορολογητέας βάσης. Κατόπιν τούτου, επί των συμβάσεων μίσθωσης, ο ανάδοχος δύναται να χρεώνει το λογαριασμό εσόδων-εξόδων κάθε περιοχής εκμετάλλευσης ως εξής · σχετικά με δαπάνες που πραγματοποιούνται επί ερευνών, εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης και λοιπών παγίων περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που έγιναν πριν την έναρξη της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, καθώς και των δαπανών πρώτης εγκατάστασης (άρθρο 9 παρ. 2 στοιχ. α' του Ν 2289/1995). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, πέρα των δαπανών για τις συμβατικές εργασίες, περιλαμβάνονται και οι δαπάνες απόκτησης υλικοτεχνικής υποδομής για την ανάπτυξη της ικανότητας παραγωγής υδρογονανθράκων. Ωστόσο, οι δαπάνες αυτές δεν χαρακτηρίζονται ως περιοδικές και μπορούν να συμπεριληφθούν στους πρώτους λογαριασμούς εσόδων –εξόδων, ανάλογα με το χρόνο απόσβεσής τους, ενώ, σύμφωνα με την με στοιχεία Δ1/Φ 26136/1995 Υπουργική Απόφαση (εφεξής ΥΑ) μπορεί να αναγνωρισθεί μέρος αυτών και συγκεκριμένα σε ποσοστό μεταξύ 40% και 70% επί της αξίας της παραγωγής υδρογονανθράκων. Σύμφωνα με τις διατυπώσεις της ανωτέρω Απόφασης, ο ακριβής προσδιορισμός των ποσοστών αποσβέσεων εξαρτάται από το αναμενόμενο ύψος της παραγωγής, τα γεωλογικά και γεωγραφικά στοιχεία της περιοχής και το ύψος και απόδοση της επένδυσης. Περαιτέρω, στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων χρεώνονται και οι τρέχουσες δαπάνες παραγωγής, δηλαδή οι λειτουργικές δαπάνες. Οι εν λόγω δαπάνες αφορούν τα χρησιμοποιηθέντα ή αναλωθέντα υλικά και εφόδια ή την καταναλωθείσα ενέργεια, τους μισθούς και τις συναφείς με αυτούς επιβαρύνσεις, καθώς και τις υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τρίτους (άρθρο 9 παρ. 2 στοιχ. β' του Ν 2289/1995).

Εν συνεχεία, ο λογαριασμός εσόδων –εξόδων χρεώνεται με μισθούς του προσωπικού (λογιστές, οικονομολόγοι, νομικοί κ.λπ.), μισθώματα κινητών και ακινήτων και ασφάλιστρα για ασφαλιστικούς κινδύνους, το σύνολο των οποίων αφορά τα γενικά εγχώρια έξοδα, τα οποία έχουν

επιβοηθητικό ρόλο στις συμβατικές εργασίες (άρθρο 9 παρ. 2 στοιχ. γ' του Ν 2289/1995). Συναφείς χρεώσεις πραγματοποιούνται με τα γενικά έξοδα του αναδόχου στο εξωτερικό, τα οποία περιλαμβάνουν τους μισθούς διευθυντών ή υπαλλήλων και τα γενικά διοικητικά έξοδα των γραφείων του. Βέβαια, τα έξοδα που αφορούν τις παραχθείσες υπηρεσίες που απορρέουν από τις υπογραφείσες συμβάσεις δεν αναγνωρίζονται εν συνόλω, αλλά σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ.1 του ΠΔ 127/1996, δε μπορούν να υπερβαίνουν το 10% των πραγματοποιούμενων αντίστοιχων εγχώριων εξόδων (άρθρο 9 παρ.2 στοιχ. δ' του Ν 2289/1995). Επιπρόσθετα, χρεώνονται τα ποσά για τόκους δανείων ή για άλλες τραπεζικές επιβαρύνσεις που καταβλήθηκαν για τη λήψη δανείου ή για πίστωση από τον ανάδοχο ή από συγγενή του εταιρεία, με σκοπό τη διεξαγωγή συμβατικών εργασιών, πλην των εργασιών έρευνας και περιχάραξης των κοιτασμάτων. Εντούτοις, ο νόμος δεν επιτρέπει τη χρέωση του λογαριασμού εσόδων-εξόδων με το σύνολο των ως άνω ποσών, θεσπίζοντας προς τούτο αντικειμενικά όρια. Κατά αυτό τον τρόπο, δεν περιλαμβάνονται χρεώσεις τόκων κατά το ποσό που το καταβαλλόμενο επιτόκιο υπερβαίνει το εύλογο εμπορικά επιτόκιο που ισχύει στις διεθνείς χρηματαγορές για παρόμοιες εργασίες, κατά το ποσό που το δάνειο υπερβαίνει το ανώτατο όριο που καθορίζεται στη σύμβαση και κατά το ποσό που τα έσοδα από την παραγωγή υδρογονανθράκων χρησιμοποιηθούν για να χρηματοδοτηθεί κεφαλαιουχικός εξοπλισμός ανάπτυξης κατά τη διάρκεια της παραγωγής (άρθρο 9 παρ.2 στοιχ. ε' του Ν 2289/1995).

Συνακόλουθα, ως εκπίπτουσες δαπάνες στο λογαριασμό εσόδων –εξόδων αναγνωρίζονται οι μη εισπράξιμες απαιτήσεις και καταβληθείσες αποζημιώσεις λόγω ζημιών που προκλήθηκαν σε τρίτους (άρθρο 9 παρ.2 στοιχ. στ' του Ν 2289/1995), ενώ δεν αναγνωρίζονται όσες προέκυψαν από δόλο ή βαριά αμέλεια του αναδόχου (π.χ. αποζημιώσεις από ρύπανση του περιβάλλοντος). Προς την ίδια κατεύθυνση, η μη αποσβεσθείσα αξία καταστραφέντων ή εγκαταλειφθέντων περιουσιακών στοιχείων, χρεώνεται ως δαπάνη, σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ.2 στοιχ. ζ' του ίδιου ως άνω νόμου. Επίσης, η παρ.2 στοιχ. η' του άρθρου 9 του Ν 2289/1995 αναγνωρίζει ως δαπάνη και κάθε άλλη τρέχουσα δαπάνη σχετική με τις συμβατικές εργασίες, εφόσον αυτή εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα κατά τις γενικές διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος. Σύμφωνα με το άρθρο 22 ΚΦΕ, οι δαπάνες που εκπίπτουν είναι εκείνες που πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης ή κατά τις συνήθειες εμπορικές συναλλαγές και αντιστοιχούν σε πραγματικές συναλλαγές, η αξία των οποίων δεν είναι κατώτερη ή ανώτερη της αγοραίας. Αναφορικά με τις δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, οι οποίες συμβάλλουν στην ανάπτυξη των τεχνολογιών εκμετάλλευσης, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα κατά το χρόνο πραγματοποίησής τους και μάλιστα προσαυξημένες κατά ποσοστό 30% (άρθρο 22^α παρ.1 ΚΦΕ). Σχετικά με τις δαπάνες που φέρονται προς χρέωση στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων εντάσσεται και το ποσό που απαιτείται για να ικανοποιηθούν οι συναφείς με τη λήξη της εκμετάλλευσης υποχρεώσεις του αναδόχου, σύμφωνα με την παρ. 3του άρθρου 10 του Ν 2289/1995 (άρθρο 9

παρ. 2 θ' του Ν 2289/1995). Οι υποχρεώσεις αυτές, όπως περιγράφονται στην παρ. 2 του άρθρου 10 του Ν 2289/1995, περιλαμβάνουν σφράγιση των παραγωγικών φρεάτων και των υδροφόρων στρωμάτων, απομάκρυνση όλων των εγκαταστάσεων και αποκατάσταση του περιβάλλοντος. Ο νομοθέτης, με σκοπό τη νομική εξασφάλιση τήρησης των υποχρεώσεων αυτών, προέβλεψε τη δημιουργία ειδικού αποθεματικού, το οποίο κατατίθεται σε ειδικό λογαριασμό σε εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα κατ' έτος και το ύψος του προσδιορίζεται από την εκάστοτε υπογραφείσα σύμβαση (άρθρο 8 παρ.2 του ΠΔ 127/96).

Στις νομοθετικές διατυπώσεις εντάσσεται και η παρ. 2 στοιχ. ι' του άρθρου 9 του Ν 2289/1995, στην οποία προβλέπεται ειδικό καθεστώς μεταφοράς ζημιών σε επόμενα φορολογικά έτη μέχρι την πλήρη κάλυψη αυτών. Παράλληλα ορίζεται ότι, ως τελευταίο χαρακτηριστικό των χρεώσεων που πραγματοποιούνται στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων αποτελεί και η αξία του μισθώματος που πρέπει να καταβληθεί στον εκμισθωτή σε χρήμα ή σε είδος (παρ. 2 στοιχ. ια' άρθρο 9 του Ν 2289/1995). Σύμφωνα με την προηγηθείσα ανάλυση, το μίσθωμα οφείλεται στον εκμισθωτή ανεξάρτητα από την πραγματοποίηση ή όχι κερδών από τον ανάδοχο. Έτσι λοιπόν, όταν το μίσθωμα έχει υπολογισθεί σε είδος και έχει καταβληθεί νομοτύπως στον εκμισθωτή, η χρέωση θα αντισταθμίζεται από την ανάλογη πίστωση, σύμφωνα με την παρ. 1 στοιχ. β' του άρθρου 9 του Ν 2289/1995. Το ίδιο δεν μπορεί να συμβεί σε περίπτωση που το μίσθωμα έχει συμφωνηθεί σε χρήμα, οπότε η αντίστοιχη χρέωση θα επιφέρει περαιτέρω μείωση της φορολογητέας βάσης. Από τα ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι, η διαφορετική φορολογική μεταχείριση δικαιολογείται από τον επιχειρηματικό κίνδυνο της μεταπώλησης των υδρογονανθράκων που εξακολουθεί να φέρει ο μισθωτής, όταν το μίσθωμα έχει καθοριστεί να καταβάλλεται σε χρήμα (Ανδριανέσης, 2015).

Επιχειρώντας μια σύντομη ανάλυση των χρεώσεων επί των συμβάσεων διανομής της παραγωγής, διευκρινίζεται ότι τα στοιχεία α' έως ι' της παρ. 2 του άρθρου 9 του Ν 2289/1995, όπως παρουσιάστηκαν ανωτέρω, ισχύουν και στην περίπτωση των υπό εξέταση συμβάσεων. Ως προς τα επιπλέον στοιχεία α' έως δ' που εντοπίζονται στην παρ. 4 του άρθρου 9 του ίδιου νόμου, υπογραμμίζονται τα εξής: στις χρεώσεις του λογαριασμού εσόδων – εξόδων υπολογίζεται η αξία του μεριδίου του εργοδότη, βάσει του άρθρου 2 παρ. 30 έως 38 του Ν 2289/1995, το οποίο αφορά, τόσο το μέρος της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων, όσο και το μέρος των υπολοίπων εσόδων που πραγματοποιούνται από τον εργολάβο. Συνεπώς, η αξία του μεριδίου δεν περιορίζεται στην αξία των αναλογούντων στον εργοδότη υδρογονανθράκων, αλλά περιλαμβάνει και τα αναλογούντα σε αυτόν έσοδα. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση που ο ανάδοχος αναλάβει για λογαριασμό του εργοδότη, την πώληση του μεριδίου των υδρογονανθράκων που του αντιστοιχεί (άρθρο 2 παρ.36 του Ν 2289/1995), ο λογαριασμός εσόδων –εξόδων χρεώνεται με το ποσό που ο ανάδοχος οφείλει να καταβάλει στον εργοδότη. Μάλιστα, το ύψος της συγκεκριμένης χρέωσης δεν αντιστοιχεί στη σχετική πίστωση του στοιχ. α' παρ.4 του άρθρου 9 του Ν 2289/1995

και η προμήθεια από τα κέρδη αναγνωρίζεται ως φορολογήσιμο έσοδο του αναδόχου, γεγονός που δικαιολογείται καθόσον ο εργολάβος δε φέρει το κίνδυνο μεταπώλησης, αφού ενεργεί για λογαριασμό του εργοδότη (Mazeel, 2010).

Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει και η περίπτωση που ο ανάδοχος είναι κοινοπραξία, γεγονός που συνεπάγεται την τήρηση λογιστικών βιβλίων από το κάθε μέλος χωριστά, αφού ο υπολογισμός και η βεβαίωση του φόρου διενεργείται ατομικά για το κάθε κοινοπρακτούν μέλος (άρθρο 8 παρ.3 εδ.1 του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 2 του άρθρου 24 του Ν 2545/1997). Συγκεκριμένα, κάθε μέλος οφείλει να εγγράφει στον ισολογισμό του το ενεργητικό και παθητικό που ανήκει στην ατομική του περιουσία, τα ατομικά του έσοδα και τις δαπάνες, τα οποία σχετίζονται ευθέως με τις συμβατικές εργασίες. Αναφορικά με τα έσοδα και τις δαπάνες, η κατανομή τους θα λαμβάνει χώρα με βάση το ποσοστό συμμετοχής του κάθε μέλους, σε συνδυασμό με το ποσοστό συμμετοχής του στη σύμβαση. Η ενοποίηση σε ένα ενιαίο λογαριασμό εσόδων - εξόδων των κοιτασμάτων της συμβατικής περιοχής και ο υπολογισμός του καθαρού φορολογητέου εισοδήματος, πραγματοποιείται ατομικά από κάθε κοινοπρακτούν μέλος. Τέλος, ο ανάδοχος, ανάλογα με την εταιρική του μορφή και πέραν από φορολογικούς σκοπούς, οφείλει να συντάσσει και να δημοσιεύει οικονομικές καταστάσεις κατά τα εγχώρια ή διεθνή λογιστικά πρότυπα προς ενημέρωση των επενδυτών (Rouzaut and Favennec, 2011).

Μέσω της νομοθετικής ενδοσκόπησης του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε από το Ν 4001/2011, διαφαίνεται ότι στους άμεσους στόχους του νομοθέτη υπήρξε η προσέλκυση επενδύσεων στον τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Προς επίτευξη των ως άνω στόχων, θεσπίστηκαν συγκεκριμένες φορολογικές απαλλαγές, οι οποίες διατυπώνονται στις παραγράφους 9 του άρθρου 9 του Ν 2289/1995 και 2, 3 και 4 του άρθρου 9 του Ν 4001/2011 και αναφέρονται σε κάθε άμεσο ή έμμεσο, γενικό ή ειδικό, τακτικό ή έκτακτο φόρο, τέλος, τέλος χαρτοσήμου, δικαίωμα, τακτική ή έκτακτη εισφορά και σε κάθε κράτηση. Οι διατάξεις αυτές μεριμνούν για την απαλλαγή των προβλεπόμενων κονδυλίων από κάθε οικονομικό βάρος υπέρ του Δημοσίου και κάθε τρίτου. Κατά αυτόν τον τρόπο, τα δημόσια οικονομικά βάρη ως προς τα προβλεπόμενα κονδύλια που φέρει ο ανάδοχος δεν επιβαρύνονται από καμία άλλη οικονομική υποχρέωση. Μολαταύτα, οι απαλλαγές αυτού του είδους, σε νομοθετικό επίπεδο, απαλλάσσουν από τα οικονομικά βάρη που προβλέπονται από ήδη ισχύουσες διατάξεις ή διατάξεις που τυχόν θα εισαχθούν στο μέλλον και θα επιβάρυναν τα προβλεπόμενα κονδύλια, αν αυτά δεν απαλλάσσονταν ρητώς από το ισχύον καθεστώς. Αντίστοιχα, σε πολιτικοοικονομικό επίπεδο, λειτουργούν ως εχέγγυο αποφυγής οικονομικής επιβάρυνσης αυτού του είδους των δραστηριοτήτων στο μέλλον, αποτελώντας καθοριστικό παράγοντα της επενδυτικής απόφασης του αναδόχου (Mazeel, 2010).

Ειδικότερα, η παρ.2 του άρθρου 162 του Ν 4001/2011 εισάγει φορολογικές απαλλαγές τόσο για τα εισοδήματα του αναδόχου που προκύπτουν ευθέως από τη σύμβαση, όσο και για τα

εισοδήματα που αποκτώνται στο εξωτερικό από τους αλλοδαπούς υπαλλήλους, εργολάβους και υπεργολάβους του αναδόχου, ακόμη και αν οι τελευταίοι διαμένουν στην Ελλάδα. Συνακόλουθα, οι φοροαπαλλαγές που διευκολύνουν την παραχώρηση και μεταβίβαση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και την πραγματοποίηση των συμβατικών εργασιών, εντοπίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 162 του Ν 4001/2011. Συγκεκριμένα, προβλέπεται απαλλαγή της σύμβασης παραχώρησης με τη μορφή μίσθωσης ή διανομής της παραγωγής και της μεταβίβασης των δικαιωμάτων από τις συμβάσεις αυτές, ήτοι της φορολόγησης της υπεραξίας. Ταυτόχρονα, σύμφωνα με τα οριζόμενα της ίδιας παραγράφου, εξαιρείται τόσο η πώληση των υδρογονανθράκων από τον ανάδοχο, τον εκμισθωτή ή τον εργοδότη, όσο και η μίσθωση, παραχώρηση ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο κτήση της χρήσης ακινήτων, καθώς και η σύναψη, προς εξυπηρέτηση των συμβατικών σκοπών, συμβάσεων έργου μεταξύ αναδόχου – εργολάβων και εργολάβων – υπεργολάβων.

Βάσει της παρ. 9 του άρθρου 9 του Ν 2289/1995, εισάγεται ειδική πρόβλεψη σχετικά με το ζήτημα της χρηματοδότησης του αναδόχου για την πραγματοποίηση των συμβατικών του δραστηριοτήτων. Εξ αυτού του λόγου απαλλάσσονται οι δανειακές ή πιστωτικές συμβάσεις που παρέχονται στον ανάδοχο από τραπεζικά ιδρύματα ή πιστωτικούς οργανισμούς, καθώς και οι τόκοι και η εξόφλησή τους. Βέβαια, τα συμβαλλόμενα χρηματοδοτικά νομικά πρόσωπα δεν απαλλάσσονται από τον φόρο εισοδήματος κατά τις γενικές διατάξεις. Αναφορικά με την παρ. 4 του άρθρου 162 του Ν 4001/2011, παρατηρείται περιορισμός των αμοιβών των συμβολαιογράφων για την κατάρτιση των σχετικών δικαιοπραξιών του αναδόχου, καθώς και των δικαιωμάτων των εμίσθων και άμισθων υποθηκοφυλάκων για την εγγραφή ή μεταγραφή των δικαιοπραξιών αυτών, οι οποίες δε μπορούν να υπερβούν το ποσό των δύο χιλιάδων (2.000,00) ευρώ.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω παρουσιαζόμενα στοιχεία τονίζεται ότι, καμία από τις παραπάνω αναφερόμενες συναλλαγές δεν είναι απαλλαγμένη από την υποχρέωση καταβολής του αναλογούντος Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (εφεξής ΦΠΑ), η επιβολή του οποίου γίνεται σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του Ν 2859/2000. Περαιτέρω, δεν προβλέπεται απαλλαγή από τις εισφορές εργοδότη και εργαζομένου προς τους πάσης φύσεως οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, τους οργανισμούς και λογαριασμούς κοινωνικής πολιτικής, τους ήδη θεσπισθέντες υπέρ των εργαζομένων πόρους, εκτός από τους υπέρ τρίτων κοινωνικούς πόρους, καθώς και τα δικαιώματα, τις εισφορές και τα ανταποδοτικά τέλη που οφείλονται για παρεχόμενες υπηρεσίες (άρθρο 9 παρ. 11 του Ν 2289/1995).

Ολοκληρώνοντας το παρόν πλαίσιο ανάλυσης, δεν πρέπει να διαφύγει της προσοχής η επέλευση των συνεπειών από την παράβαση των ανωτέρω περιγραφόμενων φορολογικών υποχρεώσεων. Η μη έγκαιρη και νομότυπη εκπλήρωση της υποχρέωσης καταβολής φόρου, επισύρει τις συνέπειες που προβλέπονται στις γενικές διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής

Διαδικασίας (εφεξής ΚΦΔ), όπου επιβάλλονται τόκοι και πρόστιμα, λόγω εκπρόθεσμης καταβολής φόρου (άρθρα 53 και 57 ΚΦΔ), φοροδιαφυγής (άρθρο 55 ΚΦΔ), ανακριβούς δήλωσης (άρθρο 58 ΚΦΔ), μη καταβολής παρακρατούμενων φόρων (άρθρο 59 ΚΦΔ), παρεμπόδισης της Φορολογικής Διοίκησης κατά την εκτέλεση των καθηκόντων της και υπόθαλψης και συνέργειας σε διάπραξη παράβασης του ΚΦΔ (άρθρο 60 ΚΦΔ). Πέραν των ως άνω διοικητικών κυρώσεων, ο ανάδοχος υπέχει και συμβατική υποχρέωση για την εκπλήρωση των συμβατικών του υποχρεώσεων. Μάλιστα, η μη εμπρόθεσμη και νομότυπη τήρηση αυτής της υποχρέωσης μπορεί να επιφέρει την έκπτωση του αναδόχου από τα συμβατικά του δικαιώματα (άρθρο 10 παρ.8 στοιχ. β' του Ν 2289/1995). Για την επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν κατά την εκτέλεση των συμβάσεων αρμόδιο καθίσταται το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (άρθρο 10 παρ.12 του Ν 2289/1995), ενώ σχετική πρόβλεψη περί ρύθμισης των φορολογικών διαφορών μέσω διαιτησίας, θεσπίζει το άρθρο 165 παρ. 5 του Ν 4001/2011.

2.2.3.6 Προστασία του περιβάλλοντος και μέτρα ασφαλείας

Στο ισχύον νομοθετικό καθεστώς (Ν 2289/1995) περί αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, προστέθηκε το άρθρο 12^Α (με το άρθρο 164 του Ν 4001/2011), έχοντας ως σκοπό τη ρύθμιση θεμάτων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, τη λήψη μέτρων ασφαλείας και την επιβολή ποινικών και διοικητικών κυρώσεων, σε περίπτωση παραβίασής τους. Ο ως άνω νόμος συμπληρώθηκε από τον πρόσφατο Ν 4409/2016, σε εναρμόνιση με την Οδηγία 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013, στο τμήμα που άπτεται της περιβαλλοντικής ευθύνης και της προστασίας του περιβάλλοντος. Το συγκεκριμένο νομοθετικό κείμενο, στα άρθρα 1 έως 35 οριοθέτησε τους κανόνες σχετικά με την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, επεσήμανε τις ελάχιστες απαιτήσεις για την πρόληψη σοβαρών ατυχημάτων και έδωσε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον περιορισμό των συνεπειών τους.

Επιχειρώντας μια κριτική προσέγγιση, στο άρθρο 12^Α του Ν 2289/1995, όπως προστέθηκε με το άρθρο 164 του Ν 4001/2011, παρατηρείται ότι εισάγεται αυστηρή περιβαλλοντική πολιτική, σε συνδυασμό με τις νέες κατευθύνσεις της ΕΕ, με αφορμή την έκρηξη της εξέδρας γεώτρησης σε κοιτάσματα πετρελαίου στον κόλπο του Μεξικού. Λαμβάνοντας υπόψη την από 12.10.2010 ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, σχετικά με το πρόβλημα της ασφάλειας των υπεράκτιων δραστηριοτήτων εκμετάλλευσης κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, προβλέπεται η υποχρέωση εκπόνησης Κανονισμών, με σκοπό την εκτέλεση των κάθε φύσεως εργασιών αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, συμπεριλαμβανομένων της κατασκευής εγκαταστάσεων, δεξαμενών

αποθήκευσης και αγωγών, της διενέργειας γεωτρήσεων και της σφράγισης των φρεάτων. Παράλληλα, η λήψη μέτρων ασφαλείας προσώπων ή πραγμάτων, η παρεμπόδιση της ρύπανσης ή μόλυνσης του περιβάλλοντος, η προστασία της χλωρίδας και της πανίδας, της αλιείας, της ναυσιπλοΐας, των αρχαιοτήτων, των ιστορικών τόπων, των τόπων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, καθώς και άλλων δραστηριοτήτων εντός των περιοχών εκμετάλλευσης, αποτελούν πρωταρχικούς στόχους υλοποίησης περιβαλλοντικής πολιτικής (άρθρο 12^Α παρ.1 του Ν 2289/1995).

Ειδικότερα, ο ανάδοχος οφείλει να διασφαλίζει ότι οι δραστηριότητες υδρογονανθράκων διενεργούνται με περιβαλλοντικά αποδεκτό και ασφαλή τρόπο, ο οποίος είναι συμβατός με την περιβαλλοντική νομοθεσία και τις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, ασκώντας για το σκοπό αυτό αποτελεσματικό έλεγχο. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 12^Α του Ν 2289/1995, ο ανάδοχος οφείλει να διασφαλίζει ότι τα υλικά, οι προμήθειες, τα μηχανήματα, οι κατασκευές, ο εξοπλισμός και οι εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται από αυτόν ή από υπεργολάβους του είναι δεόντως κατασκευασμένα, διατηρούμενα σε καλή λειτουργική κατάσταση. Παράλληλα, οφείλει να χρησιμοποιεί με βιώσιμο τρόπο τους φυσικούς πόρους της συμβατικής περιοχής που του ανατέθηκε. Στα καθήκοντά του συμπεριλαμβάνονται και η αποτροπή τυχόν ζημιών στους παραγωγικούς σχηματισμούς και στα στρώματα υδρογονανθράκων και υδροφόρων στρωμάτων που είναι παρακείμενα σε παραγωγικό σχηματισμό, διασφαλίζοντας ότι οι ανακαλυφθέντες υδρογονάνθρακες δεν διαρρέουν ή απορρίπτονται.

Στις βασικές υποχρεώσεις του αναδόχου εντάσσονται επίσης, η ασφαλής διεξαγωγή γεωτρητικών εργασιών και η ορθή αποθήκευση των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων, εφαρμόζοντας την κείμενη νομοθεσία περί Στερεών και Επικίνδυνων Αποβλήτων, σε σχέση με τα απόβλητα αυτών. Επιπρόσθετα, σε αυτές εμπίπτει και ο περιορισμός κάθε περιβαλλοντικής ρύπανσης ή ζημίας στα νερά, στο έδαφος ή στην ατμόσφαιρα που μπορεί να προκληθεί, σε σχέση με τις δραστηριότητες υδρογονανθράκων. Βέβαια, σε περίπτωση που ο εκμισθωτής εντοπίσει ότι οποιοσδήποτε δραστηριότητα του αναδόχου δύναται να θέσει σε κίνδυνο πρόσωπα ή περιουσία τρίτων ή να επιφέρει ζημία στο περιβάλλον, μπορεί να επιβάλει σε αυτόν τη λήψη διορθωτικών μέτρων, εντός εύλογης χρονικής προθεσμίας. Συνακόλουθα, ο εκμισθωτής διατηρεί το δικαίωμα να αναστείλει την εκπλήρωση των συμβατικών δικαιωμάτων του αναδόχου, έως ότου αποκατασταθεί οποιαδήποτε περιβαλλοντική ζημία (άρθρο 12^Α παρ.3 και 4 του Ν 2289/1995).

Ενόψει των ανωτέρω, δίδεται η δυνατότητα στον Υπουργό ΠΕΚΑ να επιβάλλει την κατάθεση εγγύησης ή εναλλακτικά ασφαλιστηρίου συμβολαίου σε διεθνή οίκο (άρθρο 12^Α παρ. 5 του Ν 2289/1995), ενώ παράλληλα, προβλέπεται η υποχρέωση για τον ανάδοχο να καταθέτει κατ' έτος ποσοστό 20% από το μίσθωμα ή το μερίδιο παραγωγής στον ειδικό τραπεζικό λογαριασμό του Πράσινου Ταμείου, που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος. Αναφέρεται ότι, το ποσό του ως άνω λογαριασμού διατίθεται για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων προς αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης που τυχόν προκαλείται από δραστηριότητες έρευνας και παραγωγής

υδρογονανθράκων, καθώς και προστασίας του περιβάλλοντος από δραστηριότητες που έχουν σχέση με κάθε είδους εκμετάλλευση ή χρήση ενεργειακών πηγών ή πόρων (άρθρο 12^Α παρ.6 του Ν 2289/1995).

Το υπό εξέταση περιβαλλοντικό νομικό πλαίσιο συμπληρώθηκε από τον πρόσφατο Ν 4409/2016, ενσωματώνοντας την Οδηγία 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 στην ελληνική έννομη τάξη. Τα κυριότερα σημεία που αναδεικνύονται από τον Έλληνα και ενωσιακό νομοθέτη σχετικά με την πρόληψη σοβαρών ατυχημάτων στις υπεράκτιες εργασίες παρουσιάζονται ακολούθως. Στο σημείο όμως αυτό και για την πληρότητα της παρούσας ανάλυσης διευκρινίζεται ότι, ο όρος «υπεράκτιες εργασίες υδρογονανθράκων» αντικατοπτρίζει όλες τις δραστηριότητες που συνδέονται με την εγκατάσταση ή με συνδεδεμένη υποδομή, συμπεριλαμβανομένων του σχεδιασμού, του προγραμματισμού, της κατασκευής, της λειτουργίας και της απεγκατάστασης, οι οποίες σχετίζονται με την έρευνα και την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, μη συμπεριλαμβανομένης της μεταφοράς υδρογονανθράκων από μία ακτή σε άλλη (άρθρο 2 παρ.3 Ν 4409/2016 και Οδηγίας 2013/30/ΕΕ). Ομοίως, ο όρος «σοβαρό ατύχημα» σε εγκατάσταση ή σε συνδεδεμένη υποδομή, αφορά οιοδήποτε συμβάν που περιλαμβάνει έκρηξη, πυρκαγιά, απώλεια ελέγχου της γεώτρησης ή απελευθέρωση πετρελαίου, φυσικού αερίου ή επικίνδυνων ουσιών που μπορεί να προκαλέσει βίαιο θάνατο ή σοβαρό τραυματισμό ανθρώπων και οποιοδήποτε άλλο συμβάν που μπορεί να επιφέρει βίαιο θάνατο ή σοβαρό τραυματισμό πέντε ή περισσότερων ατόμων, τα οποία βρίσκονται επί της υπεράκτιας εγκατάστασης από την οποία πηγάζει ο κίνδυνος ή τα οποία εμπλέκονται με υπεράκτια εργασία υδρογονανθράκων, σχετιζόμενη με την εγκατάσταση ή τη συνδεδεμένη υποδομή (άρθρο 2 παρ.2 του Ν 4409/2016 και Οδηγίας 2013/30/ΕΕ).

Εν πρώτοις, οι φορείς εκμετάλλευσης, ήτοι οι διοριζόμενοι από τους κατόχους άδειας να διεξάγουν υπεράκτιες εργασίες υδρογονανθράκων, υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι θα λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη σοβαρών ατυχημάτων κατά τη διάρκεια των εργασιών αυτών. Επίσης, διασφαλίζουν ότι οι ως άνω εργασίες θα διεξάγονται βάσει συστηματικής διαχείρισης κινδύνου, ώστε να είναι ανεκτό το επίπεδο της παραμένουσας διακινδύνευσης σοβαρών ατυχημάτων σε ανθρώπους, στο περιβάλλον και στις υπεράκτιες εγκαταστάσεις (άρθρο 3 του Ν 4409/2016). Ωστόσο, ορίζεται ρητώς ότι ο κάτοχος άδειας είναι οικονομικά υπόλογος για την πρόληψη και αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας. Πέραν του τμήματος αυτού, στο άρθρο 4 του Ν 4409/2016 συνδέεται η διαδικασία αδειοδότησης με την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια και θεσμοθετείται η «εκτίμηση κινδύνου» (risk assessment) για τις εργασίες έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων με τη μορφή της απαιτήσης για σύνταξη και έγκριση της «Μελέτης Μεγάλων Κινδύνων».

Συγκεκριμένα, κατά τη διαδικασία χορήγησης ή μεταβίβασης αδειών εκτέλεσης υπεράκτιων εργασιών τα κράτη πρέπει να εκτιμούν την ικανότητα του αιτούντος, να πληροί τις απαιτήσεις

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

για την εκτέλεση εργασιών στο πλαίσιο της άδειας, όπως απαιτούν οι ρυθμίσεις του εθνικού και του ενωσιακού δικαίου (άρθρο 4 παρ.1 του Ν 4409/2016). Κατά την αξιολόγηση της τεχνικής και οικονομικής ικανότητας του αιτούντος την άδεια, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παράμετροι · πρώτον, το επίπεδο διακινδύνευσης και συναφείς πληροφορίες σχετικά με την εξεταζόμενη περιοχή αδειοδότησης, συμπεριλαμβανομένου του κόστους της υποβάθμισης του θαλασσιού περιβάλλοντος · δεύτερον, το στάδιο στο οποίο βρίσκονται οι υπεράκτιες εργασίες υδρογονανθράκων · τρίτον, οι χρηματοοικονομικές δυνατότητες που διαθέτει ο αιτών, συμπεριλαμβανομένης οποιασδήποτε χρηματοοικονομικής ασφάλειας, προκειμένου να καλύπτει τις ευθύνες που ενδέχεται να ανακύψουν από τις εν λόγω υπεράκτιες εργασίες και τέταρτον, οι διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τις επιδόσεις του αιτούντος αναφορικά με την ασφάλεια, το περιβάλλον και τα σοβαρά ατυχήματα (άρθρο 4 παρ.2 του Ν 4409/2016).

Κατόπιν των ανωτέρω, η αδειοδοτούσα αρχή δύναται να χορηγήει την σχετική άδεια, μόνον εφόσον θεωρήσει επαρκείς τις αποδείξεις ότι ο αιτών έχει λάβει ή θα λάβει κατάλληλη μέριμνα, προκειμένου να καλυφθούν ευθύνες που ενδέχεται να προκύψουν από τις υπεράκτιες εργασίες υδρογονανθράκων, τις οποίες εκτελεί. Η μέριμνα αυτή τίθεται σε ισχύ κατά την έναρξη των υπεράκτιων εργασιών υδρογονανθράκων, ενώ οι αιτούντες οφείλουν να αποδείξουν προσηκόντως τις τεχνικές και οικονομικές τους ικανότητες, καθώς και να παράσχουν οποιαδήποτε πληροφορία σχετικά με την περιοχή που καλύπτεται από την άδεια και το συγκεκριμένο στάδιο υπεράκτιων εργασιών. Αντίστοιχα, τα κράτη μέλη συνεκτιμούν την επάρκεια της μέριμνας, προκειμένου να διαπιστώσουν εάν ο αιτών διαθέτει επαρκείς χρηματοοικονομικούς πόρους για την άμεση έναρξη και την απρόσκοπτη συνέχιση όλων των δράσεων που είναι αναγκαίες για την αντιμετώπιση καταστάσεων εκτάκτου ανάγκης και την αποκατάσταση αυτών (άρθρο 4 παρ. 3 του Ν 4409/2016).

Στις καινοτομίες που εισήγαγε το ανωτέρω νομοθετικό κείμενο εντάσσεται, η δημιουργία Αρμόδιας Αρχής, η οποία μεριμνά επί θεμάτων ασφάλειας των υπεράκτιων εργασιών υδρογονανθράκων, με έμφαση στην πρόληψη και αντιμετώπιση ατυχημάτων, ενώ επισημάνθηκε η ανεξαρτησία αυτής, από λειτουργίες σχετιζόμενες με την αδειοδότηση παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων, την οικονομική ανάπτυξη, συλλογή και διαχείριση εσόδων από τις δραστηριότητες αυτές. Μεταβατικά, μέχρι τη συγκρότηση της Αρμόδιας Αρχής και την ύπαρξη τουλάχιστον έξι (6) θαλάσσιων εγκαταστάσεων έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων, όπως άλλωστε προβλέπει και η Οδηγία 2013/30/ΕΕ, τις σχετικές αρμοδιότητες ασκεί η ΕΔΕΥ Α.Ε, η επιλογή της οποίας προκρίθηκε από το γεγονός ότι βρίσκεται ήδη σε λειτουργία, έχει γνώση του αντικειμένου και διαθέτει επαρκή στελέχωση και οικονομικούς πόρους για την άσκηση των καθηκόντων της (άρθρα 8 και 9 του Ν 4409/2016). Στους βασικούς στόχους της ΕΔΕΥ Α.Ε ως Αρμόδιας Αρχής, όσον αφορά την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εντάσσονται η διεξαγωγή

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ελέγχων και επιθεωρήσεων των εποπτευομένων διαχειριστών και ιδιοκτητών μη παραγωγικών εγκαταστάσεων πάνω σε ζητήματα ασφαλούς λειτουργίας τους, καθώς και η επίτευξη διαφάνειας, συνοχής, αναλογικότητας και αντικειμενικότητας κατά τη ρύθμιση των υπεράκτιων εργασιών υδρογονανθράκων.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα νομοθετική ενδοσκόπηση, ιδιαίτερης αναφοράς χρήζουν οι απαιτήσεις που προβλέφθηκαν σχετικά, με την έγκριση μελέτης ασφαλείας επί των εγκαταστάσεων, τη γνωστοποίηση γεωτρητικών και συνδυασμένων εργασιών, την πρόβλεψη σχεδίων αντιμετώπισης ζητημάτων εκτάκτου ανάγκης και την εγκαθίδρυση ξεκάθαρης εταιρικής πολιτικής πρόληψης σοβαρών ατυχημάτων, συστημάτων ασφαλείας και περιβαλλοντικής διαχείρισης, από πλευράς των εταιρειών. Τέλος, αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος των εργαζομένων και θεσμοθετείται η ενεργή συμμετοχή τους σε εταιρικές διαδικασίες, καθώς και σε επίσημες τριμερείς διαβουλεύσεις με τις εταιρείες και τις αρχές. Παράλληλα, τίθενται προβλέψεις για ανώνυμη αναφορά εργαζομένων επί ζητημάτων ασφάλειας σε εγκαταστάσεις έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων (άρθρα 12 έως 17 και 21 έως 30 του Ν 4409/2016).

2.3 Αξιολόγηση – κριτική προσέγγιση

Έχοντας αποτυπώσει τα βασικότερα σημεία προϋφιστάμενων εθνικών νομοθετημάτων περί του δικαίου των υδρογονανθράκων, τη συμβολή των ενωσιακών ρυθμίσεων επί του εξεταζόμενου ενεργειακού πλαισίου και τα στάδια νομοθετικής ωρίμανσης του σύγχρονου νομοθετικού καθεστώτος, στην παρούσα ενότητα επιχειρείται η αξιολόγηση και κριτική προσέγγιση του «ενεργειακού νομοθετικού οικοδομήματος», όπως αναλύθηκε ανωτέρω, διερευνώντας σημεία σύγκλισης και απόκλισης αυτού, επισημαίνοντας κενά δικαίου και καινοτομίες που εισήχθησαν.

Η πρώτη προσπάθεια νομοθετικής ρύθμισης των θεμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων κατέστη επιτακτική, έπειτα από την αλματώδη αύξηση της τιμής του αργού πετρελαίου και την ευρωπαϊκή αναδιάρθρωση σε ενεργειακά θέματα που άπτονται του συγκεκριμένου πεδίου. Στα πλαίσια της γενικότερης ενεργειακής πολιτικής της κυβέρνησης διαπιστώνει κανείς ότι, βασική κατευθυντήρια γραμμή αποτέλεσε η διασφάλιση της διερεύνησης του υπεδάφους της χώρας προς ανακάλυψη υπαρχόντων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και η ταχεία εκμετάλλευση αυτών, γεγονός που επωφελούσε το Δημόσιο καθιστώντας το κεντρικό συμμετέχοντα και ρυθμιστή της αξιοποίησης των πηγών εθνικού πλούτου. Σε μία επισκόπηση του πρώτου ελληνικού νομοθετήματος (Ν 3948/1959) περί αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, διαφάνηκε η επιλογή του νομοθέτη να συγκεντρώσει τα στάδια των διαδικασιών που υποχρεούνταν να τηρήσουν οι ανάδοχοι ή οι πλειοδότες υπό ένα γενικότερο πλαίσιο, με ελαστικά όρια και ελλειπείς νομοθετικές δικλείδες. Ελλείπει προσηκόντως νομικού ερείσματος, παρέμειναν εκτός ρυθμιστικού πεδίου καίρια

ζητήματα όπως, ο τρόπος διεξαγωγής των διαδικασιών παραχώρησης, γεγονός που επέφερε σύγχυση ως προς τα κριτήρια επιλογής του αναδόχου, τη διαφάνεια της διαδικασίας και την ασφάλεια δικαίου, ο ρόλος του Δημοσίου επί των παραχωρήσεων, ο οποίος πραγματοποιείτο είτε με εκχώρηση των δικαιωμάτων σε τρίτους, μέσω δημοπρασίας ή με απευθείας ανάθεση, είτε δι' αυτεπιστασίας, καταδεικνύοντας την έλλειψη οργανωμένου ερευνητικού στόχου επί του περίπλοκου πεδίου των υδρογονανθράκων, καθώς και την απουσία ρύθμισης φορολογικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Προσεγγίζοντας κριτικά το υπό ανάλυση ζήτημα διαφαίνεται ότι, η έλλειψη νομοθετικών προβλέψεων επί των διαδικασιών έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων που έπρεπε να περιλαμβάνονται στις σχετικές συμβάσεις, δεν επέτρεψε τη σύναψη ουδεμίας συμβάσεως μέσω της διαδικασίας της δημοπρασίας, με αποτέλεσμα το προβλεπόμενο σύστημα να χαρακτηριστεί ως ανεπαρκές και μη αποδοτικό. Η αποδυνάμωση του ρόλου του κράτους, στην προσπάθειά του να εισχωρήσει στα υπό ανάλυση ενεργειακά πλαίσια, καταλαμβάνοντας ρυθμιστική θέση, φάνηκε εκ του αποτελέσματος, καθόσον τα οφέλη δεν ήταν τα επιδιωκόμενα. Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των κρατικών δυσλειτουργιών, συστάθηκε, δυνάμει του Ν 87/1975, η Δ.Ε.Π, ο ρόλος της οποίας επικεντρωνόταν στη σύναψη συμβάσεων για λογαριασμό του κράτους και την εν συνόλω εκπροσώπησή του ενώπιον των επενδυτικών σχημάτων. Συνάγεται ότι, η σύσταση του ως άνω φορέα επεδίωκε, αφενός μεν την ταχεία διερεύνηση του υπεδάφους και των θαλάσσιων περιοχών της χώρας, με ανάθεση των εργασιών αυτών σε τρίτους, οι οποίοι διέθεταν την τεχνική ικανότητα και τα απαραίτητα κεφάλαια, αφετέρου δε στην αποσυμφόρηση της κρατικής διοίκησης και την ενδυνάμωση της διαπραγματευτικής ισχύος του κράτους.

Διερευνώντας εν συνεχεία τις μεταρρυθμίσεις που επακολούθησαν της ψήφισης του Ν 468/1976 διαπιστώνει κανείς ότι, το νέο νομοθετικό εγχείρημα εισήγαγε νέες αυστηρότερες διατάξεις, προβλέποντας ευέλικτες ρυθμίσεις κατά τη διαδικασία σύναψης των σχετικών συμβάσεων και συμπληρώνοντας τα δικαιικά κενά που δημιούργησε το προϋφιστάμενο θεσμικό καθεστώς. Προς επίρρωση της άποψης αυτής, επιχειρήθηκε συλλογική ρύθμιση των διαδικασιών εκχώρησης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, προσδιορίστηκαν κατά τρόπο σαφή τα όρια έκτασης αυτών, καθορίστηκαν για πρώτη φορά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ασφάλιση και τις φοροαπαλλαγές και θεσπίστηκαν αντίστοιχες ποινικές και διοικητικές κυρώσεις. Το καινοτόμο σημείο του ως άνω νομοθετικού κειμένου εδράζεται στον τύπο και το είδος της σύμβασης που καταρτίζεται, σχετικά με την εκχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης από το κράτος σε τρίτους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ενώ στον προγενέστερο νόμο οι ρυθμίσεις εξαντλούνταν στη σύναψη σύμβασης μισθώσεως, το νέο νομοθετικό πλαίσιο εισήγαγε τη δυνατότητα σύναψης σύμβασης διανομής

της παραγωγής, ως τρόπο άσκησης των ανωτέρω αποκλειστικών δικαιωμάτων, καθορίζοντας διαζευκτική επιλογή ανάμεσα στους δύο τύπους από τον κρατικό μηχανισμό.

Παράλληλα, για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των διαδικασιών εκχώρησης, ο νεοεισαχθείς νόμος προέβη σε κατάργηση του διαχωρισμού των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, επιτρέποντας την άσκηση αυτών από κοινού, κατόπιν συμβάσεως μεταξύ Δημοσίου και τρίτων. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, την προηγούμενη νομοθετική απειρία, σχετικά με τη δυνατότητα απευθείας ανάθεσης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, διόρθωσε το νέο νομοθετικό σχήμα, ορίζοντας ότι η επιλογή του αναδόχου αναδεικνύεται, είτε κατόπιν διενέργειας δημοπρασίας είτε έπειτα από πρόσκληση περιορισμένου αριθμού ενδιαφερομένων για υποβολή προσφορών. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, η επιχειρούμενη νομοθετική προσέγγιση επεδίωξε να εναρμονίσει τα εγχώρια ζητήματα περί υδρογονανθράκων με τις παγκόσμιες πρακτικές, με σκοπό τη δημιουργία ενός ασφαλούς και ελκυστικού περιβάλλοντος, ικανού να προσελκύσει ξένους επενδυτές. Αναμφισβήτητα, η αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου διασφάλισε τα αποκλειστικά δικαιώματα του κράτους έναντι τρίτων και προσέδωσε σ' αυτό ενεργητικό ρόλο στη διαδικασία εξόρυξης υδρογονανθράκων, με αποτέλεσμα τη διεκδίκηση σημαντικού μεριδίου από τα κέρδη που απέφερε η εκμετάλλευση αυτών.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η αγορά των υδρογονανθράκων χαρακτηρίζεται από στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά τη χάραξη ενεργειακής πολιτικής, όπως, η αστάθεια των τιμών στις αγορές, η αυξημένη ανάγκη για χρηματοδότηση επενδύσεων, οι περίπλοκοι διεθνείς πολιτικοί και οικονομικοί συσχετισμοί, η ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος. Είναι προφανές ότι, μεμονωμένα κράτη, επενδυτές και μικρές εθνικές αγορές ενέργειας αδυνατούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις παραπάνω προκλήσεις. Τουναντίον, μια ολοκληρωμένη περιφερειακή αγορά στον τομέα των υδρογονανθράκων εμφανίζεται ως λύση που εξυπηρετεί καλύτερα τα κράτη, τους επενδυτές και τους καταναλωτές. Υπό το πρίσμα του πλαισίου αυτού, η θέσπιση του Ευρωπαϊκού Χάρτη Ενέργειας και της Ενεργειακής Κοινότητας αποτέλεσαν τη βάση για τη διάρθωση μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής, μεταξύ των καρτών – μελών, δίνοντας λύση στη μέχρι πρότινος θεσμική αδράνεια της ΕΕ στον τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Γίνεται αντιληπτό ότι, η παραπάνω νομοθετική αναβάθμιση περιλαμβάνει πλέον αυτοτελή νομική βάση για θετικές δράσεις της ΕΕ στο συγκεκριμένο τομέα, εμπλουτίζοντας παράλληλα τους βασικούς στόχους της ενεργειακής πολιτικής, σε σχέση με παρελθούσες πρωτοβουλίες της Κοινότητας, οι οποίες περιορίζονταν σε μέτρα αρνητικής ολοκλήρωσης.

Από μια συνολική θεώρηση των δράσεων της Ενεργειακής Κοινότητας, αντιλαμβάνεται κανείς την ανάγκη για δημιουργία μιας ευνοϊκής διαδικασίας για το ενεργειακό εμπόριο και τον ανταγωνισμό, υιοθετώντας ουσιαστικά το πρότυπο αγοράς της ΕΕ. Η διαδικασία αυτή

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

υποστηρίζει τη δημιουργία σταθερού ρυθμιστικού πλαισίου αγοράς και ενισχύει την ασφάλεια εφοδιασμού. Εντούτοις, με μια προσεκτικότερη μελέτη παρατηρεί κανείς ένα διευρυνόμενο νομικό χάσμα μεταξύ της ΕΕ και των κρατών-μελών της Ενεργειακής Κοινότητας, καθώς το κεκτημένο της πρώτης εξελίσσεται με ρυθμό ταχύτερο από αυτό που μπορούν να παρακολουθήσουν τα κράτη της Κοινότητας. Επιπλέον, οι ανάγκες για νέες επενδύσεις σε υποδομές στον τομέα των υδρογονανθράκων, έχουν αυξητική τάση σε σχέση με την κάλυψη που μπορεί να προσφέρει η αγορά, βασιζόμενη στις δικές της δυνάμεις. Συμπερασματικά υπογραμμίζεται ότι, η διασφάλιση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς δε συνιστά μοναδική επιδίωξη της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, αλλά τέμνεται με άλλες εξίσου σημαντικές προτεραιότητες όπως, η διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, η εξοικονόμηση ενέργειας, η προώθηση ενεργειακής αποδοτικότητας και η βέλτιστη διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων. Παρά ταύτα, η ιδρυτική Συνθήκη για την Ενεργειακή Κοινότητα διακηρύσσει ότι οποιαδήποτε μέτρα για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων δεν επηρεάζουν το δικαίωμα των κρατών μελών να καθορίζουν τους όρους εκμετάλλευσης των ενεργειακών τους πόρων και τη γενική διάρθρωση του ενεργειακού τους εφοδιασμού. Επομένως, η έρευνα και η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων παραμένει εν πολλοίς εις χείρας των εθνικών κυβερνήσεων και διέπεται από την εθνική νομοθεσία των κρατών μελών.

Εν συνεχεία, σκιαγραφώντας τα δομικά στοιχεία της Οδηγίας 94/22ΕΚ, δύναται να λεχθεί ότι δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων και οριοθετήθηκαν οι σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών στον τομέα αυτό. Ο ενωσιακός νομοθέτης εστίασε κυρίως στις διαδικασίες αδειοδότησης, οι οποίες προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο κάθε κράτους- μέλους, τα κριτήρια επιλογής των ενδιαφερομένων και τα όρια κρατικής εποπτείας των δραστηριοτήτων που ασκούνται από τους κατόχους σχετικών αδειών. Η υιοθέτηση της Οδηγίας σηματοδοτεί ένα αποφασιστικό βήμα για τη δημιουργία ενός ενδεδειγμένου υπερεθνικού νομοθετικού πλαισίου, το οποίο θα συμβάλλει στην εμπέδωση κλίματος συνεργασίας και διαφάνειας. Από τα παραπάνω δεδομένα συνάγεται ότι, οι κατευθυντήριες γραμμές που δόθηκαν από την ΕΕ για την επίτευξη ενεργειακής πολιτικής στον τομέα των υδρογονανθράκων στόχευαν στον περιορισμό των εμποδίων στις συναλλαγές της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, στη βελτίωση της ασφάλειας του εφοδιασμού, τη μείωση του κόστους και την ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας. Ο Έλληνας νομοθέτης, αντιλαμβανόμενος τη σημασία του ενεργειακού ευρωπαϊκού καθεστώτος και την ανάγκη εναρμόνισης των κανόνων που το διέπουν με την εσωτερική νομοθεσία, ενσωμάτωσε την ως άνω Οδηγία με τη θέσπιση του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε, συμπληρώθηκε και ισχύει με το Ν 4001/2011, ο οποίος αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο που ρυθμίζει τις δραστηριότητες της έρευνας, αναζήτησης και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων.

Παρατηρώντας τις νομοθετικές εξελίξεις των τελευταίων ετών, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός ότι ο τομέας των υδρογονανθράκων τέθηκε ως προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος, με σκοπό την προσέλκυση επενδυτικού ενδιαφέροντος. Ωστόσο, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο του Ν 2289/1995 που εφαρμόστηκε κατά τον πρώτο γύρο παραχωρήσεων το έτος 1997, δεν προσέλκυσε το ενδιαφέρον των μεγάλων πετρελαϊκών εταιριών. Παράλληλα, στο χρονικό διάστημα που παρήλθε, η διεθνής πρακτική αδειοδοτήσεων έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων αξιοποίησε νέα εργαλεία, τα οποία έδωσαν τη δυνατότητα σε χώρες με δυναμική στον τομέα αυτό να προβληθούν και να προσελκύσουν επενδύσεις στο συγκεκριμένο κλάδο. Κατ' αυτόν τον τρόπο και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι δυνατότητες που παρείχε το σύνθετο πλαίσιο του Ν 2289/1995 υστερούν και πρέπει να ενισχυθούν με πρόσφορους τρόπους, δόθηκε το κίνητρο για την τροποποίηση και συμπλήρωση αυτού με το Ν 4001/2011, στοχεύοντας στη δημιουργία ενός ευνοϊκότερου κλίματος για την προσέλκυση σοβαρών επενδύσεων ιδιαιτέρως υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου, που θα τονώσουν σημαντικά την ερευνητική δραστηριότητα στην Ελλάδα. Ο Έλληνας νομοθέτης επιχείρησε και πέτυχε να εκσυγχρονίσει το νομικό πλαίσιο που ίσχυε μέχρι τότε, συστήνοντας παράλληλα τον κρατικό φορέα ΕΔΕΥ Α.Ε, ο οποίος διαχειρίζεται τα δικαιώματα του Δημοσίου, εφαρμόζοντας επιτυχημένες πρακτικές άλλων χωρών (π.χ. της Γαλλίας) και αποσκοπώντας στην αξιοποίηση του ενεργειακού πλούτου της χώρας.

Προβληματισμοί γεννώνται επί δύο βασικών σημείων του υπό εξέταση νομοθετικού καθεστώτος: το πρώτο αφορά τις δεσμεύσεις των μερών και το δεύτερο τη μορφή της επιλεγείσας σύμβασης. Αναφορικά με το πρώτο ζήτημα εντοπίζεται ότι, η υπερβολική δέσμευση των μερών οφείλεται κατά κύριο λόγο στις διατάξεις αναγκαστικού δικαίου (ius cogens) που υφίστανται στο παρόν νομοθετικό πλαίσιο με ελάχιστες δυνατότητες απόκλισης από την πλευρά των μερών. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση πρόβλεψης ειδικού φόρου εισοδήματος με συντελεστή 20% για τον ανάδοχο, χωρίς καμία πρόσθετη τακτική ή έκτακτη εισφορά, υπέρ του Δημοσίου ή τρίτου, ενώ η προηγούμενη νομοθετική πρόβλεψη όριζε αντίστοιχο ποσοστό ύψους 40%. Καθίσταται σαφές ότι, ο συντάκτης του νόμου συμμορφούμενος με τη διεθνή τάση μείωσης της φορολογίας νομικών προσώπων και έχοντας ως απώτερο στόχο την προσέλκυση υποψήφιων αναδόχων-πετρελαϊκών εταιριών, προέβη σε σημαντική μείωση του επιβαλλόμενου φόρου εισοδήματος. Ωστόσο, επειδή ο φόρος, κατά το ελληνικό σύστημα, επιβάλλεται μόνο με νόμο κατά ρητή συνταγματική επιταγή (άρθρο 78 παρ.1 του Σ), καθίσταται προβληματικό το σημείο ότι για την εκάστοτε απαιτούμενη αλλαγή απαιτείται η περίπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία πρότασης και ψήφισης νέου νόμου. Κατά συνέπεια, τίθενται σε εφαρμογή αργοί και ιδιαιτέρως δύσκαμπτοι μηχανισμοί, σε σύγκριση με άλλες χώρες (π.χ. Ιταλία, Νορβηγία), οι οποίες δύναται να επιφέρουν τέτοιου είδους αλλαγές με πιο ευέλικτα νομικά μορφώματα και πολιτικά εργαλεία, όπως υπουργικές αποφάσεις, με αποτέλεσμα να μειονεκτεί η χώρα στον τομέα αυτό.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Ως προς τη μορφή της σύμβασης, έχουν διατυπωθεί επικρίσεις σχετικά με τη συστηματική καταφυγή του Δημοσίου στη σύναψη συμβάσεων μίσθωσης για την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων και την αποφυγή του συμβατικού τύπου της διανομής της παραγωγής, η οποία παρέχεται ρητά ως εναλλακτική λύση. Αναμφισβήτητα, η νομοθετική επιλογή δύο μόνο συμβατικών τύπων πηγάζει από την απροθυμία του νομοθέτη να προβλέψει συμβατικούς τύπους (π.χ. σύμβαση παροχής υπηρεσιών) που συνδέονται με την ανάληψη μεγαλύτερων επιχειρηματικών κινδύνων από το κράτος. Κατόπιν μελέτης των ανωτέρω συμβατικών τύπων δύναται να λεχθεί ότι, η κριτική που ασκείται δεν είναι αβάσιμη, καθώς η σύναψη σύμβασης μίσθωσης αποτελεί πλέον ένα είδος νομικής συμβατικής παράδοσης. Επιπλέον, αποτυπώνει τον φόβο –κυρίως τον πολιτικό φόβο- του Ελληνικού Δημοσίου να αναλάβει επιχειρηματικούς κινδύνους, οι οποίοι βάσει της εντύπωσης που συστηματικά καλλιεργείται για σημαντικό ανεκμετάλλευτο ορυκτό πλούτο, θα ήταν δικαιολογημένοι προκειμένου τα οφέλη της χώρας να είναι ακόμη μεγαλύτερα από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Συμπερασματικά, πρέπει να σημειωθεί ότι, παρά τις αδυναμίες που φέρει ο επιλεγείς συμβατικός τύπος της μίσθωσης και το υιοθετούμενο σύστημα δικαιωμάτων/φόρων, σε γενικές γραμμές έχει λειτουργήσει ικανοποιητικά, αφού η πρόοδος που έχει σημειωθεί επιφέρει τα πρώτα θετικά αποτελέσματα. Η πρόοδος αυτή συνίσταται αφενός στη προσέλκυση επενδυτικού ενδιαφέροντος και αφετέρου στην «αφύπνιση» της διαγωνιστικής διαδικασίας, της νομοθετικής κινητοποίησης και της διαμόρφωσης και κατάρτισης των συμβάσεων. Εν κατακλείδι και εφόσον η ελληνική αγορά υδρογονανθράκων ωριμάσει, με την ολοκλήρωση γεωφυσικών μελετών και σειсмоγραφικών ερευνών και την εύρεση γόνιμων προς εκμετάλλευση περιοχών, ενδεχομένως η χρήση πιο τολμηρών συμβατικών μοντέλων να είναι ευκολότερη, από άποψη τόσο πρακτικής διαχείρισης όσο και πολιτικού βάρους.

Εν συνεχεία, αξιολογώντας το τμήμα που άπτεται των φορολογικών ρυθμίσεων, σύμφωνα με τον Mazeel (2010), ένα επιτυχημένο σύστημα φορολόγησης της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων πρέπει να σταθμίζει το δημοσιονομικό συμφέρον του κράτους για μια «δίκαιη» οικονομική συμμετοχή στην εκμετάλλευση, με τα εύλογα οικονομικά συμφέροντα του αναδόχου. Τα οικονομικά οφέλη που απομένουν στον ανάδοχο μετά την καταβολή, αφενός των μισθωμάτων ή του μεριδίου επί της παραγωγής και αφετέρου των φόρων, πρέπει να είναι τέτοια που να του επιτρέπουν να αντισταθμίζει τον υψηλό κίνδυνο του εγχειρήματος και παράλληλα, να του αποφέρουν οικονομικό κέρδος. Ο κορμός του ελληνικού δημοσιονομικού συστήματος ρυθμίζεται στο Ν 2289/1995, αλλά όχι με τρόπο σταθερό, με την έννοια ότι οι όροι της σύμβασης μεταξύ υποψήφιου αναδόχου και της διοίκησης είναι διαπραγματεύσιμοι, ακόμη και αν αυτοί αποκλίνουν από τις νομοθετικές ρυθμίσεις, μιας και η σύμβαση κυρώνεται από τη Βουλή και αποκτά ισχύ τυπικού νόμου. Με βάση την πρακτική αυτή, η ΕΔΕΥ Α.Ε ως εκπρόσωπος του Δημοσίου κατά τη σύναψη των συμβάσεων παραχώρησης, δύναται να διαπραγματεύεται και να

υπογράφει όρους, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του Ν 2289/1995 ή άλλων ειδικών κανόνων, ακόμη και αν αυτοί οι όροι αφορούν στην φορολογική υποχρέωση.

Επιπρόσθετα, η μείωση του φόρου των καθαρών κερδών από το επίπεδο του 40% στο 20%, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες τροποποιήσεις που επέφερε η θέσπιση του πρόσφατου νομοθετικού πλαισίου. Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι, η εν λόγω φορολογική μείωση δεν επηρεάζει τα συνολικά έσοδα του κράτους, όπως φόρους και μισθώματα, καθόσον αυτά δύναται ν' αναπληρωθούν με αυξημένα μισθώματα, ανάλογα και με τη ζήτηση μιας περιοχής. Αναμφισβήτητα, η υψηλή φορολόγηση λειτουργεί ανασταλτικά στην προσέλκυση επενδύσεων, ειδικά σε μια χώρα που μέχρι σήμερα δεν έχει παρουσιάσει μεγάλα κοιτάσματα και θεωρείται υψηλού γεωλογικού ρίσκου. Επομένως, ο υψηλός φόρος μπορεί να καθιστά μικρά ή μεσαία κοιτάσματα, μη εκμεταλλεύσιμα, ενώ με χαμηλότερη φορολογία, ανάλογα πάντοτε με τη δυνατότητα ανεύρεσης μικρών, μεσαίων ή και μεγάλων κοιτασμάτων, τον ευρύτερο ανταγωνισμό και τις τιμές πετρελαίου, η αγορά μπορεί να προσφέρει και ανάλογα μισθώματα. Παραδείγματος χάριν, για περιοχές με χαμηλές πιθανότητες εξεύρεσης κοιτασμάτων, το κράτος θα μπορούσε να δεχτεί χαμηλά μισθώματα, ώστε τα κοιτάσματα που θα βρεθούν να είναι εκμεταλλεύσιμα, αποκομίζοντας έσοδα από αυτά. Αντιθέτως, για περιοχές με πιθανότητες εύρεσης μεσαίων ή μεγάλων κοιτασμάτων, θα μπορούσε να αναμένει μεγαλύτερα μισθώματα. Παράλληλα, η θέσπιση περιφερειακού φόρου ύψους 5%, σκοπούσε στην ενίσχυση των κάθε είδους υφιστάμενων και μελλοντικών αναπτυξιακών περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών των τοπικών κοινωνιών.

Με βάση την πραγματοποιηθείσα ανάλυση, ο εντοπισμός δικαικών κενών που πραγματοποιήθηκε, πηγάζει κυρίως από την έλλειψη ειδικών νομοθετικών ρυθμίσεων. Συγκεκριμένα, οι συνέπειες που προβλέπονται από το νόμο αναφορικά με τη μη εκπλήρωση καταβολής του αναλογούντος φόρου, ρυθμίζονται από τις γενικές διατάξεις του ΚΦΔ, χωρίς να υπάρχει οιαδήποτε ειδικότερη ρύθμιση επ' αυτού στον υπό εξέταση νόμο. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτή η επιτακτική ανάγκη δημιουργίας νομοθετικής βάσης ικανής να συμβάλει στην εγκαθίδρυση ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού, σταθερού, ουδέτερου και διαφανούς δημοσιονομικού συστήματος, η οποία θα εναρμονίζεται με το εγχώριο νομοθετικό και συνταγματικό καθεστώς.

Ολοκληρώνοντας την κριτική αποτίμηση, δε δύναται να διαφύγει της προσοχής η διασφάλιση του περιβαλλοντικού κεκτημένου από υπεράκτιες δραστηριότητες, μέσω της θέσπισης αυστηρών ευρωπαϊκών κανόνων. Δίνοντας έμφαση στο άρθρο 4 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΣΛΕΕ), διαφαίνεται η συντρέχουσα αρμοδιότητα της ΕΕ με τα κράτη μέλη, τόσο στο τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος όσο και στον τομέα της ενέργειας. Ως στόχοι της πολιτικής της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος αναγορεύονται η

διατήρηση, προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, η προστασία της υγείας του ανθρώπου, η ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και η προώθηση μέτρων για την αντιμετώπιση περιφερειακών ή παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων (άρθρο 191 παρ.1 ΣΛΕΕ). Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα αυτό αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των καταστάσεων στις διάφορες περιοχές αυτής και στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των περιβαλλοντικών καταστροφών, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» (άρθρο 191 παρ. 2 ΣΛΕΕ). Ωστόσο, απαιτείται πρακτική εναρμόνιση με το δίκαιο της ενέργειας, το οποίο αναμφισβήτητα καλείται να εξυπηρετήσει την κάλυψη της εσωτερικής αγοράς σε ενεργειακά αποθέματα. Εξ αυτού του λόγου το άρθρο 194 ΣΛΕΕ προβλέπει ότι η πολιτικής της Ένωσης στον ενεργειακό τομέα, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, πρέπει να συνεκτιμά την ανάγκη προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν 4409/2016, αποτελεί καινοτομία στο πεδίο του δικαίου των υδρογονανθράκων και σημαντικό «νομικό οπλοστάσιο» για την αντιμετώπιση της ρύπανσης από υπεράκτιες δραστηριότητες. Παράλληλα, η υιοθέτηση τέτοιων κανόνων που θεσπίζουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις για τους συμμετέχοντες, προάγει με τρόπο σφαιρικό την ασφάλεια των υπεράκτιων εγκαταστάσεων. Σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε στην ενότητα 2.2.3.6 περί προστασίας του περιβάλλοντος, καθοριστικός κρίνεται ο προληπτικός έλεγχος της οικονομοτεχνικής ικανότητας του αιτούντος άδεια να αντιμετωπίσει το κόστος ενός ενδεχόμενου περιστατικού ρύπανσης. Παράλληλα, οι υποχρεώσεις πρόνοιας και επιμέλειας και η αξιολόγηση των σχετικών εκθέσεων που υποβάλλουν οι φορείς εκμετάλλευσης, με τη συνακόλουθη διενέργεια ελέγχων και επιθεωρήσεων από τις αρμόδιες κρατικές αρχές, συμβάλλουν σημαντικά στην οριοθέτηση ενός ασφαλούς περιβαλλοντικού πλαισίου δράσης και ανάπτυξης. Εμβαθύνοντας στους βασικότερους όρους που εισήχθησαν με τα υπό εξέταση νομοθετήματα, δύναται να λεχθεί ότι το ευρύτατο τοπικό πεδίο εφαρμογής τους, το οποίο καταλαμβάνει όχι μόνο τα χωρικά ύδατα αλλά και την αποκλειστική οικονομική ζώνη, ο ευρύς ορισμός των εγκαταστάσεων, όπου εμπίπτουν τόσο σταθερές όσο και κινητές μονάδες, η διεύρυνση της έννοιας της ζημίας των υδάτων και η θέσπιση κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των κείμενων διατάξεων, συγκαταλέγονται στις θετικές ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν. Επιπρόσθετα, καίρια κρίνεται και η θέσπιση της περιβαλλοντικής ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης σε περίπτωση ατυχήματος. Ωστόσο, η έλλειψη θεσμικής θωράκισης της αστικής ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης έναντι των ιδιωτών που θίγονται από τις υπεράκτιες εργασίες, εδράζεται στην απροθυμία των δραστηριοποιούμενων εταιρειών να αναλάβουν και αυτό το κόστος αποζημίωσης. Βέβαια, η απαλοιφή τέτοιων δικαιικών κενών θα είχε προληπτική και αποκαταστατική λειτουργία στα πλαίσια της προστασίας του περιβάλλοντος.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Τέλος, σημαντικό βήμα προς τη συμμετοχή του κοινού στις ανωτέρω διαδικασίες αποτέλεσε η δυνατότητα ανώνυμων αναφορών και η εν γένει δημοσιότητα προς ενημέρωση όλων, ενώ οι διαδικασίες συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών, υποδηλώνουν την ανάγκη προσαρμογής στις συνεχείς εξελίξεις της τεχνολογίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ανδριανέσης, Α. (2015), «Φορολογικό Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 379-380

Βαθρακοκούλης, Β. (2015), *Η ΝΟΜΗ, Νομή-Οιονεί Νομή-Κατοχή*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Βουλή των Ελλήνων, (2018), *Νομοθετικό Έργο*, [http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=fb8918dd-b16e-443b-9f2e-3f02574f3132, ημερομηνία πρόσβασης: 11.2.2018]

Γεωργιάδης, Α. (2012), *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου. (4^η έκδοση)*, εκδόσεις Π.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα

Ζολώτας, Τ. (2015), «Η νομική φύση της σύμβασης παραχώρησης από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 314-315

Κατράς, Ι. (2016), *Αστικές και Νέες Εμπορικές Μισθώσεις*, εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα

Κελεμένης, Γ. και Ζωγοπούλου, Α. (2015), «Μίσθωμα, αποζημιώσεις και λοιπά ανταλλάγματα στη σύμβαση παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 290-292

Κοσμίδης, Τ. (2012), «Οι συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων (κατά τον. 2289/1995) – Μια πρώτη προσέγγιση», *Νομικό Βήμα Τεύχος 60*, σελ. 788-805.

Κορνηλάκης, Π. (2013), *Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο II- 2^η έκδοση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Κοσμίδης, Τ. (2015), «Συμβάσεις Παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων: Γενική Θεωρία και Εφαρμογές (με βάση τις συμβάσεις του πρώτου διεθνούς γύρου αδειοδότησης)», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 256-257

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Κουσουλής, Σ. (2004), *Διαιτησία-Ερμηνεία κατ' άρθρο: ΚΠολΔ 867-903, Ν. 2735/1999, Σύμβαση Νέας Υόρκης*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Νικολάου, Κ. (2013), «Έρευνα & Παραγωγή Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα: Ιστορικό, Πετρελαϊκά Συστήματα, Ανάλογα, Ανακαλύψεις & Προοπτικές», [<http://www.iene.gr/page.asp?pid=2307&lng=1>, ημερομηνία πρόσβασης: 11.2.2018]

Πανάγος, Θ. (2014), *Έρευνα και Εκμετάλλευση των Υδρογονανθράκων-Το ρυθμιστικό πλαίσιο στην Ελλάδα*, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ραΐκος, Δ. (2017), *Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Β' έκδοση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ρούσσο, Κ. (2010), *Δίκαιο Νομικών Προσώπων*, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα

Σπυριδάκης, Ι. (2004), *Εισηγήσεις Αστικού Δικαίου. (Γ' έκδοση)*, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα

Φορτσάκης, Θ. και Σαββαΐδου, Κ. (2013), *Φορολογικό Δίκαιο*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα

Ψυχομάνης, Σ. (2017), *Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών-Β' έκδοση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Deketelaere, K. (2012), *Codex EU Energy Law*, publisher Lexxion, Berlin

Energy Community, (2011), *Infrastructure Investments in the Energy Community, Report of the energy community secretariat on priority projects and next steps*, 9th MC/6/10/2011

European Commission, (2014), *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on the short term resilience of the European gas system*, Brussels

Jahn, F. and Cook, M. and Graham, M. (2008), *Hydrocarbon Exploration and Production*, Volume 55-2nd Edition, publisher Elsevier, Amsterdam

Johnston, D. (1994), *International Petroleum Fiscal Systems and Production Sharing Contracts*, publisher Pennwell Books, Tulsa U

Karl, J. (2002), *The Energy Charter Treaty, a Reader's Guide*, publisher Energy Charter Secretariat, Brussels

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Koliatsi, C. and Rokas, N. (2009), «Greece», Campbell, D. and Netzer, A., *International Joint Ventures-The Comparative Law Yearbook of International Business*, publisher Kluwer Law International, Netherlands, pages 173-182

Kosmides, T. (2013), *Contractual Agreements for Hydrocarbon Exploration and Exploitation in Greece -Contracting with Europe's Emerging Oil and Gas Eldorado*, OGEL, Vol. 11 – issue3, page 1-25.

Kumar, R. (2016), *Valuation-Theories and Concepts*, Chapter 5 - Principles of cash flow estimation, pages 119-143, publisher Elsevier, London,

Luciani, G. and Henry, F. (2011), *Strategic Oil Stocks and Security of Supply*, CEPS Working Document No. 353, publisher Centre for European Policy Studies

Mazeel, M. (2010), *Petroleum Fiscal Systems and Contracts*, publisher Diplomica Verlag GmbH, Hamburg

Roggenkamp, M., Redgwell, C., Ronne, A., and Guayo, I. (2016), *Energy Law in Europe National, EU and International Regulation, (Third Edition)*, publisher Oxford University Press, Oxford

Rouzaut, N. and Favennec, J. (2011), *Oil and Gas Exploration and Production-Reserves, Costs, Contracts*, publisher Editions Technip, Paris

Taverne, B. (2008), *Petroleum, Industry and Governments: A Study of the Involvement of Industry and Governments in the Production and Use of Petroleum*, 2nd edition, publisher Kluwer Law International, Netherlands

Tordo, S. (2007), *Fiscal Systems for Hydrocarbons-Design Issues*, World Bank Working Paper No. 123, publisher The World Bank, Washington D.C.

Ziegler, K. (2011), *International Law and EU Law: Between Asymmetric Constitutionalisation and Fragmentation*, Oxford Legal Research Paper Series, Paper No 61/2011, USA

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

N 3524/1910 (ΦΕΚ 11/Α/13.01.1910), «Περί μεταλλείων»,

ΝΔ 4029/1959 (ΦΕΚ 250/13.01.1959), «Περί αργούντων μεταλλείων και τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεων του Μεταλλευτικού Κώδικος και της Υπηρεσίας Μεταλλείων»,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

N 3948/1959 (ΦΕΚ 68/17.04.1959), «Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρά και αεριώδει καταστάσει»,

ΝΔ 210/1973 (ΦΕΚ 277/Α/05.10.1973), «Περί Μεταλλευτικού Κώδικος»,

N 87/1975 (ΦΕΚ 152/25.07.1975), « Περί ιδρύσεως της " Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου "»,

N 468/1976 (ΦΕΚ 302/12.11.1976), «Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων»,

N 1428/1984 (ΦΕΚ 43/11.04.1984), «Εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών και άλλες διατάξεις»,

ΠΔ 456/1984 (ΦΕΚ 164/24.10.1984), «Αστικός Κώδικας και Εισαγωγικός του Νόμος»,

Οδηγία 94/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994, «Όροι χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων»,

N 2289/1995 (ΦΕΚ 27/08.02.1995), «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»,

ΥΑ Δ1/Φ 26136/29.12.1995 (ΦΕΚ Β' 1099/1995), «Αποσβέσεις της παραγράφου 5 του άρθρου 8 του Νόμου 2289/95»,

ΠΔ 127/1996 (ΦΕΚ 92/29.05.1996), «Όροι εκμίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων»,

N 2545/1997 (ΦΕΚ 254/15.12.1997), «Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές περιοχές και άλλες διατάξεις»,

N 2735/1999 (ΦΕΚ 167/18.8.1999), «Διεθνής Εμπορική Διατησία»,

N 2859/2000 (ΦΕΚ 248/07.11.2000), «Κύρωση Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας»,

N 3587/2007 (ΦΕΚ 152/10.07.2007), «Τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 2251/1994 «Προστασία των καταναλωτών», όπως ισχύει – Ενσωμάτωση της οδηγίας 2005/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 149)»,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Το «Σύνταγμα της Ελλάδος», όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων,

Ν 3669/2008 (ΦΕΚ 116/Α/18.06.2008), «Κύρωση της Κωδικοποίησης της Νομοθεσίας Κατασκευής Δημοσίων Έργων»,

Οδηγία 2009/119/ΕΚ του Συμβουλίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2009, «υποχρέωση διατήρησης ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη»,

Ν 4001/2011 (ΦΕΚ 179/22.08.2011), «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»,

ΠΔ 14/2012 (ΦΕΚ 21/13.02.2012), «Σύσταση της Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ Α.Ε (ΕΔΕΥ Α.Ε) στην αγγλική Hellenic Hydrocarbon Resources Management SA (H.H.R.M S.A) – κατάρτιση καταστατικού αυτής»,

Η Συνθήκη για της λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (26.10.2012), Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 326 της 26/10/2012 σ. 0001 – 0390,

Ν 4123/2013 (ΦΕΚ 43/19.02.2013), «Διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή προϊόντων πετρελαίου και άλλες διατάξεις (Εναρμόνιση του εθνικού δικαίου προς την Οδηγία 2009/119/ΕΚ)»,

Οδηγία 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 «για την ασφάλεια των υπεράκτιων εργασιών πετρελαίου και φυσικού αερίου και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ»,

Ν 4172/2013 (ΦΕΚ 167/23.07.2013), «Φορολογία Εισοδήματος, Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν 4046/2012, του Ν 4093/2012 και του Ν 4127/2013 και άλλες διατάξεις»,

Ν 4174/2013 (ΦΕΚ 170/26.07.2013), «Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις»,

Ν 4409/2016 (ΦΕΚ 136/28.07.2016), « Πλαίσιο για την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ, τροποποίηση του Π.Δ. 148/2009 και άλλες διατάξεις».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Οι συμβάσεις παραχώρησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος

Έχοντας αναλύσει τα βασικά νομοθετήματα ρύθμισης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, στο παρόν κεφάλαιο επιχειρείται η παρουσίαση των συμβάσεων παραχώρησης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και συγκεκριμένα στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Οι Συμβάσεις αυτές, υπάγονται στο βασικό νομοθέτημα του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011, παρουσιάζοντας ωστόσο, σημεία νομοθετικής επιρροής από τους Ν 4299/2014 και 4289/2014, αντίστοιχα, με τους οποίους κυρώθηκαν. Δοθέντος ότι στην παρούσα μελέτη ενσωματώθηκαν ποικίλα πεδία έρευνας, όπως το νομικό, το φορολογικό, οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις κ.ά. και πέραν της διαφορετικής γεωγραφικής θέσης και των συμβαλλόμενων εταιρειών που ανέλαβαν την έρευνα και εκμετάλλευση στις περιοχές αυτές, η επιλογή συγκεκριμένου τύπου ανάλυσης, με ταυτόχρονη καταγραφή ζητημάτων που εμπίπτουν και στις δύο Συμβάσεις, εδράζεται στον εντοπισμό κοινού πλαισίου ρύθμισης αυτών.

Με βάση τα ανωτέρω, στην πρώτη ενότητα του κεφαλαίου λαμβάνει χώρα σύντομη ιστορική εξέλιξη των εξορύξεων στον ελλαδικό χώρο, η οποία θα καταδείξει την εξελικτική πορεία της εκμετάλλευσης κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Εν συνεχεία, στη δεύτερη ενότητα, αποτυπώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά των Συμβάσεων και καταγράφονται τα εταιρικά σχήματα που δραστηριοποιούνται στις συμβατικές περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Στην ενότητα που ακολουθεί δίνεται έμφαση στη δομή και το περιεχόμενο των υπό ανάλυση Συμβάσεων και ειδικότερα στον τύπο της σύμβασης, το μίσθωμα, τις αποζημιώσεις και τα ανταλλάγματα. Περαιτέρω, στην επόμενη υποενότητα γίνεται μνεία του φορολογικού πλαισίου, μέσω της ανάλυσης ειδικών φορολογικών ζητημάτων που διέπουν τις Συμβάσεις, ενώ η ενσωμάτωση του «Εθνικού Λογαριασμού Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γενεών» (εφεξής ΕΛΚΑΓ) σε αυτή, καταδεικνύει την επενέργεια του φορολογικού συστήματος στη χάραξη κοινωνικής πολιτικής. Στην καταληκτική ενότητα επιχειρείται η επισκόπηση ζητημάτων που άπτονται του περιβαλλοντικού πλαισίου, με κεντρικό άξονα τη «Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» που υποβλήθηκε για τις συμβατικές περιοχές και η καταγραφή προβληματισμών και χρήσιμων συμπερασμάτων.

3.1 Η εξέλιξη της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων

Οι πρώτες έρευνες που διεξήχθησαν στον ελλαδικό χώρο με σκοπό τον εντοπισμό κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, έλαβαν χώρα στις αρχές του εικοστού αιώνα. Κατά τη χρονική περίοδο από το έτος 1903 έως το 1960 εταιρείες με διεθνή αναγνώριση και εξειδίκευση στον

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

τομέα αυτό όπως, London Oil Development, HELLIS, PAN-ISRAEL και DEILMAN-ILIO, πραγματοποίησαν εκτεταμένες γεωλογικές έρευνες στις περιοχές «Κερί» της Ζακύνθου, τη βορειοδυτική Πελοπόννησο και τον Έβρο. Ωστόσο οι διεργασίες που πραγματοποιήθηκαν χαρακτηρίστηκαν από βραδύτητα και αναποτελεσματικότητα, τόσο εξαιτίας των πολεμικών αναταραχών στην ελληνική επικράτεια, όσο και της συγκέντρωσης ενδείξεων υδρογονανθράκων επί ξηρού εδάφους στη δυτική Ελλάδα (USA International Business, 2013a).

Εν συνεχεία, η χρονική περίοδος από το έτος 1960 έως το 1970 σηματοδοτείται από την εντατικοποίηση των ερευνών και την ανακάλυψη των πρώτων εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων, τα αποτελέσματα των οποίων συνέβαλαν καθοριστικά στη σύσταση του πρώτου φορέα έρευνας υδρογονανθράκων. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν γεωλογικές έρευνες στη χερσαία Ελλάδα και δεκαεπτά (17) γεωτρήσεις μικρού βάθους, έπειτα από συνδρομή του Υπουργείου Βιομηχανίας, του Γεωλογικού Μεταλλευτικού Ινστιτούτου και του Γαλλικού Ινστιτούτου Πετρελαίου. Την ίδια περίοδο, οι συμπράξεις του Ελληνικού Δημοσίου με διεθνείς εταιρείες όπως η BP, η οποία δραστηριοποιήθηκε στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας, η Esso στη βορειοδυτική Πελοπόννησο και η Hunt στη Θεσσαλονίκη, συνέβαλαν τόσο στον καθορισμό των γεωλογικών στόχων όσο και στην καταγραφή δεδομένων από εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα. Παράλληλα, οι έρευνες επεκτάθηκαν και στο θαλάσσιο χώρο με παραχωρήσεις σε εταιρείες όπως, η Texaco, η οποία διεξήγαγε έρευνες στην περιοχή του Θερμαϊκού κόλπου, η Chevron στη Λήμνο, οι AN-CAROIL και Esso στη Ζάκυνθο και οι Calvin και Oceanic Exploration Company στη Θάσο. Αποτέλεσμα των ως άνω ερευνών ήταν η ανακάλυψη, από την Oceanic Exploration Company, των πρώτων εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην περιοχή της νότιας Καβάλας και πετρελαίου στην περιοχή Πρίνου του Θρακικού πελάγους (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2018α).

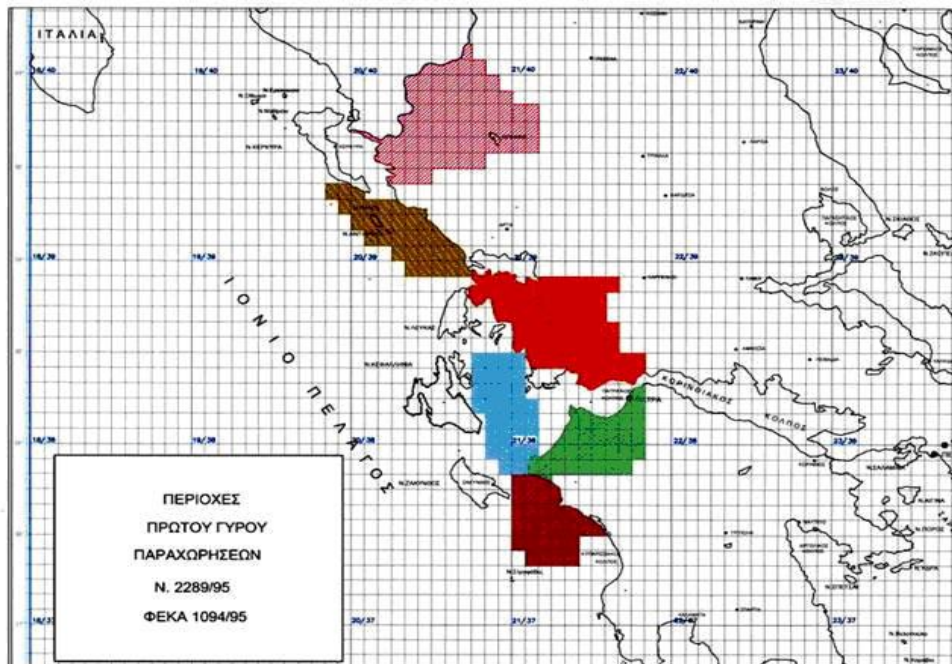
Κατά τη διάρκεια της τρίτης περιόδου - από το έτος 1970 έως το 1990- και περί το έτος 1975 ιδρύεται η Δ.Ε.Π, η οποία επιφορτίζεται με το ρόλο της αναμόρφωσης του θεσμικού καθεστώτος αδειοδοτήσεων και της διαχείρισης των δικαιωμάτων του ελληνικού κράτους, αναφορικά με την έρευνα και την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων. Το αμέσως επόμενο έτος, η канаδική εταιρεία με την επωνυμία «Denison Mines» εξαγοράζει την αμερικάνικη εταιρεία Oceanic Exploration Company και ιδρύει την εταιρεία Πετρελαίων Βορείου Αιγαίου με την επωνυμία «North Aegean Petroleum Company», η οποία ήταν αρμόδια για τη μεταφορά φυσικού αερίου και πετρελαίου και την παραγωγή υδρογονανθράκων. Το διάστημα που ακολουθεί οριοθετείται από την ψήφιση του πρώτου Νόμου (N 468/1976) για τη έρευνα και ανάπτυξη της εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια και την ίδρυση της εταιρείας με την επωνυμία «Δημόσια Επιχείρηση Πετρελαίου για την Έρευνα και Ανάπτυξη Υδρογονανθράκων» (εφεξής Δ.Ε.Π-Ε.Κ.Υ), η οποία αποτέλεσε θυγατρική της Δ.Ε.Π. Στις ανωτέρω εταιρείες παραχωρήθηκαν από το Ελληνικό Δημόσιο είκοσι τέσσερις (24) ερευνητικές άδειες επί ξηρού και θαλάσσιου

χώρου, χωρίς διαγωνισμό και εκτελέστηκαν εβδομήντα τρεις (73) ερευνητικές γεωτρήσεις βασισμένες στις σεισμικές έρευνες. Τα αποτελέσματα της ερευνητικής δραστηριότητας οδήγησαν στην ανακάλυψη πετρελαίου στη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου στη δυτική Πελοπόννησο, φυσικού αερίου στην περιοχή της Επανομής στη Θεσσαλονίκη και συγκεντρώσεων βιογενούς αερίου (USA International Business, 2013b).

Η τέταρτη περίοδος (1990-2000) μπορεί να χαρακτηριστεί ως περίοδος κομβικής σημασίας για την ενεργειακή πολιτική στην Ελλάδα, καθόσον δημοσιεύεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης η με στοιχεία 94/22/ΕΚ Οδηγία, βάσει της οποίας καθορίζονται οι όροι χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων για τα κράτη μέλη της ΕΕ (EUR-Lex, 2018). Η ως άνω Οδηγία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν 2289/1995, ο οποίος κατήργησε τον προϋφιστάμενο Ν 468/1976 και αποτέλεσε το ισχύον νομοθετικό καθεστώς μέχρι και σήμερα. Επιπρόσθετα, το έτος 1996, πραγματοποιήθηκε ο πρώτος διεθνής γύρος παραχωρήσεων για έξι (6) περιοχές, όπως απεικονίζεται στον Χάρτη 1.

Χάρτης 1. Περιοχές πρώτου γύρου παραχωρήσεων

Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2018β.

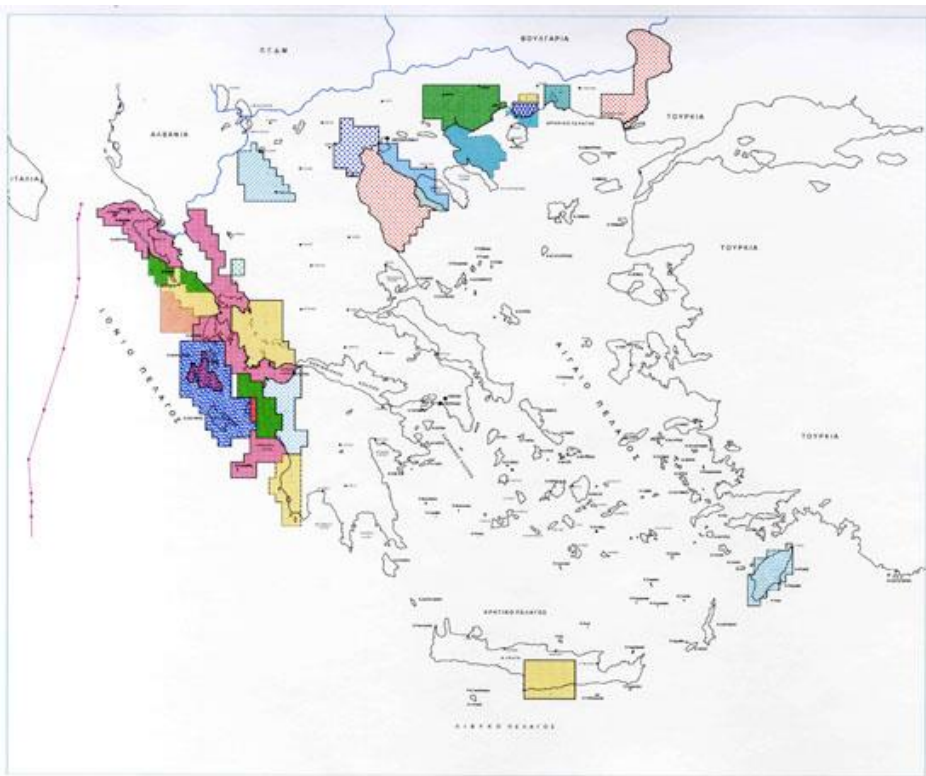
Τελικά, έπειτα από τη διεξαγωγή διεθνούς διαγωνισμού παραχωρήθηκαν τέσσερις (4) περιοχές στη δυτική Ελλάδα και συγκεκριμένα: η βορειοδυτική Πελοπόννησος και η Αιτωλοακαρνανία στην εταιρεία «Triton» και Ιωάννινα και δυτικός Πατραϊκός κόλπος στην εταιρεία «Enterprise Oil», ενώ οι επενδύσεις σε σεισμικές έρευνες και γεωτρήσεις ανήλθαν στο ποσό των ογδόντα

πέντε (85) εκατομμυρίων ευρώ. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι, οι έρευνες την περίοδο εκείνη δεν απέδωσαν, λόγω τεχνικών προβλημάτων από την εταιρεία «Enterprise Oil» και εξαγοράς της εταιρείας «Triton» από την αμερικάνικη «Amerada Hess» (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2018γ).

Η τελευταία περίοδος, ήτοι από το έτος 2000 μέχρι και σήμερα, χαρακτηρίζεται από πληθώρα διακυμάνσεων στο πεδίο της έρευνας, της ενεργειακής πολιτικής και στρατηγικής και των νομοθετικών τροποποιήσεων. Αναλυτικότερα, δυνάμει του άρθρου 20 του Ν 3587/2007 το Ελληνικό Δημόσιο προέβη σε ανάκληση των παραχωρήσεων που είχε δώσει στις εταιρείες Δ.Ε.Π, Δ.Ε.Π-Ε.Κ.Υ και ΕΛΠΕ, πλην εκείνων που τα ΕΛΠΕ Α.Ε. συμμετείχαν στην ευρύτερη περιοχή του Πρίνου, οι οποίες επανήλθαν στο ΥΠΕΚΑ (Χάρτης 2). Η ανάκληση των παραχωρήσεων αυτών οφείλεται κυρίως στη συγχώνευση των θυγατρικών του ομίλου Δ.Ε.Π, ο οποίος μετονομάστηκε σε «Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε», στην αλλαγή της μετοχικής του σύνθεσης και την ιδιωτικοποίησή του.

Χάρτης 2. Παραχωρήσεις που επανήλθαν στο Ελληνικό Δημόσιο

Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2018δ.

Όσον αφορά το νομοθετικό καθεστώς που διέπει τη διαδικασία αδειοδότησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, όπως είχε θεσμοθετηθεί με το Ν 2289/1995, η ελληνική κυβέρνηση σε μια προσπάθεια αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού του πλαισίου ενεργειακής

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

δραστηριότητας ψηφίζει το Ν 4001/2011, ο οποίος, ανταποκρινόμενος στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς, διαμόρφωσε ένα ελκυστικό και ανταγωνιστικό περιβάλλον, προσελκύνοντας ξένους επενδυτές. Παράλληλα, έδωσε τη δυνατότητα επανίδρυσης του κρατικού φορέα υδρογονανθράκων με την ονομασία ΕΔΕΥ Α.Ε, ο οποίος συνέβαλε στην κάλυψη των κενών που δημιούργησε η διάλυση της Δ.Ε.Π-Ε.Κ.Υ, ενώ το υπ' αριθμόν ΠΔ 14/2012 που εξεδόθη καθόρισε την καταστατική της λειτουργία (Ρυθμιστικής Αρχή Ενέργειας, 2018).

Περαιτέρω, το Ελληνικό Δημόσιο προκήρυξε διαγωνισμό ανοιχτής πρόσκλησης για την παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων, η οποία κυρώθηκε με τον Ν 4300/2014 (ΦΕΚ Α' 222/2014) και σε δύο θαλάσσιες περιοχές της Δυτικής Ελλάδος, στον Πατραϊκό κόλπο και στο Κατάκολο, οι οποίες κυρώθηκαν με τους Ν 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221/2014) και 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/2014), αντίστοιχα. Οι Συμβάσεις αυτές, όπως θα αναλυθούν ακολούθως, έχουν ιδιαίτερη θεωρητική και πρακτική αξία, διότι αποτελούν την πιο σύγχρονη και νομικά εξελιγμένη πράξη παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης εκ μέρους του ελληνικού κράτους. Προς την ίδια κατεύθυνση, παραχωρούνται δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε είκοσι (20) υπεράκτιες περιοχές στη Δυτική Ελλάδα (Ιόνιο) και νοτίως της Κρήτης, σύμφωνα με την υπ' αριθμόν Δ1/Α/12892 απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ (ΦΕΚ Β' 2186/2014), καθώς και στις χερσαίες περιοχές της Άρτας, Πρέβεζας και βορειοδυτικής Πελοποννήσου στην εταιρεία ΕΛΠΕ Α.Ε. και στην περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας στην εταιρεία Energean Oil & Gas, σύμφωνα με την υπ' αριθμόν Δ1/Α/12892 απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ (ΦΕΚ Β' 2185/2014).

Επιπλέον, η πρόσφατη υπογραφή της σύμβασης για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Ιονίου, τον Οκτώβριο του έτους 2017, στην κοινοπραξία Total-Edison-ΕΛΠΕ Α.Ε, εντάσσεται με τη σειρά της στον κύκλο των ενεργειακών εξελίξεων που διαδραματίζονται στην ελληνική κοινότητα. Τέλος, η Κοινοπραξία Exxon Mobil-Total-ΕΛΠΕ Α.Ε. έχει ήδη εκδηλώσει ενδιαφέρον για παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε θαλάσσιες περιοχές νοτιοδυτικά και δυτικά της Κρήτης και η Ενεργειακή Αιγαίου στη θαλάσσια περιοχή της Δυτικής Ελλάδος. Οι ως άνω αιτήσεις έχουν γίνει αποδεκτές από το ΥΠΕΚΑ και εκκρεμεί η δημοσίευση των σχετικών προκηρύξεων στην ΕτΕΕ. Με την επιτυχή ολοκλήρωση της φάσης των παραπάνω διαπραγματεύσεων, ξεκινούν άμεσα οι συζητήσεις με την ΕΛΠΕ Α.Ε, η οποία έχει αναδειχθεί επιλεγείς αιτών για τη θαλάσσια περιοχή στον Κυπαρισσιακό Κόλπο (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2018ε).

3.2 Βασικά χαρακτηριστικά των συμβάσεων παραχώρησης στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου

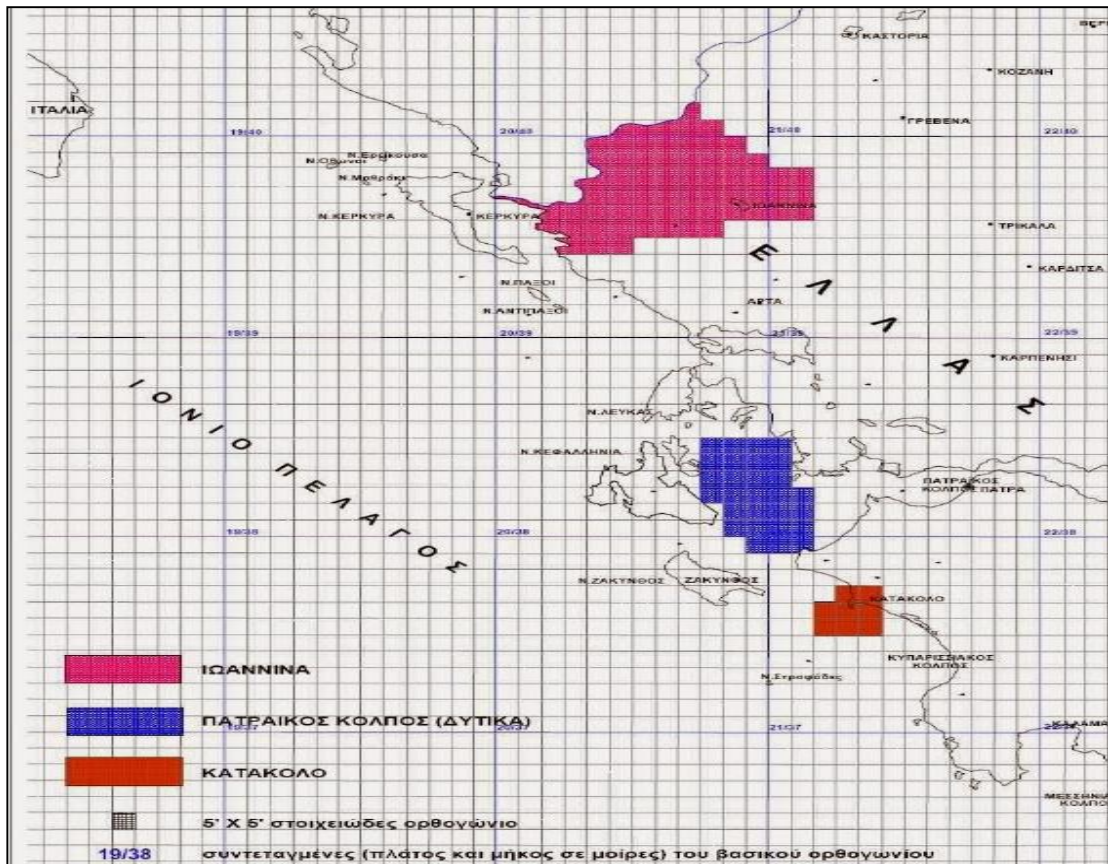
Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Οι συμβάσεις του 1^{ου} γύρου αδειοδοτήσεων για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων συνομολογήθηκαν και υπογράφηκαν στην Αθήνα την 14^η Μαΐου του έτους 2014, μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, νομίμως εκπροσωπούμενης από τον Υπουργό ΠΕΚΑ και των επιλεγθεισών εταιρειών. Η επιλογή και ανάδειξη των εταιρειών πραγματοποιήθηκε κατά τη διαγνωστική διαδικασία της ανοιχτής πρόσκλησης (open door), όπως προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 17 περ. γ' του Ν 2289/1995, το οποίο τροποποιήθηκε με το άρθρο 156 παρ. 10 του Ν 4001/2011, ενσωματώνοντας τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 94/22/ΕΚ. Εν συνεχεία, οι εν λόγω συμβάσεις κυρώθηκαν με νόμο, το κείμενο των οποίων έχει κυρωθεί τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα και ανήκουν στο βασικό νομοθετικό πλαίσιο που αναλύθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο. Οι συναφθείσες Συμβάσεις έχουν ιδιαίτερη θεωρητική και πρακτική αξία, καθώς επανεκκίνησαν τις διαδικασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, δημιουργώντας προϋποθέσεις για ουσιαστική συμμετοχή του εν λόγω κλάδου στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε αυτές οριοθετούνται στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και του Κατάκολου και τη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων. Σημειώνεται ότι, η μελέτη της παρούσας εργασίας επικεντρώνεται στις συναφθείσες συμβάσεις παραχώρησης που έλαβαν χώρα εντός των γεωγραφικών ορίων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος και για το λόγο αυτό θα αναλυθούν οι συμβάσεις παραχώρησης στις περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τη σύμβαση μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ΕΛΠΕ Α.Ε, Edison και Petroceltic για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού κόλπου, η οποία κυρώθηκε με το Ν 4299/2014 (ΦΕΚ Α'221/3-10-2014) και τη σύμβαση μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών Energean Oil and Gas και Trajan Oil για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολο, η οποία κυρώθηκε με το Ν 4289/2014 (ΦΕΚ Α'220/3-10-2014). Περαιτέρω, υπογραμμίζεται ότι τα σχέδια των ανωτέρω συμβάσεων παραχώρησης υποβλήθηκαν σε έλεγχο νομιμότητας από το Ελεγκτικό Συνέδριο, το οποίο αφού τις ενέκρινε, εξέδωσε τις με αριθμό 143/2014 και 147/2014 Πράξεις του Ε' Τμήματος.

ΧΑΡΤΗΣ ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΕΙΣΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ-(1^{ΟΣ} ΔΙΕΘΝΗΣ ΓΥΡΟΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΕΩΝ)

Πηγή: Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2018στ

Σε μια πρώτη προσέγγιση των ανωτέρω Συμβάσεων σχετικά με τις διαδικασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εντοπίζονται ορισμένα καίρια χαρακτηριστικά. Εν πρώτοις, οι Συμβάσεις δύνανται να χαρακτηρισθούν ως μακροχρόνιες, αφού η έρευνα για τα εμπορικά εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα καταλαμβάνει μεγάλο χρονικό διάστημα. Παράλληλα, απαιτούνται πολλά έτη για την απόσβεση και την απόδοση των υψηλών επενδύσεων που απαιτεί η εκτέλεσή τους. Ακολούθως, περιγράφονται ως επενδύσεις υψηλού ρίσκου, καθόσον, από τη μία μεριά οι έρευνες των κοιτασμάτων μπορούν να αποβούν άκαρπες και από την άλλη μεριά οι συνεχείς μεταβολές των τιμών πετρελαίου δημιουργούν ένα κλίμα αστάθειας. Αντιστρόφως και για τον ίδιο ακριβώς λόγο, προσφέρουν μεγάλες ευκαιρίες για υψηλά κέρδη, γεγονός που τις καθιστά ζωτικές για την οικονομική ζωή των χωρών. Άλλωστε στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων οι φυσικοί πόροι ανήκουν στα ίδια τα κράτη, τα οποία παραχωρούν δικαιώματα επ' αυτών, όπως άλλωστε συμβαίνει και στην υπό εξέταση περίπτωση.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου, στις οποίες η χώρα ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα ανήκουν, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ.1 υποπαρ. 1 εδ. 1 του Ν 2289/1995, αποκλειστικά στο Δημόσιο. Τα εν λόγω δικαιώματα είναι ακατάσχετα και έχουν αποκλειστικό

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

χαρακτήρα, όπως διαφαίνεται από τις παραγράφους 1.1 και 10.1 των Συμβάσεων. Η αποκλειστικότητα εκφράζει την εξωτερική σχέση του δικαιούχου έναντι κάθε τρίτου, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο ανάδοχος είναι ο μόνος που διαθέτει την εξουσία να διεξάγει έρευνα και εκμετάλλευση στην παραχωρηθείσα περιοχή, κατ' αποκλεισμό κάθε τρίτου, συμπεριλαμβανομένου του Δημοσίου (εξουσία *erga omnes*). Με βάση τα ανωτέρω γίνεται σαφές ότι, ο αποκλειστικός χαρακτήρας των δικαιωμάτων αφορά μόνο στην έρευνα και εκμετάλλευση, με αποτέλεσμα η ρήτρα της παραγράφου 10.6 του άρθρου 10 των Συμβάσεων να λειτουργεί συμπληρωματικά, παρέχοντας στον ανάδοχο συνολική προστασία ως προς τα έννομα συμφέροντά του: *«Ουδεμία Κρατική Αρχή θα χορηγεί σε οποιοδήποτε τρίτο άδειες αναζήτησης Υδρογονανθράκων στη Συμβατική Περιοχή (ή οποιοδήποτε μέρος αυτής) για τη συλλογή σεισμικών και άλλων δεδομένων με σκοπό την αξιολόγηση του δυναμικού σε πετρέλαιο και αέριο χωρίς την προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του Μισθωτή».*

Τα ως άνω περιγραφόμενα δικαιώματα παραχωρήθηκαν, δυνάμει των Συμβάσεων που υπεγράφησαν, στα επιλεχθέντα εταιρικά σχήματα, ενώ η άσκησή τους κατατείνει, σύμφωνα με την παραπάνω ρύθμιση, στην εξυπηρέτηση της δημόσιας ωφέλειας. Οι υπογραφείσες συμβάσεις παραχώρησης του Πατραϊκού και Κατάκολου φέρουν τα βασικά γνωρίσματα των διεθνώς αναγνωρισμένων «Concession Agreements» και χαρακτηρίζονται ως συμβάσεις μικτού χαρακτήρα, συνδυάζοντας στοιχεία ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου. Ειδικότερα, ο διοικητικός τους προσανατολισμός, ο οποίος πηγάζει από την πλήρωση των προϋποθέσεων που σαφώς θέτει η νομολογία, δεν αναιρεί το ιδιωτικοδικαϊκής φύσεως περιεχόμενό τους. Αναφορικά με το περιεχόμενο των υπό μελέτη συμβάσεων, το οποίο διαμορφώθηκε με βάση τις διατάξεις του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Ν 4001/2011, ρυθμίζονται ζητήματα όπως οι υποχρεώσεις των μερών, κατά τρόπο εξαντλητικό και δεσμευτικό, με αποτέλεσμα να αφαιρείται από τα μέρη σημαντικό πεδίο ελευθερίας διαπραγμάτευσης των συμβατικών όρων. Το γεγονός αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στις διατάξεις αναγκαστικού δικαίου (*jus cogens*), που εισάγει το νομοθετικό καθεστώς, αλλά και στην ενίσχυση της διαπραγματευτικής και νομικής θέσης του Δημοσίου.

Ωστόσο, αποκλίσεις από τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του νόμου είναι δυνατές, από τη στιγμή που και οι δύο συμβάσεις έχουν κυρωθεί με νομοθετική πράξη. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται ότι, τα ιδρυόμενα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των μερών και εν γένει το περιεχόμενο των συμβάσεων παράγουν έννομα αποτελέσματα ακόμη και κατά παρέκκλιση της ισχύουσας νομοθεσίας. Συναφώς, όπως ορίζεται στο άρθρο 32.2 των συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου *«Από την Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος, η παρούσα Σύμβαση θα διέπεται πρωτίστως από τις διατάξεις του κυρωτικού της νόμου, ο οποίος, ως ειδικής φύσεως, θα υπερισχύει, με την επιφύλαξη των διατάξεων του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν άμεση εφαρμογή».* Επιπρόσθετα, η κύρωση των συμβάσεων παραχώρησης με τυπικό νόμο,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

εξυπηρετεί και πολιτικές στοχεύσεις, διότι, αφενός μεν καταγράφονται οι θέσεις των αντιπροσώπων των πολιτών ως προς τα συμφωνηθέντα, αφετέρου δε επιτυγχάνεται η εναργέστερη αποτύπωση της πολιτικής νομιμοποίησης της κυβέρνησης. Συμπληρωματικά προς την ως άνω ρύθμιση, τα μέρη δύναται, για λόγους σαφήνειας, αποφυγής θεμελίωσης απρόβλεπτων ή ανεπιθύμητων εκατέρωθεν υποχρεώσεων και εν τέλει νομικής ασφάλειας, να περιλάβουν στη σύμβαση ρήτρα αποκλειστικής ρύθμισης, όπως αυτή του άρθρου 31.1 των υπό ανάλυση συμβάσεων και συγκεκριμένα *«Η παρούσα Σύμβαση αποτελεί και περιέχει το σύνολο των συμφωνιών και ρυθμίσεων μεταξύ των Μερών ως προς τα διαλαμβανόμενα θέματα και, εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά στο παρόν, από την Ημερομηνία Έναρξης Ισχύος της υπερισχύει και αντικαθιστά κάθε άλλη συμφωνία ή ρύθμιση μεταξύ των Μερών ή οποιουδήποτε εξ αυτών ως προς τα θέματα που αποτελούν το αντικείμενο αυτής»*.

Εξάλλου, απαραίτητες κρίνονται οι προβλέψεις επί των συμβάσεων αναφορικά με ζητήματα σύγκρουσης ή ασυμφωνίας μεταξύ τους, όπως άλλωστε διατυπώνεται στο άρθρο 31.2 των συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου. Συνακόλουθα, ειδικής συμβατικής συμφωνίας χρήζει και το ζήτημα, αν τα δικαιώματα και τα μέσα έννομης προστασίας που ιδρύονται με τις συμβάσεις υφίστανται σωρευτικά με τυχόν δικαιώματα και μέσα έννομης προστασίας που προβλέπει η κείμενη νομοθεσία ή τα πρώτα αποκλείουν τα δεύτερα (άρθρο 31.3 των συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου). Εντός των πλαισίων αυτών, για τη διασφάλιση των έννομων συμφερόντων του Δημοσίου, αναγκαία κρίνεται η ρύθμιση των περιπτώσεων πιθανής παρέκκλισης ή αντίθεσης της σύμβασης με το ενωσιακό δίκαιο ή το Σύνταγμα, όπως αποτυπώνεται και στα άρθρα 30.3 και 30.4 των δύο συμβάσεων, δίνοντας έμφαση στον αποκλεισμό της ευθύνης του Δημοσίου έναντι των αναδόχων, σε περίπτωση τέτοιας παρέκκλισης (άρθρο 30.5 των συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου). Επιπλέον, όπως αναφέρεται και στο άρθρο 30.4 των δύο ως άνω συμβάσεων, όταν η κρίση μιας συμβατικής ρύθμισης ως αντίθετης με το ενωσιακό δίκαιο ή αντισυνταγματικής οδηγεί στη δημιουργία συμβατικού κενού, τα μέρη δύναται να συμφωνήσουν ότι το κενό αυτό επιδιώκεται να πληρωθεί με κοινή συμφωνία κατόπιν διαπραγματεύσεων.

Ακόμα ένα χαρακτηριστικό που εντοπίζεται στο κείμενο των συμβάσεων, αφορά τη μορφή ανάληψης διεξαγωγής της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Τις διαδικασίες αυτές δύναται να αναλάβει συμβατικά φυσικό ή νομικό πρόσωπο, με τη σύμπραξη άλλων ή και με τη σύμπραξη του Δημοσίου στα πλαίσια κοινοπραξίας. Οι συμβάσεις μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου, οι οποίες έχουν συναφθεί μεταξύ του Δημοσίου και τέτοιων συμμετοχικών σχημάτων, αποτελούν ένα ιδιαιτέρως διαδομένο σχήμα δραστηριοποίησης για την αξιοποίηση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, καθώς με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται επιμερισμός του κινδύνου. Η δυνατότητα σύμπραξης του Δημοσίου αποσκοπεί στην εξασφάλιση ευελιξίας και προσαρμοστικότητας στις ιδιαίτερες περιστάσεις που ισχύουν στις συμβατικές ρυθμίσεις.

Καθίσταται σαφές ότι, τα συμφέροντα του Δημοσίου επηρεάζονται ανάλογα με το κοίτασμα και τις οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που λαμβάνουν χώρα στις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου, με αποτέλεσμα να εξυπηρετούνται καλύτερα μέσω της συμμετοχής του σε συμπράξεις. Εξετάζοντας και την πλευρά του ιδιώτη επενδυτή, ήτοι των συμμεσθωτών που επιλέχθηκαν στις υπό έρευνα συμβάσεις, παρατηρείται ότι η συμμετοχή του Δημοσίου στην κοινοπραξία μπορεί να καταστεί επωφελής, καθώς δύναται να αποτελέσει εργαλείο διαχείρισης κινδύνου, στο μέτρο που συνιστά κίνητρο για την εκ μέρους του κράτους τήρηση των συμφωνηθέντων και τη διευκόλυνση υλοποίησης του προγράμματος από τη δημόσια διοίκηση (Cotula, 2010).

3.2.1 Παρουσίαση των εταιρικών σχημάτων που δραστηριοποιούνται στις συμβατικές περιοχές της Δυτικής Ελλάδος

Σύμφωνα με την υπ' αριθμόν Δ1/Α/33/02.01.2012 απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής περί «Διεθνούς Δημόσιας Ανοικτής Πρόσκλησης» εκδήλωσης ενδιαφέροντος για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)» και «Κατάκολο» και στη χερσαία περιοχή «Ιωάννινα», προσκλήθηκαν από το αρμόδιο Υπουργείο ΠΕΚΑ φυσικά και νομικά πρόσωπα, που πληρούν τις απαιτήσεις που αναγράφονταν στην πρόσκληση, να υποβάλλουν προσφορά για παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε τρεις περιοχές της Δυτικής Ελλάδος συγκεκριμένης έκτασης, οι οποίες είχαν αποτελέσει αντικείμενο διαδικασίας παραχώρησης και στο παρελθόν. Τα κριτήρια αξιολόγησης που περιγράφονταν αναλυτικά στην Πρόσκληση συνίστανται κυρίως στα εξής: στην οικονομική ικανότητα των υποψηφίων να διεκπεραιώσουν τις ερευνητικές εργασίες και στην αποδεδειγμένη τεχνική εμπειρία και ικανότητα που διέθεταν. Επίσης, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στις τεχνικές και οικονομικές παραμέτρους των προσφορών που κατέθεσαν, καθώς και στην ποιότητα του προγράμματος εργασιών και το χρονοδιάγραμμα. Ως επόμενο κριτήριο ορίστηκε η γεωλογική γνώση των υποψηφίων της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής και ο τρόπος διεξαγωγής της έρευνας. Στη συνέχεια, η εμπειρία όρυξης γεωτρήσεων μεγάλου βάθους και διαχείρισης έργων σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές, αποτέλεσαν ακόμα δύο σημαντικές συνιστώσες της Πρόσκλησης. Τέλος, έμφαση δόθηκε στην αποτελεσματικότητα των υποψηφίων από προηγούμενες παραχωρήσεις και στη σύνθεση της σύμπραξης και του προτεινόμενου μέλους ως εντολοδόχου.

Στο επόμενο στάδιο, με την με αριθμό Δ1/Α/13902/28-06-2012 απόφαση του Υπουργού ΠΕΚΑ, συγκροτήθηκε Επιτροπή για την υποστήριξη του αρμόδιου Υπουργείου στη διαδικασία

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

παραχώρησης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σύμφωνα με την ως άνω «Διεθνή Δημόσια Ανοιχτή Πρόσκληση». Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας των διαπραγματεύσεων και τη συγκριτική αξιολόγηση των τελικών δεσμευτικών προσφορών, που υπέβαλαν τα συμμετέχοντα επενδυτικά σχήματα, προέκυψε η υπεροχή της σύμπραξης των εταιριών ΕΛΠΕ Α.Ε, Edison και Petroceltic, για την υπογραφή της Σύμβασης Μίσθωσης που αφορά τη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού κόλπου και των εταιριών Energean Oil & Gas και Trajan Oil, για την υπογραφή της Σύμβασης Μίσθωσης που αφορά τη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου. Για την πληρότητα της παρούσας ενότητας κρίνεται επιβεβλημένη η συνοπτική παρουσίαση των παραπάνω εταιριών, η οποία θα καταδείξει τη δυναμική τους στο χώρο των ενεργειακών εξελίξεων.

Τα «ΕΛΠΕ Α.Ε» ιδρύθηκαν το έτος 1998, έπειτα από συγχώνευση των θυγατρικών εταιριών του ιδρυθέντα το έτος 1975 φορέα διαχείρισης των δικαιωμάτων του ελληνικού Δημοσίου στην αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων «Δ.Ε.Π». Πλέον, αποτελεί έναν από τους κορυφαίους Ομίλους στον τομέα της ενέργειας στην ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης και πρωταγωνιστή των ενεργειακών εξελίξεων στην Ελλάδα. Η σταδιακή μετεξέλιξη του από πετρελαϊκή σε ενεργειακή δύναμη συνοδεύεται από διεθνείς δραστηριότητες, επεκτάσεις και συμμαχίες, αλλά και από ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα με κερδοφόρες επενδύσεις σε νέους τομείς. Το εύρος των δραστηριοτήτων του περιλαμβάνει τη διύλιση αργού πετρελαίου και διάθεση καυσίμων, την εμπορία προϊόντων πετρελαίου συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών πωλήσεων, την έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων, την παραγωγή και εμπορία πετροχημικών, χημικών και ηλεκτρικής ενέργειας, τη συμμετοχή του στο φυσικό αέριο, μέσω της Δημόσιας Επιχείρησης Αερίου, την παροχή μελετών και τεχνικών υπηρεσιών για τεχνικά έργα συναφή με θέματα υδρογονανθράκων και τη συμμετοχή στη μεταφορά αργού πετρελαίου και προϊόντων, μέσω αγωγών και θαλάσσιων μεταφορών.

Παραθέτοντας μια σύντομη ιστορική αναδρομή των δράσεων του Ομίλου, η περίοδος από τη σύστασή του έως και το έτος 2008 σηματοδοτεί τη δυναμική του είσοδο στα ενεργειακά δρώμενα. Συγκεκριμένα, ιδρύει και συμμετέχει σε θυγατρικές εταιρείες, όπως η «ΕΛΠΕΤ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ Α.Ε», μέσω της οποίας αποκτά το διυλιστήριο «ΟΚΤΑ» στα Σκόπια, η «ΕΛΠΕ - ΠΟΣΕΙΔΩΝ Ν.Ε», η «GLOBAL Albania», η «Hellenic Petroleum CYPRUS», η «EKO Serbia AD», η «Jugopetrol AD» και η «EKO Bulgaria EAD», με σκοπό την επέκταση των εμπορικών του δραστηριοτήτων σε Αλβανία, Κύπρο, Σερβία, Μαυροβούνιο και Βουλγαρία, αντίστοιχα. Το ίδιο χρονικό διάστημα, η συγχώνευση της εταιρείας «ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Β.Ε.» με τον Όμιλο ΕΛΠΕ Α.Ε, είχε σαν αποτέλεσμα την απόκτηση του διυλιστηρίου της Ελευσίνας. Τα επόμενα χρόνια στις δράσεις του Ομίλου προστίθενται συστάσεις θυγατρικών εταιριών όπως, η «Ενεργειακή Θεσσαλονίκης Α.Ε.», με σκοπό τη δραστηριοποίηση του Ομίλου στον τομέα παραγωγής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω της κατασκευής και λειτουργίας

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

εργοστασίου ισχύος 390 MW στη Θεσσαλονίκη και τα «Ελληνικά Πετρέλαια-Απόλλων Ν.Ε» και «Ελληνικά Πετρέλαια Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας Α.Ε», με σκοπό την παραγωγή, διάθεση και εμπορία ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στοχεύοντας στην περαιτέρω ισχυροποίηση του Ομίλου στον τομέα παραγωγής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας, σημαντικό βήμα αποτέλεσε η συνεργασία με την ιταλική «EDISON SpA.», με την οποία συστάθηκε η κοινοπραξία «ELPEDISON» (Ελληνικά Πετρέλαια, 2018α).

Επιπλέον, η διεύρυνση του Ομίλου και σε άλλες περιοχές με σκοπό την έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων, έλαβε χώρα κατά τα έτη 2009 έως 2014. Συγκεκριμένα, αναπτύχθηκαν κοινοπραξίες των ΕΛΠΕ Α.Ε με ποσοστό συμμετοχής 20%, με τις εταιρείες «WOODSIDE ENERGY» της Αυστραλίας με ποσοστό συμμετοχής 45% και «REPSOL YPF» της Ισπανίας με ποσοστό συμμετοχής 35%, σε περιοχές της Λιβύης. Το έτος 2012 η εταιρεία κινήθηκε προς την Αίγυπτο, μέσω συμμετοχής σε διεθνείς κοινοπραξίες στις περιοχές West Obayed και Mesaha, με σκοπό την κατάρτιση μελετών και εκτέλεση ερευνητικών γεωτρήσεων. Στις αρχές του έτους 2012, το ελληνικό δημόσιο ανακοίνωσε διαγωνισμό ανοικτής πρόσκλησης για την υποβολή προσφοράς απόκτησης δικαιωμάτων έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων για τρεις περιοχές στην Δυτική Ελλάδα. Ο Όμιλος συνέστησε κοινοπραξία με τις εταιρίες Edison και Petroceltic, προκειμένου να μελετήσουν από κοινού τις περιοχές του Πατραϊκού κόλπου, Κατάκολου και Ιωαννίνων για να εξετάσουν το ενδεχόμενο υποβολής προσφοράς στο διαγωνισμό. Αποτέλεσμα των ως άνω ενεργειών είναι η συμμετοχή των ως άνω εταιρειών στην κοινοπραξία με ποσοστό συμμετοχής 33 1/3% η κάθε μία, με τα ΕΛΠΕ Α.Ε να ενεργούν ως Διαχειριστής (operator) (Ελληνικά Πετρέλαια, 2018β).

Η επόμενη εταιρεία που απαρτίζει το εταιρικό σχήμα της σύμβασης για τη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού και εξειδικεύεται στις ενεργειακές δραστηριότητες, είναι η ιταλική «Edison». Η εν λόγω εταιρεία ιδρύθηκε το έτος 1884 στο Μιλάνο και αποτελεί μια από τις παλαιότερες ενεργειακές εταιρείες της Ευρώπης. Στη δεκαετία του 1950 ξεκινά να δραστηριοποιείται στην εξερεύνηση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις περιοχές της κεντρικής και νότιας Ιταλίας και Σικελίας και παράλληλα επενδύει σε έρευνες για ανεύρεση πετρελαίου και φυσικού αερίου στο εξωτερικό. Στη συνέχεια, το έτος 1966 η Edison συγχωνεύτηκε με την εταιρεία «Montecatini», με αποτέλεσμα τη δημιουργία του Ομίλου «Montedison». Τον Ιανουάριο του έτους 1979 ο Όμιλος «Montedison» δημιουργεί την εταιρεία «Servizi Elettrici Montedison», με σκοπό τη μεταφορά σε αυτήν είκοσι ένα (21) μονάδων παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας και δύο (2) θερμοηλεκτρικών μονάδων στη περιοχή του Porto Marghera, ενώ το έτος 1981 πωλεί την εταιρεία αερίου στο Δήμο του Μιλάνο. Ακολούθως, περί το έτος 1991, η εταιρεία τροποποιεί την επωνυμία της σε «Edison S.p.A.». Το χρονικό διάστημα που ακολουθεί σηματοδοτεί μια περίοδο μείζονος ανάπτυξης για τον Όμιλο, γεγονός στο οποίο συνέβαλε καθοριστικά το νέο νομοθετικό πλαίσιο, το οποίο οδήγησε σε μια προοδευτική απελευθέρωση των ενεργειακών αγορών και την

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

επαναφορά του ανταγωνισμού στα πεδία της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου. Η Edison αποτέλεσε έναν από τους βασικότερους «παίκτες» στη νέα αυτή αγορά, προμηθεύοντας ηλεκτρική ενέργεια σε ιδιώτες πελάτες και αυξάνοντας την παρουσία της στον τομέα του φυσικού αερίου (Edison, 2018a).

Τον Ιούλιο του έτους 2001, ο Όμιλος «Italenergia SpA», αποτελούμενος από τα εταιρικά σχήματα «Fiat», «Electricité de France», «Carlo Tassara», «Capitalia IMI Investimenti», και «Banca Intesa», κατέθεσε δημόσια προσφορά για την απόκτηση της «Montedison», τον έλεγχο της οποίας κατείχε η Edison. Το επόμενο έτος, η συγχώνευση των εταιρειών «Montedison», «Edison», «Sondel» και «Fiat Energia», είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας καινούργιας εταιρείας, η οποία όμως διατήρησε την αρχική επωνυμία «Edison». Σημείο αναφοράς των ενεργειακών εξελίξεων, αποτέλεσε η υπογραφή της διεθνούς σύμβασης στον τομέα της εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων ανοικτής θαλάσσης το έτος 2009, στην περιοχή «Abu Qir» της Αιγύπτου. Τρία χρόνια αργότερα, η Edison γίνεται μέλος του «EDF», ενός Ομίλου με σημαντική θέση στην παγκόσμια αγορά ενέργειας, ο οποίος κατέχει το 99,48% των μετοχών της εταιρείας. Σήμερα η Edison χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη δυναμική στους κλάδους της προμήθειας, παραγωγής και πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας, υδρογονανθράκων, φυσικού αερίου και αργού πετρελαίου (Edison, 2018b).

Ειδικότερα, όσον αφορά το πεδίο της εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων, η οργάνωση ενός σύγχρονου και αποδοτικού χαρτοφυλακίου, σχεδιασμένο με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των υπό εξερεύνηση περιοχών, αποτελεί προτεραιότητα του Ομίλου. Οι βασικές δραστηριότητες αυτού, σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων εντοπίζονται σε δύο στρατηγικά γεωγραφικά σημεία της Μεσογείου και επεκτείνονται σε περιοχές της Βόρειας Ευρώπης, Αφρικής και Μέσης Ανατολής. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, η εταιρεία –στα τέλη του έτους 2016- κατείχε εκατόν δέκα (110) άδειες, εκ των οποίων λειτουργεί τις τριάντα οκτώ (38), διαθέτοντας ένα χαρτοφυλάκιο επενδύσεων σε Ιταλία, Αίγυπτο, Κροατία, Ελλάδα, Ισραήλ, Αλγερία, Ηνωμένο Βασίλειο, Δανία, Νήσους Φόκλαντ και Νορβηγία. Ολοκληρώνοντας, στα βασικά χαρακτηριστικά της εταιρείας συγκαταλέγονται, η ασφάλεια, η αξιοπιστία, η συστηματική διαχείριση του κινδύνου και η χρησιμοποίηση βέλτιστων και αποδοτικότερων πρακτικών, ενώ στους άμεσους στόχους της εντάσσονται, η ανακάλυψη νέων πόρων και η μετατροπή αυτών σε ενέργεια, γεγονός που θα συμβάλλει καθοριστικά στην κοινωνική ευημερία (Edison, 2018c).

Η τρίτη και τελευταία εταιρεία που συμμετείχε στην κοινοπραξία που δραστηριοποιείτο στην περιοχή του Πατραϊκού είναι η αγγλικών συμφερόντων «Petroceltic». Η σύσταση της ως άνω εταιρείας έλαβε χώρα το Νοέμβριο του έτους 2003, με έδρα το Λονδίνο, ενώ οι δραστηριότητές της επικεντρώνονταν στην εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το έτος 2004, η Petroceltic συμμετείχε στον πέμπτο διεθνή διαγωνισμό αδειοδοτήσεων στην Αλγερία,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

όπου και επιλέχθηκε ως η πλέον κατάλληλη για την απόκτηση της σχετικής άδειας εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, με την ονομασία «Isarene». Η σχετική σύμβαση που υπεγράφη, ο τύπος της οποίας εντάσσεται στις συμβάσεις διανομής της παραγωγής, όριζε ότι μέρος από την παραχθείσα ποσότητα υδρογονανθράκων θα περιέρχεται στην κυριότητα του αναδόχου, ο οποίος διεξάγει τη έρευνα και εκμετάλλευση στην περιοχή για το συμβατικά καθορισμένο χρονικό διάστημα, ως αμοιβή για την εκτέλεση του έργου του. Πράγματι, το έτος 2006 η εταιρεία ξεκίνησε τις εργασίες εξερεύνησης στην περιοχή της Αλγερίας, με τη συμβολή της κρατικής ενεργειακής εταιρείας της Αλγερίας με την επωνυμία «Sonatrach» και της ιταλικής εταιρείας «Enel», οι οποίες οδήγησαν στην ανακάλυψη σημαντικών κοιτασμάτων (Petroceltic, 2018a).

Επιπρόσθετα, ανταποκρινόμενη στις σύγχρονες εξελίξεις και στην αύξηση της ζήτησης στο ενεργειακό πεδίο, η εταιρεία διεύρυνε τις δραστηριότητές της στην Βουλγαρία και συγκεκριμένα στην περιοχή Γαλατά της Μαύρης Θάλασσας, με αποτέλεσμα να αναδειχθεί σε πρωτοπόρο παραγωγό φυσικού αερίου στην ευρύτερη περιοχή. Προς την ίδια κατεύθυνση, ο βασικός τομέας δραστηριότητας της Petroceltic στην Αίγυπτο βρίσκεται στην παραθαλάσσια περιοχή του Νείλου, στην οποία έχει εγκαταστήσει οκτώ (8) τομείς παραγωγής, βάσει δεκατεσσάρων (14) παραχωρήσεων που δόθηκαν από την κυβέρνηση, με σκοπό την εξερεύνηση των περιοχών El Mansoura, South East El Mansoura και Qantara. Την επίβλεψη των δραστηριοτήτων αυτών κατέχει η εταιρεία με την επωνυμία «Mansoura Petroleum Company», το μετοχικό κεφάλαιο της οποίας ανήκει από κοινού στην Petroceltic και στην αιγυπτιακή κυβέρνηση. Περαιτέρω, η παρουσία της εταιρείας στον ευρωπαϊκό χώρο, μέσω της θυγατρικής της «Petroceltic Italia Srl» στη θαλάσσια περιοχή της Αδριατικής και στο δυτικό τμήμα της κοιλάδας του Πάδου στην Ιταλία, μετρά παραπάνω από δεκατρία χρόνια, με σημαντικά ευρήματα στον τομέα των υδρογονανθράκων. Κλείνοντας την παρουσίαση της εταιρείας Petroceltic υπογραμμίζεται ότι, τον Ιανουάριο του έτους 2016 εγκρίθηκε από τον Υπουργό ΠΕΚΑ η μεταβίβαση του συνολικού ποσοστού 33 1/3% που κατείχε η ιρλανδική εταιρεία στα άλλα δύο μέλη της κοινοπραξίας του Πατραϊκού, τα ποσοστά των οποίων διαμορφώθηκαν πλέον σε 50% για το καθένα. Η αποχώρηση της εταιρείας αποτελεί απόρροια της μείωσης των τιμών του αργού πετρελαίου και των προβλημάτων ρευστότητας που αντιμετώπιζε. Μάλιστα, τον Ιούνιο του ίδιου έτους εξαγοράστηκε από την «World Capital Management Limited», μια διεθνούς φήμης ιδιωτική εταιρεία διαχείρισης επενδύσεων (Petroceltic, 2018b).

Όσον αφορά τη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου, τα δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων ανατέθηκαν στις εταιρείες «Energean Oil & Gas» και «Trajan Oil». Αντικείμενο της πρώτης εταιρείας αποτελεί η εξερεύνηση και παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου στην Ελλάδα, την Αδριατική και τη Βόρεια Αφρική. Η Energean Oil & Gas ιδρύθηκε το έτος 2007 και εδρεύει στο Μαρούσι Αττικής, ενώ λειτουργεί ως θυγατρική του Ομίλου

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

«Energean E & P Holdings Limited». Την ίδια περίοδο, η εταιρεία ανακοίνωσε την αγορά ολόκληρου του μετοχικού πακέτου της εταιρείας «Eurotech», πλειοψηφικού μετόχου της Καβάλας Oil S.A, η οποία συμμετείχε σε δραστηριότητες υπεράκτιας εξόρυξης στον κόλπο της Καβάλας από το έτος 1999 και κατείχε το μετοχικό κεφάλαιο της σύμβασης παραχώρησης του Πρίνου. Το διάστημα που ακολουθεί και συγκεκριμένα το έτος 2011, η εταιρεία ανακοίνωσε λεπτομερές πρόγραμμα γεωτρήσεων στην περιοχή έρευνας και εκμετάλλευσης West Kom Ombo (WKO) στην Αίγυπτο. Στην περιοχή αυτή, συνολικής έκτασης 31.521 τετραγωνικών χιλιομέτρων, η εταιρεία, ως επίσημος διαχειριστής της άδειας παραχώρησης κατείχε ποσοστό 80% επί των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης. Στρατηγικός στόχος των γεωτρήσεων ήταν η αξιολόγηση της πετρελαϊκής δυναμικότητας της περιοχής και η ενίσχυση του χαρτοφυλακίου στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Βόρειας Αφρικής (Energean Oil & Gas, 2018a).

Μια από τις σημαντικότερες επενδύσεις της εταιρείας αποτέλεσε η επέκταση στο Ισραήλ, μέσω της εξαγοράς δύο κοιτασμάτων από τις εταιρείες «Delek Drilling» και «Avner», τον Αύγουστο του 2016. Τη χρηματοδότηση του συγκεκριμένου εγχειρήματος ύψους 1,3 δις δολαρίων υποστήριξαν κορυφαία τραπεζικά ιδρύματα όπως, Morgan Stanley, Natixis, Bank Hapoalim και Societe Generale, ενώ η επιτυχής εγγραφή στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου, της απέφερε 460 εκατ. δολάρια μέσω της συμμετοχής επενδυτικών κεφαλαίων. Περαιτέρω, η εταιρεία είχε συνάψει συμβόλαια πώλησης φυσικού αερίου με μεγάλους βιομηχανικούς πελάτες (διυλιστήρια, εργοστάσια χημικών, ηλεκτροπαραγωγούς κ.ά.), έχοντας ως στόχο την εξασφάλιση των προμηθειών της για τα επόμενα χρόνια. Με βάση το θεσμικό πλαίσιο του Ισραήλ, αφενός μεν η πώληση των δύο κοιτασμάτων εξυπηρετούσε τον εθνικό στόχο για άνοιγμα της ισραηλινής αγοράς φυσικού αερίου, αφετέρου δε υποχρέωνε την ελληνική εταιρεία να πουλήσει τα διαπιστωμένα κοιτάσματα εντός του Ισραήλ και να εξάγει όσα κοιτάσματα ανακαλύψει στο μέλλον (Energean Oil & Gas, 2018b).

Στη στρατηγική επέκτασης της εταιρείας συγκαταλέγεται και η πρόσφατη υπογραφή της σύμβασης παραχώρησης με το κράτος του Μαυροβουνίου για την έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων σε δύο θαλάσσια οικοπέδα. Η συνολική επένδυση για την επταετή ερευνητική περίοδο είναι της τάξης των 19 εκατ. δολαρίων και αφορά τη διενέργεια σεισμικής έρευνας, την εκπόνηση γεωφυσικών και γεωλογικών μελετών καθώς και μία ερευνητική γεώτρηση. Σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτει η Energean Oil & Gas (2018c), η ανατολική Αδριατική έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή με χαμηλό ερευνητικό ενδιαφέρον, παρόλο που η γεωλογική της μορφή ομοιάζει με εκείνη της ευρύτερης Αδριατικής Ζώνης, η οποία είναι γνωστή για τα συστήματα υδρογονανθράκων που έχουν ανακαλυφθεί στην Ιταλία, την Αλβανία και την Κροατία και τα οποία απέφεραν σημαντική παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η γεωλογία της περιοχής είναι ανάλογη προς εκείνη της Δυτικής Ελλάδας, στην οποία η εταιρεία

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

έχει ήδη αναπτύξει ερευνητική δραστηριότητα από τον Οκτώβριο του έτους 2014 (Ιωάννινα), ενώ τα οφέλη που θα επιτευχθούν δύνανται να ενισχύσουν τόσο την τοπική κοινωνία όσο και την οικονομική ανάπτυξη του Μαυροβουνίου. Τέλος, στην ελληνική επικράτεια η δυναμική παρουσία της εταιρείας επιβεβαιώνεται από τη συμμετοχή της σε δραστηριότητες έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων στις περιοχές των Ιωαννίνων, της Αιτωλοακαρνανίας, της Καβάλας και Κατάκολου (Energean Oil & Gas, 2018d).

Η δεύτερη εταιρεία που επιλέχθηκε κατά τον πρώτο διεθνή γύρο παραχωρήσεων για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην περιοχή Κατάκολο, ήταν η βρετανική «Trajan Oil». Η συγκεκριμένη εταιρεία, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1.5 της σύμβασης μίσθωσης που κυρώθηκε με το Ν 4289/2014, κατείχε ποσοστό συμμετοχής 40%, ενώ η Energean Oil & Gas κατείχε το πλειοψηφικό μετοχικό κεφάλαιο με ποσοστό 60%. Ωστόσο, δυνάμει της από 5 Ιουλίου 2017 απόφασης του Υπουργού ΠΕΚΑ, εγκρίθηκε η μεταβίβαση ποσοστού 40% της εταιρείας επί της ανωτέρω αδειάς προς την Energean Oil & Gas, η οποία πλέον θα είναι υπεύθυνη για τη συνολική διαχείριση του έργου. Το αίτημα για μεταβίβαση του ποσοστού είχε υποβληθεί από τις δύο εταιρείες την 17^η Φεβρουαρίου του έτους 2017, ενώ λίγο αργότερα ακολούθησε το εισηγητικό σημείωμα της ΕΔΕΥ Α.Ε σχετικά με την παροχή έγκρισης εκ μέρους του αρμόδιου Υπουργού. Ο λόγος αποχώρησης της Trajan Oil συνδέεται ευθέως με την ανάγκη χρηματοδότησης του συγκεκριμένου έργου, καθώς το Κατάκολο μπαίνει πλέον στη φάση της εκμετάλλευσης και εκτιμάται ότι θα απαιτηθούν κεφάλαια ύψους 50 - 60 εκατ. δολαρίων. Επιπλέον, η πτώση της τιμής του πετρελαίου και η κρίση του τομέα των υδρογονανθράκων, την οδήγησαν στην απόφαση να μην ακολουθήσει στην επόμενη φάση του έργου, δεδομένου ότι πρόκειται για μία σχετικά μικρή εταιρεία, η οποία αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις αυξανόμενες ανάγκες του ενεργειακού τομέα (Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, 2018).

3.3 Οι Συμβάσεις Μίσθωσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος: Δομή & Περιεχόμενο

Σε γενικά πλαίσια δύναται να λεχθεί ότι, οι υπό εξέταση υπογραφείσες Συμβάσεις ορισμένου χρόνου παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, δομή και περιεχόμενο, ενώ οι διαφορές που εντοπίζονται αφορούν συγκεκριμένα λειτουργικά τμήματα των αδειών, ως προς τις δραστηριότητες της έρευνας, το ποσοστό συμμετοχής του κάθε αναδόχου και τις δεσμεύσεις των μερών. Ειδικότερα, σημείο αναφοράς για την ερμηνεία των υπό εξέταση Συμβάσεων παραχώρησης αποτελούν τα διαλαμβανόμενα στο προοίμιό τους. Συγκεκριμένα, και στις δυο Συμβάσεις παραχώρησης γίνεται ρητή αναφορά στο Ν 2289/1995 και στο ΠΔ 127/1996, ως τα βασικά νομοθετήματα για την εκτίμηση της νομιμότητας των εργασιών που θα διεξαχθούν από τους συμμετέχοντες στην κοινοπραξία για την ανακάλυψη και παραγωγή υδρογονανθράκων.

Επιπλέον, σημαντικές κρίνονται οι αναφορές περί σπουδαιότητας της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, τη σημασία της διεξαγωγής των απαιτούμενων εργασιών με τη δέουσα επιμέλεια και σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης και τέχνης, καθώς και τις δηλώσεις των αναδόχων ότι διαθέτουν την απαιτούμενη τεχνική, οικονομική και διοικητική ικανότητα προς επιτυχή διεκπεραίωση των συμφωνηθεισών εργασιών και την προθυμία να συνεργαστούν με το κράτος για την προώθηση παραγωγής υδρογονανθράκων. Προς την ίδια κατεύθυνση, στο άρθρο 24 των Συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου καταγράφονται καίρια κριτήρια ερμηνείας, όπως η καλή πίστη, η αμοιβαία υποχρέωση των μερών για μεταξύ τους συνεργασία και ο χρόνος διεξαγωγής των απαραίτητων ενεργειών προς επίτευξη του σκοπούμενου αποτελέσματος. Καθίσταται σαφές ότι, ο σκοπός των ανωτέρω αναφορών έγκειται τόσο στη διαφύλαξη της ομαλής εκτέλεσης των συμβάσεων, όσο και στις περιπτώσεις αθέτησης των συμβατικών υποχρεώσεων του κάθε αναδόχου.

Εν συνεχεία, στο άρθρο 1 των Συμβάσεων προσδιορίζονται τα ποσοστά συμμετοχής κάθε συμμισθωτή, τα οποία στη σύμβαση μίσθωσης του Πατραϊκού ανήκουν κατά ποσοστό 33 1/3% στα «ΕΛΠΕ Α.Ε», τα οποία λειτουργούν και ως «εντολοδόχος» (operator) του συγκεκριμένου σχήματος, εκφράζοντας τη συλλογική βούληση των μερών και ενέχοντας θέση υπευθύνου για τις καθημερινές δραστηριότητες και ομοίως κατά ποσοστό 33 1/3% σε καθεμία από τις εταιρείες «Edison» και «Petroceltic». Ωστόσο, μετά την αποχώρηση της ιρλανδικής εταιρείας από την κοινοπραξία του Πατραϊκού, τα ποσοστά των δύο εναπομενουσών εταιρειών ανήλθαν σε ποσοστό 50% για την καθεμία. Αναφορικά με τη σύμβαση μίσθωσης στην περιοχή Κατάκολο, τα ποσοστά συμμετοχής κάθε συμμισθωτή, πριν την πρόσφατη αποχώρηση της «Trajan Oil» από την κοινοπραξία, διαμορφώνονταν σε ποσοστό 60% για την «Energean Oil & Gas», η οποία είχε επιλεγεί και ως εντολοδόχος και σε ποσοστό 40% για την αποχωρούσα εταιρεία. Στο σημείο αυτό υπογραμμίζεται ότι, πλέον η «Energean Oil & Gas» παραμένει μοναδική μισθώτρια και υπεύθυνη διεξαγωγής των συμβατικών δραστηριοτήτων στο κοίτασμα της θαλάσσιας περιοχής του Κατάκολου.

Κομβικό ζήτημα που συνδέεται άρρηκτα με τις ανωτέρω Συμβάσεις Μίσθωσης αποτελεί η κυριότητα επί των εξορυχθέντων υδρογονανθράκων. Όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, όταν η καταβολή του μισθώματος πραγματοποιείται σε χρήμα, κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο μισθωτής με την απόκτηση της νομής τους. Αντίθετα, όταν ο εκμισθωτής επιλέξει την καταβολή του μισθώματος σε είδος, γίνεται –από τη στιγμή της επιλογής- συγκύριος επί της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων κατά το ποσοστό που αντιστοιχεί στο μίσθωμα. Οι δύο ρήτρες που εισάγουν οι ως άνω Συμβάσεις, μέσω των παραγράφων 10.3 και 13.6 εδ. β, έχουν ως σκοπό την προστασία της κυριότητας επί των υδρογονανθράκων και την προστασία των δικαιωμάτων των συμβαλλομένων. Ειδικότερα, η

πρώτη ρήτρα κάνει λόγο για την περίπτωση καταβολής των μισθωμάτων σε είδος, σύμφωνα με την οποία κάθε συμμισθωτής, με βάση το ποσοστό του στη σύμβαση θα έχει τίτλο κυριότητας ελεύθερο βαρών, επί όλων των παραχθέντων και διασωθέντων υδρογονανθράκων στην κεφαλή της γεώτρησης παραγωγής εντός της συμβατικής περιοχής. Επί της ίδιας βάσης διατυπώθηκε και η δεύτερη ρήτρα, σύμφωνα με την οποία όταν κάποιο μίσθωμα σε είδος καταστεί απαιτητό από τον εκμισθωτή, τότε αυτός και κάθε συμμισθωτής, βάσει του ποσοστού που κατέχει στη σύμβαση, καθίστανται για το διάστημα που μεσολαβεί από την εξόρυξη των υδρογονανθράκων μέχρι την παράδοση του μισθώματος συγκύριοι επ' αυτών, κατ' αναλογία του δικαιώματος του μισθώματος του εκμισθωτή και του δικαιώματος του μισθωτή κατά την πρώτη περίοδο ή το συγκεκριμένο ημερολογιακό τρίμηνο, προς το συνολικό όγκο των παραχθέντων και διασωθέντων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων.

Στα πλαίσια καταγραφής των κύριων συμβατικών υποχρεώσεων του εκμισθωτή, η παράγραφος 1.1 του άρθρου 1 των Συμβάσεων ορίζει ρητώς το περιεχόμενο αυτών, το οποίο συνίσταται στην παραχώρηση του αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης και κάρπωσης των δικαιωμάτων του Δημοσίου για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων. Αντίστοιχα στην παράγραφο 1.2 του ίδιου άρθρου εξειδικεύονται οι κύριες υποχρεώσεις του μισθωτή, οι οποίες, σε συνδυασμό με τα άρθρα 5, 7 και 9 των εν λόγω Συμβάσεων, βασίζονται στο ετήσιο πρόγραμμα εργασιών, ανάπτυξης και παραγωγής, που οφείλει να εκτελεί ο ανάδοχος για τη διεξαγωγή έρευνας και εκμετάλλευσης του κοιτάσματος, ενώ στην παράγραφο 1.4 ιδρύεται αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη για τις υποχρεώσεις του μισθωτή και των άλλων συμμισθωτών. Περαιτέρω, στις παρεπόμενες υποχρεώσεις του εκμισθωτή συγκαταλέγονται η παραχώρηση χρήσης της συμβατικής περιοχής και της περιοχής εκμετάλλευσης, ενώ τα δικαιώματα του αναδόχου τα οποία συνιστούν ταυτόχρονα αντίστοιχου περιεχομένου υποχρεώσεις του αντισυμβαλλόμενου, όπως αναλύθηκαν στα πλαίσια αποτύπωσης του Ν 2289/1995 (άρθρα 6 και 7 επ.), περιλαμβάνονται στις συμβατικές ρήτρες των παραχωρήσεων Πατραϊκού και Κατάκολου. Ωστόσο, με τις εν λόγω Συμβάσεις ιδρύονται, πέραν αυτών, και άλλα δικαιώματα του αναδόχου, τα οποία δε ρυθμίζονται στο βασικό νομοθετικό πλαίσιο. Παραδείγματος χάριν, στο άρθρο 10 παρ. 10.2 ορίζεται ότι *«υπό την επιφύλαξη των διατάξεων σχετικά με την ασφάλεια των εγκαταστάσεων, οι εκπρόσωποι του Μισθωτή, το προσωπικό του και το προσωπικό των εργολάβων και των υπεργολάβων του έχουν το δικαίωμα να εισέρχονται στη Συμβατική Περιοχή και να έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε όλες τις εγκαταστάσεις του Μισθωτή»*. Διαπιστώνεται ότι, παράλληλα με τα δικαιώματα του αναδόχου τυποποιούνται και συγκεκριμένες παρεπόμενες υποχρεώσεις του εκμισθωτή, όπως αυτή που αναφέρεται στο άρθρο 19 παρ. 19.2 και 19.11 των Συμβάσεων, σχετικά με την υποχρέωση να διαθέτει την κυριότητα σε όλα τα Δεδομένα Δημοσίου, χορηγώντας άδεια πρόσβασης, διατήρησης και χρήσης αυτών, καθώς και στην υποχρέωση εμπιστευτικότητας των δεδομένων που παραλαμβάνονται από τον μισθωτή.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Όσον αφορά τις παρεπόμενες υποχρεώσεις του μισθωτή, όπως ορίζονται στα άρθρα 5, 7, 12^Α, 10 και 23 του Ν 2289/1995 και διατυπώνονται με παρόμοιο λεκτικό, κατά κανόνα δε με λεπτομερέστερο τρόπο, και στις ανωτέρω Συμβάσεις μίσθωσης, διαπιστώνεται η ενσωμάτωση επιπρόσθετων παρεπόμενων υποχρεώσεων, οι οποίες δεν ρυθμίζονται από το ως άνω νομοθέτημα. Συγκεκριμένα, ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στις υποχρεώσεις του μισθωτή που συνδέονται με την προστασία του περιβάλλοντος και περιγράφονται στο άρθρο 12 των Συμβάσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται οι κάτωθι περιπτώσεις: «Ο Μισθωτής υποχρεούται: (α) να διεξάγει όλες τις Εργασίες Πετρελαίου κατά τρόπο που να διασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με τους Κανόνες Επιστήμης και Τέχνης Έρευνας και Εκμετάλλευσης Υδρογονανθράκων...» (παράγραφος 12.2) και «Ο Μισθωτής δεσμεύεται για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης να προβαίνει σε κάθε απαιτούμενα και κατάλληλα μέτρα:(α) για την πλήρη και έγκαιρη εκπλήρωση όλων των προϋποθέσεων της κείμενης Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας·(β) για την αποτροπή περιβαλλοντικής ζημίας στη Συμβατική Περιοχή και σε γειτονικές ή πιο απομακρυσμένες περιοχές, που προκαλείται από τις Εργασίες Πετρελαίου» (παράγραφος 12.3). Επισημαίνεται ότι, τέτοιου είδους διατυπώσεις και όροι, που εντοπίζονται στις υπό έρευνα Συμβάσεις, εντάσσονται με σκοπό να προσδιορίσουν τις υποχρεώσεις του παραχωρησιούχου και χαρακτηρίζονται από ευελιξία και δυναμισμό, καθώς δύναται να καλύψουν ένα ευρύτατο κύκλο εργασιών και τεχνολογικών εξελίξεων.

Στην καταβαλλόμενη προσπάθεια ανάλυσης των διοικητικών συμβάσεων που καταρτίστηκαν για τις περιοχές που εντάσσονται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, δε δύναται να διαφύγει της προσοχής η οριοθέτηση του σταδίου ερευνών και υποχρεώσεων των συμμισθωτών κατά το στάδιο αυτό. Αναλυτικότερα, στα άρθρα 2 και 3 των Συμβάσεων εντοπίζονται οι πρώτες ουσιώδεις διαφορές μεταξύ τους: στη Σύμβαση Μίσθωσης του Πατραϊκού το βασικό στάδιο ερευνών διαρκεί για οκτώ (8) έτη, διακρινόμενο σε τρεις (3) φάσεις, με την πρώτη να έχει διάρκεια (3) έτη, τη δεύτερη δύο (2) και την τρίτη τρία (3). Εν αντιθέσει με τα ως άνω οριζόμενα, στη Σύμβαση Μίσθωσης για το Κατάκολο, οι δύο φάσεις του βασικού σταδίου ερευνών εκτείνονται συνολικά σε πέντε (5) έτη, με την πρώτη να διαρκεί δύο (2) και τη δεύτερη τρία (3) έτη. Μάλιστα, ο μισθωτής προκειμένου να μεταβεί από μια φάση σε επόμενη, οφείλει να έχει εκτελέσει το ελάχιστο πρόγραμμα εργασιών και να έχει προβεί στις ελάχιστες υποχρεωτικές δαπάνες που αντιστοιχούν στην κάθε φάση. Οι ελάχιστες υποχρεώσεις δαπανών εξασφαλίζονται με τραπεζική εγγύηση, το ποσό της οποίας αποσβένεται σταδιακά σε αντιστοιχία με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του μισθωτή. Παρατηρείται ότι, το πρόγραμμα εργασιών της κάθε Σύμβασης διαφέρει και διαμορφώθηκε σύμφωνα με τις ανάγκες της κάθε περιοχής, τον βαθμό δυσκολίας εκτέλεσης των συμβατικών δραστηριοτήτων και τη μορφολογία των κοιτασμάτων. Απόρροια των ως άνω χαρακτηριστικών αποτελεί και η μεγάλη οικονομική απόκλιση που εντοπίζεται στον τομέα της υποχρεωτικής ελάχιστης δαπάνης μεταξύ των δύο Συμβάσεων, όπου

στην περίπτωση του Πατραϊκού ανέρχεται συνολικά στα τριάντα δύο εκατομμύρια (32.000.000,00) ευρώ, ενώ στην περιοχή του Κατάκολου στα δεκαπέντε εκατομμύρια εξακόσιες χιλιάδες (15.600.000,00) ευρώ.

Περαιτέρω, κατά το στάδιο των ερευνών και σύμφωνα με το άρθρο 6 των Συμβάσεων, ο μισθωτής διατηρεί το δικαίωμα πρόωρης λύσης της σύμβασης με παραίτηση από τις δραστηριότητες έρευνας επί της συμβατικής περιοχής ή τμήματος αυτής, αφού πρωτίστως το γνωστοποιήσει εγγράφως στον εκμισθωτή. Τα έννομα αποτελέσματα της παραίτησης επέρχονται σε τριάντα (30) εργάσιμες ημέρες μετά την επίδοσή της στο έτερο συμβαλλόμενο μέρος. Σε περίπτωση όμως που ο μισθωτής επιθυμεί να παραιτηθεί των δικαιωμάτων διενέργειας εργασιών πετρελαίου σε ολόκληρη τη συμβατική περιοχή, χωρίς να έχει εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις εργασιών και ελάχιστης δαπάνης για την τότε τρέχουσα φάση, υποχρεούται να καταβάλει στον εκμισθωτή, ποσό ίσο με το ποσό της διαφοράς μεταξύ της πραγματικής δαπάνης που αντιστοιχεί στο πρόγραμμα ελάχιστης δαπάνης για την εν λόγω φάση ή περίοδο παράτασης και της υποχρέωσης ελάχιστης δαπάνης για την τότε τρέχουσα φάση που συμφωνήθηκε μεταξύ των Μερών για την εν λόγω περίοδο παράτασης. Μάλιστα, ο εκμισθωτής δικαιούται να επιδιώξει την κατάπτωση τυχόν ποσού που είναι απαιτητό από τη σχετική τραπεζική εγγύηση, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η καταβολή του εν λόγω ποσού.

Σε συνέχεια της ανωτέρω ανάλυσης, σημαντικό κρίνεται και το περιεχόμενο του άρθρου 8 των Συμβάσεων σχετικά με τη διάρκεια και λήξη της περιόδου εκμετάλλευσης εκάστης περιοχής. Συνοπτικά ορίζεται ότι, η διάρκεια του σταδίου εκμετάλλευσης αντιστοιχεί σε είκοσι πέντε (25) έτη, από την ημερομηνία κατά την οποία ο μισθωτής υπέβαλλε προς τον εκμισθωτή γνωστοποίηση δυνάμει του άρθρου 7.4, ήτοι εικοσιπέντε (25) έτη συν δύο (2) παρατάσεις πέντε (5) ετών, εκάστη. Σημειώνεται ότι, η παράταση του σταδίου εκμετάλλευσης δε συνεπάγεται-κατά νομική ακριβολογία- επιμήκυνση της χρονικής διάρκειας της υφιστάμενης σύμβασης και σε περίπτωση που ο ανάδοχος επιθυμεί τέτοια παράταση, πρέπει να λάβει χώρα επαναδιαπραγμάτευση των όρων της σύμβασης και υπογραφή νέας, μεταξύ των μερών. Επιπλέον, ο μισθωτής διατηρεί το δικαίωμα παραίτησης από το σύνολο των δικαιωμάτων εκμετάλλευσης επί μιας ή περισσότερων ή επί του συνόλου της περιοχής εκμετάλλευσης που δημιουργήθηκε σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 7.6, επιδίδοντας έγγραφη γνωστοποίηση στον εκμισθωτή ενενήντα (90) ημερολογιακές ημέρες νωρίτερα. Ωστόσο, η παραίτηση αυτή δε δίδει στον μισθωτή το δικαίωμα να εγείρει οποιαδήποτε αξίωση κατά του εκμισθωτή για δαπάνες ή ζημιές.

Μια από τις βασικότερες ρυθμίσεις των διοικητικών Συμβάσεων εντοπίζεται στην παράγραφο 8.3, δυνάμει της οποίας προβλέπεται ότι με τη λήξη του σταδίου εκμετάλλευσης σε οποιαδήποτε περιοχή εκμετάλλευσης, η περιοχή αυτή επανέρχεται, ελεύθερη και καθαρή, στο Δημόσιο. Μάλιστα, η χρήση της ακίνητης περιουσίας που αποκτήθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις των

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

παραγράφων 1 έως και 4 του άρθρου 6 του Νόμου περί Υδρογονανθράκων και των παραγράφων 1 έως και 5 του άρθρου 11 του ίδιου Νόμου, και η κυριότητα επί κινητής περιουσίας, η αξία της οποίας έχει πλήρως αποσβεσθεί, θα περιέρχονται αυτοδικαίως στον εκμισθωτή χωρίς την καταβολή οποιουδήποτε ανταλλάγματος. Αντιθέτως, αν η ακίνητη περιουσία δεν αποκτήθηκε με βάση τα οριζόμενα στο Ν 2289/1995, όπως επίσης και η κινητή περιουσία, η αξία της οποίας δεν έχει πλήρως αποσβεστεί, τότε θα μεταβιβάζονται στον εκμισθωτή με την καταβολή σε αυτόν της εύλογης αγοραίας αξίας τους, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα περιουσιακά στοιχεία και αφαιρώντας την αποσβεσθείσα αξία που έχει ήδη ανακτηθεί δυνάμει της παρούσας. Στην περίπτωση όμως που δε δύναται να επιτευχθεί συμφωνία ως προς την εύλογη αγοραία αξία, το ζήτημα παραπέμπεται προς διευθέτηση σε αποκλειστικό Εμπειρογνώμονα σύμφωνα με το άρθρο 23 των Συμβάσεων.

3.3.1 Το μίσθωμα, οι αποζημιώσεις και τα ανταλλάγματα στα πλαίσια των υπό εξέταση Συμβάσεων Μίσθωσης

Το μίσθωμα αποτελεί τη σημαντικότερη ανταλλακτική υποχρέωση του αναδόχου-μισθωτή στις συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, όταν συνάπτονται με τη μορφή των συμβάσεων μίσθωσης κατά τη συνήθη ελληνική πρακτική. Η υποχρέωση καταβολής του συμβατικού μισθώματος εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο του συνδυαστικού συστήματος καταβολής δικαιωμάτων και φόρων των συμβάσεων παραχώρησης, όπως αναλύθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Στις υπογραφείσες συμβάσεις και συγκεκριμένα στο άρθρο 13, προσδιορίζονται ειδικότερα ζητήματα σχετικά με τη δυνατότητα του εκμισθωτή να ζητήσει το μίσθωμα σε χρήμα ή σε είδος, την ημερομηνία υπολογισμού και καταβολής του, τον κλιμακούμενο τρόπο υπολογισμού και τη σχέση του με την πραγματική παραγωγή. Για την πληρότητα της παρούσας ενότητας υπογραμμίζεται ότι, ο τρόπος υπολογισμού του οφειλόμενου μισθώματος, ο οποίος διατυπώνεται σε συνοπτικό κεφάλαιο, με τους οικονομικούς όρους και την επιβαλλόμενη φορολογία, των υπουργικών αποφάσεων που γνωστοποιούν την ανοιχτή πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος, έχει ως εξής: « Το Μίσθωμα, στην περίπτωση των Συμβάσεων Μίσθωσης (Royalties), συνδέεται με το λόγο R/C , όπου το R είναι το σωρευτικό ακαθάριστο εισόδημα και το C είναι το σωρευτικό ακαθάριστο κόστος. Το Υπουργείο προτείνει, ενδεικτικά, το ακόλουθο πλαίσιο διαπραγμάτευσης: Το μίσθωμα συνδέεται με το λόγο R/C , μέσω μιας κλιμακούμενης διαφοροποίησης τιμών του συντελεστή Εσόδων-Εξόδων. Τα μισθώματα θα κυμαίνονται μεταξύ ενός κατώτατου ορίου 2% και ενός μέγιστου 20% επί της ποσότητας των υδρογονανθράκων που θα παραχθούν και θα αποδίδονται σε χρήμα ή σε είδος. Το μίσθωμα θα εκπίπτει από το φορολογητέο εισόδημα».

Για την κατανόηση του ως άνω περίπλοκου τρόπου υπολογισμού του μισθώματος δύναται να λεχθεί ότι, ο Συντελεστής R είναι, σε σχέση με την αποκαλούμενη «πρώτη περίοδο», ήτοι από την ημερομηνία υποβολής του μισθωτή προς τον εκμισθωτή σχετική γνωστοποίηση ανακάλυψης εμπορικά εκμεταλλεύσιμης περιοχής μέχρι την έναρξη του ημερολογιακού τριμήνου που έπεται της ημερομηνίας της πρώτης εμπορικής παραγωγή, και σε σχέση με κάθε επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο, το αποτέλεσμα των σωρευτικών ακαθάριστων εισροών για την πρώτη περίοδο ή το εν λόγω ημερολογιακό τρίμηνο, κατά περίπτωση, διαιρούμενο με τις σωρευτικές συνολικές εκροές της πρώτης περιόδου ή του εν λόγω ημερολογιακού τριμήνου. Ως σωρευτικές ακαθάριστες εισροές του μισθωτή νοούνται, η σωρευτική ακαθάριστη αξία των παραχθέντων και διασωθέντων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων στη συμβατική περιοχή, των πωλήσεων περιουσιακών στοιχείων που αποκτήθηκαν προς χρήση και σχετίζονται με τις εργασίες πετρελαίου και των καθαρών εσόδων που προκύπτουν από τις συναλλαγές. Αντίστοιχα, οι σωρευτικές ακαθάριστες εκροές του μισθωτή απαρτίζονται από το αθροιστικό σύνολο όλων των εξόδων έρευνας, εκμετάλλευσης, λειτουργικών εξόδων (π.χ. μισθώματα) και κάθε άλλων εκπιπτόμενων εξόδων αναφορικά με όλες τις περιόδους, από την ημερομηνία έναρξης ισχύος μέχρι και την τελευταία ημέρα της πρώτης περιόδου έρευνας και εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων και κάθε επόμενο ημερολογιακού τριμήνου (άρθρο 13 παρ. 13.1 των Συμβάσεων).

Επιπρόσθετα, κρίσιμες θεωρούνται και οι ακόλουθες έννοιες σχετικά με τον υπολογισμό του Συντελεστή R: πρώτον, εκπιπτόμενα έξοδα θεωρούνται τα ποσά που κατατίθενται σε ειδικό αποθεματικό λογαριασμό του μισθωτή για την αποσυναρμολόγηση ή απομάκρυνση των εγκαταστάσεων και την αποκατάσταση της συμβατικής περιοχής και το συνολικό ποσό των πραγματικών δαπανών για εργασίες εγκατάλειψης που δεν καλύπτονται από το ειδικό αποθεματικό. Δεύτερον, τα έξοδα και οι δαπάνες για τα δάνεια χρηματοδότησης των εργασιών πετρελαίου, συμπεριλαμβανομένων τόκων και εξόδων χρηματοδότησης που επιβαρύνουν κάθε μισθωτή, δε θεωρούνται εκπιπτόμενα έξοδα. Τέλος, ως ποσοστό μισθώματος θεωρείται σε σχέση με την πρώτη περίοδο και με κάθε επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο, το ποσοστό εκείνο που υπολογίζεται με αναφορά στο συντελεστή R, έτσι ώστε, εάν ο Συντελεστής για την περίοδο αυτή είναι, παραδείγματος χάριν, μικρότερος ή ίσος με 0,5, το ποσοστό μισθώματος θα είναι 2%, μεγαλύτερος από 0,5 αλλά μικρότερος ή ίσος με 1,0, το ποσοστό μισθώματος θα διαμορφώνεται σε 5%, μεγαλύτερος από 2,5 αλλά μικρότερος ή ίσος με 3,0, το ποσοστό μισθώματος θα είναι 17% και μεγαλύτερος από 3,0, το ποσοστό μισθώματος θα είναι 20%. (άρθρο 13 παρ. 13.1 των Συμβάσεων).

Αναφορικά με τον τρόπο καταβολής του μισθώματος, όπως προβλέπεται και στο άρθρο 13 παρ. 13.3 επ. των υπό ανάλυση Συμβάσεων, υπολογίζεται ως το ποσοστό επί των παραχθέντων υδρογονανθράκων. Σε οποιοδήποτε ημερολογιακό έτος ο εκμισθωτής δικαιούται να επιλέξει, κατά την απόλυτη διακριτική του ευχέρεια, να λάβει το μίσθωμα σε είδος ή σε χρήμα ή σε έναν

συνδυασμό και των δύο. Με βάση τα ανωτέρω, εάν ο εκμισθωτής επιθυμεί να εισπράξει το μίσθωμα εν όλω ή εν μέρει σε χρήμα, υποχρεούται να ενημερώσει εγγράφως τον μισθωτή για την πρόθεσή του και να προσδιορίσει το ποσοστό αυτού τουλάχιστον ενενήντα(90) ημέρες πριν την έναρξη κάθε ημερολογιακού έτους ή για το πρώτο ημερολογιακό έτος στο οποίο θα παραχθούν οι υδρογονάνθρακες, και τουλάχιστον δύο (2) μήνες πριν από την εκτιμώμενη ημερομηνία της πρώτης εμπορικής παραγωγής. Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει και η περίπτωση που ο εκμισθωτής δεν επιλέξει να λάβει το μίσθωμα σε χρήμα, σε σχέση με οποιοδήποτε ημερολογιακό έτος, όπου σύμφωνα με τις υπογραφείσες συμβάσεις τεκμαίρεται ότι έχει επιλέξει να λάβει το σύνολο αυτού σε είδος.

Ειδικότερα, εάν ο εκμισθωτής επιλέξει να λάβει οποιοδήποτε μέρος του μισθώματος σε χρήμα, αναφορικά με την «πρώτη περίοδο» και κάθε επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο, τότε αυτό θα υπολογίζεται κατά την ημερομηνία υπολογισμού που, κατά περίπτωση, αφορά στην «πρώτη περίοδο» ή σε εκείνο το επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο και θα καταβάλλεται από το μισθωτή στον εκμισθωτή στην προβλεπόμενη από τη σύμβαση ημερομηνία. Επιπλέον, κατά την ημερομηνία υπολογισμού του μισθώματος σε χρήμα, ο μισθωτής υποχρεούται να προσδιορίσει το ποσό του μισθώματος, πρώτον, ορίζοντας τον Συντελεστή R και στη συνέχεια το ποσοστό του μισθώματος που αφορά στην «πρώτη περίοδο» ή σε εκείνο το επόμενο ημερολογιακό τρίμηνο · δεύτερον, πολλαπλασιάζοντας το ποσοστό του μισθώματος, που καθορίστηκε ανάλογα με τον Συντελεστή R με την πραγματική παραγωγή · τρίτον, πολλαπλασιάζοντας το ποσό που υπολογίστηκε με ποσοστό ίσο προς το ποσοστό του μισθώματος για το ημερολογιακό έτος για το οποίο ο εκμισθωτής επέλεξε να λάβει το μίσθωμα σε χρήμα · τέταρτον, υπολογίζοντας τη χρηματική αξία του ποσού που καθορίζεται σύμφωνα με την αποτίμηση της καθαρής αξίας των υδρογονανθράκων (παρ. 13.4 άρθρου 13 των Συμβάσεων).

Αντίστοιχα, όταν ο εκμισθωτής επιλέγει να λάβει οποιοδήποτε μέρος του μισθώματος σε είδος, τότε ο μισθωτής υποχρεούται να προσδιορίσει το ποσό του εκτιμώμενου μισθώματος σε είδος, καθορίζοντας, εν πρώτοις, τον εκτιμώμενο Συντελεστή R και στη συνέχεια το εκτιμώμενο ποσοστό μισθώματος για την πρώτη περίοδο ή για συγκεκριμένο ημερολογιακό τρίμηνο, κατά περίπτωση. Ακολούθως, πολλαπλασιάζοντας το εκτιμώμενο ποσοστό μισθώματος, όπως καθορίστηκε ανάλογα με το Συντελεστή R κατά τα ανωτέρω με την εκτιμώμενη παραγωγή, καθώς και το ποσό που υπολογίστηκε με ποσοστό ίσο προς το ποσοστό του μισθώματος για το ημερολογιακό έτος για το οποίο τεκμαίρεται ότι ο εκμισθωτής επέλεξε να εισπράξει το μίσθωμα σε είδος. Συνακόλουθα, ο εκμισθωτής δύναται να προγραμματίσει τη λήψη του μισθώματος σε είδος στη βάση του προγράμματος που καταρτίζει από κοινού με τον μισθωτή, δυνάμει του οποίου ο εκμισθωτής παραλαμβάνει το εν λόγω εκτιμώμενο μίσθωμα σε είδος κατά την εκάστοτε περίοδο. Αξίζει να αναφερθεί ότι, κατά την ημερομηνία υπολογισμού του μισθώματος σε είδος, ο μισθωτής υποχρεούται εντός δεκατεσσάρων (14) ημερολογιακών ημερών να υποβάλλει στον

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

εκμισθωτή δήλωση με την πραγματική παραγωγή, προσδιορίζοντας το ποσό του πραγματικού πλέον μισθώματος σε είδος, ορίζοντας τον Συντελεστή R και το ποσοστό του μισθώματος και πολλαπλασιάζοντάς το με την πραγματική παραγωγή. Τέλος, οφείλει να πολλαπλασιάσει το ποσό που υπολογίστηκε με ποσοστό ίσο προς το ποσοστό του μισθώματος για το ημερολογιακό έτος για το οποίο τεκμαίρεται ότι ο εκμισθωτής επέλεξε να εισπράξει το μίσθωμα σε είδος. Εκτός από τις ως άνω ρυθμίσεις, στην παράγραφο 13.5 του άρθρου 13 των Συμβάσεων, ορίζεται ότι στην περίπτωση που το εκτιμώμενο μίσθωμα σε είδος είναι μικρότερο ή μεγαλύτερο από το πραγματικό μίσθωμα σε είδος για την ίδια περίοδο, τότε αναπροσαρμόζονται αναλόγως τα μελλοντικά μισθώματα σε είδος ή σε χρήμα, που πρέπει να παραδοθούν ή να καταβληθούν από το μισθωτή στον εκμισθωτή προκειμένου να διορθωθεί οποιαδήποτε διαφορά.

Κομβικό ζήτημα που συνδέεται άρρηκτα με τον τρόπο καταβολής των μισθωμάτων αποτελεί το δικαίωμα κυριότητας επ' αυτών. Εφόσον το μίσθωμα καταβάλλεται σε χρήμα, κύριος των υδρογονανθράκων καθίσταται ο μισθωτής με την απόκτηση της νομής τους. Σε περίπτωση που ο εκμισθωτής επιλέξει την καταβολή του μισθώματος σε είδος, αυτός γίνεται συγκύριος επί της παραχθείσας ποσότητας των υδρογονανθράκων, από τη στιγμή της επιλογής και κατά το ποσοστό που αντιστοιχεί στο μίσθωμα. Στις συμβάσεις μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου εντοπίζονται οι κάτωθι ρήτρες, ως «ασφαλιστικές δικλείδες» επί της κυριότητας των υδρογονανθράκων και συγκεκριμένα, στην παράγραφο 10.3 του άρθρου 10 των Συμβάσεων ορίζεται ότι, «Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων που αφορούν στη συγκυριότητα όπου τα μισθώματα εισπράττονται σε είδος όπως αναφέρεται στο Άρθρο 13, κάθε Συμμισθωτής, σύμφωνα με το ποσοστό του σε αυτή τη Σύμβαση θα έχει τίτλο κυριότητας ελεύθερο βαρών επί όλων των Παραχθέντων και Διασωθέντων Υδρογονανθράκων στην κεφαλή της γεώτρησης παραγωγής εντός της Συμβατικής Περιοχής» και στην παράγραφο 16.3 του άρθρου 16 των Συμβάσεων υπογραμμίζεται ότι, «Σε περίπτωση που κάποιο Μίσθωμα σε Χρήμα καταστεί απαιτητό από τον Εκμισθωτή, κάθε Συμμισθωτής αποκτά σύμφωνα με το ποσοστό του στην Σύμβαση δικαίωμα κυριότητας επί των εξορυχθέντων Υδρογονανθράκων, από και με την απόκτηση της πραγματικής κατοχής τους στην κεφαλή της γεώτρησης. Σε περίπτωση που κάποιο Μίσθωμα σε Είδος καταστεί απαιτητό από τον Εκμισθωτή, ο Εκμισθωτής και κάθε Συμμισθωτής, σύμφωνα με το ποσοστό του στη παρούσα Σύμβαση, καθίστανται για το διάστημα που μεσολαβεί από την εξόρυξη των Υδρογονανθράκων μέχρι την παράδοση του μισθώματος στον Εκμισθωτή συγκύριοι επ' αυτών κατά αναλογία του δικαιώματος του μισθώματος του Εκμισθωτή και του δικαιώματος του Μισθωτή (αφαιρουμένου του Μισθώματος του Εκμισθωτή) κατά την Πρώτη Περίοδο ή το συγκεκριμένο Ημερολογιακό Τρίμηνο, κατά περίπτωση, προς το συνολικό όγκο των Παραχθέντων και Διασωθέντων Υδρογονανθράκων και Παραπροϊόντων κατά την Πρώτη Περίοδο ή το συγκεκριμένο Ημερολογιακό Τρίμηνο κατά περίπτωση».

Στα άρθρα 13 και 15 των υπό έρευνα υπογραφεισών Συμβάσεων, ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες που αφορούν όχι μόνο για τα μισθώματα αλλά και για τις αποζημιώσεις και τα ανταλλάγματα (fees και bonuses), που συναπαρτίζουν τις κύριες ανταλλακτικές υποχρεώσεις του μισθωτή προς τον εκμισθωτή. Η καταβολή τέτοιων ανταλλαγμάτων υπογραφής, παραγωγής, επιχειρηματικών κερδών και αποζημιώσεων, ήτοι ετήσιων μισθωμάτων για κάθε στρέμμα της περιοχής που διεξάγονται οι έρευνες, είναι κατά το γράμμα του νόμου δυνητική (άρθρο 2 παρ. 19 Ν 2289/1995). Εντούτοις, η επιβολή τέτοιων επιβαρύνσεων στους μισθωτές από τον εκμισθωτή-Δημόσιο είναι πάγια και ο προσδιορισμός τους στα κείμενα των Συμβάσεων εξαντλητικός. Κατά αυτόν τον τρόπο, ο μισθωτής οφείλει να καταβάλει τις ακόλουθες στρεμματικές αποζημιώσεις:

α) δέκα (10) ευρώ ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της συμβατικής περιοχής ετησίως και κατά τη διάρκεια του σταδίου ερευνών (Πρώτη Φάση), (β) δεκαπέντε (15) ευρώ ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της συμβατικής περιοχής ετησίως κατά τη διάρκεια του σταδίου ερευνών (Δεύτερη Φάση), γ) επιπλέον των ως άνω αποζημιώσεων, διακόσια (200) ευρώ ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της περιοχής εκμετάλλευσης ετησίως, κατά τη διάρκεια του σταδίου εκμετάλλευσης. Περαιτέρω, για το ημερολογιακό έτος (2014) εντός του οποίου υπογράφεται η Σύμβαση, η στρεμματική αποζημίωση που προβλέπεται στην πρώτη ως άνω περίπτωση υπολογίζεται κατ' αναλογία από την ημερομηνία έναρξης ισχύος έως την 31^η Δεκεμβρίου του εν λόγω ημερολογιακού έτους και καταβάλλεται εντός τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος. Εντός του συγκεκριμένου πλαισίου ανάλυσης επισημαίνεται ότι, οι στρεμματικές αποζημιώσεις υπολογίζονται βάσει της επιφανείας της συμβατικής περιοχής και εφόσον προκύψουν, των περιοχών εκμετάλλευσης που διατηρεί ο μισθωτής κατά την ημερομηνία καταβολής των εν λόγω μισθωμάτων επιφανείας. Σε περίπτωση επιστροφής επιφανείας στη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους ή σε περίπτωση επέλευσης γεγονότος ανωτέρας βίας, ο μισθωτής δεν έχει δικαίωμα επιστροφής οποιονδήποτε στρεμματικών αποζημιώσεων που έχουν ήδη καταβληθεί.

Παράλληλα, ο μισθωτής πρέπει να καταβάλλει ως πρόσθετα ανταλλάγματα και τα κάτωθι ποσά · πρώτον, διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ, ως πρόσθετο ανάλλαγμα υπογραφής της σύμβασης (signature bonus) εντός τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την ημερομηνία έναρξης ισχύος αυτής και πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ, όταν η συνολική παραγωγή από τη συμβατική περιοχή ανέλθει για πρώτη φορά σε ένα εκατομμύριο βαρέλια ισοδύναμα πετρελαίου (1.000.000 ΒΠΠ). Επιπλέον προβλέπονται, εφάπαξ πρόσθετα ανταλλάγματα ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ, δύο εκατομμυρίων (2.000.000) ευρώ και δύο εκατομμυρίων πεντακοσίων χιλιάδων (2.500.000) ευρώ, όταν η συνολική παραγωγή από τη συμβατική περιοχή ανέλθει για πρώτη φορά σε δύο εκατομμύρια πεντακόσιες χιλιάδες βαρέλια ισοδύναμα πετρελαίου (2.500.000 ΒΠΠ), πέντε εκατομμύρια βαρέλια ισοδύναμου πετρελαίου (5.000.000 ΒΠΠ) και δέκα εκατομμύρια βαρέλια ισοδύναμου πετρελαίου (10.000.000 ΒΠΠ), αντίστοιχα.

Σύμφωνα με την ως άνω ανάλυση διευκρινίζεται ότι, οι στρεμματικές αποζημιώσεις και τα πρόσθετα ανταλλάγματα δεν περιλαμβάνονται στις σωρευτικές συνολικές εκροές για τους σκοπούς υπολογισμού του μισθώματος (άρθρο 15 παρ. 15.2 των Συμβάσεων).

Ολοκληρώνοντας την παρούσα υποενότητα, δεν πρέπει να διαφύγει της προσοχής και η σημασία της παραγράφου 15.3 του άρθρου 15 των πιο πάνω Συμβάσεων, η οποία έγκειται στην υποχρέωση του μισθωτή να συμβάλλει στην εκπαίδευση και βελτίωση των επαγγελματικών δεξιοτήτων του τοπικά απασχολούμενου προσωπικού. Για το σκοπό αυτό, κατά τη διάρκεια του σταδίου ερευνών, ο μισθωτής δύναται να δαπανά για το εν λόγω σχέδιο και να θέτει στη διάθεση του αρμόδιου Υπουργού με στόχο την υλοποίησή του, το ποσό των ογδόντα χιλιάδων (80.000) ευρώ ανά ημερολογιακό έτος, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σύμβαση μίσθωσης του Πατραϊκού και το ποσό των εβδομήντα πέντε χιλιάδες (75.000) ευρώ, με βάση τις διατυπώσεις της σύμβασης μίσθωσης του Κατάκολου. Προς την κατεύθυνση αυτή, όταν ο μισθωτής ανακοινώνει την εμπορική εκμετάλλευση ενός κοιτάσματος, το εν λόγω ποσό αυξάνεται στο ποσό των ενενήντα χιλιάδων (90.000) ευρώ ανά ημερολογιακό έτος για την πρώτη Σύμβαση και στο ποσό των εκατόν χιλιάδων (100.000) ευρώ, αναφορικά με τη δεύτερη. Τέλος, στη Σύμβαση μίσθωσης του Πατραϊκού εντοπίζεται ακόμα μία ρύθμιση, η οποία απουσιάζει από την αντίστοιχη Σύμβαση Μίσθωσης του Κατάκολου και η οποία ορίζει ότι, από την ημερομηνία κατά την οποία ο μισθωτής επιτυγχάνει μέση ημερήσια παραγωγή από τη συμβατική περιοχή ύψους χιλίων (1.000) βαρελιών πετρελαίου ανά ημερολογιακή ημέρα ή ισοδύναμα βαρέλια πετρελαίου, το εν λόγω ποσό αυξάνεται στο ποσό των εκατό χιλιάδων (100.000) ευρώ ανά ημερολογιακό έτος.

3.3.2 Το φορολογικό πλαίσιο των συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου

Έχοντας διερευνήσει ζητήματα σχετικά με τη μορφή του μισθώματος, τις αποζημιώσεις και τα ανταλλάγματα, στην παρούσα υποενότητα επιχειρείται η προσέγγιση του φορολογικού πλαισίου που διέπει τις υπογραφείσες Συμβάσεις και ο εντοπισμός συγκλίσεων ή αποκλίσεων από τις ρυθμίσεις του Ν 2289/1995. Το Ελληνικό Δίκαιο αναγνωρίζει αποκλειστικά τη μορφή παραχώρησης των δικαιωμάτων με σύμβαση μίσθωσης, γνωστή διεθνώς ως «lease agreement», καθιερώνοντας ένα οικονομικό σύστημα μισθώματος – φόρου (royalty-tax-system). Υπό τη βάση αυτή, το δημοσιονομικό σύστημα που έχει αναπτυχθεί ρυθμίζει τον τρόπο με τον οποίο το κράτος αποκτά οικονομικό όφελος επί της παραγωγής υδρογονανθράκων, το οποίο συνίσταται αφενός μεν στο μίσθωμα, αφετέρου δε στη φορολόγηση (Kaiser and Pulsipher, 2004). Όπως έχει επισημανθεί ανωτέρω, οι υπογεγραμμένες από τα αρμόδια όργανα διοικητικές Συμβάσεις υποβλήθηκαν προς κύρωση στη Βουλή, με αποτέλεσμα να λάβουν τη μορφή τυπικών νόμων, οι οποίοι δύνανται να τροποποιήσουν οποιαδήποτε άλλη διάταξη ίδιας τυπικής ισχύος. Κατά αυτόν τον τρόπο, η αρμόδια για τη σύναψη των συμβάσεων παραχώρησης, στις περιοχές του Πατραϊκού

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

και Κατάκολου, λειτουργώντας στο όνομα και για λογαριασμό του Δημοσίου, ΕΔΕΥ Α.Ε, δύναται στην πράξη να διαπραγματεύεται και να υπογράφει όρους οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του Ν 2289/1995 ή άλλων ειδικών κανόνων, ακόμα και αν οι ειδικοί όροι των Συμβάσεων αφορούν στις φορολογικές υποχρεώσεις. Η πρακτική αυτή επιβεβαιώθηκε από το άρθρο 14 των υπό εξέταση Συμβάσεων, σύμφωνα με το οποίο το φορολογικό καθεστώς ρυθμίζεται αποκλειστικά από τις διατάξεις του συγκεκριμένου άρθρου, μη εφαρμοζόμενων των άρθρων 8 και 9 του Ν 2289/1995, με εξαίρεση την παρ. 5 του άρθρου 8 και τις παρ. 10 και 11 του άρθρου 9 του ίδιου νόμου. Ωστόσο, η τροποποίηση και αντικατάσταση γενικών φορολογικών κανόνων από ατομικούς νόμους, αν και αναγνωρίζεται από την ελληνική έννομη τάξη, καθίσταται ιδιαίτερα προβληματική, ιδίως στο πεδίο του φορολογικού δικαίου και του άρθρου 78 παρ. 1 του Συντάγματος.

Μελετώντας, εν συνεχεία, τη νομική βάση των φορολογικών υποχρεώσεων που εισάγουν οι υπογραφείσες Συμβάσεις, εντοπίζεται ότι η φορολογική υποχρέωση των αναδόχων ρυθμίζεται αυτοτελώς στην παράγραφο 14.1 εδ. α' του άρθρου 14 των Συμβάσεων, βάσει της οποίας ο κάθε συμμισθωτής υπόκειται σε ειδικό φόρο εισοδήματος με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%), καθώς και σε περιφερειακό φόρο με συντελεστή πέντε τοις εκατό (5%), χωρίς καμία πρόσθετη τακτική ή έκτακτη εισφορά, τέλος ή άλλη επιβάρυνση οποιασδήποτε φύσεως υπέρ του Δημοσίου ή οποιουδήποτε τρίτου. Εν προκειμένω, πρόκειται για φόρο εισοδήματος, ο οποίος κατά ποσοστό 20% αναλογεί στο Δημόσιο και κατά ποσοστό 5% αναλογεί στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, στο έδαφος της οποίας πραγματοποιείται η εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων. Περαιτέρω, υπόχρεοι για την καταβολή του αναλογούντος φόρου είναι τα κοινοπρακτούντα μέλη (συμμισθωτές), τα οποία έχουν αλληλεγγύως και εις ολόκληρο ευθύνη για τον οφειλόμενο από τους υπόλοιπους συμμισθωτές φόρο εισοδήματος. Τονίζεται ότι, ο φόρος που επιβάλλεται επί του καθαρού φορολογητέου εισοδήματος κάθε συμμισθωτή, όπως προκύπτει από τις συμβατικές εργασίες του, εξαντλεί και κάθε φορολογική υποχρέωση αυτού, των μετόχων ή εταίρων του, ως προς τα κέρδη που προκύπτουν από τις συμβατικές δραστηριότητες. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, οι υπόχρεοι του φόρου, δε ρυθμίζονται από προϋφιστάμενο τυπικό νόμο κατά το άρθρο 78 παρ. 1 του Συντάγματος, αλλά *ad hoc* και κατά παρέκκλιση από τα γενικώς ισχύοντα από τις διοικητικές Συμβάσεις, οι οποίες κυρώθηκαν εκ των υστέρων λαμβάνοντας τη μορφή ατομικού νόμου. Εντούτοις, κρίνεται ότι η εν λόγω ρύθμιση εμπίπτει στα συνταγματικά όρια του άρθρου 78 του Συντάγματος (Ανδριανέσης, 2015).

Υπό το πρίσμα της πιο πάνω ανάλυσης, ως φορολογική βάση, νοείται το καθαρό φορολογητέο εισόδημα, το οποίο προκύπτει από αντιπαραβολή των εσόδων και εξόδων των συμμισθωτών που αφορούν στις συμβατικές εργασίες. Συγκεκριμένα, κάθε μέλος της κοινοπραξίας οφείλει να τηρεί ιδιαίτερα λογιστικά βιβλία και στοιχεία που απεικονίζουν πλήρως τις συναλλαγές του, καθόσον ο υπολογισμός και η βεβαίωση του φόρου διενεργείται για κάθε κοινοπρακτούν μέλος χωριστά.

Πρακτικά, το κάθε μέλος υποχρεούται να εγγράφει στο μεν ισολογισμό το ενεργητικό και παθητικό που ανήκει στην ατομική του περιουσία, στο δε λογαριασμό εσόδων –εξόδων τα ατομικά έσοδα και τις δαπάνες που σχετίζονται ευθέως με τις συμβατικές εργασίες κάθε κοιτάσματος υδρογονανθράκων. Η ενοποίηση σε έναν ενιαίο λογαριασμό εσόδων- εξόδων για όλα τα κοιτάσματα της συμβατικής περιοχής του Πατραϊκού και Κατάκολου αντίστοιχα, καθώς και ο υπολογισμός του καθαρού φορολογητέου εισοδήματος πραγματοποιείται από κάθε κοινοπρακτούν μέλος ξεχωριστά. Βέβαια, το ανωτέρω περιγραφόμενο σύστημα κατανομής εσόδων και δαπανών για τις συμβατικές περιοχές, προϋποθέτει διαφανείς και ελέγξιμους κανόνες κατανομής. Γι' αυτούς τους λόγους, τα έσοδα και οι δαπάνες κατανέμονται με βάση το ποσοστό συμμετοχής του κάθε μέλους στις υπογραφείσες Συμβάσεις, όπως αναλύθηκε στην ενότητα 4.2 του παρόντος κεφαλαίου.

Αναφορικά με τις επιμέρους πιστώσεις που εγγράφονται στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων των υπό μελέτη περιοχών εκμετάλλευσης, αφορούν πρωτίστως την αξία των υδρογονανθράκων και των παραπροϊόντων που παρήχθησαν και πωλήθηκαν από τον κάθε συμμεμνηθέντα, όπως προσδιορίζονται στα άρθρα 14 παρ. 14.6 περ. (α) και 16 των Συμβάσεων. Στη συνέχεια λαμβάνεται υπόψη η αξία του καταβληθέντος, σε χρήμα ή σε είδος, μισθώματος στον εκμισθωτή, όπου σύμφωνα με την παράγραφο 13.3 εδ.1 των Συμβάσεων, δικαιούται να επιλέξει κατά απόλυτη διακριτική ευχέρεια αν θα λάβει το μίσθωμα σε είδος ή σε χρήμα ή σε συνδυασμό και των δύο (άρθρο 14 παρ. 14.6 περ. (β) των Συμβάσεων). Επιπλέον, ο λογαριασμός πιστώνεται και με το τίμημα από την πώληση περιουσιακών στοιχείων κατά το ποσό που υπερβαίνει την αξία απόκτησής τους, ενώ όταν πρόκειται για πάγια περιουσιακά στοιχεία, κατά το ποσό που υπερβαίνει την αξία που δεν έχει ακόμη αποσβεστεί. Βέβαια, απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγνώριση αυτών των εσόδων αποτελεί η συσχέτισή τους με τα αντίστοιχα έξοδα του λογαριασμού εσόδων-εξόδων.

Η επόμενη κατηγορία πίστωσης αφορά κάθε άλλο έσοδο που σχετίζεται με τις συμβατικές εργασίες, από τις οποίες μπορούν να προκύψουν και σχετικά έσοδα, όπως η πώληση περιουσιακών στοιχείων σε τιμή υψηλότερη της αγοράς τους. Ειδικότερα, στην παράγραφο 3.6 του Παραρτήματος Γ των Συμβάσεων αποτυπώνονται τα καθαρά έσοδα συναλλαγών, τα οποία πιστώνονται στον λογαριασμό εσόδων –εξόδων και αφορούν, κάθε ασφάλιση ή απαίτηση σχετικά με τις εργασίες πετρελαίου και με κάθε περιουσιακό στοιχείο, το οποίο χρεώθηκε στους κατά τη Σύμβαση λογαριασμούς. Επίσης, περιλαμβάνεται κάθε έσοδο που εισπράχθηκε από εξωτερικούς παράγοντες για τη χρήση ακινήτων ή περιουσιακών στοιχείων, καθώς και κάθε λογιστική τακτοποίηση που ελήφθη από τους μισθωτές προερχόμενη από προμηθευτές ή κατασκευαστές ή τους αντιπροσώπους αυτών, σχετικά με ελαττωματικό υλικό, το κόστος του οποίου είχε χρεωθεί προηγουμένως από τους μισθωτές στους σχετικούς λογαριασμούς. Τέλος στις πιστώσεις εντάσσονται, μισθώματα, επιστροφές χρηματικών ποσών και λοιπές πιστώσεις

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

που εισπράχθηκαν από τους μισθωτές και αναφέρονται σε χρεώσεις που έγιναν στους κατά τη σύμβαση λογαριασμούς, καθώς και τιμές που χρεώθηκαν για υλικά απογραφής, τα οποία στη συνέχεια εξήχθησαν από την Ελλάδα χωρίς να έχουν χρησιμοποιηθεί στις συμβατικές εργασίες.

Αναφορικά με το λογαριασμό εσόδων-εξόδων που οφείλει τα τηρεί κάθε κοινοπρακτούν μέλος, ως έξοδα χρεώνονται τόσο οι δαπάνες που αφορούν αποκλειστικά στις συμβατικές εργασίες έρευνας όσο και αυτές που αφορούν στην απόκτηση υλικοτεχνικής υποδομής για την ανάπτυξη της ικανότητας παραγωγής υδρογονανθράκων. Οι δαπάνες αυτές, σύμφωνα με τις παραγράφους 2.1 και 2.2 του κεφαλαίου 2 του Παραρτήματος Γ των υπό εξέταση Συμβάσεων περιλαμβάνουν τις άμεσες και καταμετρηθείσες έμμεσες δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιούνται κατά την αναζήτηση υδρογονανθράκων στις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου και αποτελούν, κατά τον χρόνο πραγματοποίησης των εν λόγω δαπανών, τις βασικές περιοχές έρευνας. Εν πρώτοις, οι δαπάνες αυτές συμπεριλαμβάνουν γεωφυσικές, γεωχημικές, παλιοντολογικές, γεωλογικές, τοπογραφικές, περιβαλλοντολογικές και σεισμικές έρευνες και μελέτες καθώς και την ερμηνεία αυτών. Ακολούθως, περιλαμβάνουν εργατικά, υλικά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται για τη διάνοιξη γεωτρήσεων, με σκοπό την ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων ή με σκοπό την αποτίμηση της έκτασης των ήδη ανακαλυφθέντων, καθώς και ορύξεις γεωτρήσεων πυρηνοληψίας και γεωτρήσεων νερού.

Εν συνεχεία, η αναλογία του συνόλου των εξόδων υπηρεσιών που κατανέμονται στις εργασίες έρευνας, σε ισότιμη βάση που συμφωνείται μεταξύ του εκμισθωτή και του μισθωτή και η αναλογία του συνόλου των γενικών και διοικητικών εξόδων που κατανέμεται στις εργασίες βάσει προβλεπόμενου προϋπολογισμού δαπανών, λαμβάνονται υπόψη στη κατηγορία των εξόδων έρευνας. Τέλος, ως έξοδα υπολογίζονται και οι εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την υποστήριξη των σκοπών αυτών, συμπεριλαμβανομένων των οδών πρόσβασης και των αγορασθέντων γεωλογικών και γεωφυσικών πληροφοριών. Αντίστοιχα, ως έξοδα εκμετάλλευσης υπολογίζονται οι μηχανολογικές μελέτες και ο σχεδιασμός των εγκαταστάσεων στον τόπο επιχειρήσεων καθώς και οι απαραίτητες έρευνες και μελέτες για τη διενέργεια της «Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων». Επιπλέον, τα έξοδα εγκαταστάσεων του τόπου επιχειρήσεων, όπως είναι οι αγωγοί, οι μονάδες παραγωγής και επεξεργασίας, ο υπόγειος εξοπλισμός, τα ενισχυμένα συστήματα ανάκτησης, οι θαλάσσιες πλατφόρμες, οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαίου, οι σταθμοί και οι αποβάθρες εξαγωγής, τα λιμάνια και οι παρεμφερείς εγκαταστάσεις και οι οδοί πρόσβασης για τις δραστηριότητες παραγωγής. Ως τελευταία στοιχεία στα έξοδα εκμετάλλευσης συγκαταλέγονται, η όρυξη γεωτρήσεων και η αναλογία του συνόλου των εξόδων υπηρεσιών και των γενικών-διοικητικών εξόδων που κατανέμονται στις εργασίες εκμετάλλευσης.

Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει η παράγραφος 14.5 του άρθρου 14 των Συμβάσεων, βάσει της οποίας, το επιτρεπόμενο ύψος αποσβέσεων της αξίας των γενομένων δαπανών για τις έρευνες

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

και τις εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης και τα λοιπά πάγια περιουσιακά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που έγιναν πριν αρχίσει η παραγωγή υδρογονανθράκων και των δαπανών πρώτης εγκατάστασης που χρεώνεται στον λογαριασμό εσόδων και εξόδων, ανέρχεται σε ποσοστό 40% της αξίας των ετησίως παραχθέντων και διασωθέντων υδρογονανθράκων και παραπροϊόντων, όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 16 των Συμβάσεων. Από την ως άνω ρύθμιση αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι δαπάνες αυτές, αφενός μεν δεν αναγνωρίζονται στο σύνολό τους, αφετέρου δε, είναι περιοδικές και περιλαμβάνονται στους πρώτους λογαριασμούς εσόδων-εξόδων ανάλογα με το χρόνο απόσβεσής τους. Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι οι ενεργούμενες κατά τα παραπάνω αποσβέσεις δε μπορούν να είναι ανώτερες από τις γενομένες δαπάνες ερευνών και την αξία κτήσεως των στοιχείων που πρέπει να αποσβεστούν.

Κατόπιν των δαπανών πρώτης εγκατάστασης χρεώνονται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο 2.3 του Παραρτήματος Γ των Συμβάσεων, οι λειτουργικές δαπάνες που πραγματοποιούνται μετά την έναρξη της εμπορικής εκμετάλλευσης. Ενδεικτικά, οι δαπάνες αυτές περιλαμβάνουν έξοδα μισθοδοσίας, αναλώσιμα είδη, υλικά και υπηρεσίες που δεν έχουν εναπομένουσα αξία και που δαπανώνται στις γεωτρητικές εργασίες σχετικά με τη διάνοιξη ή την εκβάθυνση φρεάτων παραγωγής, καθώς και σε δαπάνες σχετιζόμενες με τον έλεγχο των περιβαλλοντικών παραμέτρων. Συνακόλουθα, χρεώνονται τα γενικά εγχώρια έξοδα, τα οποία δεν αφορούν άμεσα στην παραγωγή αλλά επιβοηθούν και υποστηρίζουν τις συμβατικές εργασίες, όπως είναι οι μισθοί του προσωπικού, τα μισθώματα κινητών και ακινήτων και τα ασφάλιστρα. Η συγκεκριμένη κατηγορία εξόδων διακρίνεται, στις υπηρεσίες κάθε έτους σχετικά με την αγορά και κατασκευή εγκαταστάσεων, καθώς και τα ετήσια έξοδα συντήρησης και λειτουργίας αυτών και στα γενικά-διοικητικά έξοδα. Αναφορικά με τα έξοδα υπηρεσιών, περιλαμβάνονται οι άμεσες και έμμεσες δαπάνες υποστήριξης των εργασιών πετρελαίου, όπως τα έξοδα αποθηκών, αποβάθρων, σκαφών, αυτοκινήτων, αεροσκαφών, σταθμών πυρόσβεσης και ασφάλειας, συνεργείων, εργοστασίων επεξεργασίας νερού και λυμάτων, σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού, οίκησης κοινοτικών και ψυχαγωγικών εγκαταστάσεων, εργαλείων και εξοπλισμού. Από την άλλη πλευρά, ως γενικά-διοικητικά έξοδα νοούνται αυτά που αφορούν γραφεία, κτίρια, γραφεία εγκατάστασης και άμεσα ή κατανεμηθέντα έμμεσα έξοδα που πραγματοποιεί ο μισθωτής εντός Ελλάδας αναφορικά με τις εργασίες πετρελαίου, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων διοίκησης, λογιστικής και υπηρεσιών σχέσεων εργαζομένων. Επιπλέον, εντάσσονται και οι υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τον μισθωτή ή για λογαριασμό του εκτός Ελλάδος, σχετικά με τη διαχείριση των εργασιών πετρελαίου και αφορούν την παροχή συμβουλών και συνδρομής προσωπικού, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών, νομικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

Ακόμα μια κατηγορία που υπολογίζεται στο λογαριασμό χρέωσης εσόδων –εξόδων του αναδόχου είναι τα γενικά έξοδα που πραγματοποιήθηκαν στο εξωτερικό, τα οποία περιλαμβάνουν τα διοικητικά έξοδα γραφείων και τα ποσά που δαπανήθηκαν για μισθούς

διευθυντών ή υπαλλήλων στο εξωτερικό, στο βαθμό που οι παρασχεθείσες υπηρεσίες αφορούν τις συμβατικές εργασίες. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι, ο συγκεκριμένος τύπος εξόδων δεν αναγνωρίζεται εν συνόλω, ήτοι δε δύναται να υπερβαίνουν το 10% των πραγματοποιούμενων αντίστοιχων εξόδων στην Ελλάδα (παρ. 14.7 περ. (δ) άρθρου 14 των Συμβάσεων). Στον ίδιο ως άνω λογαριασμό χρεώνονται επίσης και οι δαπάνες που αφορούν στη χρηματοδότηση των εργασιών εκμετάλλευσης. Όπως ορίζεται και στην παράγραφο 14.7 περ. (ε) του άρθρου 14 των Συμβάσεων, τα ποσά που χρεώνονται αφορούν τόκους δανείων ή τραπεζικές επιβαρύνσεις που καταβλήθηκαν για τη λήψη δανείου ή για την πίστωση του αναδόχου ή συγγενούς εταιρείας.

Επιπρόσθετα, ως εκπίπτουσες δαπάνες στο λογαριασμό εσόδων –εξόδων αναγνωρίζονται και οι μη εισπράξιμες απαιτήσεις και καταβληθείσες αποζημιώσεις λόγω ζημιών που προκλήθηκαν σε τρίτους. Όσον αφορά τις μερικώς μη εισπράξιμες απαιτήσεις, η χρέωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το μη εισπράξιμο ποσό της απαίτησης, ενώ κατά τα λοιπά βρίσκει εφαρμογή το άρθρο 26 του ΚΦΕ. Στην περίπτωση των αποζημιώσεων, η χρέωση των δαπανών αναλόγως τους βαθμού υπαιτιότητας δεν περιορίζεται νομοθετικά. Εν προκειμένω, η ρύθμιση αυτή δύναται να χρησιμοποιηθεί δικαιοπολιτικά, με τη μη αναγνώριση δαπανών που ανάγονται σε δόλο ή βαρεία αμέλεια του αναδόχου, όπως ορίζεται στην παράγραφο 3.4 περ. (η) του Παραρτήματος Γ των Συμβάσεων. Συνακόλουθα, ως δαπάνη στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων χρεώνεται και η μη αποσβεσθείσα αξία καταστραφέντων ή εγκαταλειφθέντων περιουσιακών στοιχείων, χωρίς όμως να προσδιορίζονται η αιτία εγκατάλειψης και η υπαιτιότητα του αναδόχου ως προς την καταστροφή τους (παρ. 14.7 περ. (ζ) του άρθρου 14 των Συμβάσεων).

Προς την ίδια κατεύθυνση, σύμφωνα με την περ. (η) της παραγράφου 14.7 του άρθρου 14 των Συμβάσεων, ως δαπάνη αναγνωρίζεται και κάθε άλλη τρέχουσα δαπάνη και ζημία, σχετική με τις συμβατικές εργασίες, στο μέτρο που αυτές εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα κατά τις γενικές διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος (άρθρα 22 και 23 ΚΦΕ), όπως αναλύθηκαν στην υποενότητα 2.2.3.5 του προηγούμενου κεφαλαίου. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο Ν 2289/1995, παρατηρείται ότι οι συναφθείσες Συμβάσεις δεν περιλαμβάνουν πρόβλεψη για ειδικό καθεστώς μεταφοράς ζημιών στα επόμενα φορολογικά έτη, μέχρι την πλήρη κάλυψη αυτών, αλλά παραπέμπουν ευθέως στις γενικές φορολογικές διατάξεις για τη μεταφορά τους (παρ. 14.11 άρθρου 14 των Συμβάσεων). Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του άρθρου 27 του ΚΦΕ, βάσει της οποίας η ζημία δύναται να μεταφερθεί και να συμψηφισθεί με τα κέρδη περιορισμένα, δηλαδή μόνο για τα επόμενα πέντε (5) φορολογικά έτη. Στο σημείο όμως αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι, οι διατάξεις των Συμβάσεων του Πατραϊκού και Κατάκολου εισάγουν εξαίρεση βάσει της οποίας απαιτείται προηγούμενη έγγραφη έγκριση του εκμισθωτή, ως προϋπόθεση για την έκπτωση δαπανών που δεν εκπίπτουν αυτομάτως. Οι ως άνω δαπάνες απαριθμούνται στις παραγράφους 3.2 και 3.5 του Παραρτήματος Γ των υπό ανάλυση Συμβάσεων και αφορούν προμήθειες που πληρώθηκαν σε μεσάζοντες από το μισθωτή, δωρεές και εισφορές,

δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη καινούριου εξοπλισμού, υλικού και τεχνικών μεθόδων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στην αναζήτηση, ανάπτυξη και παραγωγή υδρογονανθράκων, καθώς και λοιπές δαπάνες που δεν καλύπτονται ούτε εξετάζονται από τις διατάξεις των Συμβάσεων, ακόμη κι αν αυτές πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις για τη προσήκουσα εκτέλεση των εργασιών.

Ανάλογη βαρύτητα παρουσιάζουν και οι δαπάνες που υπολογίζονται στο λογαριασμό εσόδων –εξόδων και αφορούν το ποσό που απαιτείται για να ικανοποιηθούν οι συναφείς με τη λήξη της εκμετάλλευσης υποχρεώσεις του μισθωτή. Προς εξασφάλιση τήρησης των υποχρεώσεων αυτών, κατατίθεται συγκεκριμένο ποσό σε ειδικό λογαριασμό αποθεματικού σε τράπεζα της Ελλάδος, το οποίο φορολογείται στη λήξη της εκμετάλλευσης της συμβατικής περιοχής, κατά το μέρος που δεν χρησιμοποιήθηκε (άρθρο 14 παρ. 14.7 περ. (θ) των Συμβάσεων). Τέλος, ο λογαριασμός εσόδων – εξόδων χρεώνεται και με την αξία του μισθώματος που πρέπει να καταβληθεί στον εκμισθωτή σε χρήμα ή σε είδος. Εξάλλου, σύμφωνα με την παράγραφο 13.3 εδ.1 των Συμβάσεων, ο εκμισθωτής δικαιούται να επιλέξει κατά απόλυτη διακριτική ευχέρεια αν θα λάβει το μίσθωμα σε είδος ή σε χρήμα ή σε συνδυασμό και των δύο (άρθρο 14 παρ. 14.7 περ. (ι) των Συμβάσεων).

Ολοκληρώνοντας την κριτική ανάλυση του φορολογικού πλαισίου που διέπει τις υπό έρευνα Συμβάσεις, απαραίτητη κρίνεται η αναφορά σε δυο καιρία ζητήματα, που εισάγει το άρθρο 14 παρ.14.4 και 14.12 των Συμβάσεων, σχετικά με την αναγνώριση εξόδων από εργασίες που εμπίπτουν στο ερευνητικό στάδιο και τις φορολογικές απαλλαγές. Αναφορικά με τις δαπάνες των ερευνητικών εργασιών στις συμβατικές περιοχές, η νομοθετική εξαίρεση εντοπίζεται στη μη αναγνώριση αυτών εν συνόλω, αλλά στον υπολογισμό αυτών μέχρι ποσοστού πενήντα τοις εκατό (50%) στις δαπάνες άλλων συμβατικών περιοχών, όπου ο μισθωτής ή κάθε συμμισθωτής έχει άδεια εκμετάλλευσης και έχει αρχίσει να παράγει υδρογονάνθρακες. Σε αυτή την περίπτωση οι δαπάνες των ερευνητικών εργασιών και οι σχετικές αποσβέσεις τηρούνται σε ξεχωριστούς λογαριασμούς στα βιβλία του κάθε συμμισθωτή, ανάλογα με το ποσοστό του στις Συμβάσεις. Συνακόλουθα, το εύρος των φορολογικών απαλλαγών που προβλέπουν οι Συμβάσεις για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων λειτουργεί ως οικονομικό κίνητρο για τις εταιρίες που επενδύουν στον τομέα αυτό. Συγκεκριμένα, οι απαλλαγές που προβλέπονται στους δύο τύπους Συμβάσεων διευκολύνουν τόσο την παραχώρηση και μεταβίβαση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης όσο και την πραγματοποίηση των συμβατικών εργασιών. Προς επίρρωση της άποψης αυτής, η παράγραφος 14.12 των Συμβάσεων ορίζει ότι, οι συμβάσεις έργου που συνάπτονται από τον Μισθωτή με εργολάβους και από αυτούς με υπεργολάβους, καθώς και η μίσθωση, η παραχώρηση ή η με οποιονδήποτε τρόπο κτήση της χρήσης ακινήτων, απαλλάσσονται από κάθε γενικό ή ειδικό, τακτικό ή έκτακτο φόρο, τέλος, τέλος χαρτοσήμου, δικαίωμα, τακτική ή έκτακτη εισφορά, κράτηση και γενικά από κάθε οικονομικό βάρος υπέρ του Δημοσίου και κάθε τρίτου. Μάλιστα, προβλέπεται η απαλλαγή της φορολόγησης της υπεραξίας

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

από τη σύμβαση μεταβίβασης των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης, η οποία συνάπτεται εντός έξι (6) μηνών από την έναρξη ισχύος των Συμβάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι το καταβαλλόμενο τίμημα δεν υπερβαίνει το σύνολο των καταβολών του μεταβιβάζοντος συμμισθωτή για την εκπλήρωση των συμβατικών εργασιών, κατά το ποσοστό που μεταβιβάζεται.

3.3.2.1 Ο Εθνικός Λογαριασμός Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γενεών

Έχοντας προβεί σε επισκόπηση του φορολογικού πλαισίου που διέπει τις Συμβάσεις παραχώρησης, κρίσιμη κρίνεται η παρουσίαση του «ΕΛΚΑΓ», μέσω της οποίας θα διαφανεί ότι τα κρατικά έσοδα από τις φορολογικές ρυθμίσεις εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων δύνανται να χρησιμοποιηθούν για τη χάραξη κοινωνικής πολιτικής και την κάλυψη αναγκών κοινωνικής πρόνοιας. Προς αυτή την κατεύθυνση με το Ν 4162/2013 θεσπίστηκε, εντός του «Ασφαλιστικού Κεφαλαίου Αλληλεγγύης Γενεών» (ΑΚΑΓΕ), ο ειδικός λογαριασμός «ΕΛΚΑΓ», ο οποίος εποπτεύεται από τα Υπουργεία Οικονομικών, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και ΠΕΚΑ. Ο σκοπός του ταμείου αυτού εδράζεται στη δημιουργία αποθεματικού για τη χρηματοδότηση των κλάδων σύνταξης των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης και κυρίως για τη διασφάλιση των συντάξεων των νέων γενιών. Παράλληλα, από το «ΕΛΚΑΓ» δύνανται να χρηματοδοτούνται μεταπτυχιακά προγράμματα ή ερευνητικά έργα που αφορούν στην αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας και κυρίως των υδρογονανθράκων και εκπονούνται από εργαστήρια, τμήματα ή σχολές Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ) και Ανώτατων Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΑΤΕΙ).

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 2 του ως άνω νομοθετικού κειμένου, προβλέπεται η μεταφορά πόρων από τα έσοδα του δημοσίου (μερίσματα, δικαιώματα, φορολογία), που προέρχονται από τις εταιρίες που αναλαμβάνουν την έρευνα και την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων και από τις σχετικές άδειες παραχώρησης, με εξαίρεση τον περιφερειακό φόρο 5% που προβλέπεται στο άρθρο 161 παρ. 1 του Ν 4001/2011, καθώς και το ποσοστό 20% των μισθωμάτων που κατατίθεται στον τραπεζικό λογαριασμό του Πράσινου Ταμείου, που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδος, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 164 παρ. 6 του Ν 4001/2011. Μάλιστα, το ποσοστό αυτό καθορίζεται κατ' έτος με κοινή απόφαση των υπουργών Οικονομικών, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας και ΠΕΚΑ, το οποίο δεν μπορεί να είναι κατώτερο του 70% των ετήσιων εσόδων από τις αναφερόμενες πηγές. Με βάση τα στοιχεία που παρατίθενται στην Αιτιολογική Έκθεση του ως άνω Νόμου, εκτιμάται ότι τα έσοδα από τις εν λόγω δραστηριότητες δύνανται να ξεπεράσουν τα εκατόν πενήντα (150) δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ η διάθεση ενός σημαντικού μέρους αυτών στα ασφαλιστικά ταμεία, μπορεί να αποτελέσει μια νέα ιδιαίτερα μεγάλη πηγή χρηματοδότησης. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι ενέργειες που προωθούν την αξιοποίηση του εθνικού πλούτου και την ανάπτυξη της χώρας

συνδέονται άμεσα με την ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού και την ασφάλεια των εργαζομένων. Βέβαια, για την ενεργοποίηση του «ΕΛΚΑΓ» θα πρέπει, εν πρώτοις, να έχουν λάβει χώρα η ανακάλυψη και παραγωγή ποσοτήτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, ώστε να υπάρχουν τα ανάλογα έσοδα. Ακολούθως, απαιτείται η έκδοση δύο κοινών υπουργικών αποφάσεων που θα συνυπογράφονται από τα συναρμόδια υπουργεία, βάσει των οποίων θα καθοριστεί ο χρόνος έναρξης καταβολής των πόρων του ταμείου, ο χρόνος διάθεσης αυτών στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ) και ο καθορισμός του ποσοστού ανά έτος από τα έσοδα του δημοσίου που θα χρηματοδοτεί το εν λόγω ταμείο.

Σημειώνεται ότι, για το σύνολο των ως άνω ρυθμίσεων και την σχεδίαση κατευθυντήριων γραμμών, ακολουθήθηκε το πρότυπο του νορβηγικού μοντέλου, βασισμένο στο ταμείο «Government Petroleum Fund». Συνοπτικά αναφέρεται ότι, το εν λόγω ταμείο χρηματοδοτείται από φόρους στο πετρέλαιο και στο φυσικό αέριο που καταβάλλουν οι καταναλωτές, από τις εταιρείες που εκμεταλλεύονται τα πετρελαιϊκά κοιτάσματα της χώρας και από τα μερίσματα που εισπράττει το ταμείο από το μετοχικό μερίδιο που κατέχει στη μεγαλύτερη πετρελαιϊκή εταιρεία της Νορβηγίας (Statoil ASA). Ωστόσο, για τη διαχείριση των κεφαλαίων αυτών τηρείται ένας ηθικός κώδικας, ώστε να αποφεύγονται επενδύσεις σε εταιρείες που παραβιάζουν ανθρώπινα δικαιώματα, χρησιμοποιούν παιδική εργασία και ευθύνονται για περιβαλλοντικές καταστροφές και διαφθορά. Ένας από τους κανόνες που ακολουθεί πιστά το κρατικό ταμείο είναι να επενδύει σε διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, εξασφαλίζοντας έτσι ότι ο κίνδυνος που πιθανόν να προκύψει από μια επένδυση να είναι ανεξάρτητος από τη νορβηγική οικονομία. Παράλληλα, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων μιας επικείμενης μείωσης των εισοδημάτων και διακυμάνσεων των τιμών του πετρελαίου, βρίσκονται στους κεντρικούς στόχους του (Reiche, 2010).

Σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Πιτατζής (2013), τα έσοδα από το πετρέλαιο εισέρχονται σταδιακά στην οικονομία, σύμφωνα με τον δημοσιονομικό κανόνα ότι οι κυβερνητικές δαπάνες δεν πρέπει να χρησιμοποιούν κανένα από τα κεφάλαια του αμοιβαίου κεφαλαίου, πάρα μόνο ένα 3%, ποσοστό που αφορά στην αναμενόμενη πραγματική απόδοση. Αυτή η ρύθμιση εξασφαλίζει ότι τα έσοδα από το πετρέλαιο συμβάλλουν στην ομαλή διακύμανση της οικονομίας και εξασφαλίζουν την αξιοποίηση της παραγωγικής ικανότητας και τη χαμηλή ανεργία. Εφόσον λοιπόν τηρηθεί ο συγκεκριμένος κανόνας, το κεφάλαιο του ταμείου δεν θα εξαντληθεί με την πάροδο του χρόνου και οι μελλοντικές γενιές θα μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τα κοιτάσματα του πετρελαίου της Νορβηγίας. Επιπρόσθετα, στα πλαίσια σχεδιασμού πολιτικής της κυβέρνησης εντάσσεται και η παροχή κατάλληλων συνθηκών για την μακροπρόθεσμη κερδοφόρα παραγωγή πετρελαίου και φυσικού αερίου, γεγονός που θα διασφάλιζε ότι το μεγαλύτερο μέρος της δημιουργίας αξίας θα αποδίδεται στο κράτος, μέσω του φορολογικού συστήματος, με στόχο την ωφέλεια του κοινωνικού συνόλου. Μάλιστα, οι εταιρείες πετρελαίου υπόκεινται σε πρόσθετο ειδικό φόρο. Το έτος 2017 ο φορολογικός συντελεστής των εταιρειών

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ήταν 24% και ο ειδικός 54%, ενώ το έτος 2018 οι φορολογικοί συντελεστές προσαρμόστηκαν στο 23% και 55%, αντίστοιχα. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, το έτος 2017, τα εκτιμώμενα φορολογικά έσοδα της Νορβηγίας από πετρελαϊκές δραστηριότητες ανήλθαν περίπου σε 8,3 δισεκατομμύρια δολάρια. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι, ένα σωστό σύστημα φορολόγησης πετρελαίου δίδει τη δυνατότητα υλοποίησης επικερδών επενδυτικών σχεδίων, με αποτέλεσμα την ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής υποδομής.

3.3.3 Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

Η νομική επισκόπηση ζητημάτων που άπτονται του περιβαλλοντικού κεκτημένου αποτέλεσε κεντρικό ζήτημα τόσο του ενωσιακού και εθνικού νομοθέτη όσο των Συμβάσεων που υπεγράφησαν. Όπως αναλύθηκε εκτενώς και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η λήψη μέτρων ασφαλείας σχετικά με δραστηριότητες που εντάσσονται στα πλαίσια έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, είχαν ως σκοπό αφενός μεν τη διασφάλιση αυτών κατά τρόπο συμβατό με την κείμενη περιβαλλοντική νομοθεσία και την ορθή διεθνή πρακτική, αφετέρου δε την αποτροπή κάθε είδους περιβαλλοντικής ρύπανσης. Προς αυτή την κατεύθυνση και σύμφωνα με την ανάλυση που προηγήθηκε στην υποενότητα 2.2.3.6 έγινε αντιληπτό ότι, η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν 4409/2016, αποτέλεσε καινοτομία στο πεδίο του δικαίου των υδρογονανθράκων για την αντιμετώπιση της ρύπανσης από υπεράκτιες δραστηριότητες. Μάλιστα, το ως άνω νομοθετικό κείμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 12^Α του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 164 του Ν 4001/2011, αποτέλεσαν τη βάση θέσπισης αυστηρών περιβαλλοντικών ρυθμίσεων στις υπογραφείσες Συμβάσεις (άρθρο 12).

Υπό αυτά τα πλαίσια, η συμβολή του μισθωτή στην περιβαλλοντική προστασία εντοπίζεται στην παράγραφο 12.2 του άρθρου 12 των Συμβάσεων, βάσει της οποίας απαριθμούνται οι υποχρεώσεις αυτού. Ειδικότερα, σε αυτές εντάσσονται, η διεξαγωγή εργασιών πετρελαίου σύμφωνα με τους κανόνες της επιστήμης, την περιβαλλοντική νομοθεσία, την εγκεκριμένη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (εφεξής ΣΜΠΕ), την οποία υποχρεούται να υποβάλλει στην αρμόδια κρατική αρχή πριν από την έναρξη εκμετάλλευσης της περιοχής, την Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ), που προέρχονται από τη σχετική διαδικασία Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ), καθώς και κάθε τυχόν πρόσθετο Σχέδιο Περιβαλλοντικής Δράσης (ΣΠΔ). Παράλληλα, είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή κατάλληλων τεχνικών, με σκοπό την αποτροπή οποιασδήποτε περιβαλλοντικής ζημίας που ενδέχεται να προκληθεί από τις εργασίες πετρελαίου και τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να προκληθούν εντός της συμβατικής περιοχής ή όμορων τμημάτων. Τέλος, οφείλει να διασφαλίζει ότι κάθε συμφωνία που σχετίζεται με τις παραπάνω εργασίες, θα

περιλαμβάνει τους όρους όπως παρατίθενται στο άρθρο 12 της Σύμβασης και να μεριμνά ώστε η τεκμηρίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης κατά την εκτέλεση των εργασιών πετρελαίου και τα σχετιζόμενα με αυτήν έγγραφα, να είναι διαθέσιμα στο προσωπικό, τους εργολάβους και τους υπεργολάβους, ώστε να έχουν επαρκή και ορθή γνώση των μέτρων και των μεθόδων περιβαλλοντικής προστασίας που θα χρησιμοποιηθούν κατά την εκτέλεση καθορισμένων εργασιών.

Επιπρόσθετα, στις παραγράφους 12.11, 12.12 και 12.13 του άρθρου των Συμβάσεων περί περιβαλλοντικής προστασίας, επισημαίνονται ορισμένες ενέργειες που υποχρεούται να τηρεί ο μισθωτής, προς ασφάλεια του πεδίου έρευνας και εκμετάλλευσης. Συγκεκριμένα, σε κάθε ετήσιο πρόγραμμα εργασιών και προϋπολογισμού που υποβάλλει στον εκμισθωτή οφείλει να συμπεριλαμβάνει περιβαλλοντική έκθεση, σχετικά με τις εργασίες που πρέπει να εκτελεσθούν. Όσον αφορά την εκτέλεση γεώτρησης, στις υποχρεώσεις του μισθωτή συγκαταλέγεται η εφαρμογή των προϋποθέσεων της κείμενης νομοθεσίας για την ασφάλεια, την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών (π.χ. σε περίπτωση πετρελαιοκηλίδας, πυρκαγιάς, ατυχήματος, εκπομπών, κ.λπ.) και τα σχέδια διαχείρισης κινδύνων, ενώ στις περιπτώσεις επείγοντος περιστατικού ή ατυχήματος, το οποίο προκαλείται από τις εργασίες πετρελαίου, ο μισθωτής ειδοποιεί αμελλητί τον εκμισθωτή, παρέχοντας τις σχετικές με το περιστατικό λεπτομέρειες και εφαρμόζοντας το αντίστοιχο σχέδιο έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, εάν ο εκμισθωτής κρίνει ότι οιοσδήποτε εργασίες ή εγκαταστάσεις που έχουν ανεγερθεί από το μισθωτή, δύνανται να θέσουν σε κίνδυνο φυσικά πρόσωπα, περιουσίες ή το περιβάλλον, τάξει εύλογη προθεσμία για αποκατάσταση της ζημίας με επιβάρυνση των εξόδων επανόρθωσης στον μισθωτή. Επίσης, ο εκμισθωτής δύναται να ζητήσει από το μισθωτή να διακόψει τις εργασίες πετρελαίου, εν όλω ή εν μέρει, έως ότου ληφθούν τα παραπάνω μέτρα επανόρθωσης και αποκατασταθεί οποιαδήποτε ζημία (άρθρο 12 παρ.12.4 των Συμβάσεων).

Για την πληρότητα της παρούσας ανάλυσης κρίνεται επιβεβλημένη η παρουσίαση των κεντρικών περιβαλλοντικών ζητημάτων που αποτυπώθηκαν στις ΣΜΠΕ του Πατραϊκού και Κατάκολου, οι οποίες εκπονήθηκαν από το «Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών», σε συνεργασία με την εταιρεία «APC S.A.», σύμφωνα με την παράγραφο 12.6 περ. γ' του άρθρου 12 των Συμβάσεων και στα πλαίσια στήριξης της Γενικής Γραμματείας Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και εγκρίθηκαν με τις με αριθμό 169895 και 169896/8-8-2013 κοινές Υπουργικές Αποφάσεις των Υπουργείων Ναυτιλίας και Αιγαίου και ΥΠΕΚΑ.. Οι ως άνω μελέτες εκπονήθηκαν σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων», η οποία ενσωματώθηκε στο θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας με την ΚΥΑ 107017/28.8.2006, έχοντας ως στόχους την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη των περιοχών.

Σύμφωνα με μελέτη που εκπόνησε το «Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών» (2013) για λογαριασμό του ΥΠΕΚΑ, οι λόγοι κατάθεσης δύο διακριτών περιβαλλοντικών μελετών έγκειται στο γεγονός λειτουργίας δύο ανεξάρτητων προγραμμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, σε διαφορετικές θαλάσσιες περιοχές και με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Η ανεξαρτησία των προγραμμάτων και των περιοχών αυτών υποδηλώνει ελευθερία ως προς την επιλογή του φορέα υλοποίησης καθενός από αυτά. Με βάση τα ανωτέρω, επιτακτική κρίθηκε η ανάγκη αυτοτελούς έγκρισης ΣΜΠΕ, την οποία οφείλει να εφαρμόσει ο φορέας κάθε προγράμματος, ανεξαρτήτως των δραστηριοτήτων άλλης περιοχής. Υπό το πρίσμα της ανάλυσης αυτής, οι δύο θαλάσσιες περιοχές, του Πατραϊκού και του Κατάκολου αν και παρουσιάζουν αρκετά κοινά γνωρίσματα, διαφέρουν σημαντικά σε ουσιώδη περιβαλλοντικά ζητήματα. Παραδείγματος χάριν, διαφοροποιήσεις εντοπίστηκαν ως προς την περιβαλλοντική όχληση και τα οικοσυστήματα, τις ζώνες ειδικής προστασίας, τις βαθυμετρίες και το κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον, στο τμήμα που αφορά τα αναπτυξιακά πρότυπα και τις χρήσεις γης και τις λιμενικές υποδομές. Επιπλέον, η ανωτέρω προσέγγιση προτιμήθηκε και για λόγους που αφορούν τις ξεχωριστές διαδικασίες που ακολουθήθηκαν ως προς τις προκηρύξεις των δύο οικοπέδων, προλαμβάνοντας κατά αυτόν τον τρόπο την πιθανότητα επίτευξης τους ενός προγράμματος στη μια περιοχή ενώ στην άλλη όχι, ή την ύπαρξη διαφορετικών φάσεων των προγραμμάτων. Σε κάθε περίπτωση καθίσταται σαφές ότι, αφενός η εκπόνηση δύο διακριτών ΣΜΠΕ κρίθηκε απαραίτητη λόγω των ειδικών χαρακτηριστικών των δύο διακριτών προγραμμάτων και περιοχών, αφετέρου ότι η συγκεκριμένη μεθοδολογική επιλογή δεν αποστέρησε καμία δυνατότητα ολοκληρωμένης εκτίμησης και αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έναντι της εναλλακτικής προσέγγισης ενιαίας ΣΜΠΕ και για τις δύο περιοχές.

Κατά την εξέταση των περιβαλλοντικών μελετών για τις παραχωρηθείσες περιοχές διαπιστώθηκε ο ακριβής προσδιορισμός των στοιχείων της κανονιστικής πράξης σχετικά με την περιβαλλοντική έγκριση, όπως προτάσεις, κατευθύνσεις και μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, καθώς επίσης και η υιοθέτηση του συστήματος παρακολούθησης επιπτώσεων (monitoring). Στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπεται από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και αναφέρεται ως «Στρατηγική Περιβαλλοντικής Εκτίμησης» (εφεξής ΣΠΕ), περιλαμβάνεται η υποβολή, δημοσιοποίηση και συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων που αφορούν τις διαβουλεύσεις, για την έγκριση και λήψη της απόφασης από την αρμόδια αρχή, η οποία έπεται χρονικά της ΣΜΠΕ. Στο σημείο αυτό σημειώνεται ότι, οι διατάξεις περί διαβουλεύσεων της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ υποχρεώνουν τα συμβαλλόμενα μέρη να δίνουν την ευκαιρία σε ορισμένες αρχές και μέλη του κοινού να εκφράζουν τη γνώμη τους για την περιβαλλοντική μελέτη και το προκαταρκτικό σχέδιο ή πρόγραμμα. Ένας από τους λόγους για τις διαβουλεύσεις είναι η συμβολή στην ποιότητα των διαθέσιμων πληροφοριών στους υπευθύνους για τις αποφάσεις που λαμβάνονται σχετικά με το

σχέδιο ή πρόγραμμα. Συνακόλουθα, η ΚΥΑ 107017/2006, με την οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2001/42/EK, προδιαγράφει στο Παράρτημα ΙΙΙ το περιεχόμενο των ΣΜΠΕ ζητώντας, μεταξύ άλλων, να υπάρχει ένα κεφάλαιο με τίτλο «Στοιχεία κανονιστικής πράξης» το οποίο να περιλαμβάνει προτάσεις, κατευθύνσεις και μέτρα για την αντιμετώπιση δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον, καθώς και το σύστημα παρακολούθησης σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων (monitoring). Στις υποβληθείσες ΣΜΠΕ για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό κόλπο και το Κατάκολο, οι προτάσεις μέτρων παρουσιάζονται με σαφή και διακριτή κωδικοποίηση, ενώ περιέχεται και τεκμηρίωση αυτών, σε συνάρτηση με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που η καθεμιά στοχεύει να αντιμετωπίσει.

Στην καταβαλλόμενη προσπάθεια προσέγγισης του περιβαλλοντικού πλαισίου ένταξης των ΣΜΠΕ, αξίζει να αναφερθεί ότι η Οδηγία 2001/42/EK εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εξελίξεων και αποτελεί προϊόν κοινής διαπίστωσης των περισσότερων εννόμων τάξεων, ότι η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν είναι επαρκής εάν περιορίζεται στο στάδιο της χορήγησης της τελικής άδειας για συγκεκριμένα έργα. Στην κοινοτική έννομη τάξη, η ανάγκη σύζευξης του στρατηγικού σχεδιασμού με την περιβαλλοντική προστασία έχει αποτυπωθεί ευρύτερα στο παράγωγο δίκαιο. Μάλιστα, Οδηγίες που αφορούν συγκεκριμένους τομείς περιβαλλοντικής σημασίας, όπως είναι τα ύδατα, η ποιότητα του αέρα, η διαχείριση των αποβλήτων και η προστασία των οικοτόπων περιλαμβάνουν συγκεκριμένες διατάξεις με τις οποίες επιβάλλεται η εκπόνηση σχεδίων και προγραμμάτων στη βάση περιβαλλοντικών εκτιμήσεων. Ως εκ τούτου, η στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση συνιστά μία γενική απαίτηση, η οποία διατρέχει οριζόντια και διατομεακά την κοινοτική έννομη τάξη και επιβάλλεται στα εσωτερικά δίκαια των κρατών -μελών. Υπό αυτό το καθεστώς, η Οδηγία 2001/42/EK, απαιτεί τη διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα δημόσια σχέδια και προγράμματα πριν από την έγκρισή τους, θέτοντας ένα διττό στόχο · την υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών θεωρήσεων στην προετοιμασία και υιοθέτηση προγραμμάτων, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Προς επίτευξη του ως άνω σχεδίου, τα επίπεδα της διαδικασίας περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προβλέπονται στην Οδηγία αφορούν τη διερεύνηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, μέσω επιστημονικής μελέτης εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από το προτεινόμενο πρόγραμμα, τη διαβούλευση με τους πολίτες και τα όμορα κράτη-μέλη, την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής διερεύνησης στην προς έγκριση μορφή του προγράμματος και την παρακολούθηση μελλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου.

Ακολούθως, το εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο της χώρας εναρμονίστηκε με την Οδηγία 2001/42/EK μέσω της αναφερθείσας ως άνω κοινής Υπουργικής Απόφασης, σύμφωνα με την οποία παρατηρείται πιστή μεταφορά των όρων της παραπάνω Οδηγίας στα μέτρα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πραγματικότητας και διατηρείται τόσο ο διττός στόχος, όσο και

τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας. Τα ειδικότερα στοιχεία που εντοπίζονται στις διατάξεις της ΚΥΑ 107017/2006 αφορούν, τον σαφέστερο καθορισμό του πεδίου εφαρμογής στο οποίο εντάσσονται συγκεκριμένα είδη σχεδίων και προγραμμάτων, όπως τα επιχειρησιακά προγράμματα του κοινοτικού πλαισίου στήριξης και άλλα σχέδια που συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ, η θέσπιση διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, ώστε να διαπιστώνεται εάν για ένα πρόγραμμα απαιτείται να τηρηθεί η διαδικασία ΣΠΕ, η ρύθμιση του τρόπου διαβούλευσης, τόσο στο εσωτερικό όσο και διασυνοριακά και ο καθορισμός των απαιτήσεων από την περιβαλλοντική μελέτη, για την οποία εισάγεται ο όρος «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων». Επιπρόσθετα, στο άρθρο 6 της ΥΑ ορίζονται μια σειρά χαρακτηριστικών που πρέπει να διαθέτει η ΣΜΠΕ όπως, ο εντοπισμός, η περιγραφή και αξιολόγηση σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του προγράμματος και η καταγραφή εναλλακτικών δυνατοτήτων, καθώς και η ανάλυση πληροφοριών που απαιτούνται για την εκτίμηση των ενδεχόμενων σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης, ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη εκτίμησής τους.

Όσον αφορά την πρόληψη και κάλυψη ατυχημάτων που δύνανται να προκληθούν κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εντοπίζεται ελλιπές ρυθμιστικό πλαίσιο στις υποβληθείσες ΣΜΠΕ. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια των ως άνω δραστηριοτήτων, υφίσταται η πιθανότητα πρόκλησης έκτακτων περιστατικών ή ατυχημάτων, όπως διαρροές, πυρκαγιές και ζημιές. Η ασφαλής υλοποίηση ενός τέτοιου σχεδίου στοχεύει, πρωτίστως, στην πρόληψη ατυχημάτων και στον περιορισμό των επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον, ενώ παράλληλα αποτελεί ένα αυτοτελές αντικείμενο μελέτης, σχεδιασμού και εφαρμογής μέτρων ασφαλείας. Γι' αυτούς τους λόγους οι ΣΜΠΕ θέτουν τις βασικές αρχές και αναφέρονται στις κύριες επιπτώσεις, ενώ τα λεπτομερή σχέδια ασφαλείας αφορούν σε μία ανεξάρτητη ειδική μελέτη, η οποία πρέπει να εκπονηθεί με την έναρξη του προγράμματος έρευνας και εκμετάλλευσης. Η εκπόνηση τέτοιου είδους μελετών με εξειδίκευση στα ως άνω μέτρα προστασίας απουσιάζει από τις ΣΜΠΕ του Πατραϊκού και Κατάκολου. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι, οι φορείς που αναλαμβάνουν την υλοποίηση και λειτουργία εγκαταστάσεων υδρογονανθράκων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εθνικής νομοθεσίας, των ευρωπαϊκών και διεθνών οδηγιών και των ορθών πρακτικών, οφείλουν να καταρτίζουν πρόγραμμα αντιμετώπισης διαρροών, πυρκαγιών, ατυχημάτων και άλλων εκτάκτων αναγκών, συμπεριλαμβάνοντας μηχανισμούς συντονισμού των ομάδων επέμβασης. Μάλιστα, τα ως άνω μέτρα θεωρούνται κρίσιμα καθώς, μεριμνούν για την ασφάλεια του προσωπικού των εγκαταστάσεων και του γειτονικού πληθυσμού, επιδρώντας θετικά στην αποφυγή ατυχήματος με επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Ολοκληρώνοντας την παρούσα υποενοότητα, πρέπει να δοθεί έμφαση και σε ζητήματα που αφορούν τις επιπτώσεις των εξορύξεων στο θαλάσσιο περιβάλλον, στην ατμόσφαιρα, στην τοπική κοινωνία και ανθρώπινη υγεία, στα δίκτυα κοινής ωφέλειας και στις προστατευόμενες περιοχές. Όσον αφορά το θαλάσσιο περιβάλλον Πατραϊκού και Κατάκολου και λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες στην ευρύτερη περιοχή, εκτιμάται ότι οι επιπτώσεις από το πρόγραμμα των ερευνητικών γεωτρήσεων δεν θα είναι επιβαρυντικές για τη δυναμική του θαλάσσιου οικοσυστήματος της ευρύτερης θαλάσσιας περιοχής, εφόσον τηρούνται αυστηρά οι διαδικασίες εκτέλεσης του έργου. Μάλιστα, η απόσταση του πλωτού γεωτρώπανου από τους κοντινότερους αποδέκτες στη στεριά, δε θα διαταράξει ούτε το θαλάσσιο περιβάλλον ούτε την τοπική κοινωνία. Παράλληλα, η επίδραση στο αλιευτικό αποτέλεσμα των επαγγελματιών αλιέων από τη φυσική παρουσία του γεωτρώπανου θα είναι μηδαμινή, δεδομένου ότι η παραμονή του στους χώρους των γεωτρήσεων δε θα ξεπερνά τις εξήντα (60) ημέρες. Συνακόλουθα, οι εν λόγω περιβαλλοντικές μελέτες διασφαλίζουν τις δραστηριότητες εξόρυξης, αποκλείοντας την πρόκληση έκτακτων περιστατικών, όπως η έκλυση υδρόθειου, πυρκαγιά ή έκρηξη, διαρροή πετρελαίου ή άλλων ρύπων και η σύγκρουση, λόγω της κατάρτισης και εκπαίδευσης του προσωπικού. Παρά ταύτα στην περίπτωση που συμβεί κάποιο από τα παραπάνω περιστατικά, εφαρμόζονται τα σχετικά σχέδια προστασίας προκειμένου να τεθεί άμεσα υπό έλεγχο το περιστατικό και να περιορισθούν στο ελάχιστο οι επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον. Επιπλέον, δεν προκύπτουν επιδράσεις ή μεταβολές στις υφιστάμενες κρατικές υποδομές και δεν δημιουργείται η ανάγκη νέων εγκαταστάσεων, ενώ η ερευνητική δραστηριότητα λαμβάνει χώρα εκτός προστατευόμενης περιοχής. Τέλος, τα προγράμματα εξόρυξης υδρογονανθράκων αναμένεται να έχουν θετικές επιπτώσεις στον πληθυσμό και την τοπική οικονομία, καθώς ο σκοπός του προγράμματος θαλάσσιων ερευνητικών γεωτρήσεων εδράζεται στην ανακάλυψη νέου εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος, το οποίο θα συμβάλλει στη διατήρηση λειτουργίας των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή και στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

3.4 Κριτική προσέγγιση-Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε διαφάνηκε ότι, η υπογραφή των Συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου, αποτέλεσε σημαντική εξέλιξη για τη χώρα, καθώς συνέβαλε στην επανεκκίνηση της διαδικασίας έρευνας κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, δημιουργώντας παράλληλα, τις προϋποθέσεις για ουσιαστική συμμετοχή του εν λόγω κλάδου στην ανάπτυξη της οικονομίας. Η εξέλιξη αυτή επιβεβαιώνει τη δυνατότητα διαμόρφωσης ενός νέου παραγωγικού μοντέλου ικανού να συμβάλλει στην αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου και να προσφέρει ισχυρά οικονομικά αντισταθμιστικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες αλλά και σημαντικά δημόσια έσοδα για τον κρατικό προϋπολογισμό. Δεδομένου ότι η

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

εξόρυξη υδρογονανθράκων συνδέεται με το έδαφος ή τον υποθαλάσσιο, κατά περίπτωση, χώρο, πρόκειται κατ' ουσίαν για άσκηση εθνικής κυριαρχίας, εντός των χερσαίων ορίων και των χωρικών υδάτων της επικράτειας και των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων εκ μέρους του Δημοσίου επί των πηγών υδρογονανθράκων, με την υπογραφή των υπό μελέτη Συμβάσεων έλαβε χώρα η άσκηση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων μέσω της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, με πολλαπλά οφέλη για την οικονομική ανάπτυξη.

Η παράθεση των βασικών ζητημάτων που διέπουν τις υπό μελέτη Συμβάσεις κατέδειξε, αφενός μεν το νομοθετικό πλαίσιο στήριξης αυτών, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλόμενων μερών, αφετέρου δε τις διατάξεις ρύθμισης ειδικότερων θεμάτων, τις εξαιρέσεις καθώς και τις συγκλίσεις και αποκλίσεις από το σύνθετο και λεπτομερειακό νομοθετικό καθεστώς στον Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011. Η αξιολόγηση και κριτική προσέγγιση δομικών σημείων που εντοπίστηκαν στις Συμβάσεις, αποτελεί τον κύριο στόχο της ενότητας αυτής. Προς αυτή την κατεύθυνση έγινε αντιληπτό ότι, ο συμβατικός τύπος που «κυριάρχησε» κατά τον πρώτο γύρο αδειοδοτήσεων είναι αυτός της σύμβασης μίσθωσης. Μάλιστα, ο ίδιος τύπος επιλέχθηκε και κατά τον δεύτερο γύρο αδειοδοτήσεων στην περιοχή του Ιονίου, τη νότια Κρήτη και τις χερσαίες περιοχές της Δυτικής Ελλάδος.

Σε συνέχεια των ανωτέρω υπογραμμίζεται ότι, η μονοδιάστατη επιλογή του Δημοσίου εδράζεται κατά κύριο λόγο στην ήδη αναπτυχθείσα νομοτεχνική τεχνογνωσία ως προς τη διαπραγμάτευση και διαμόρφωση τέτοιου είδους συμβάσεων. Ωστόσο, η διστακτικότητα του κρατικού μηχανισμού να χρησιμοποιήσει έναν άγνωστο συμβατικό τύπο, όπως η σύμβαση διανομής της παραγωγής, διαφάνηκε από την υιοθέτηση της σύμβασης μίσθωσης, η οποία δημιούργησε ένα ασφαλές περιβάλλον ρύθμισης των λειτουργικών χαρακτηριστικών των δραστηριοτήτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Υπό το πρίσμα αυτό, η επιλογή του συγκεκριμένου τύπου δικαιολογείται, κατά μια άποψη, ενόψει του γεγονότος ότι, σε αντίθεση με τη σύμβαση μίσθωσης, επί συμβάσεων διανομής της παραγωγής η κυριότητα της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων περιέρχεται αρχικά στο Δημόσιο. Ως εκ τούτου η επιλογή του δεύτερου τύπου φαίνεται προτιμητέα, αφού ενισχύει τη νομική θέση και διασφαλίζει αποτελεσματικότερα τα έννομα συμφέροντα του κράτους. Παράλληλα, οδηγεί σε μεγιστοποίηση του οφέλους για τη χώρα, καθόσον η παραγωγή και διαχείριση των υδρογονανθράκων τίθεται ουσιαστικά υπό κρατικό έλεγχο.

Στα πλαίσια μιας κριτικής αποτίμησης των εσόδων του Δημοσίου από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου δύναται να λεχθεί ότι προέρχονται, αφενός μεν από τη φορολογία και ειδικότερα από τον φόρο εισοδήματος, ο οποίος κατά ποσοστό 20% αναλογεί στο Δημόσιο και κατά ποσοστό 5% αναλογεί στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, στο έδαφος της οποίας πραγματοποιείται η εκμετάλλευση των

υδρογονανθράκων, αφετέρου δε από το μίσθωμα, το οποίο οφείλεται ανεξαρτήτως της επίτευξης κέρδους ή όχι και υπολογίζεται σε ποσοστό με βάση την αξία των εξορυσσόμενων υδρογονανθράκων. Σημειώνεται ότι, το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται βάσει του ύψους της παραγωγής, των γεωγραφικών, γεωλογικών και λοιπών χαρακτηριστικών της κάθε περιοχής, καθώς και τον συντελεστή εσόδων-εξόδων. Συμπερασματικά, σε επίπεδο εθνικής οικονομίας αντιλαμβάνεται κανείς ότι τα αναμενόμενα οφέλη, εκτός από την αύξηση των δημοσίων εσόδων, είναι πολλαπλά και ουσιώδη και επενεργούν σε διαφορετικούς άξονες. Αναλυτικότερα, συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ενισχύουν την τοπική οικονομία στην ευρύτερη περιοχή του Πατραϊκού κόλπου και του Κατάκολου μέσω της ως άνω αναφερόμενης επιβολής περιφερειακού φόρου, δημιουργώντας ουσιαστικά ένα υποσύνολο με νέα οικονομικά δεδομένα, εκ του οποίου θα προκύψει ανάγκη προμήθειας προϊόντων και υπηρεσιών και εν τέλει αυξημένη κατανάλωση, λόγω της πρόσθετης αγοραστικής δύναμης των προσώπων που θα απασχοληθούν στην κατασκευή και λειτουργία του έργου.

Συνακόλουθα, τα κρατικά έσοδα από τις φορολογικές ρυθμίσεις εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων δύνανται να χρησιμοποιηθούν για τη κάλυψη αναγκών κοινωνικής πρόνοιας, όπως η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος μέσω της ενεργοποίησης του ΕΛΚΑΓ. Ως επιπλέον στόχος του εν λόγω ταμείου καθορίστηκε η χρηματοδότηση μεταπτυχιακών προγραμμάτων ή ερευνητικών έργων που αφορούν στην αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας, με έμφαση στο πεδίο των υδρογονανθράκων. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι ενέργειες που προωθούν την αξιοποίηση του εθνικού πλούτου και την ανάπτυξη της χώρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού και την ασφάλεια των εργαζομένων. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, η αλληλεπίδραση ειδικών φορολογικών διατάξεων με ζητήματα κοινωνικής πολιτικής συμβάλλουν στην ουσιαστική αντιμετώπιση δυσκίνητων κρατικών μηχανισμών και εξασφαλίζουν αποδοτικότερο σχεδιασμό στην επίτευξη μελλοντικών στόχων.

Στην καταβαλλόμενη προσπάθεια κριτικής επισκόπησης των περιβαλλοντικών ρυθμίσεων, οι υπογραφείσες Συμβάσεις περιλαμβάνουν ένα αυστηρό πλέγμα διατάξεων που διασφαλίζει ότι η έρευνα και η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων θα εκτελεστεί με απολύτως συμβατό περιβαλλοντικό τρόπο. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, οι υπό ανάλυση Συμβάσεις δεν προβλέπουν ευνοϊκές ρυθμίσεις για περιβαλλοντικά ζητήματα υπέρ των αναδόχων, γεγονός που συνεπάγεται την υποχρέωση αυτών να συμμορφώνονται πλήρως με το σύνολο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Στις ειδικότερες υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών για θέματα που άπτονται της περιβαλλοντικής προστασίας εντάσσεται και η κατάθεση ΣΜΠΕ, όπως αναλύθηκε εκτενέστερα στην ενότητα 3.3.3 του παρόντος κεφαλαίου, η οποία αποτελεί μια διαδικασία εκ των προτέρων εκτίμησης και αξιολόγησης των δυνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

που απορρέει από την σχετικά πρόσφατη εναρμόνιση της Οδηγίας 2001/42/EK στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο.

Η κατάρτιση των ΣΜΠΕ εκπονείται από εταιρεία με επαρκή εμπειρία στο πεδίο των περιβαλλοντικών μελετών και για λογαριασμό των αναδόχων, το ρόλο της οποία κατείχε –εν προκειμένω- το «Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών». Από τις μελέτες που υποβλήθηκαν για καθεμία από τις παραχωρηθείσες περιοχές διαπιστώνουμε ότι, το οργανωμένο σύστημα παρακολούθησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων βασίστηκε σε αρχές που αφορούσαν, τόσο την κατάσταση του περιβάλλοντος στην ευρύτερη περιοχή επιρροής των εργασιών έρευνας και παραγωγής υδρογονανθράκων, όσο και στην άμεση περιοχή επίδρασης. Για τους σκοπούς της έρευνας αυτής, καταγράφηκαν φυσικά και χημικά μεγέθη βασικών περιβαλλοντικών τομέων όπως, τα θαλάσσια ύδατα, η τοπική μετεωρολογία και η ευρωστία του θαλάσσιου οικοσυστήματος, ενώ δόθηκε έμφαση στις επιδράσεις του συνόλου των δραστηριοτήτων στην τοπική κοινωνία, την ανθρώπινη υγεία, στα δίκτυα κοινής ωφέλειας και στις προστατευόμενες περιοχές. Ταυτόχρονα, επισημάνθηκαν οι επιπτώσεις εφαρμογής του προγράμματος στο περιβάλλον, διατυπώθηκαν εναλλακτικές δυνατότητες και δόθηκαν κατευθύνσεις και μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

Ακόμα ένα ζήτημα που χρήζει ιδιαίτερης αναφοράς έγκειται στη νομοθετική επιλογή κύρωσης των Συμβάσεων με τυπικό νόμο. Η συγκεκριμένη πρακτική που έχει δεχθεί κριτική αναφορικά με την τήρηση των πλαισίων νομιμότητας, έχει χαρακτηριστεί πολλάκις ως αναποτελεσματική, στηριζόμενη στην αναξιοπιστία των εθνικών πολιτικών συστημάτων. Πράγματι, η πολιτική αστάθεια της χώρας σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση και τα δημοσιονομικά προβλήματα οδήγησαν τον νομοθέτη στην κύρωση των σχετικών Συμβάσεων παραχώρησης με νόμο, με σκοπό τη δημιουργία ενός ασφαλούς νομοθετικού πλαισίου ικανού να προσελκύσει ξένους επενδυτές. Εν προκειμένω, η κύρωση των Συμβάσεων μίσθωσης με τυπικό νόμο συνεπάγεται ότι οι όροι που περιλαμβάνονται σε αυτές καθίστανται τυπικοί νόμοι του κράτους, οι οποίοι δύνανται να τροποποιούν οποιαδήποτε άλλη διάταξη ίδιας τυπικής ισχύος και σε κάθε περίπτωση να υπερισχύουν έναντι άλλων αντίθετων γενικών διατάξεων. Το αποτέλεσμα της πρακτικής αυτής εδράζεται στην αποδυνάμωση των διατάξεων του βασικού νομοθετήματος που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων, ήτοι του Ν 2289/1995 όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011, αφού πλέον καθίσταται δυνατό να συμφωνηθεί όρος αντίθετος με όσα προβλέπονται σε αυτόν. Ουσιαστικά, η Διοίκηση δύναται να προβεί σε διαπραγματεύσεις και να υπογράψει όρους, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του ως άνω νομοθετήματος ή άλλων ειδικών και γενικών κανόνων, ακόμη και αν οι ειδικοί όροι της σύμβασης αφορούν αναγκαστικού δικαίου διατάξεις, όπως είναι οι διατάξεις περί της φορολογικής υποχρέωσης, των άρθρων 8 και 9 του Ν 2289/1995.

Εντούτοις, στο άρθρο 14 των Συμβάσεων που αναλύθηκε για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας, προβλέπεται ρητά ότι το άρθρο 8 του Ν 2289/1995, με εξαίρεση την παράγραφο 5, δεν εφαρμόζεται για το φορολογικό καθεστώς των εργασιών που διέπονται από τις Συμβάσεις αυτές, με αποτέλεσμα η φορολογική υποχρέωση του αναδόχου να ορίζεται αυτοτελώς στο άρθρο 14 παράγραφος 14.1 εδ. α' των Συμβάσεων. Κατά αυτόν τον τρόπο δημιουργείται το παράδοξο, η φορολογική υποχρέωση του αναδόχου να μην βασίζεται στον συνταγματικά τυπικό νόμο (άρθρο 78 παρ.1 Σ), αλλά στην κυρωμένη διοικητική σύμβαση, που αποτελεί στην ουσία αντικείμενο διαπραγμάτευσης και ατομικό νόμο. Ο συγκεκριμένος τρόπος θεμελίωσης της φορολογικής υποχρέωσης εγείρει, συνεπώς, συνταγματικά ζητήματα. Ακόμα και στο πλαίσιο της πρακτικής κύρωσης των διοικητικών Συμβάσεων από τη Βουλή, θα πρέπει ο Ν 2289/1995 να αποτελεί τη νομική βάση είσπραξης και υπολογισμού του φόρου, όπως προβλέπεται στο άρθρο 78 παρ. 1 Σ. Συνάγεται ότι, στο πεδίο της συνταγματικής απαίτησης και της αρχής νομιμότητας του φόρου, δύσκολα μπορεί να γίνει αντιληπτή η διατύπωση των Συμβάσεων ότι τα βασικά άρθρα της ειδικής φορολογικής νομοθεσίας δεν εφαρμόζονται. (Ανδριανέσης, 2015).

Όριο της νομοθετικής πρωτοβουλίας και συνακόλουθα της πρακτικής κύρωσης διοικητικών Συμβάσεων από τη Βουλή αποτελούν οι διεθνείς κανόνες που έχουν κυρωθεί με νόμο, καθώς και η ευρωπαϊκή νομοθεσία, όπως η Οδηγία 94/22/EK, την ενσωμάτωση της οποίας στο ελληνικό δίκαιο επέφερε ο Ν 2289/1995. Ωστόσο, η Οδηγία δεν περιλαμβάνει ειδικές φορολογικές διατάξεις, με αποτέλεσμα να μην εναρμονίζει το φορολογικό δίκαιο στο πεδίο έρευνας και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων. Στις προβλέψεις της ως άνω Οδηγίας εντάσσεται ότι τα κράτη-μέλη δύνανται να επιβάλλουν πρόσθετες προϋποθέσεις και απαιτήσεις στις χορηγούμενες άδειες για την άσκηση των δραστηριοτήτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, εφόσον αυτό απαιτείται για λόγους εξασφάλισης φορολογικών εσόδων (άρθρο 6 παρ. 2 Οδηγίας 94/22/EK). Αυτό σημαίνει ότι οι εθνικές διοικητικές αρχές δύνανται κατά την παραχώρηση των σχετικών αδειών να λαμβάνουν υπόψη την εξασφάλιση των φορολογικών εσόδων του κράτους από την αδειοδοτούμενη δραστηριότητα, ώστε να ελέγχονται πρακτικές φοροδιαφυγής με τη μορφή, παραδείγματος χάριν, δημιουργίας πλασματικών δαπανών, μεταφοράς κερδών ή χρήσης υπεράκτιων εταιρειών. Μπορεί επομένως να υποστηριχθεί ότι, οι διατάξεις που αποτελούν όρους της σύμβασης που κυρώθηκαν με τυπικό νόμο συγκρινόμενες με αντίθετες διατάξεις γενικότερων νόμων, έχουν ως έννομο αποτέλεσμα την εκ μέρους των ιδιωτών απόκτηση δικαιώματος μονοπωλιακής εκμετάλλευσης μέρους ενός οικονομικού τομέα, γεγονός που δεν θα ήταν νομικώς επιτρεπτό να λάβει χώρα χωρίς τυπικό νόμο.

Η ως άνω προσέγγιση απασχόλησε πρόσφατα και τη νομολογία, δυνάμει της απόφασης 61/2016 του Αρείου Πάγου (εφεξής ΑΠ), αναφορικά με ζητήματα που δύνανται να προκύψουν λόγω της κύρωσης με τυπικό νόμο των συμβάσεων μίσθωσης που έχουν συναφθεί για την

παραχώρηση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Η βασική προϋπόθεση που τίθεται στο σκεπτικό της εν λόγω απόφασης περί απόκτησης μονοπωλιακού δικαιώματος έπειτα από την κύρωση της σύμβασης με νόμο, μπορεί να αποτελέσει τον αντίλογο για την περίπτωση των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, διότι σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 2289/1995 η μονοπωλιακή εκμετάλλευση αναγνωρίζεται ρητά για τα δικαιώματα αυτά εντός της συμβατικής περιοχής και της περιοχής εκμετάλλευσης, αποδυναμώνοντας την ανάγκη κύρωσης με τυπικό νόμο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η χωρίς αυξημένη τυπική ισχύ διάταξη, δύναται να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί με διάταξη σύμβασης που κυρώθηκε με νεότερο νόμο, αποκλείοντας κάποιο δικαίωμα άσκησης από τα συμβληθέντα μέρη, αρκεί αυτό να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και ρητό ή έστω σιωπηρά. Περαιτέρω, αξίζει να επισημανθεί ότι, αναφορικά με την αναδρομικότητα του νόμου και σύμφωνα με το άρθρο 2 ΑΚ, ο νόμος δεν έχει αναδρομική δύναμη και διατηρεί την ισχύ του, εφόσον άλλος κανόνας δικαίου δεν τον καταργήσει ρητά ή σιωπηρά. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι, η κατάργηση νόμου με άλλο νόμο δύναται να είναι είτε ρητή, δηλαδή άμεση είτε σιωπηρή, δηλαδή έμμεση. Ρητή κατάργηση υπάρχει όταν ο νεότερος νόμος περιέχει ειδική διάταξη για κατάργηση παλαιότερου νόμου και σιωπηρή κατάργηση υπάρχει όταν από την έννοια του περιεχομένου του προκύπτει κατά τρόπο σαφή, ότι ο νεότερος νόμος έχει σκοπό την κατάργηση του προγενέστερου αντιθέτου προς αυτόν νόμου. Επομένως, σε αυτές τις περιπτώσεις, η διατήρηση ή η εφαρμογή του ενός αποκλείει την εφαρμογή του άλλου νόμου, με αποτέλεσμα ο νεότερος νόμος να καταργεί τον παλαιότερο.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα ενότητα, σκόπιμη κρίνεται η συνοπτική αναφορά στις ομοιότητες και διαφορές των Συμβάσεων του πρώτου γύρου αδειοδοτήσεων, σε συνάρτηση με το Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011. Σε γενικά πλαίσια, οι ομοιότητες ως προς τη δομή, το περιεχόμενο και τα λειτουργικά χαρακτηριστικά που εντοπίζονται στις δύο Συμβάσεις υπερισχύουν των διαφορών. Εξάλλου, οι διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στο κείμενο των Συμβάσεων εξηγούνται, ως επί το πλείστον, από τις ιδιομορφίες του αναληφθέντος από τον κάθε μισθωτή έργου, αναφορικά με τις γεωλογικές και γεωφυσικές διαφορές της υπό έρευνας συμβατικής περιοχής, αφού και οι δύο συμβάσεις αφορούν θαλάσσιες περιοχές, αλλά με διαφορετικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα η καθεμία. Προς επίρρωση της άποψης αυτής, η πρώτη διαφορά εντοπίζεται στο άρθρο 2 των Συμβάσεων σχετικά με τη συνολική διάρκεια του σταδίου των ερευνών και τη διάκρισή του σε φάσεις, όπου η σύμβαση για το Κατάκολο περιορίζεται σε δύο φάσεις, συνολικής διάρκειας πέντε (5) ετών, ενώ η σύμβαση για τον Πατραϊκό κόλπο υποδιαιρεί το στάδιο αυτό σε τρεις φάσεις συνολικής διάρκειας η πρώτη οκτώ (8) ετών και η δεύτερη επτά (7). Από τα δεδομένα αυτά προκύπτει ότι, η για την υλοποίηση του κάθε έργου θα πρέπει να ληφθούν υπόψη εκτός από τα διαφορετικά γνωρίσματα και τις ανάγκες της κάθε περιοχής, τα αποτελέσματα των ερευνών και το εύρος των επενδύσεων που έχουν

προγραμματιστεί. Ομοίως, διαφορές ως προς τα ποσοστά εντοπίζονται στην κλιμάκωση του προσδιορισμού του μισθώματος στις υπό εξέταση Συμβάσεις, με τη δραστηριοποίηση διαφορετικών εταιριών στις εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης των συμβατικών περιοχών. Ακόμα μια διαφοροποίηση μεταξύ των Συμβάσεων υπάρχει και στο άρθρο 15 αναφορικά με τα ποσά που προσδιορίζονται οι αποζημιώσεις, ο στρεμματικός φόρος και τα πρόσθετα ανταλλάγματα.

Όσον αφορά την αλληλεπίδραση των Συμβατικών όρων με τις διατάξεις του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011, μια συγκριτική μελέτη θα καταδείξει τα βασικά σημεία συμμόρφωσης και απόκλισης με το κοινό δίκαιο των υδρογονανθράκων. Εξετάζοντας το κείμενο των υπό έρευνα Συμβάσεων, σε αρκετά σημεία γίνεται αναφορά στο Ν 2289/1995, είτε παραπέμποντας σ' αυτόν, είτε αποκλείοντας την εφαρμογή του. Ειδικότερα, η συμφωνία περί αποκλειστικού και ακατάσχετου χαρακτήρα των δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης που περιλήφθηκε στους όρους 1.1 του άρθρου 1 και 10.1 του άρθρου 10 των Συμβάσεων, βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με τις ρυθμίσεις των διατάξεων του άρθρου 2 παρ. 22 και παρ. 30 του Ν 2289/1995. Εντούτοις, στο άρθρο 10 παρ. 10.6 των Συμβάσεων περιλήφθηκε ρήτρα με την οποία, κατά παρέκκλιση του νόμου, επεκτείνει τον αποκλειστικό χαρακτήρα υπέρ του μισθωτή, όχι μόνο στο δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης, αλλά και στο δικαίωμα αναζήτησης υδρογονανθράκων. Επιπρόσθετα, σημαντική απόκλιση των συμβάσεων από τα όσα προβλέπει το βασικό κείμενο του Ν 2289/1995, αφορά στα συμβαλλόμενα μέρη, αφού κατά το άρθρο 2 παρ. 17 του ως άνω Νόμου, κατά την υπογραφή των Συμβάσεων παραχώρησης το Δημόσιο εκπροσωπήθηκε από την ΕΔΕΥ Α.Ε., η οποία ενήργησε ως άμεσος αντιπρόσωπος αυτού, ενώ στις υπό εξέταση συμβάσεις το Δημόσιο εκπροσώπησε ο Υπουργός ΠΕΚΑ.

Εν συνεχεία, αναφορικά με τη συμβατική διάρκεια που ορίζεται στα νομοθετικά κείμενα, διαπιστώνεται η συμμόρφωση των διατάξεων των Συμβάσεων με όσα προβλέπει ο νόμος περί υδρογονανθράκων. Κατά αυτόν τον τρόπο, η συμφωνηθείσα διάρκεια τόσο του σταδίου ερευνών όσο και του σταδίου εκμετάλλευσης υπακούουν στα όρια που θέτει ο νόμος, ήτοι έως οκτώ (8) έτη για θαλάσσια περιοχή για το στάδιο ερευνών και διάρκεια είκοσι πέντε (25) ετών του σταδίου εκμετάλλευσης, με δυνατότητα δύο παρατάσεων διάρκειας πέντε ετών εκάστη (άρθρο 5 παρ. 1 και 8 του Ν 2289/1995, και άρθρα 2 παρ. 2.2, 2.3 και 8 παρ. 8.1 των Συμβάσεων). Η μοναδική παρέκκλιση που εντοπίζεται στον τομέα αυτό και εισάγεται μέσω του άρθρου 27 των Συμβάσεων, αφορά τη χρονική παράταση και την περίπτωση αναστολής του σταδίου ερευνών.

Σημαντική παρέκκλιση από τις διατάξεις του Ν 2289/1995 και μάλιστα λειτουργούσα σε βάρος του Δημοσίου, αποτελεί ο όρος που περιλήφθηκε στις περιπτώσεις παράβασης των υποχρεώσεων και κήρυξης έκπτωτου του μισθωτή, γεγονός που επιφέρει την πρόωρη λύση της σύμβασης. Συγκεκριμένα, στην παράγραφο 21.2 του άρθρου 21 των Συμβάσεων ορίζεται ότι ο εκμισθωτής συνομολογεί ότι δεν θα ασκήσει το δικαίωμά του να κηρύξει το μισθωτή έκπρωτο των

δικαιωμάτων του, δικαιοδοσία, ωστόσο, που του έχει παρασχεθεί βάσει του άρθρου 10 παράγραφοι 8 και 9 του Ν 2289/1995. Η σημασία των ως άνω διατάξεων έγκειται στην αναγνώριση του δικαιώματος στο Δημόσιο να κηρύττει έκπτωτο τον ανάδοχο, με μόνη έγγραφη δήλωσή του, όταν ο τελευταίος δεν εκπληρώνει υπαίτια ουσιώδεις συμβατικές υποχρεώσεις που αφορούσαν στην τήρηση προγραμμάτων ερευνών, μελετών, ανάπτυξης και παραγωγής, καθώς και στην υποχρέωση να μεταφέρει υδρογονάνθρακες του εκμισθωτή με τους αγωγούς του στην περίπτωση που ο τελευταίος αιτηθεί προς τούτο. Δύναται να λεχθεί ότι, το νομοθετικά αναγνωρισμένο δικαίωμα του εκμισθωτή, που αποτελεί και βασική ρήτρα για την διασφάλιση τήρησης των ουσιωδών υποχρεώσεων του αναδόχου, αφού η τήρηση των ως άνω προγραμμάτων διασφαλίζει την προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης, περιορίστηκε σημαντικά με τον όρο της παραγράφου 21.2 των Συμβάσεων, αφού προκειμένου να κηρυχθεί έκπτωτος ο μισθωτής, προβλέπεται η συνδρομή προϋποθέσεων στο πρόσωπο του εκμισθωτή και η τήρηση από αυτών προθεσμιών που ξεπερνούν ακόμη και τις προβλεπόμενες στη σύμβαση προθεσμίες για επίλυση των διαφορών. Τα αποτελέσματα της απόκλισης αυτής οδηγούν στην αποδυνάμωση των δικαιωμάτων του εκμισθωτή και στη δημιουργία ανασφαλούς επενδυτικού περιβάλλοντος.

Εν κατακλείδι, από την ανωτέρω κριτική προσέγγιση προκύπτει ότι, η κύρωση των Συμβάσεων με τυπικό νόμο εξασφάλισε την εγκυρότητα αυτών, επιλύοντας οποιοδήποτε ζήτημα νομιμότητάς τους. Σε κάθε περίπτωση όμως, με τη σύναψη των Συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου, η χώρα έκανε ένα σημαντικό βήμα για την επανεκκίνηση των διαδικασιών ανακάλυψης και παραγωγής υδρογονανθράκων, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για ενίσχυση της θέσης της χώρας ως ενεργειακού κόμβου της Μεσογείου. Οι Συμβάσεις αυτές αποτελούν σύγχρονα νομικά κείμενα, τα οποία ενσωματώνουν σε μεγάλο βαθμό τις κατακτήσεις της διεθνούς συμβατικής πρακτικής και κινούνται, εν γένει, σε υψηλό νομικό επίπεδο. Παράλληλα, αποτέλεσαν μια δυναμική μορφή σύμπραξης δημοσίου και ιδιωτικού τομέα και ενίσχυσαν την εξωστρέφεια της χώρας στον τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Συνακόλουθα, η δραστηριοποίηση σημαντικών ξένων επενδυτών με εμπειρία και δυναμική στο ενεργειακό γίγνεσθαι και η εισαγωγή πολύτιμης επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης μεγάλων πετρελαϊκών εταιριών σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, δημιουργούν τα κατάλληλα πλαίσια «ανοικοδόμησης» ενός διαφανούς επενδυτικού περιβάλλοντος. Επομένως, με την επιφύλαξη τυχόν διορθώσεων ή βελτιώσεων των Συμβατικών διατάξεων, όπως θα αναλυθούν σε επόμενο κεφάλαιο και οι οποίες είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν σε μελλοντικές παραχωρήσεις, οι υπογραφείσες Συμβάσεις για τις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου δικαιούνται να τύχουν θετικής κρίσης και αποτίμησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ανδριανέσης, Α. (2015), «Φορολογικό Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 379-382,
- Ελληνικά Πετρέλαια, (2018α), *Ιστορική Αναδρομή*, [<https://www.helpe.gr/the-group/from-past-to-present/>], ημερομηνία πρόσβασης: 29.04.2018],
- Ελληνικά Πετρέλαια, (2018β), *Έρευνα και Παραγωγή Υδρογονανθράκων*, [<https://www.helpe.gr/the-group/what-we-do/research-and-production-of-hydrocarbons/>], ημερομηνία πρόσβασης: 29.04.2018],
- Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών, (2013), *Τεύχος επεξεργασίας των παρατηρήσεων που κατατέθηκαν κατά τη Δημόσια Διαβούλευση επί των ΣΜΠΕ για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Δυτικό Κατάκολο και στο Δυτικό Πατραϊκό Κόλπο*, hcmr ΕΛΚΕΘΕ,
- Πιτατζής, Α. (2013), *Παρουσίαση της Νορβηγίας ως παράδειγμα αναφοράς για την Ελλάδα στην βιομηχανία των υδρογονανθράκων*, Ινστιτούτο Έρευνας και Κατάρτισης Ευρωπαϊκών Θεμάτων,
- Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, (2018), *N.4001/2011 (ΦΕΚ 179 Α/22.08.2011)*, [http://www.rae.gr/site/categories_new/global_regulation/global_national/global_national_laws/N_4001_2011.csp?viewMode=normal], ημερομηνία πρόσβασης: 27.01.2018],
- Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, (2018), *Έγκριση για τη μεταβίβαση του ποσοστού συμμετοχής της «Trajan Oil and Gas Limited» στην από 14.05.2014 Σύμβαση Μίσθωσης για τη θαλάσσια περιοχή «Κατάκολο», όπως κυρώθηκε με το ν. 4298/2014(ΦΕΚ Α' 220/3.10.2014), στην εταιρεία «Energean Oil & Gas – ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ*, [<https://et.diaivgeia.gov.gr/search?query=q:%22trajan%20oil%22&page=0>], ημερομηνία πρόσβασης: 02.05.2018]
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018α), *Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων*, [<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=765>], ημερομηνία πρόσβασης: 21.01.2018]

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018β), *Διαδικασία ανοιχτής πρόσκλησης (open door)*, [<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=766&language=el-GR#map2>, ημερομηνία πρόσβασης: 22.01.2018]

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018γ), *Total-Edison-ΕΛ.ΠΕ στο Ιόνιο για υδρογονάνθρακες*, [[http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snl\[524\]=4748&language=el-GR](http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snl[524]=4748&language=el-GR), ημερομηνία πρόσβασης: 27.01.2018]

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018δ), *Χάρτες*, [<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=767&language=el-GR>, ημερομηνία πρόσβασης: 28.04.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2018ε), *Υπογράφηκαν σήμερα στο ΥΠΕΝ οι Συμβάσεις Μίσθωσης για τις τρεις χερσαίες περιοχές*, [<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snl%5B524%5D=4862&language=el-GR>, ημερομηνία πρόσβασης: 28.04.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2018στ), *Παραχώρηση μετά από αίτηση*, [<http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=877&language=el-GR>, ημερομηνία πρόσβασης: 28.04.2018]

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Cotula, L. (2010), *Investment Contracts and Sustainable Development: How to Make Contracts for fairer and more sustainable natural resource investments*, Natural Resources Issues No 20 IIED, London,

Edison, (2018a), *Our History*, [<https://www.edison.it/en/our-history>, date of access: 01.05.2018],

Edison, (2018b), *Hydrocarbons*, [<https://www.edison.it/en/hydrocarbons>, date of access: 01.05.2018],

Edison, (2018c), *Activities*, [<https://www.edison.it/en/activities>, date of access: 01.05.2018],

Energiean Oil & Gas, (2018a), *History*, [<https://www.energiean.com/about-us/history/>, date of access: 01.05.2018],

Energiean Oil & Gas, (2018b), *Energiean Israel Signs US\$1.275bn Facility Agreement with Four International Banks to Finance the Karish Development Project*, [<https://www.energiean.com/media/press-releases/>, date of access: 01.05.2018],

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Energiean Oil & Gas, (2018c), *Montenegro - Block 26 & Block 30*, [https://www.energean.com/operations/montenegro/montenegro/, date of access: 01.05.2018],

Energiean Oil & Gas, (2018d), *Greece – Prinos, Prinos North, Epsilon, South Kavala, Katakolo, Ioannina, Aitoloakarnania*, [https://www.energean.com/operations/greece/greece/, date of access: 01.05.2018],

EUR-Lex, (2018), *Οδηγία 94/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994*, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31994L0022, ημερομηνία πρόσβασης: 22.01.2018],

Kaiser, M. and Pulsipher, A. (2004), *Fiscal System Analysis: Concessionary and Contractual Systems Used in Offshore Petroleum Arrangements*, U.S. Department of the Interior, Minerals Management Service, Gulf of Mexico OCS Region, New Orleans, La. OCS Study MMS 2004-016, 78 pp.,

Petroceltic, (2018a), *Award of Algerian Gas Block*, [http://otp.investis.com/clients/uk/petroceltic-international/rns/regulatory-story.aspx?cid=36&newsid=77327, date of access: 01.05.2018],

Petroceltic, (2018b), *Operations*, [http://www.petroceltic.com/bulgaria/, date of access: 01.05.2018],

Reiche, D. (2010), *Sovereign wealth funds as a new instrument of climate protection policy? A case study of Norway as a pioneer of ethical guidelines for investment policy*, Elsevier, Energy, **35**, pages 3569-3577,

Usa International Business, (2013a), *Greece Mineral & Mining Sector Investment and Business Guide-Volume 1-Strategic Information and Regulation*, Publisher: International Business Publications USA, Washington DC,

Usa International Business, (2013b), *Greece Mineral & Mining Sector Investment and Business Guide-Volume 1-Strategic Information and Regulation*, Publisher: International Business Publications USA, Washington DC, p.38.

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

N 3948/1959 (ΦΕΚ 68/17.04.1959), «Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρά και αερώδει καταστάσει»,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Ν 468/1976 (ΦΕΚ 302/12.11.1976), «Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων»,

Οδηγία 94/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994, «Όροι χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων»,

Ν 2289/1995 (ΦΕΚ 27/08.02.1995), «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»,

ΠΔ 127/1996 (ΦΕΚ 92/29.05.1996), «Όροι εκμίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων»,

Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001, «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων»,

ΚΥΑ 107017/28.8.2006, «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ»,

Ν 3587/2007 (ΦΕΚ 152/10.07.2007), «Τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 2251/1994 «Προστασία των καταναλωτών», όπως ισχύει – Ενσωμάτωση της οδηγίας 2005/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 149)»,

Το «Σύνταγμα της Ελλάδος», όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων,

Ν 4001/2011 (ΦΕΚ 179/22.08.2011), «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»,

ΥΑ Δ1/Α/33/02-01-2012 (ΦΕΚ Β 76), «Διεθνής Δημόσια Ανοικτή Πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)» και «Κατάκολο» και στη χερσαία περιοχή «Ιωάννινα»,

ΠΔ 14/2012 (ΦΕΚ 21/13.02.2012), «Σύσταση της Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ Α.Ε (ΕΔΕΥ Α.Ε) στην αγγλική Hellenic Hydrocarbon Resources Management SA (H.H.R.M S.A) – κατάρτιση καταστατικού αυτής»,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ΥΑ Δ1/Α/13902/28-06-2012, «συγκρότηση Επιτροπής για την υποστήριξη του Υπουργείου Περιβάλλοντος στη διαδικασία παραχώρησης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)» και «Κατάκολο» και στη χερσαία περιοχή «Ιωάννινα»,

Οδηγία 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 «για την ασφάλεια των υπεράκτιων εργασιών πετρελαίου και φυσικού αερίου και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ»,

Ν 4162/2013 (ΦΕΚ 150/21-6-2013), «Ίδρυση Εθνικού Λογαριασμού Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γενεών»,

Ν 4172/2013 (ΦΕΚ 167/23.07.2013), «Φορολογία Εισοδήματος, Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν 4046/2012, του Ν 4093/2012 και του Ν 4127/2013 και άλλες διατάξεις»,

ΚΥΑ 169895/8-8-2013, «Έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην περιοχή του δυτικού Κατάκολου», Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου,

ΚΥΑ 169896/8-8-2013, «Έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για το πρόγραμμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην περιοχή του δυτικού Πατραϊκού», Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου,

ΥΑ Δ1/Α/12892 (ΦΕΚ Β' 2185/08.08.2014), «Προκήρυξη Διεθνούς Διαγωνισμού για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις χερσαίες περιοχές «Άρτα - Πρέβεζα», «Αιτωλοακαρνανία» και «Βορειοδυτική Πελοπόννησος»,

ΥΑ Δ1/Α/12892 (ΦΕΚ Β' 2186/08.08.2014), «Προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας υδρογονανθράκων στη Δυτική Ελλάδα (Ιόνιο)»,

Ν 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL & GAS - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και TRAJAN OIL AND GAS LIMITED για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολο»,

Ν 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε., Edison

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

International S.p.A. και Petroceltic Resources pic για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)),

Ν 4300/2014 (ΦΕΚ Α' 222/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL & GAS -ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και PETRA PETROLEUM INC. για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων»,

ΥΑ 170848/20-1-2016 (ΑΔΑ: ΩΡ954653Π8-ΟΧΨ), «Συναίνεση και έγκριση για μεταβίβαση του ποσοστού συμμετοχής της εταιρείας PETROCELTIC RESOURCES PLC στην από 14.05.2014 Σύμβαση Μίσθωσης για την περιοχή «ΠΑΤΡΑΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ (ΔΥΤΙΚΑ)», όπως αυτή κυρώθηκε με το ν. 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221), στις εταιρείες ΕΛΠΕΠΑΤΡΑΪΚΟΣ Α.Ε. και EDISON INTERNATIONAL S.p.A.»,

Ν 4409/2016 (ΦΕΚ 136/28.07.2016), « Πλαίσιο για την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ, τροποποίηση του Π.Δ. 148/2009 και άλλες διατάξεις»

ΥΑ 11012/3467/5-7-2017 (ΑΔΑ: ΨΛΛ84653Π8-9Γ6), «Έγκριση για τη μεταβίβαση του ποσοστού συμμετοχής της «Trajan Oil and Gas Limited» στην από 14.05.2014 Σύμβαση Μίσθωσης για τη θαλάσσια περιοχή «Κατάκολο», όπως κυρώθηκε με το ν. 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/3.10.2014), στην εταιρεία «Energean Oil & Gas-ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: Μεθοδολογικό Πλαίσιο Έρευνας

Από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, αναφορικά με το νομοθετικό και οικονομικό περιβάλλον του δικαίου των υδρογονανθράκων και των υπό εξέταση Συμβάσεων παραχώρησης, προέκυψαν χρήσιμα συμπεράσματα τα οποία θα αποτελέσουν εργαλεία έρευνας, με σκοπό την οριοθέτηση του μεθοδολογικού πλαισίου αυτής. Στο παρόν κεφάλαιο επιδιώκεται η παρουσίαση του μεθοδολογικού πλαισίου έρευνας και η διεξαγωγή συνεντεύξεων, μέσω των οποίων θα συλλεχθούν πρωτογενή δεδομένα και θα εξαχθούν συμπεράσματα αναφορικά με την αποτίμηση και αξιολόγηση των νομικών και οικονομικών πτυχών των Συμβάσεων Μίσθωσης που υπεγράφησαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και αφορούν τις παραχωρηθείσες θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, στην πρώτη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου, διατυπώνεται το προς μελέτη πρόβλημα και εντοπίζονται οι γενικοί και ειδικοί στόχοι της έρευνας, μέσω των οποίων θα προσδιορισθεί το ερευνητικό πλαίσιο και οι άξονες που το απαρτίζουν. Στη δεύτερη ενότητα επιχειρείται η ανάπτυξη της μεθοδολογικής προσέγγισης και ορίζεται το ερευνητικό πεδίο που ανταποκρίνεται στους στόχους της μελέτης. Παράλληλα, αναλύονται τα βασικά χαρακτηριστικά του μεθοδολογικού εργαλείου της συνέντευξης και καταγράφονται οι λόγοι επιλογής του. Εν συνεχεία, επιλέγεται η μέθοδος δειγματοληψίας και καθορίζονται οι στόχοι στους οποίους απευθύνονται τα ερευνητικά ερωτήματα, μέσω των οποίων θα αποτυπωθούν και θα ερμηνευτούν τα ποιοτικά δεδομένα. Στην ενότητα που ακολουθεί δίδεται έμφαση στα ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας, με σκοπό την τεκμηρίωση του ορθού και ασφαλούς τρόπου διεξαγωγής συμπερασμάτων. Στην καταληκτική ενότητα παρουσιάζεται η δομή των συνεντεύξεων, αναλύεται το πλαίσιο των ερωτήσεων και η επενέργεια αυτών με τα θεματικά πεδία της παρούσας έρευνας, όπως αυτά προέκυψαν από το θεωρητικό μέρος της εργασίας και πραγματοποιείται η σύνδεση των γενικών και ειδικών ερευνητικών στόχων με τα ερωτήματα των συνεντεύξεων.

4.1 Ορισμός γενικών και ειδικών ερευνητικών στόχων

Καταρχάς, στα πλαίσια της εκπονηθείσας διαδικασίας, κρίνεται απαραίτητη η οριοθέτηση των γενικών στόχων, μέσω των οποίων θα καταστεί ευχερέστερη η καταγραφή των ειδικότερων και συνακόλουθα η δόμηση των συνεντεύξεων. Λαμβάνοντας υπόψη το ερευνητικό ζήτημα, το οποίο εντοπίζεται στη μελέτη των νομικών και οικονομικών πτυχών του δικαίου των υδρογονανθράκων, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και ειδικότερα στην εξέταση των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν μεταξύ επιλεγθέντων εταιρικών σχημάτων και του Δημοσίου, σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και του Κατάκολου, η πρωτογενής έρευνα αποσκοπεί

στην αποτίμηση και αξιολόγηση του ως άνω ενεργειακού πλαισίου και των τομέων που επενεργούν με αυτό. Έχοντας καθορίσει το γενικό ερευνητικό στόχο, προκρίνεται η καταγραφή των ειδικότερων σκοπών, μέσω των οποίων θα οργανωθούν οι τομείς των συνεντεύξεων. Εντός του συγκεκριμένου πλαισίου ανάλυσης ως επιμέρους στόχοι δύνανται να θεωρηθούν:

i) ο διαχωρισμός των ερωτώμενων χρηστών σε ομοιογενείς ομάδες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τα εταιρικά σχήματα που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές και των εμπλεκόμενων κρατικών φορέων,

ii) η αποτύπωση της γνώμης των συμμετεχόντων όσον αφορά το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων, με έμφαση στις φορολογικές διατάξεις και στις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις,

iii) η αξιολόγηση των συμβάσεων παραχώρησης που αφορούν τις περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου, αναφορικά με τη δυναμική και την αποτελεσματικότητα των κρατικών μηχανισμών που διαμόρφωσαν το ενεργειακό πλαίσιο, τον τύπο της σύμβασης και τις δεσμεύσεις των μερών,

iv) η διερεύνηση του οικονομικού πλαισίου αναφορικά με τα οφέλη και τον επενδυτικό κίνδυνο,

v) η καταγραφή θετικών ή αρνητικών συνεπειών από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων στην τοπική κοινωνία, στην ανεργία και στις υποδομές

vi) η συνολική αποτίμηση της επένδυσης και η μελλοντική εκτίμηση για ενεργειακές επενδύσεις στην ελληνική επικράτεια

4.2 Ανάπτυξη μεθοδολογικής προσέγγισης και επιλογή ερευνητικού πεδίου

Για την πληρότητα της παρούσας ενότητας κρίσιμη κρίνεται η αναφορά στα βασικά είδη έρευνας, η οποία θα καταδείξει τα διαφορετικά λειτουργικά χαρακτηριστικά τους και παράλληλα θα αιτιολογήσει την επιλογή του πλέον κατάλληλου τύπου, ο οποίος θα συμβάλει στα προσδοκώμενα από την έρευνα αποτελέσματα. Προς αυτήν την κατεύθυνση, τα βασικά είδη έρευνας διακρίνονται στην ποσοτική, την ποιοτική και τις μικτές προσεγγίσεις. Όσον αφορά στην ποσοτική έρευνα, η συστηματική διερεύνηση φαινομένων μέσω στατιστικών μεθόδων, μαθηματικών μοντέλων και αριθμητικών δεδομένων, αποτελούν τα βασικά δομικά στοιχεία αυτής. Οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή των απαιτούμενων δεδομένων είναι τα ερωτηματολόγια, τα δοκίμια επιτευγμάτων και οι πίνακες, μέσω των οποίων χρησιμοποιείται ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα παρατηρήσεων και στη συνέχεια επιδιώκεται η γενίκευση σε ευρύτερη πληθυσμιακή ομάδα. Ο σκοπός της ποσοτικής έρευνας έγκειται στον εντοπισμό και την αλληλεπίδραση των σχέσεων μεταξύ διαφόρων παραγόντων (Παρασκευοπούλου και Κόλλια, 2008).

Διερευνώντας, εν συνεχεία, τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας διαπιστώνουμε την διττή λειτουργία της · είτε ως αυτοτελής «μηχανισμός» διεξαγωγής αποτελεσμάτων, είτε ως συμπληρωματικός προς τις ποσοτικές τεχνικές. Οι ποιοτικές μέθοδοι δίνουν τη δυνατότητα στον ερευνητή να προσεγγίσει το θέμα σε βάθος και επιλέγονται όταν υπάρχει ενδιαφέρον για βαθύτερη ανάλυση και ερμηνεία καταστάσεων, γεγονότων, συμπεριφορών ή εμπειριών. Περαιτέρω, βασικό πλεονέκτημα που χαρακτηρίζει τις ποιοτικές μεθόδους αποτελεί η ευελιξία που παρατηρείται κατά την ερευνητική διαδικασία και η δυνατότητα ανεύρεσης χρήσιμων πληροφοριών που ανταποκρίνονται στον ερευνητικό στόχο. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι, η ποιοτική προσέγγιση δεν αποσκοπεί στην επαλήθευση υποθέσεων ή στη γενίκευση τους σε μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα, αλλά αντιθέτως στοχεύει στην ανάδυση καινούριων τυποποιήσεων και θεωρητικών μοντέλων, μέσω της ανάλυσης δεδομένων από μικρό δείγμα συμμετεχόντων. Κατά αυτόν τον τρόπο, η διερεύνηση αντιλήψεων, αναπαραστάσεων, κινήτρων, συναισθηματικών, συμβολικών και συμπεριφορικών δεδομένων, πραγματοποιείται από τη μεθοδολογική προσέγγιση της ποιοτικής έρευνας, καθώς ο στόχος αυτής έγκειται στην ποιοτική διερεύνηση του κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου και όχι στην απλή περιγραφή μιας συμπεριφοράς. Το τελευταίο είδος έρευνας αφορά στις μικτές προσεγγίσεις, οι οποίες αποτελούν ένα συνδυασμό ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων. Κατά το στάδιο του μεθοδολογικού σχεδιασμού αξιοποιούν και εκμεταλλεύονται τα πλεονεκτήματα της ποσοτικής και ποιοτικής μεθόδου, εντοπίζοντας παράλληλα τυχόν αδυναμίες της καθεμίας (Vaus, 2013).

Με βάση τα ανωτέρω, η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε ως η πλέον κατάλληλη και η οποία ανταποκρίνεται στους ερευνητικούς στόχους της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι η ποιοτική έρευνα. Η επιλογή της ποιοτικής προσέγγισης για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων και τη διεξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων εδράζεται στη φύση της προηγηθείσας ανάλυσης, η οποία επικεντρώθηκε στην παρουσίαση του νομοθετικού πλαισίου ρύθμισης του δικαίου των υδρογονανθράκων και στην αποτύπωση καίριων ζητημάτων που εντοπίστηκαν στις υπό μελέτη Συμβάσεις Μίσθωσης. Επιπρόσθετα, ένας ακόμα λόγος που αιτιολογεί τον επιλεγέντα τύπο ερευνητικού πλαισίου αποτελεί η θεωρητική προσέγγιση ζητημάτων που άπτονται των νομικών και οικονομικών πτυχών των Συμβάσεων μίσθωσης Πατραϊκού και Κατάκολου, η οποία αφορούσε τόσο στο νομοθετικό καθεστώς του εθνικού και ενωσιακού νομοθέτη, όσο και στις ενέργειες των συμβαλλόμενων μερών, ήτοι των εμπλεκόμενων εταιρικών σχημάτων και των κυβερνητικών φορέων. Ακολούθως, η παρούσα εργασία αποτελεί ερευνητική μελέτη ενός αντικειμένου, τα αποτελέσματα του οποίου δεν έχουν επέλθει ακόμα στον ελλαδικό χώρο, ούτως ώστε να μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα και να επιχειρηθεί συγκριτική μελέτη και με άλλα πεδία επιρροής. Ακόμα, τα στάδια νομοθετικής ωρίμανσης και συμβατικής πρακτικής που εμπίπτουν στο πεδίο έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα χρήζουν αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού για να μπορέσουν να καλύψουν παθογένειες του

παρελθόντος και να ανταποκριθούν στις εξελισσόμενες διεθνείς ενεργειακές πρακτικές. Αποτέλεσμα του επαναπροσδιορισμού και των μεταρρυθμίσεων των συμβατικών και νομικών όρων αποτελεί η αποδόμηση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος ικανού να προσδώσει ικανοποιητικά ερευνητικά συμπεράσματα. Παράλληλα, η δυνατότητα αναζήτησης ικανοποιητικού αριθμού ερωτώμενων είναι περιορισμένη, καθώς από τη μια μεριά τα αποτελέσματα από την ερευνητική δραστηριότητα στις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου δεν έχουν ακόμα επέλθει και από τη άλλη μεριά η μέχρι τώρα δραστηριοποίησης επενεργεί σε διαφορετικούς τομείς (κοινωνία, περιβάλλον, εργασία, έργα υποδομής, τουρισμός, υγεία κ.ά.) και σε εκατοντάδες εμπλεκόμενους. Τέλος, η αναζήτηση απόψεων των συμβαλλόμενων μερών σχετικά με την εν συνόλω αποτίμηση της ενεργειακής πρακτικής επί των συμβατικών περιοχών απαιτεί σε βάθος συζήτηση και ανάλυση καίριων ζητημάτων, κάτι που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της ποσοτικής ανάλυσης, δηλαδή με την επεξεργασία τυποποιημένων απαντήσεων σε ερωτήματα κλειστού τύπου.

4.2.1 Η Συνέντευξη ως μεθοδολογικό εργαλείο έρευνας

Στα πλαίσια της ποιοτικής έρευνας, τα κυριότερα εργαλεία που επιλέγονται για τη συγκρότηση μεθοδολογικού σχεδίου αφορούν στις ομάδες εστίασης και στις συνεντεύξεις βάθους. Βασικά χαρακτηριστικά των ομάδων εστίασης αποτελούν η συμμετοχή πέντε έως δέκα ομάδων, με οκτώ περίπου άτομα η καθεμία και η ομοιογένεια στοιχείων όπως, το φύλο, η ηλικία, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες κ.λπ. Από τις εν λόγω ομάδες, αναζητούνται συμπεράσματα μέσω της αλληλεπίδρασης των ατόμων που συμμετέχουν. Αντίθετα, οι συνεντεύξεις βάθους διεξάγονται μεμονωμένα για κάθε ερωτώμενο και οι απόψεις του έχουν ιδιαίτερη σημασία, ειδικά όταν προέρχονται από σημαντικό παράγοντα, όπως από εκπρόσωπο θεσμικού φορέα. Επιδίωξη του συγκεκριμένου τύπου έρευνας αποτελεί η ασφαλής καταγραφή αποτελεσμάτων και προσεγγίσεων, που προκύπτουν από την εκ των προτέρων επιλογή κατάλληλου ερωτώμενου ως γνώστη του ερευνητικού αντικειμένου και την απερίσπαστη έκφραση εμπειριών και δεδομένων από αυτόν.

Με τον όρο «συνέντευξη» ορίζεται η διαδικασία αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας μεταξύ αγνώστων ατόμων, η οποία συντονίζεται από τον ερευνητή και στοχεύει στην απόσπαση σχετικών με την έρευνα πληροφοριών. Οι συνεντεύξεις δίνουν τη δυνατότητα πρόσβασης στον τρόπο αντίληψης καίριων ζητημάτων, απόψεων, ακόμα και καταγραφής νέων δεδομένων. Επιπλέον, η συνέντευξη δίδει την ευχέρεια για περαιτέρω διευκρινήσεις απαντήσεων, χρησιμοποιώντας επιπλέον ερωτήσεις, ενώ εξαιτίας της αμεσότητάς της, βρίσκει τις περισσότερες φορές μεγάλη ανταπόκριση από τους συμμετέχοντες. Περαιτέρω, εντοπίζονται

τρία είδη συνεντεύξεων σε συνάρτηση με τον τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής αυτών. Πρώτον, η «δομημένη συνέντευξη», οι ερωτήσεις της οποίας τίθενται μέσω ενός αυστηρά καθορισμένου πλαισίου, από το οποίο δεν μπορεί να παρεκκλίνει ο ερωτώμενος. Το συγκεκριμένο είδος συνέντευξης στηρίζεται σε τυποποιημένο ερωτηματολόγιο, όμοιο με αυτό που χρησιμοποιείται και στην περίπτωση των ποσοτικών μεθόδων, το οποίο συμπληρώνει ο ίδιος ο ερωτώμενος. Στην περίπτωση αυτή, οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου και δομημένες, ενώ οι απαντήσεις περιορίζονται αποκλειστικά στη θεματολογία που έχει ορίσει ο συνεντευκτής, χωρίς δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης από τον ερωτώμενο. Το είδος αυτό της συνέντευξης χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις δειγματοληπτικής έρευνας, η οποία βασίζεται στη στατιστική ανάλυση δεδομένων και θεωρείται κατάλληλο για μεγάλης κλίμακας έρευνες, με κύριο στόχο τη «μαζική» συλλογή δεδομένων (Edwards and Holland, 2013).

Ο δεύτερος τύπος συνέντευξης αφορά στην «μη δομημένη ή μη κατευθυνόμενη ή ανοιχτή συνέντευξη», η οποία διακρίνεται για την ελευθερία που παρέχει στον ερωτώμενο σχετικά με το εύρος των απαντήσεων. Η δομή της συνέντευξης αυτής εκτείνεται από μια απόλυτα τυποποιημένη κλίμακα μέχρι την απόλυτη ελευθερία έκφρασης αντιλήψεων, γνώσεων ή δεδομένων, με δυνατότητα διαμόρφωσης του πλαισίου αυτού ανάλογα με τους ερευνητικούς άξονες και τη θεματολογία που έχει οριστεί. Τα προς συζήτηση θέματα προσδιορίζονται και προετοιμάζονται με βάση τους στόχους της έρευνας, ενώ παράλληλα διατηρείται το πλεονέκτημα τροποποίησης του περιεχομένου, της σειράς και της διατύπωσης των ερωτήσεων, με σκοπό τον προσανατολισμό της συζήτησης στο κεντρικό ζήτημα. Ο τελευταίος τύπος συνέντευξης ονομάζεται «ημιδομημένη» και προϋποθέτει ένα οργανωμένο σχέδιο ερωτήσεων και συλλογής δεδομένων. Η συνέντευξη αυτής της μορφής στηρίζεται σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες, οι οποίες έχουν εκ των προτέρων καθοριστεί από τον συνεντευκτή και περιλαμβάνουν άλλοτε ανοιχτού και άλλοτε κλειστού τύπου ερωτήσεις. Παράλληλα, δεν εντοπίζεται προκαθορισμένος αριθμός ερωτήσεων, αλλά μία λίστα θεμάτων που πρόκειται να καλυφθούν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Δύναται να λεχθεί ότι, η προσαρμογή των κύριων θεματικών αξόνων στις ερωτήσεις και στον φορέα που απευθύνονται, έχουν ως αποτέλεσμα την οριοθέτηση του πλαισίου διεξαγωγής της συνέντευξης, την επισήμανση κατευθυντήριων γραμμών προς διευκόλυνση του ερωτώμενου και την καταγραφή πολύπλευρων δεδομένων (Qu and Dumay, 2011).

Με βάση τα ανωτέρω, ως πλεονεκτήματα του υπό ανάλυση μεθοδολογικού τύπου άντλησης δεδομένων δύναται να διατυπωθούν τα κάτωθι · πρώτον, επιτρέπει στον ερευνητή να αντλήσει πληροφορίες σε βάθος, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τη διερεύνηση πολύπλοκων κοινωνικών διαδικασιών, συμπεριφορών, στάσεων, αξιών και αντιλήψεων. Δεύτερον, προϋποθέτει αμεσότητα μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενου, η οποία μπορεί να οδηγήσει στη διερεύνηση θεμάτων που δεν είχαν προκαθοριστεί από πριν, μεταβάλλοντας ή τροποποιώντας ακόμη και το αρχικό ερευνητικό πλαίσιο. Τρίτον, επιτρέπει στον ερευνητή να κατανοήσει κοινωνικές

συμπεριφορές, στάσεις και αντιλήψεις των ερωτώμενων, αναλύοντας το εύρος γνώσεων, δεδομένων και εμπειριών των κοινωνικών υποκειμένων. Ως προς τα μειονεκτήματα που φέρει το συγκεκριμένο μεθοδολογικό εργαλείο και σύμφωνα με τον Kvale (1996), η συνέντευξη καθίσταται χρονοβόρα όχι μόνο ως προς την υλοποίησή της, αλλά και ως προς την φάση του σχεδιασμού και της απόκτησης πρόσβασης στους ερωτώμενους. Παράλληλα, προϋποθέτει αυξημένα επικοινωνιακά προσόντα από την πλευρά του ερευνητή, όπως επίσης και ευελιξία, ευαισθησία και γνήσιο ενδιαφέρον. Τέλος, η υποκειμενικότητα του ερευνητή ή του ερωτώμενου επί συγκεκριμένων ζητημάτων δύναται να δημιουργήσει προβλήματα ως προς την αξιοπιστία των ερευνητικών αποτελεσμάτων.

Περαιτέρω, χρήσιμη κρίνεται η αναφορά στη μορφή και τον τύπο των ερωτήσεων που απαρτίζουν μια συνέντευξη. Σύμφωνα με τον Patton (2002), υφίστανται έξι (6) είδη ερωτήσεων: α) οι ερωτήσεις εμπειρίας και συμπεριφοράς σύμφωνα με τις οποίες καταγράφονται συμπεριφορές, εμπειρίες, δράσεις και δραστηριότητες, β) οι ερωτήσεις γνώμης και αξίας, κατά τις οποίες εκφράζονται γνώμες, στόχοι, εμπειρίες, προσδοκίες και προθέσεις, γ) οι ερωτήσεις συναισθημάτων, οι οποίες εστιάζονται και ανιχνεύουν την ανησυχία, χαρά, φόβο, αυτοπεποίθηση κλπ., δ) οι ερωτήσεις γνώσεων, ε) οι ερωτήσεις που αφορούν στις αισθήσεις όπως ακοή, αφή, γεύση και όσφρηση και στ) οι δημογραφικές ερωτήσεις. Επιπρόσθετα, οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων δύναται να έχουν είτε ανοιχτή είτε κλειστή μορφή. Ανοιχτές είναι οι ερωτήσεις κατά τις οποίες ο ερωτώμενος, εντός συγκεκριμένου θεματικού πλαισίου, καλείται να εκφράσει τις απόψεις του με δικό του τρόπο, χωρίς να υπάρχει προκαθορισμένη ορθή απάντηση. Αντίθετα, οι κλειστές ερωτήσεις συνοδεύονται από εναλλακτικές προκαθορισμένες απαντήσεις από τις οποίες επιλέγεται μια εξ αυτών. Στην περίπτωση αυτή, ο ερωτώμενος οργανώνει τη σκέψη του στο πλαίσιο του σχήματος που του επιβάλλεται, βάσει προκαθορισμένων εναλλακτικών απαντήσεων. Με σκοπό τη συλλογή χρήσιμων αποτελεσμάτων, στην παρούσα εργασία επιλέχθηκαν οι ερωτήσεις των δυο πρώτων κατηγοριών του Patton, ήτοι οι ερωτήσεις εμπειρίας και συμπεριφοράς και οι ερωτήσεις γνώμης και αξίας, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν όλα τα βασικά στοιχεία κατάρτισης πρωτογενούς δείγματος έρευνας.

Ενόψει των ανωτέρω, ως μεθοδολογικό εργαλείο ποιοτικής έρευνας ανταποκρινόμενο στους στόχους της παρούσας εργασίας, επιλέγεται η ημιδομημένη συνέντευξη. Ο συγκεκριμένος τύπος συνέντευξης έλαβε χώρα μέσω διαδικτύου με τη χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η ως άνω «διαδικτυακή - ερευνητική» συνέντευξη έχει το πλεονέκτημα της απερίσπαστης έκφρασης των απόψεων των συμμετεχόντων, χωρίς τις παρεμβάσεις που μπορεί να προκαλέσει η παρουσία τρίτων και στοχεύει στη συλλογή πληροφοριών, στοιχείων και ερευνητικών δεδομένων, σχετικών με το περιεχόμενο και τους στόχους της έρευνας. Παράλληλα, στα πλεονεκτήματα του τύπου αυτού συγκαταλέγονται η εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων και η επικοινωνία με γνώστες του αντικειμένου όπου και αν βρίσκονται. Πρόκειται ουσιαστικά για μια μέθοδο που

αποσκοπεί στην προβολή των γνώσεων, των αξιών και των αντιλήψεων που κατέχει ο πληροφορητής για το ερευνητικό θέμα, δίνοντας τη δυνατότητα στο συνεντευκτή να εμπλουτίσει τις διερευνητικές του κατευθύνσεις. Ολοκληρώνοντας την παρούσα ενότητα διευκρινίζεται ότι, η τεχνική της ημιδομημένης συνέντευξης θεωρήθηκε κατάλληλη καθώς, από τη μια μεριά δίνει τη δυνατότητα στον συνεντευκτή να προετοιμάσει και να διαμορφώσει τους θεματικούς άξονες επί των οποίων θα συλλέξει τα ερευνητικά αποτελέσματα και από την άλλη μεριά οριοθετεί τα πλαίσια διεξαγωγής της συνέντευξης, διατηρώντας παράλληλα την ελευθερία παράθεσης απόψεων και εμπειριών του ερωτώμενου, μέσω της χρήση διαφορετικού τύπου ερωτήσεων.

4.2.2 Δειγματοληψία και ορισμός στόχου

Σύμφωνα με τους Burns και Bush (2013) ο πληθυσμός μιας ερευνητικής διαδικασίας, δύναται να οριστεί ως «το σύνολο της υπό μελέτη ομάδας, όπως αυτή διευκρινίζεται από τους στόχους της έρευνας». Ουσιαστικά ο πληθυσμός, αποτελείται από όλους τους δυνητικά ερωτώμενους, οι οποίοι θεωρούνται κατάλληλοι για να συμμετάσχουν στην έρευνα (Σταθακόπουλος, 1997). Επιπλέον, κατά τον Ζαφειρόπουλο (2015) ο πληθυσμός της έρευνας ή στατιστικός πληθυσμός αποτελεί το τμήμα του πληθυσμού που δύναται να χρησιμοποιηθεί και είναι υποψήφιο για το σχηματισμό του δείγματος. Κοινά σημεία με τους παραπάνω ορισμούς εμφανίζει η προσέγγιση από τους Grove et al (2009), οι οποίοι εκλαμβάνουν τον πληθυσμό ως ένα σύνολο ανθρώπων οι οποίοι εμφανίζουν ένα κοινό χαρακτηριστικό ή στοιχεία ομοιότητας.

Έχοντας καταγράψει τις εννοιολογικές συνιστώσες του όρου, ο πληθυσμός της παρούσας έρευνας, περιλαμβάνει αντιπρόσωπους των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές, οι οποίοι ως γνώστες του υπό εξέταση αντικείμενου απαντούν σε σημαντικά ερευνητικά ερωτήματα. Από την εταιρεία των ΕΛΠΕ Α.Ε, η οποία δραστηριοποιείται στη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού κόλπου, το αρμόδιο τμήμα που έχει μελετήσει σε βάθος τις υπογραφείσες διοικητικές συμβάσεις, έχοντας γνώση του συνολικού πλαισίου των υδρογονανθράκων, έδωσε σημαντικές πληροφορίες τόσο επί νομικών όσο και επί οικονομικών θεμάτων. Ακολούθως, η συνέντευξη απευθύνθηκε στην κ. Valeria Minazzi εκπρόσωπο της εταιρείας Edison σε θέματα ενεργειακών κοιτασμάτων, η οποία διευθύνει τις επενδύσεις στον κλάδο των υδρογονανθράκων και διαθέτει σφαιρική άποψη για την εκμετάλλευση αυτών στην περιοχή του Πατραϊκού. Αναφορικά με τη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου, η κ. Μπαλά, εκπρόσωπος της εταιρείας Energean Oil & Gas και αρμόδια για θέματα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, κατέγραψε σημαντικές πληροφορίες που συμπληρώνουν τα ερευνητικά ερωτήματα. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι το πλαίσιο της ημιδομημένης συνέντευξης, μέσω της σύνταξης έξι (6) ερωτήσεων που καλύπτουν καίρια ερευνητικά ζητήματα, είναι κοινό και για τις τρεις εταιρείες, δεδομένης της ομοιότητας των διοικητικών συμβάσεων.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Επιπρόσθετα, στοχεύοντας στην καταγραφή δεδομένων καλύπτοντας το συνολικό φάσμα των συμμετεχόντων, η συνέντευξη απευθύνθηκε στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και συγκεκριμένα στον Αντιπεριφερειάρχη Περιβάλλοντος και Ενέργειας κ. Νίκο Μπαλαμπάνη, ο οποίος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη συλλογή και ερμηνεία καίριων ζητημάτων που άπτονται του ενεργειακού πλαισίου στην υπό μελέτη γεωγραφική θέση. Σημειώνεται ότι, πέραν της ηλεκτρονικής αποστολής της συνέντευξης, την 18^η Ιουνίου του έτους 2018 και ώρα 12:00 π.μ. πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τον κ. Μπαλαμπάνη στα γραφεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος στην Πάτρα, με σκοπό την επεξήγηση και ανάλυση των βασικότερων νομικών, οικονομικών και κοινωνικών ζητημάτων, γεγονός που έδωσε τη δυνατότητα περαιτέρω εμβάθυνσης επί σημαντικών θεμάτων. Παράλληλα, η συνέντευξη απευθύνθηκε στον Πρόεδρο του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος κ. Αϊβαλή, το οποίο λειτουργώντας ως εξωτερικός συνεργάτης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος επί πλείστον θεμάτων, διέθετε την απαιτούμενη τεχνογνωσία ώστε να συμβάλλει στην καταγραφή δεδομένων σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό και στο Κατάκολο.

Αναφορικά με το μέγεθος του δείγματος, στην ποιοτική έρευνα δεν υπάρχουν κανόνες που να το ορίζουν, διότι αυτό βρίσκεται σε άμεση εξάρτηση με την κρίση του ερευνητή και το σκοπό της έρευνας. Εξάλλου, οι ερευνητές δύναται να κατακτήσουν ένα ικανοποιητικό δείγμα μέσα από τη μείωση των ερευνητικών ερωτημάτων, ώστε να καθίσταται δυνατή η απάντησή τους (Krippendorff, 2004). Προς την ίδια κατεύθυνση, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το μεθοδολογικό εργαλείο συλλογής των δεδομένων. Σύμφωνα με τον Patton (2002), υπάρχουν δύο τύποι συλλογής στοιχείων και δεδομένων· είτε από ένα μεγάλο αριθμό ατόμων, η οποία ορίζεται ως «έρευνα ευρείας κλίμακας», είτε από την εξέταση ενός μικρότερου αριθμού δείγματος, η οποία καλείται ως «έρευνα σε βάθος». Η λογική του μικρού δείγματος, η οποία ακολουθήθηκε και στην προκειμένη περίπτωση, βρίσκεται σε αναλογία με τον σκοπό, τους στόχους και τα διατιθέμενα μέσα και πόρους και βασίζεται στην κρίση του ερευνητή και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Κατά αυτόν τον τρόπο, ο αρχικός σχεδιασμός μεγέθους του δείγματος περιλάμβανε πέντε (5) συνεντεύξεις, οι οποίες στη συνέχεια αποκωδικοποιήθηκαν, ταξινομήθηκαν και καταγράφηκαν τα αποτελέσματά.

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι, η επιλογή του δείγματος, ήτοι των συγκεκριμένων εταιρικών σχημάτων που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου καθώς και της Περιφέρειας και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, ως ομάδων στόχου για τη διεξαγωγή της συνέντευξης, έγκειται στο γεγονός της ασφαλούς ερμηνείας και καταγραφής χρήσιμων δεδομένων και πληροφοριών από τους ίδιους τους εμπλεκόμενους, οι οποίοι διαθέτουν την απαιτούμενη γνώση και εμπειρία επί διαφορετικών και συνάμα αλληλένδετων με το ενεργειακό καθεστώς πεδίων. Επίσης, στα πλαίσια των ποιοτικών συνεντεύξεων κρίθηκε σκόπιμη η επιλογή ατόμων που κατέχουν οργανικές και συναφείς με το

αντικείμενο θέσεις και τα οποία διαθέτουν την κατάλληλη τεχνογνωσία ώστε να απαντήσουν σε κομβικά ερευνητικά ερωτήματα. Επομένως, οι συγκεκριμένοι εκπρόσωποι πληρούσαν τα κριτήρια τα οποία ανταποκρίνονταν στις ανάγκες του σχεδιασμού της έρευνας, δίδοντας τα απαραίτητα ερευνητικά δεδομένα, τα οποία θα οδηγούσαν σε πλήρη και σαφή συμπεράσματα.

4.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία της έρευνας

Κατά την ερευνητική διαδικασία, η έννοια της εγκυρότητας βασίζεται στη σύνδεση των μετρήσιμων στοιχείων με τους ερευνητικούς στόχους και η έννοια της αξιοπιστίας εκφράζεται μέσω της ακρίβειας των ερευνητικών τεχνικών. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο σχεδιασμό της έρευνας και συγκεκριμένα στην εγκυρότητα και αξιοπιστία των μεθόδων και των εργαλείων παραγωγής ερευνητικών δεδομένων. Εξάλλου, από την ανάλυση που προηγήθηκε διαφάνηκε ότι η παραγωγή ερευνητικών δεδομένων στην ποιοτική έρευνα δε δύναται να είναι τυποποιημένη, όπως στις περιπτώσεις των ποσοτικών ερευνών στις οποίες υπάρχει η δυνατότητα εφαρμογής απλών ελέγχων αξιοπιστίας. Εξ αυτού του λόγου, τόσο στο θεωρητικό τμήμα της παρούσας εργασίας, όσο και στο παρόν κεφάλαιο, όπου αποτυπώνεται το μεθοδολογικό πλαίσιο έρευνας και προκειμένου να εδραιωθεί η εγκυρότητα μέσα από την οντολογική και εννοιολογική σαφήνεια, δόθηκαν σαφείς ορισμοί των εννοιών που απαρτίζουν το δίκαιο των υδρογονανθράκων, αναλύοντας επιμέρους τμήματα αυτού και σε συνάρτηση με τα ειδικότερα θέματα που ανάκυσαν από τις υπογραφείσες Συμβάσεις Πατραϊκού και Κατάκολου. Παράλληλα, η συνδυασμένη χρήση διαφορετικών ερευνητικών εργαλείων βοήθησε στην αύξηση της εγκυρότητας της έρευνας, γεγονός που έλαβε χώρα και στην παρούσα διαδικασία μέσω της επιλογής διαφορετικών ερωτώμενων ή αξιολογητών (μέθοδος ερευνητικής τριγωνοποίησης) (Mason, 2002).

Περαιτέρω, στα πλαίσια εγκυρότητας της μεθόδου ανάλυσης ακολουθήθηκαν δύο βασικές κατευθύνσεις: η πρώτη αφορούσε την εγκυρότητα παραγωγής δεδομένων και η δεύτερη την εγκυρότητα της ερμηνείας. Η συγκεκριμένη διαδικασία πραγματοποιήθηκε στο στάδιο του προγραμματισμού και του σχεδιασμού της έρευνας, βάσει της οποίας διερευνήθηκε αν η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης που ακολουθήθηκε εναρμονίζεται με τα είδη των ερευνητικών ερωτημάτων που διατυπώθηκαν. Ως βασικός στόχος του επιλεγθέντος ερευνητικού τύπου αποτέλεσε η σε βάθος διεξόδυση των θεματικών πεδίων, με σκοπό την άντληση δεδομένων (Openheim, 2005). Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα αναδείχθηκαν μέσα από τη χρήση κατάλληλων ερευνητικών εργαλείων, καθώς οι ημιδομημένες συνεντεύξεις που έλαβαν χώρα από εκπροσώπους των φορέων στις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου, είχαν ως σκοπό την άντληση δεδομένων μέσα από αιτιολογημένες απαντήσεις επί διαφορετικών τομέων.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Παράλληλα, οι πληροφορίες που καταγράφηκαν μέσω των συνεντεύξεων, εκτός των άλλων, προσέφεραν και χρήσιμα αναδυόμενα δεδομένα, τα οποία βοήθησαν στην σε βάθος κατανόηση του βαθμού αποτελεσματικότητας του επενδυτικού εγχειρήματος στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στις περιοχές της Δυτικής Ελλάδος και το ρόλο των κρατικών μηχανισμών στην επίτευξη των ενεργειακών στόχων και στη δημιουργία κατάλληλου επενδυτικού περιβάλλοντος.

Τέλος, ακόμα ένα κριτήριο εγκυρότητας στην ποιοτική έρευνα αποτελεί η ειδική θέση ή η οπτική γωνία του ερευνητή από την οποία ερμηνεύει τα δεδομένα, ώστε αυτή ν' αποτελεί ένα είδος επιστημολογικού προνομίου (Mason, 2002). Η τεχνική της ημιδομημένης συνέντευξης που ακολουθήθηκε προσδίδει στην έρευνα αυξημένη εγκυρότητα σε σχέση με άλλες μεθόδους ποσοτικής ανάλυσης. Η εγκυρότητα ερμηνείας των ερευνητικών δεδομένων διασφαλίστηκε από την ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων των συμμετεχόντων στην έρευνα και την διαδικασία της αναλυτικής παρουσίασης του τρόπου καταγραφής και ερμηνείας των αποτελεσμάτων. Στην παρούσα εργασία επιδιώχθηκε μέσα από ένα ευέλικτο και ανοιχτό σχήμα, όπως αυτό της ημιδομημένης συνέντευξης, να δοθούν οι περιγραφές και οι εμπειρίες των ερωτώμενων χρησιμοποιώντας και δικές τους εννοιολογικές κατηγορίες, με σκοπό την εμβάθυνση σε κρίσιμα ερευνητικά πεδία, όπως το νομικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό.

4.4 Ανάλυση συνεντεύξεων και σύνδεση ερευνητικών στόχων

Σε συνέχεια των ανωτέρω επισημάνσεων, το πλαίσιο των συνεντεύξεων είναι δομημένο και αποτελείται από έξι (6) κλειστές ερωτήσεις, οι οποίες συνδράμουν στην ταχύτερη κατηγοριοποίηση των δεδομένων και από τις οποίες επιδιώκεται η άντληση ποιοτικοποιημένων πληροφοριών. Οι ερωτήσεις που έχουν διατυπωθεί καλύπτουν τα βασικότερα πεδία που προέκυψαν από τη θεωρητική ανάλυση, τα οποία συνδεόμενα άρρηκτα με αυτή εμπίπτουν στο νομικό και οικονομικό πλαίσιο, τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές και μελλοντικές επενδύσεις. Για την επίτευξη των ερευνητικών στόχων, οι ερωτήσεις είναι διατυπωμένες με απλό και κατανοητό τρόπο για να γίνονται αντιληπτές από το σύνολο των ερωτώμενων και απευθύνονται στους εκπροσώπους των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου και στην Περιφέρεια και το Τεχνικό Επιμελητήριο Δυτικής Ελλάδος. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι, η απάντηση των ερωτήσεων που έχουν διατυπωθεί προϋποθέτει την εκ βάθρων γνώση του δικαίου των υδρογονανθράκων και των επιμέρους ζητημάτων που ανέκυψαν από την υπογραφή των υπό μελέτη διοικητικών συμβάσεων, τα οποία -όπως αναλύθηκε ανωτέρω- αλληλεπιδρούν με διαφορετικούς τομείς. Εξ αυτού του

λόγου, ορισμένες ερωτήσεις προσαρμόστηκαν ανάλογα με τη θέση εκπροσώπησης του κάθε ερωτώμενου (μισθωτής-ανάδοχος ή εκμισθωτής-Δημόσιο), χωρίς ωστόσο να διαφοροποιείται το κεντρικό νόημα αυτών ή το πεδίο επενέργειάς τους με άλλους τομείς.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, οι ερωτήσεις που δόμησαν τις συνεντεύξεις κάλυπταν συγκεκριμένα πεδία, τα οποία προέκυψαν από την ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου. Τα πεδία αυτά αφορούσαν, το νομοθετικό καθεστώς που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων εστιάζοντας σε επιμέρους ζητήματα που άπτονται τον τύπο των συμβάσεων και τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις των διοικητικών συμβάσεων, τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων, τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες που επιφέρει η εξόρυξη αυτών, καθώς και τις μελλοντικές επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα μέσω της διαμόρφωσης ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος. Διερευνώντας ακολούθως τον τύπο των ερωτήσεων, διαφαίνεται η αντιστοιχία αυτών με τα πεδία που αναλύθηκαν παραπάνω, δίδοντας στον ερωτώμενο, αφενός μεν μια συνολική εικόνα του ερευνητικού ζητήματος της παρούσας εργασίας εστιάζοντας στα κυριότερα σημεία αυτής, αφετέρου δε τη δυνατότητα να αναπτύξει και να αναλύσει ελεύθερα τις απόψεις, εμπειρίες και γνώσεις του, εντός προκαθορισμένων και σαφών πλαισίων. Η εφαρμογή του παραπάνω θεωρητικού πλαισίου και οι στόχοι της έρευνας αποτυπώνονται στις συνεντεύξεις, οι οποίες παρουσιάζονται αναλυτικά στο Παράρτημα της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ολοκληρώνοντας την καταληκτική ενότητα του παρόντος κεφαλαίου επιδιώκεται η σύνδεση των ερευνητικών στόχων με τις ερωτήσεις των συνεντεύξεων. Προς αυτήν την κατεύθυνση επισημαίνεται ότι, οι ερωτήσεις που τέθηκαν στις συνεντεύξεις αποσκοπούν να δώσουν απαντήσεις τόσο στο γενικό στόχο, ήτοι στην αποτίμηση και αξιολόγηση των νομικών και οικονομικών πτυχών των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν μεταξύ των εταιρικών σχημάτων και του Δημοσίου, σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και του Κατάκολου, όσο και στους ειδικούς στόχους, όπως αυτοί εξειδικεύθηκαν στην πρώτη ενότητα του αναλυόμενου κεφαλαίου. Όσον αφορά την αντιστοιχία των ειδικών στόχων με τα ερωτήματα των συνεντεύξεων, προκύπτουν τα εξής: η αποτύπωση της γνώμης των εταιρικών σχημάτων και των εκπροσώπων του Δημοσίου αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων και η αξιολόγηση των υπό μελέτη συμβάσεων παραχώρησης, εκφράστηκε μέσω των δύο πρώτων (1&2) ερωτήσεων, βάσει των οποίων δόθηκε έμφαση στη μορφή των συμβάσεων παραχώρησης και στις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του Ν 2289/1995, εν συγκρίσει με τις ευμενέστερες διατάξεις των διοικητικών συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου.

Υπό το πρίσμα της σύνδεσης ειδικών στόχων – συνεντεύξεων, η διερεύνηση του οικονομικού πλαισίου εμπίπτει στην κατά σειρά τρίτα (3) ερώτηση των συνεντεύξεων, η διατύπωση της οποίας

προσαρμόστηκε ως προς τις εμπλεκόμενες εταιρείες και τους κυβερνητικούς εκπροσώπους, λόγω της διαμόρφωσης διαφορετικών στόχων και τη συμμετοχή τους στο οικονομικό τμήμα από αντίθετη οπτική. Αναλυτικότερα, στις εταιρείες που δραστηριοποιούνται η ερώτηση στόχευε στην αποτίμηση του οικονομικού οφέλους και την ανάλυση του επιχειρηματικού κινδύνου, λαμβανομένου υπόψη της πολιτικής αστάθειας και της οικονομικής κρίσης της χώρας. Αντίθετα, η αντίστοιχη ερώτηση απευθυνόμενη στο Τεχνικό Επιμελητήριο και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος επικεντρώθηκε στους τρόπους αξιοποίησης των φορολογικών εσόδων από την εκμετάλλευση κοιτασμάτων των υδρογονανθράκων.

Στη συνέχεια, η καταγραφή των θετικών ή αρνητικών συνεπειών από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων στην τοπική κοινωνία, στην ανεργία και στις υποδομές εκφράστηκε μέσω της τέταρτης (4^{ης}) ερώτησης, η οποία ήταν κοινή και για τις δύο πλευρές. Ως προς τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις, όπως διατυπώθηκαν μέσω της πέμπτης (5^{ης}) ερώτησης, επιλέχθηκε κοινό θεωρητικό πλαίσιο με διαφορετικό ερευνητικό ερώτημα. Ειδικότερα, το θεωρητικό πλαίσιο βασίστηκε στην ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ περί ασφάλειας από υπεράκτιες δραστηριότητες με το Ν 4409/2016 στην ελληνική έννομη τάξη, ενώ τα ερωτήματα διαφοροποιήθηκαν λόγω της θέσης μισθωτή που κατείχαν οι εταιρείες και εκμισθωτή, που κατείχε το Δημόσιο. Ως προς τις εταιρείες, το ερώτημα επικεντρώθηκε στην έλλειψη ρύθμισης ζητημάτων αστικής ευθύνης σε περίπτωση ατυχήματος, ενώ ως προς τους φορείς του Δημοσίου στη σύσταση ανεξάρτητου φορέα που θα επιλαμβάνεται περιβαλλοντικών θεμάτων, με σκοπό την κάλυψη δικαικών κενών και την αποφόρτιση των κρατικών φορέων. Τέλος, στα ίδια πλαίσια διαμορφώθηκε και η ερώτηση έξι (6), η οποία επεδίωκε την καταγραφή δεδομένων από τα εταιρικά σχήματα, αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους κρατικούς φορείς και τη δυνατότητα μελλοντικής δραστηριοποίησης στην ελληνική επικράτεια και από τους εκπροσώπους τους Δημοσίου, την αποτίμηση του πλαισίου συνεργασίας με τις εταιρείες και την εξωστρέφεια της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος σχετικά με την προσέλκυση ενεργειακών επενδύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015), *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία: Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*, Κριτική, Αθήνα,

Παρασκευοπούλου, Ε. και Κόλλια Α. (2008), *Μεθοδολογία Ποιοτικής Έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις*, Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, **4** (1), σελ. 72-81,

Σταθακόπουλος, Β. (1997), *Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*, Σταμούλης, Ελλάδα,

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Burns, A. and Bush, R. (2013), *Marketing Research*, Pearson Education, London,

Edwards, R. and Holland, J. (2013), *What is Qualitative Interviewing?*, Bloombury Publishing Plc, London,

Grove, R., Fowler, F., Couper, M., Lepkowski, J., Singer, E. and Tourangeau, R., (2009), *Survey Methodology*, Second Edition, Wiley, USA,

Krippendorff, K. (2004), *Content Analysis - An introduction to its methodology*, Sage Publications, London.

Kvale, S. (1996), *Interviews-An Introduction to Qualitative Research Interviewing*, Sage Publications, London,

Mason, J. (2002), *Qualitative Researching*, Second edition, Sage Publications, London,

Openheim, A. (2005), *Questionnaire design and attitude measurement*, Continuum, London,

Patton, M. (2002), *Qualitative Research & Evaluation Methods*, Sage Publications, London,

Qu, S. and Dumay, J. (2011), *The qualitative research interview*, Qualitative Research in Accounting & Management, Vol. 8 Issue: 3, pp.238-264, Emerald Insight,

Vaus, D. (2013), *Surveys in Social Research*, 6th Edition, Routledge-Taylor & Francis Group, London and New York,

NOMΟΘΕΣΙΑ

N 2289/1995 (ΦΕΚ 27/08.02.1995), «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»,

Οδηγία 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 «για την ασφάλεια των υπεράκτιων εργασιών πετρελαίου και φυσικού αερίου και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ»,

N 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε., Edison International S.p.A. και Petroceltic Resources pic για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)»,

N 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL & GAS - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και TRAJAN OIL AND GAS LIMITED για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολο»,

N 4409/2016 (ΦΕΚ 136/28.07.2016), « Πλαίσιο για την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ, τροποποίηση του Π.Δ. 148/2009 και άλλες διατάξεις»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Αποτελέσματα Έρευνας

Στο τέταρτο Κεφάλαιο παρουσιάστηκε και αναλύθηκε η μεθοδολογία για τη διεξαγωγή της πρωτογενούς έρευνας προκειμένου να καταστεί εφικτή η εξαγωγή των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Ως αναπόσπαστη συνέχεια του προγενέστερου Κεφαλαίου, το παρόν επιδιώκει αφενός την παρουσίαση των αποτελεσμάτων ακολουθώντας τη δομή των ερωτήσεων που διατυπώθηκαν μέσω των συνεντεύξεων και αφετέρου την αποτύπωση των εξαγόμενων συμπερασμάτων. Ο στόχος του ερευνητικού πλαισίου επικεντρώθηκε στην αποτίμηση και αξιολόγηση των νομικών και οικονομικών πτυχών των Συμβάσεων Μίσθωσης που υπεγράφησαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και αφορούσαν τις παραχωρηθείσες θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Προς επίτευξη του ερευνητικού στόχου, επιλέχθηκαν εκπρόσωποι των εταιρειών ΕΛΠΕ Α.Ε, Edison και Energean Oil & Gas και των κρατικών φορέων, ήτοι της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, που δραστηριοποιούνται στις παραχωρηθείσες περιοχές, οι οποίοι ως γνώστες του υπό εξέταση αντικειμένου συνέβαλαν καθοριστικά στην κάλυψη σημαντικών ερευνητικών ερωτημάτων. Περαιτέρω, τα ερωτήματα που διατυπώθηκαν κάλυψαν τα βασικότερα πεδία που προέκυψαν από τη θεωρητική ανάλυση, τα οποία συνδεόμενα άρρηκτα με αυτή εμπίπτουν στο νομικό και οικονομικό πλαίσιο, τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές και μελλοντικές επενδύσεις.

5.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων για τα εταιρικά σχήματα

Εν πρώτοις, η αποτύπωση της γνώμης των εταιρικών σχημάτων αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων και η αξιολόγηση των υπό μελέτη συμβάσεων παραχώρησης, εκφράστηκε μέσω των δύο πρώτων (1&2) ερωτήσεων, βάσει των οποίων δόθηκε έμφαση στη μορφή των συμβάσεων παραχώρησης και στις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του Ν 2289/1995, εν συγκρίσει με τις ευμενέστερες διατάξεις των διοικητικών συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου. Σύμφωνα με την πρώτη ερώτηση, τα ΕΛΠΕ Α.Ε υποστήριξαν ότι η υιοθέτηση της συμβάσεως διανομής της παραγωγής από το Δημόσιο απαιτεί, πρωτίστως, την απόκτηση τεχνογνωσίας, καθώς όλες οι συμβάσεις παραχώρησης που έχουν υπογραφεί έως τώρα περιβάλλονται τον τύπο της συμβάσεως μίσθωσης. Επιπλέον, διατύπωσαν τον προβληματισμό ότι παρόλο που η σύμβαση διανομής της παραγωγής προβλέπεται στο ισχύον νομοθετικό καθεστώς, η επιλογή του Δημοσίου να καταφεύγει αποκλειστικά στην υπογραφή συμβάσεων μίσθωσης ίσως δικαιολογείται από το γεγονός ότι, με τη σύμβαση διανομής της παραγωγής το κράτος καλείται να συμμετέχει επενδύοντας κεφάλαια και άρα διατρέχει μεγαλύτερο κίνδυνο. Αντίθετα, με την υπογραφή συμβάσεως μίσθωσης, όπως συνέβη και με την

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

παραχώρηση της περιοχής του Πατραϊκού κόλπου, το επενδυτικό ρίσκο καταλαμβάνει σε μεγαλύτερο βαθμό την εταιρεία που δραστηριοποιείται στη συγκεκριμένη περιοχή. Ωστόσο, επεσήμαναν ότι η ενεργοποίηση και των δύο συμβατικών τύπων αφενός μεν θα καταδείκνυε ότι η χώρα διαθέτει τα κατάλληλα υποστηρικτικά εργαλεία, αφετέρου δε θα έδινε τη δυνατότητα σε περισσότερες εταιρείες να επιλέξουν τον τρόπο και το ύψος της επένδυσής τους.

Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η απάντηση από την εταιρεία Edison, σύμφωνα με την οποία η υιοθέτηση της σύμβασης διανομής της παραγωγής από το Δημόσιο μέσω της θέσπισης δικαικών κανόνων, θα συμβάδιζε με την ευρωπαϊκή πρακτική και θα κινείτο εντός διεθνών ενεργειακών προτύπων. Εξάλλου, η ευελιξία μέσω της επιλογής περισσότερων συμβατικών μορφών, αποτελεί σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην ταχύτερη ολοκλήρωση των διαδικασιών παραχώρησης. Υπέρ των ανωτέρω απόψεων τάχθηκε και η Energean Oil & Gas, η οποία επεσήμανε ότι αν και ο συμβατικός τύπος της διανομής της παραγωγής προϋποθέτει υψηλής έντασης κεφάλαια, τα αποτελέσματα αυτού ωφελούν περισσότερο το Δημόσιο. Αδιαμφισβήτητα όμως, η ένταξή του στη διαδικασία παραχωρήσεων θα ισχυροποιούσε την εικόνα της χώρας, μέσω της υιοθέτησης και διαχείρισης σύγχρονων και ευέλικτων ενεργειακών συστημάτων, γεγονός που θα έστρεφε το επενδυτικό ενδιαφέρον στην εκμετάλλευση εγχώριων κοιτασμάτων.

Το δεύτερο ερώτημα αποσκοπούσε στην καταγραφή των απόψεων σχετικά με τη νομοθετική διάσταση μεταξύ διατάξεων του βασικού νομοθετήματος (Ν 2289/1995) και των υπογραφεισών συμβάσεων. Επί του ανωτέρω θέματος, ο εκπρόσωπος των ΕΛΠΕ Α.Ε. σχολίασε ότι η χώρα χωρίς να διαθέτει μεγάλη εμπειρία στο κομμάτι της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, προσπάθησε σε μικρό χρονικό διάστημα και με την παρατεταμένη ύφεση της ελληνικής οικονομίας από το έτος 2008, να προσαρμοστεί στα σύγχρονα ενεργειακά δεδομένα, αναβαθμίζοντας το νομικό πλαίσιο που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων, αποσκοπώντας στην προσέλκυση επενδύσεων. Υπογραμμίζει ότι, ο νομικός πολυκερματισμός δημιουργεί σύγχυση ως προς την ασφάλεια των επενδύσεων, παρ' όλα ταύτα, ο Έλληνας νομοθέτης μέσω της ψήφισης ευμενέστερων διατάξεων προσπάθησε και πέτυχε να δημιουργήσει ένα σταθερό και ασφαλές κλίμα, αν αναλογιστεί κανείς τις επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος. Βέβαια, αναφέρει ότι, ένας μελλοντικός επαναπροσδιορισμός του ρυθμιστικού πλαισίου θα βοηθούσε τόσο τις κρατικές λειτουργίες όσο και τα επενδυτικά σχήματα.

Ενδιαφέρον παρουσίασε και η απάντηση της εκπροσώπου της εταιρείας Edison, η οποία παρότι κινήθηκε στα ίδια πλαίσια με τις απόψεις των ΕΛΠΕ Α.Ε, υποστήριξε ότι η δραστηριοποίηση της ιταλικής εταιρείας στη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού, προϋπέθετε εις βάθος μελέτη του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και κατανόηση των συμβατικών όρων, που ίσως δεν αποδόθηκαν ορθά από την ελληνική στην αγγλική γλώσσα. Το νομικό τμήμα της εταιρείας διαπίστωσε την έλλειψη ενιαίας ρύθμισης πλείστων θεμάτων, γεγονός που

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

αναπόφευκτα οδήγησε στη μελέτη και άλλων νομοθετημάτων, προκειμένου να καλυφθούν τ' ανακύπτοντα κενά. Μάλιστα η εταιρεία πρότεινε τη συνολική ρύθμιση των ζητημάτων που άπτονται της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων από ένα ενιαίο νομοθέτημα, γεγονός που θα βοηθούσε τις ξένες εταιρείες που θέλουν να δραστηριοποιηθούν στην ελληνική επικράτεια να κατανοήσουν καλύτερα το νομοθετικό καθεστώς. Παρόμοιες πληροφορίες περιείχε και η απάντηση από την εκπρόσωπο της Energean Oil & Gas, η οποία επιπρόσθετα υπογράμμισε ότι η ασάφεια των διατάξεων του νομικού πλαισίου δημιούργησε αμφιβολίες ως προς τη ρύθμιση των φορολογικών θεμάτων και τη γενικότερη επιτυχία του εν λόγω εγχειρήματος. Τις αμφιβολίες αυτές κάλυψαν οι διατάξεις που εμπεριέχονται στη σύμβαση μίσθωσης για το Κατάκολο, όπως είναι η ρύθμιση του άρθρου 14 περί φορολογικής υποχρέωσης. Αναντίρρητα η καθιέρωση ενός σύγχρονου νομικού πλαισίου, ικανού να επιλαμβάνεται του συνόλου των θεμάτων, θα αποτελέσει σημείο αναφοράς και για μελλοντικές παραχωρήσεις.

Εν συνεχεία, οι κεντρικοί άξονες του τρίτου ερωτήματος που τέθηκε στους συμμετέχοντες, οι οποίοι βασίστηκαν στην οικονομική διάσταση της επένδυσης και στον επιχειρηματικό κίνδυνο, διαμόρφωσαν τις απαντήσεις σε συνάρτηση με την πολιτική αστάθεια και την χρηματοπιστωτική κρίση της χώρας. Σημειώνεται ότι, υπό το πρίσμα της σύνδεσης ειδικών στόχων – συνεντεύξεων, η διερεύνηση του οικονομικού πλαισίου εμπίπτει στην κατά σειρά τρίτα (3) ερώτηση των συνεντεύξεων, η διατύπωση της οποίας προσαρμόστηκε ως προς τις εμπλεκόμενες εταιρείες και τους κυβερνητικούς εκπροσώπους, λόγω της διαμόρφωσης διαφορετικών στόχων και τη συμμετοχή τους στο οικονομικό τμήμα από αντίθετη οπτική. Αναλυτικότερα, στις εταιρείες που δραστηριοποιούνται η ερώτηση στόχευε στην αποτίμηση του οικονομικού οφέλους και την ανάλυση του επιχειρηματικού κινδύνου, λαμβανομένου υπόψη της πολιτικής αστάθειας και της οικονομικής κρίσης της χώρας. Αντίθετα, η αντίστοιχη ερώτηση απευθυνόμενη στο Τεχνικό Επιμελητήριο και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος επικεντρώθηκε στους τρόπους αξιοποίησης των φορολογικών εσόδων από την εκμετάλλευση κοιτασμάτων των υδρογονανθράκων.

Συγκεκριμένα, τα ΕΛΠΕ Α.Ε σχολίασαν ότι, πριν την απόφαση να επενδύσουν στην περιοχή του Πατραϊκού κόλπου, έχουν προβεί σε στάθμιση κόστους - οφέλους του συγκεκριμένου εγχειρήματος, έχουν λάβει υπόψη τις μεταβλητές της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της πολιτικής αστάθειας και επομένως γνωρίζουν εκ των προτέρων τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες που τυχόν προκύψουν. Επίσης αναφέρουν ότι, μέχρι στιγμής, κατά το στάδιο της έρευνας τα οφέλη που πρόκειται να αποκομίσουν υπερτερούν του επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς έχουν δημιουργήσει ένα «πορτοφόλιο», το οποίο είτε δρα αυτοδύναμα είτε μέσω κοινοπραξιών με την κατάθεση συνπροσφορών. Απώτερος στόχος της εταιρείας είναι ο περιορισμός εξάρτησης στην εισαγωγή πρώτων υλών, γεγονός που μακροπρόθεσμα θα μειώσει το κόστος των επενδύσεων.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Οι πληροφορίες που καταγράφηκαν από την Edison επί του συγκεκριμένου θέματος καταδεικνύουν ότι ο ασταθής «χαρακτήρας» της οικονομικής κρίσης αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για τις επενδύσεις, καθώς δε δύναται να προβλεφθούν όλα τα αποτελέσματα αυτής. Συγκεκριμένα, η εταιρεία έκανε λόγο για τη δομή της ελληνικής οικονομίας, η οποία διαφοροποιείται συγκριτικά με άλλες χώρες της ΕΕ, χαρακτηρίζοντας το επίπεδο των επενδύσεων εξαιρετικά χαμηλό, τις εξαγωγές και την ένταση των εμπορικών συναλλαγών περιορισμένες, ενώ το μερίδιο κατανάλωσης να παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Η απόφαση της εταιρείας να δραστηριοποιηθεί στην περιοχή του Πατραϊκού κόλπου προήλθε έπειτα από κρατικές εγγυήσεις για ανάπτυξη και από την αναβάθμιση του εγχωρίου επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, οι πρώτες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή κατέδειξαν την ύπαρξη εκμεταλλεύσιμου κοιτάσματος, η εξόρυξη του οποίου θα συμβάλει μακροπρόθεσμα στην αποκόμιση κέρδους για την εταιρεία.

Σε ανάλογα πλαίσια κινήθηκαν και οι απόψεις της Energean Oil & Gas, η οποία υποστήριξε ότι το στρατηγικό πλάνο της εταιρείας επικεντρώνεται στα οικονομικά οφέλη της επένδυσης στην περιοχή του Κατάκολου και στην κάλυψη των κινδύνων που τυχόν ανακύψουν. Παρά την ύφεση της οικονομίας της χώρας, η οποία χαρακτηρίζεται ως «κλειστού τύπου», διαφαίνεται ότι η κρατική πρωτοβουλία για επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας εγκαθίδρυσε όρους συνεργασίας με ξένα και εγχώρια εταιρικά σχήματα, γεγονός που συνέβαλε στη δημιουργία κλίματος ασφάλειας και εμπιστοσύνης, δίδοντας τα απαραίτητα εχέγγυα για μελλοντικές μεταρρυθμίσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο η εταιρεία, παρατηρώντας τις οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις, μελετώντας το νέο νομοθετικό πλαίσιο και ερευνώντας τη δυναμική της παραχωρηθείσας περιοχής, επαναπροσδιόρισε τους στόχους αποφασίζοντας ότι η έρευνα και η εκμετάλλευση του συγκεκριμένου κοιτάσματος θα αποφέρει όχι μόνο σημαντικά οικονομικά οφέλη, αλλά παράλληλα θ' αποτελέσει διάυλο συνεργασίας με ξένες εταιρίες και με το ελληνικό κράτος. Εξάλλου, η επιτυχημένη πορεία της εταιρείας στην περιοχή του Κατάκολου επισφραγίσθηκε από την ολοκλήρωση του σταδίου της έρευνας και την έγκριση του σταδίου εκμετάλλευσης, το οποίο σταδιακά επιφέρει τα πρώτα θετικά αποτελέσματα.

Ακολούθως, η καταγραφή των θετικών ή αρνητικών συνεπειών από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων στην τοπική κοινωνία, στην ανεργία και στις υποδομές εκφράστηκε μέσω της τέταρτης (4^{ης}) ερώτησης, η οποία ήταν κοινή και για τις δύο πλευρές και παρατηρήθηκε σύγκλιση των απαντήσεων και από τις τρεις συμμετέχουσες εταιρίες. Ειδικότερα, οι εταιρείες υποστήριξαν ότι οι αρνητικές συνέπειες της εκμετάλλευσης έχουν εξαλειφθεί, από τη στιγμή που έχουν λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και για την ασφάλεια των εργαζομένων και τη δημόσια υγεία. Μάλιστα τονίζουν ότι τα οφέλη από την δραστηριοποίηση των εταιρικών σχημάτων στις υπό εξέταση περιοχές θα ενδυναμώσουν την τοπική οικονομία και κοινωνία, αλληλοεπιδρώντας σε πλείστους τομείς. Συγκεκριμένα, θα

συμβάλλουν στην καταπολέμηση της ανεργίας, στην ανάπτυξη των υποδομών και στη συνεργασία με τοπικούς φορείς και επιχειρήσεις. Παράλληλα, τα φορολογικά έξοδα των εταιριών αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για την εγχώρια και τοπική οικονομία, η οποία βάσει ορθολογικής μεταχείρισης δύναται να συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη σημαντικών κλάδων.

Ως προς τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις, όπως διατυπώθηκαν μέσω της πέμπτης (5^{ης}) ερώτησης, επιλέχθηκε κοινό θεωρητικό πλαίσιο με διαφορετικό ερευνητικό ερώτημα. Ειδικότερα, το θεωρητικό πλαίσιο βασίστηκε στην ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ περί ασφάλειας από υπεράκτιες δραστηριότητες με το Ν 4409/2016 στην ελληνική έννομη τάξη, ενώ τα ερωτήματα διαφοροποιήθηκαν λόγω της θέσης μισθωτή που κατείχαν οι εταιρείες και εκμισθωτή, που κατείχε το Δημόσιο. Ως προς τις εταιρείες, το ερώτημα επικεντρώθηκε στην έλλειψη ρύθμισης ζητημάτων αστικής ευθύνης σε περίπτωση ατυχήματος, ενώ ως προς τους φορείς του Δημοσίου στη σύσταση ανεξάρτητου φορέα που θα επιλαμβάνεται περιβαλλοντικών θεμάτων, με σκοπό την κάλυψη δικαιικών κενών και την αποφόρτιση των κρατικών φορέων.

Επί του συγκεκριμένου ζητήματος, ο Όμιλος των ΕΛΠΕ Α.Ε απάντησε ότι οι δραστηριότητες του βασίζονται σε ασφαλή περιβαλλοντικά πρότυπα, ακολουθώντας την εγχώρια και ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η κατάθεση εκ μέρους της εταιρείας και έγκριση από το αρμόδιο Υπουργείο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για τη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού κόλπου καταδεικνύει –πέρα από την τήρηση των νόμιμων διαδικασιών- την σε βάθος μελέτη των ιδιαίτερων γνωρισμάτων της περιοχής και την πρόβλεψη όλων των απαραίτητων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος και της υγείας. Σύμφωνα με την ως άνω τοποθέτηση είναι και η εταιρεία Edison, η οποία υπογράμμισε ότι η τεχνογνωσία που διαθέτει σε συνδυασμό με την πρόληψη μέτρων προστασίας των υπό έρευνα περιοχών, διασφαλίζουν την ορθή διενέργεια των διαδικασιών έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, αποτρέποντας οιοδήποτε κίνδυνο. Ανάλογη είναι και η απάντηση της εταιρείας Energean Oil & Gas, η οποία αναφέρθηκε στο γεγονός ότι για την εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στο Κατάκολο απαραίτητη κρίθηκε η εκπόνηση ειδικών μελετών, οι οποίες κατέδειξαν την μορφολογία της περιοχής, ούτως ώστε να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας της. Σε τέτοιου είδους εγχειρήματα, όπου σε περίπτωση ατυχήματος οι συνέπειες για το περιβάλλον, τους εργαζόμενους και τους κατοίκους της περιοχής είναι καταστροφικές, η εταιρεία με πολυετή εμπειρία στον τομέα και με αίσθημα ευθύνης παρέχει όλες τις εγγυήσεις για ασφάλεια και προστασία.

Τέλος, στα ίδια πλαίσια διαμορφώθηκε και η ερώτηση έξι (6), η οποία επεδίωκε την καταγραφή δεδομένων από τα εταιρικά σχήματα, αναφορικά με τη συνεργασία τους με τους κρατικούς φορείς και τη δυνατότητα μελλοντικής δραστηριοποίησης στην ελληνική επικράτεια. Ειδικότερα, θετική κρίθηκε η μέχρι τώρα συνεργασία των ΕΛΠΕ Α.Ε με το Δημόσιο, ενώ η σωστή οργάνωση και ο σχεδιασμός των διαδικασιών εκ μέρους του κράτους φανερώνει τη σοβαρότητα του εγχειρήματος. Η εταιρεία έχει συγκεκριμένο στρατηγικό πλάνο για επενδύσεις

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

στην ελληνική επικράτεια, οι οποίες υλοποιούνται σταδιακά. Ενδεικτικά αναφέρθηκαν οι επενδύσεις για έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Θρακικό πέλαγος, στο βόρειο Αιγαίο και στη θαλάσσια περιοχή δυτικά της Κέρκυρας, ενώ ήδη η εταιρεία κατέχει τα σχετικά δικαιώματα στις χερσαίες περιοχές της Άρτας-Πρέβεζας και βορειοδυτικής Πελοποννήσου. Παράλληλα, σε εξέλιξη βρίσκονται οι διαπραγματεύσεις για υλοποίηση του επενδυτικού προγράμματος στις θαλάσσιες περιοχές του Κυπαρισσιακού κόλπου, βόρεια της Κέρκυρας και της Κρήτης.

Ομοίως, η συνεργασία μεταξύ Edison και κρατικών φορέων έλαβε θετικές κριτικές, βασιζόμενη στην οργάνωση και διαφάνεια των διαδικασιών παραχώρησης. Μάλιστα, η εταιρεία υπογράμμισε τις προσπάθειες του κράτους για δημιουργία ασφαλούς επενδυτικού περιβάλλοντος και εκσυγχρονισμού του ενεργειακού τομέα, γεγονός που συμβάλει στην ταχύτερη απόδοση των διαδικασιών παραχώρησης. Περαιτέρω, αναφέρθηκε ότι το ενδιαφέρον για της εταιρείας για επενδύσεις στην Ελλάδα παραμένει υψηλό, όπως άλλωστε επιβεβαιώνει και η πρόσφατη δραστηριοποίηση στην περιοχή του Ιονίου. Αντίστοιχα, η Energean Oil & Gas με εμπειρία στην εκμετάλλευση κοιτασμάτων στον ελλαδικό χώρο, αξιολόγησε θετικά τη μέχρι τώρα συνεργασία της με το Δημόσιο, επισημαίνοντας ότι οι μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στο ενεργειακό πλαίσιο, εκσυγχρόνισαν τον κλάδο των υδρογονανθράκων, με αποτέλεσμα να διευκολύνουν και να απλοποιήσουν τις διαδικασίες παραχώρησης. Επιπλέον, υποστηρίχθηκε ότι, οι φορείς αντιλαμβανόμενοι τα οφέλη από τις ενεργειακές επενδύσεις, διαθέτουν οργανωμένο χαρτοφυλάκιο και υπηρεσίες εξυπηρέτησης των εταιριών, δύνανται να επιλύουν άμεσα ζητήματα που τυχόν ανακύπτουν και είναι θετικοί σε διαβουλεύσεις. Όσον αφορά την πρόθεση της εταιρείας για μελλοντική δραστηριοποίηση, ο Όμιλος στοχεύει ν' αναδειχθεί σε έναν από τους βασικότερους επενδυτές στην ελληνική επικράτεια, όπως χαρακτηριστικά επεσήμανε η εκπρόσωπος αυτού.

Συμπερασματικά δύναται να λεχθεί ότι, τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων για τα εταιρικά σχήματα που δραστηριοποιούνται στις περιοχές της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, όπως αποτυπώνεται και στον Πίνακα I, κατέδειξαν τη δυναμική του εγχειρήματος και τις αδυναμίες του νομοθετικού πλαισίου και των κρατικών μηχανισμών.

Πίνακας I : Αποτελέσματα Εταιρικών Σχημάτων

	ΕΛΠΕ Α.Ε.	EDISON	ENERGEAN OIL & GAS
1. Υιοθέτηση συμβάσεων διανομής παραγωγής	ΝΑΙ (ενεργοποίηση και των 2 συμβατικών τύπων)	ΝΑΙ (ταχύτερη ολοκλήρωση διαδικασιών παραχώρησης)	ΝΑΙ (προσέλκυση ξένων επενδύσεων)
2. Σύγκρουση διατάξεων του Ν2289/1995 με υπογραφείσες Συμβάσεις	Αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός του ρυθμιστικού πλαισίου	Θέσπιση ενιαίου νομοθετήματος	Σημείο αναφοράς η εγκαθίδρυση σύγχρονου νομικού καθεστώτος
3. Οικονομικά οφέλη	ΘΕΤΙΚΑ (στάθμιση κόστους-οφέλους)	ΘΕΤΙΚΑ (κρατικές εγγυήσεις & αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος)	ΘΕΤΙΚΑ (διάυλος συνεργασίας με εταιρείες και κρατικούς φορείς)
4. Κοινωνικές επιπτώσεις	ΘΕΤΙΚΕΣ (υποδομές, εργασία, δίκτυα)	ΘΕΤΙΚΕΣ (υποδομές, εργασία, δίκτυα)	ΘΕΤΙΚΕΣ (υποδομές, εργασία, δίκτυα)
5. Αντιμετώπιση περιβαλλοντικής ρύπανσης	Τήρηση περιβαλλοντικών προτύπων-Κατάθεση ΜΠΕ	Τεχνογνωσία & Πρόληψη μέτρων προστασίας	Εγγυήσεις για ασφάλεια & προστασία περιβάλλοντος και δημόσιας υγείας
6. Συνεργασία με κρατικούς φορείς & μελλοντικές επενδύσεις	ΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ – Στρατηγικό πλάνο επενδύσεων	ΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ- Υψηλό επενδυτικό ενδιαφέρον	ΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ- Σύγχρονο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο

Συγκεντρωτικά, παρατηρήθηκε σύγκλιση των απόψεων τόσο για θέματα που άπτονται του νομοθετικού πλαισίου όπως, ο εκσυγχρονισμός των συμβατικών τύπων μέσω της υιοθέτησης της σύμβασης διανομής της παραγωγής και της ενιαίας ρύθμισης των ζητημάτων που αφορούν την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, όσο και για τις οικονομικές πτυχές, όπως η

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

στάθμιση κόστους-οφέλους, η ελαχιστοποίηση του επιχειρηματικού κινδύνου και τις κοινωνικές συνέπειες, οι οποίες δύνανται να έχουν θετικό αντίκτυπο σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Παράλληλα, μέσω της καταγραφής των δεδομένων διαφάνηκε ότι η πολιτική αστάθεια και η οικονομική κρίση που υφίσταται η χώρα λειτούργησε αποτρεπτικά στην υλοποίηση επενδύσεων, καθώς δημιούργησε ανασφάλεια ως προς το επιχειρηματικό περιβάλλον και την αποδοτικότητα του εγχειρήματος. Ωστόσο, οι κρατικές εγγυήσεις και οι πρόσφατες αναπτυξιακές δομές στον τομέα της ενέργειας δημιούργησαν κλίμα εμπιστοσύνης, με αποτέλεσμα την προσέλκυση σημαντικών επενδύσεων και την μελλοντική εγκαθίδρυση ενός σύγχρονου πλαισίου, ανταποκρινόμενο στα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα. Τέλος, μέσω της ανάλυσης των δοθέντων πληροφοριών διαγνώστηκε ότι, παρά το γεγονός ότι ο τομέας της προστασίας του περιβάλλοντος αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες των δραστηριοποιούμενων εταιριών, αναφορικά με το ζήτημα της αστικής ευθύνης των φορέων εκμετάλλευσης έναντι των ιδιωτών που θίγονται από τις υπεράκτιες εργασίες, σε περίπτωση ατυχήματος, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχει ειδικότερη πρόβλεψη από τις συμμετέχουσες εταιρίες για την αντιμετώπιση του ως άνω προβλήματος. Μολαταύτα, η τήρηση των κανόνων σχετικά με την ασφάλεια και την αντιμετώπιση της ρύπανσης από υπεράκτιες δραστηριότητες, υλοποιείται με βάση τις επιταγές της ευρωπαϊκής και εγχώριας νομοθεσίας.

5.2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων για τους εμπλεκόμενους φορείς

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι απαντήσεις της Περιφέρειας και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, οι οποίες αφενός μεν παρουσιάζουν κοινά σημεία με τις απόψεις των εταιρικών σχημάτων, αφετέρου δε παρουσιάζουν νέα δεδομένα που δύνανται να δώσουν λύσεις σε σημαντικά ζητήματα. Αναφορικά με την πρώτη (1^η) ερώτηση, οι απαντήσεις που δόθηκαν από την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος συγκεντρώνονται στον εκσυγχρονισμό και την ωρίμανση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου και την απόκτηση της απαιτούμενης τεχνογνωσίας, τα οποία δύνανται να συμβάλλουν στην υιοθέτηση του τύπου της σύμβασης διανομής της παραγωγής. Επίσης, υποστηρίχθηκε ότι όταν οι αρμόδιοι κρατικοί μηχανισμοί αποκτήσουν την ανάλογη εμπειρία και αντιληφθούν τα οφέλη που προσφέρει ο συγκεκριμένος τύπος σύμβασης, όπως είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους, αφού η κυριότητα της παραχθείσας ποσότητας υδρογονανθράκων ανήκει στο Δημόσιο, τότε η υιοθέτηση της σύμβασης διανομής της παραγωγής θα δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο εύρυθμης λειτουργίας των διαδικασιών παραχώρησης. Ανάλογη ήταν και η απάντηση του εκπροσώπου του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, το οποίο ως εξωτερικός συνεργάτης της Περιφέρειας έχει επισημάνει την ανάγκη υιοθέτησης του συμβατικού τύπου της σύμβασης διανομής παραγωγής. Κατόπιν συνολικής θεώρησης του νομοθετικού πλαισίου διατυπώθηκε η άποψη ότι η σύμβαση διανομής

της παραγωγής διαθέτει μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα και ευελιξία, ενώ παράλληλα εξασφαλίζει τα συμφέροντα του Δημοσίου, συμβάλλοντας στη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας.

Συνακόλουθα, η σύγκλιση των στοιχείων που αντλήθηκαν από τις απαντήσεις των φορέων στη δεύτερη (2^η) ερώτηση, συνομολογούν στην ανάγκη εκσυγχρονισμού του Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011. Και οι δύο εμπλεκόμενοι φορείς αναφέρθηκαν στην θέσπιση ενός ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου, το οποίο να ρυθμίζει τις κύριες και παρεπόμενες υποχρεώσεις-δικαιώματα των μερών, διαθέτοντας ελεγκτικούς μηχανισμούς και διατάξεις που να εμπερικλείουν και να διασφαλίζουν όλους τους τομείς που επενεργούν σε αυτό. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εξαλείφεται ο νομικός πολυκερματισμός και συγκροτείται ένα ασφαλές και σταθερό νομοθετικό καθεστώς. Μάλιστα, υπογραμμίσθηκε ότι, τόσο στο γενικό νομοθετικό πλαίσιο όσο και στις υπογραφείσες συμβάσεις Πατραϊκού και Κατάκολου απουσιάζουν ειδικές διατάξεις που ρυθμίζουν καίρια και λεπτομερή ζητήματα, γεγονός που συμβάλλει στην αποδυνάμωση της θέσης του κράτους. Παραδείγματος χάριν, τα κενά που εντοπίζονται στις συνέπειες της ανώμαλης εξέλιξης των συμβατικών σχέσεων, αφήνουν αρρύθμιστα πλείστα ζητήματα, με αποτέλεσμα να μην εξασφαλίζονται τα κρατικά συμφέροντα. Κατέληξαν ότι αποτελεί κοινό τόπο, η ενιαία ρύθμιση των ενεργειακών θεμάτων του δικαίου των υδρογονανθράκων από ένα σταθερό νομοθετικό κείμενο, το οποίο θα εμπεριέχει όλες τις ασφαλιστικές δικλίδες και θα θέτει ως γνώμονα την κοινωνική ευημερία.

Όσον αφορά τις δράσεις της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος σχετικά με την αξιοποίηση του περιφερειακού φόρου, ο εκπρόσωπος έκανε λόγο για διοχέτευση ποσοστού 5% στις τοπικές κοινωνίες, ως ανταποδοτικό τέλος, από τα προσδοκόμενα έσοδα που δύναται να επιφέρει η αξιοποίηση των υδρογονανθράκων στις περιοχές Πατραϊκού και Κατάκολου. Ταυτόχρονα, ποσοστό ύψους 20% από τα έσοδα του Δημοσίου θα επιστρέφουν στις περιοχές για υλοποίηση δράσεων και προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας, μέσω του Πράσινου Ταμείου. Περαιτέρω, στα σχέδια της Περιφέρειας για αξιοποίηση του περιφερειακού φόρου εντάσσονται η ίδρυση επιστημονικού παρατηρητηρίου έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, η κατάρτιση σεμιναρίων και η συνεργασία με φορείς και ομίλους για απόκτηση τεχνογνωσίας, η αναβάθμιση των δικτύων και των ενεργειακών υποδομών, καθώς και οι κοινωφελείς δράσεις. Αντίστοιχα, ο εκπρόσωπος του Τεχνικού Επιμελητηρίου επικεντρώθηκε στην ορθολογική χρήση των εσόδων από την είσπραξη του ειδικού φόρου εισοδήματος από τους αναδόχους και στην ετοιμότητα της Περιφέρειας για οργανωμένο και ολοκληρωμένο πλάνο αξιοποίησης αυτών. Επίσης, έμφαση δόθηκε στην ανασυγκρότηση του ενεργειακού προφίλ των περιοχών και στην ανάγκη σύστασης εξειδικευμένων προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και ερευνητικών προγραμμάτων, με το δυναμικό των οποίων να εδραιώνει και τροφοδοτεί τις ενεργειακές δομές.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Εξετάζοντας τις κοινωνικές συνέπειες από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων σε τοπικό επίπεδο, ο κ. Μπαλαμπάνης διατύπωσε την άποψη ότι η αξιοποίηση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό κόλπο και Κατάκολο δύναται ν' αλλάξει σημαντικά τόσο το γεωπολιτικό «status» της Περιφέρειας, όσο και τα παραγωγικά και οικονομικά δεδομένα. Η προσέλκυση επενδύσεων θα συμβάλει στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, μέσω της προσφοράς θέσεων εργασίας, της αναβάθμισης των υποδομών και της αύξησης των οικονομικών συνδιαλλαγών και δραστηριοτήτων. Συνακόλουθα, το στρατηγικό πλάνο της Περιφέρειας δύναται να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη συνεργασία των εταιρικών σχημάτων με την τοπική κοινωνία και τους φορείς, επιβοηθώντας οιαδήποτε αναπτυξιακή πολιτική. Περαιτέρω, θετικές κρίνονται οι συνέπειες από την εκμετάλλευση υδρογονανθράκων για την τοπική κοινωνία, από τον πρόεδρο του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, ο οποίος ωστόσο διατύπωσε σημαντικούς προβληματισμούς, επιστώντας την προσοχή στους αρμόδιους κρατικούς φορείς. Συγκεκριμένα επεσήμανε ότι, το κράτος θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οι διαδικασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων δεν θα θίξουν τον τουριστικό χαρακτήρα των περιοχών και ειδικότερα του Κατάκολου, το οποίο διαθέτει μετρήσιμη τουριστική δυναμική. Επιπρόσθετα, οφείλει να μεριμνήσει για την προστασία της ιχθυοκαλλιέργειας, η οποία αποτελεί μια από τις σημαντικότερες παραγωγικές δραστηριότητες της Δυτικής Ελλάδος, με εξαγωγικό προσανατολισμό, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Τα αποτελέσματα της πέμπτης (5^{ης}) ερώτησης, κατέδειξαν –από την πλευρά της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος- την ήδη κατατεθειμένη πρόταση στο ΥΠΕΚΑ για σύσταση ανεξάρτητου φορέα που θα επιλαμβάνεται των περιβαλλοντικών θεμάτων των περιοχών. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω φορέας οφείλει να διαθέτει επαρκή γνώση της μορφολογίας των περιοχών και ελεγκτικούς μηχανισμούς, όπου θα εποπτεύει τις δραστηριότητες των αναδόχων σχετικά με την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και τη λήψη μέτρων ασφαλείας κατά τη διάρκεια των διαδικασιών εξόρυξης. Παράλληλα, θα ενημερώνει το περιβαλλοντικό τμήμα της Περιφέρειας και το ΥΠΕΚΑ για όλες τις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εντός των παραχωρηθεισών περιοχών και θα πληροφορεί τις τοπικές κοινωνίες με όλες τις ενεργειακές εξελίξεις. Προς την ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και η απάντηση του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, το οποίο υποστήριξε ότι η θέσπιση ενός ανεξάρτητου φορέα αρμόδιου για θέματα περιβάλλοντος, αφενός μεν θα αποφορτίσει το έργο του Δημοσίου, αφετέρου δε θα συμβάλλει στην ουσιαστική εποπτεία των παραχωρηθεισών περιοχών και τροφοδότηση του ΥΠΕΚΑ με σημαντικές πληροφορίες ή τυχόν ζητήματα που ανακύψουν. Ωστόσο, τα δικαιικά κενά που έχουν ανακύψει από την έλλειψη νομοθετικής πρόβλεψης ζητημάτων αστικής ευθύνης των εταιριών έναντι των ιδιωτών που θίγονται από υπεράκτιες εργασίες, χρήζουν άμεσης νομοθετικής κάλυψης με έκδοση υπουργικής απόφασης ή τροποποίησης του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα ενότητα, η έκτη (6^η) ερώτηση αποσκοπούσε στην αποτίμηση του πλαισίου συνεργασίας μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων και εταιριών και στην εξωστρέφεια της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος σχετικά με την προσέλκυση ενεργειακών επενδύσεων. Στα πλαίσια αυτά, ο εκπρόσωπος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος τόνισε την μέχρι τώρα επιτυχημένη συνεργασία της Περιφέρειας με τα δραστηριοποιούμενα εταιρικά σχήματα και την ετοιμότητα αυτής ως προς τις δομές που έχουν συγκροτηθεί σχετικά με την στήριξη και υποβοήθηση εταιριών και φορέων, κατά την εγκατάστασή τους στις παραχωρηθείσες περιοχές μετά το πέρας του ερευνητικού σταδίου. Ήδη η Περιφέρεια, στην προσπάθεια ενίσχυσης του ενεργειακού προφίλ της, έχει υλοποιήσει δράσεις σχετικές με τις ενεργειακές δυνατότητες των περιοχών και τα θετικά αποτελέσματά τους, συμμετέχοντας και διοργανώνοντας συνέδρια και ημερίδες, διεξάγοντας υπαίθριες έρευνες, ενώ έχει συνάψει συνεργασίες με πανεπιστημιακά ιδρύματα και ερευνητικά κέντρα. Ειδικότερα, η Περιφέρεια διαδραματίζει υποστηρικτικό ρόλο στο μνημόνιο συνεργασίας που υπεγράφη μεταξύ της ΕΔΕΥ Α.Ε. και του Πανεπιστημίου Πατρών, με στόχο την ενδυνάμωση της έρευνας στο πεδίο των υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια. Η επιστημονική και ερευνητική συνεργασία συνίσταται κυρίως στην επεξεργασία και ομαδοποίηση της βιβλιογραφίας που αναφέρεται στη γεωλογία των περιοχών της Δυτικής Ελλάδας – Ηπείρου, καθώς και στον υποθαλάσσιο χώρο του Ιονίου, στην αξιολόγηση των κύριων ρηγμάτων και δημιουργία βάσης δεδομένων στις προαναφερθείσες περιοχές και την διοργάνωση επιστημονικών ή ερευνητικών δραστηριοτήτων για την ενημέρωση της κοινής γνώμης για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στη Δυτική Ελλάδα.

Σύμφωνα με τον πρόεδρο του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος, η δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων και η συνδιοργάνωση δράσεων δύνανται να συμβάλλουν στην εγκαθίδρυση ενός σταθερού ενεργειακού προφίλ σε περιφερειακό επίπεδο, με πολλαπλά οφέλη για την κοινωνία. Εξάλλου, η ανάπτυξη κοινών ερευνητικών δραστηριοτήτων, η υποβολή προτάσεων περί ερευνητικών έργων στον ευρύτερο τομέα της έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων σε ευρωπαϊκά ή εγχώρια χρηματοδοτικά προγράμματα και η συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια, αποτελούν ορισμένες από τις δράσεις των τοπικών φορέων, οι οποίες καταδεικνύουν το ενδιαφέρον της πολιτείας για ανάπτυξη του ενεργειακού τομέα. Τέλος, η ετήσια οργάνωση ενεργειακών «forum» από το Επιμελητήριο Δυτικής Ελλάδος στην πόλη των Πατρών, αποτελεί πλέον θεσμό και σημείο αναφοράς για περαιτέρω συνεργασίες με εγχώριους και διεθνείς φορείς.

Συμπερασματικά, τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων από τους εμπλεκόμενους φορείς, όπως αποτυπώνονται και στον Πίνακα II, κατέδειξαν αφενός μεν την ανάγκη ανασυγκρότησης του νομοθετικού πλαισίου που διέπει την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, με σκοπό την διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου, αφετέρου δε την ύπαρξη οργανωμένου στρατηγικού σχεδίου για την εκμετάλλευση και διοχέτευση των ενεργειακών αποτελεσμάτων στην τοπική κοινωνία. Η ορθολογική αξιοποίηση των εσόδων που θα προκύψουν από την

είσπραξη του περιφερειακού φόρου και η σύσταση ανεξάρτητου φορέα που θα επιλαμβάνεται τοπικών περιβαλλοντικών θεμάτων, θα αναβαθμίσουν τις ενεργειακές δομές της Περιφέρειας, προστατεύοντας παράλληλα το περιβάλλον και τις υπεράκτιες δραστηριότητες. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τις δράσεις της Περιφέρειας και του Τεχνικού Επιμελητηρίου Δυτικής Ελλάδος και τις συνεργασίες με εγχώριους και διεθνείς φορείς, αντιλαμβάνεται κανείς ότι η σταδιακή διαμόρφωση ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος θα αναγάγει την περιοχή σε σημαντικό ενεργειακό κόμβο.

Πίνακας II: Αποτελέσματα κρατικών φορέων

	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
1. Υιοθέτηση συμβάσεων διανομής παραγωγής	ΝΑΙ (Μεγιστοποίηση κέρδους για το Δημόσιο)	ΝΑΙ (Εξασφάλιση κρατικών συμφερόντων)
2. Σύγκρουση διατάξεων του Ν2289/1995 με υπογραφείσες Συμβάσεις	Εξάλειψη νομικού πολυκερατισμού, υιοθέτηση σταθερού καθεστώτος	Ενιαία ρύθμιση ενεργειακών θεμάτων με ασφαλιστικές δικλείδες
3. Αξιοποίηση περιφερειακού φόρου	Επιστημονικό παρατηρητήριο, υποδομές, σεμινάρια κατάρτισης, κοινωφελείς δράσεις	Ενεργειακό προφίλ περιοχών, προπτυχιακά/μεταπτυχιακά/ερευνητικά προγράμματα
4. Κοινωνικές επιπτώσεις	ΘΕΤΙΚΕΣ (θέσεις εργασίας, υποδομές, οικονομικές συνδιαλλαγές)	ΘΕΤΙΚΕΣ (προσοχή σε τουριστικές δομές & εμπόριο ιχθυοκαλλιέργειας)
5. Σύσταση ανεξάρτητου περιβαλλοντικού φορέα	ΝΑΙ	ΝΑΙ
6. Συνεργασία με εταιρικά σχήματα & εξωστρέφεια Περιφέρειας	ΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ- συνέδρια, ημερίδες, συνεργασίες με φορείς, εταιρίες & παν/μια	ΘΕΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ- Ενεργειακά forum, διεθνή & εγχώρια συνέδρια

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Συμπεράσματα

Η ανάλυση του τελευταίου κεφαλαίου της παρούσας διπλωματικής εργασίας επικεντρώνεται στην παρουσίαση των συμπερασμάτων, των υφιστάμενων περιορισμών και των προτάσεων για περαιτέρω έρευνα. Για το λόγο αυτό αποτελείται από τρεις επιμέρους ενότητες, εκ των οποίων η πρώτη πραγματεύεται τα εξαγόμενα συμπεράσματα τόσο στο θεωρητικό όσο και στο ερευνητικό μέρος. Εν συνεχεία, στη δεύτερη ενότητα, αναδεικνύονται οι περιορισμοί τους οποίους αντιμετώπισε ο ερευνητής κατά την ερευνητική διαδικασία, ενώ στην τελευταία καταγράφονται προτάσεις μελλοντικής έρευνας, οι οποίες θα συνδράμουν στη γενίκευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων σε ένα ευρύτερο επιστημονικό πλαίσιο.

6.1 Συμπεράσματα εργασίας

Η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων αναδεικνύεται σε ένα πολυεπίπεδο φαινόμενο, με διαφορετικούς τομείς επενέργειας και σε μια από τις σημαντικότερες εναλλακτικές πηγές εισροών για την ελληνική οικονομία. Εν μέσω οικονομικής κρίσης και μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη επαναπροσδιορισμού των δυνατοτήτων και των προοπτικών ενεργειακής ανάπτυξης της χώρας, με απώτερο στόχο την ευημερία του έθνους. Εξάλλου, ο ρόλος «εισαγωγέα» που κατέχει παραδοσιακά η Ελλάδα στον τομέα της ενέργειας, υποδηλώνει ότι η άμεση, συνεχής και απρόσκοπτη πρόσβαση στα απαιτούμενα ενεργειακά αποθέματα, συγκροτεί τον πυρήνα της εθνικής πολιτικής για την ενέργεια. Προς αυτήν την κατεύθυνση, η τόνωση της ελληνικής οικονομίας και η βελτίωση της γεωπολιτικής θέσης στο χώρο της ανατολικής Μεσογείου, αλλά και διεθνώς, αποτέλεσαν πρωτεύοντες στόχους εγκαθίδρυσης ενός δυναμικού ενεργειακού πλαισίου. Τα νέα δεδομένα που προκύπτουν αναφορικά με την γεωλογική-γεωγραφική προέλευση, το περιβάλλον, τις κοινωνικοοικονομικές και νομικές ρυθμίσεις και τις επενδυτικές στρατηγικές, ενισχύουν τη δυναμική του εγχειρήματος και διευρύνουν το πεδίο αναφοράς, σχετικά με τα οφέλη και τις συνέπειες που δυνητικά προκύπτουν.

Αναμφισβήτητα, από την ανάλυση που προηγήθηκε, διαφάνηκε η σταδιακή εξέλιξη του κανονιστικού πλαισίου ρύθμισης του ενεργειακού πεδίου, μέσω δομικών αλλαγών στην αγορά των υδρογονανθράκων, όπως η θέσπιση αρμόδιου φορέα υλοποίησης ενεργειακής πολιτικής, ο εκσυγχρονισμός των νομικών και οικονομικών κανόνων και η υιοθέτηση σύγχρονων συστημάτων, ανταποκρινόμενων στα ευρωπαϊκά και διεθνή πρότυπα. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εξελίξεων, ο σταδιακός εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων, από τις «απαρχαιωμένες» και «δυσκίνητες» ρυθμίσεις των Ν 3948/1959 και Ν 468/1976 στις καινοτόμες και σύγχρονες λειτουργίες των Ν 2289/1995 και Ν 4001/2011,

αποτελέσει εφαλτήριο για την μετέπειτα ανάπτυξη των συμβατικών πλαισίων ρύθμισης των διαδικασιών παραχώρησης επιλεχθέντων περιοχών, δημιουργώντας, ταυτόχρονα, ένα ελκυστικό επενδυτικό περιβάλλον.

Σύμφωνα με την προηγηθείσα ανάλυση που έλαβε χώρα στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας, διαφάνηκε ότι η χώρα, ελλείπει μεθοδολογίας και αυτοματοποίησης στον επενδυτικό προσανατολισμό παρέμεινε ανενεργή στον επιχειρησιακό-διαχειριστικό τομέα για αρκετά χρόνια. Προς αντιστροφή του αρνητικού κλίματος, υιοθετήθηκαν ευέλικτα και σύγχρονα ευρωπαϊκά πρότυπα μέσω της Οδηγίας 94/22/ΕΚ, τα οποία ενσωματώθηκαν στην εγχώρια έννομη τάξη με την ψήφιση του Ν 2289/1995, δίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στους όρους χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων, στα κριτήρια επιλογής των ενδιαφερομένων και στα όρια κρατικής εποπτείας των δραστηριοτήτων που ασκούνται από τους κατόχους των σχετικών αδειών. Αναμφισβήτητα, η υιοθέτηση της ως άνω Οδηγίας σηματοδότησε ένα αποφασιστικό βήμα για τη δημιουργία ενός ενδεδειγμένου υπερεθνικού νομοθετικού πλαισίου, το οποίο συνέβαλε καθοριστικά στην εμπέδωση κλίματος συνεργασίας και διαφάνειας.

Εν συνεχεία, παρατηρώντας τις νομοθετικές εξελίξεις των τελευταίων ετών, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το γεγονός ότι ο τομέας των υδρογονανθράκων τέθηκε ως προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος, με σκοπό την προσέλκυση επενδυτικού ενδιαφέροντος. Όπως έγινε σαφές και από τη βιβλιογραφική επισκόπηση που παρουσιάστηκε, οι επενδύσεις στον κλάδο των υδρογονανθράκων συνιστούν μακροχρόνια και υψηλού ρίσκου διαδικασία, με θετικά για τον οικονομικό χώρο αποτελέσματα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Έλληνας νομοθέτης επιχείρησε και πέτυχε να εκσυγχρονίσει το σύνθετο νομικό πλαίσιο του Ν 2289/1995, με το Ν 4001/2011, ο οποίος αποτέλεσε το πρώτο ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο που ρυθμίζει τις δραστηριότητες έρευνας, αναζήτησης και εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων, στοχεύοντας στη δημιουργία ευνοϊκότερου κλίματος για την προσέλκυση σοβαρών επενδύσεων ιδιαίτερος υψηλού επιχειρηματικού ρίσκου.

Επί τη βάση των ανωτέρω νομοθετικών αλλαγών και την οριοθέτηση ενός ασφαλούς νομικού πλαισίου, υπεγράφησαν οι συμβάσεις παραχώρησης που έλαβαν χώρα εντός των γεωγραφικών ορίων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος και αφορούσαν την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Η κριτική αποτίμηση που πραγματοποιήθηκε κατέδειξε ότι οι συναφθείσες Συμβάσεις έχουν ιδιαίτερη θεωρητική και πρακτική αξία, στο βαθμό που αποτελούν την πιο σύγχρονη και νομικά εξελιγμένη πράξη παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εκ μέρους του ελληνικού κράτους. Ταυτόχρονα, αποτελούν σημαντική εξέλιξη, καθώς επανεκκίνησαν τη διαδικασία έρευνας υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια, δημιουργώντας προϋποθέσεις για ουσιαστική συμμετοχή του εν λόγω κλάδου στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Παρόλα ταύτα, όπως έγινε αντιληπτό, οι υπογραφείσες συμβάσεις αντιμετώπιζαν νομικά «προσχώματα» εξαιτίας της προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας στα υφιστάμενα ευρωπαϊκά μοντέλα και της συνακόλουθης αδυναμίας τους να προσαρμοστούν εγκαίρως στις ενεργειακές απαιτήσεις. Η ενδελεχής μελέτη κατέδειξε την ύπαρξη δύσκαμπτων και αργών μηχανισμών ως προς τις διαδικασίες σύναψης των υπό εξέταση συμβάσεων, αλλά και την ύπαρξη νομοθετικών κενών ή ακόμα και νομικών δυσλειτουργιών, λόγω των ειδικότερων ζητημάτων που παρέλειψαν να ρυθμίσουν. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση που αφορά τον τύπο της σύμβασης που συστηματικά επιλέγει το κράτος για την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ήτοι τη σύμβαση μίσθωσης Μείζον ερευνητικό συμπέρασμα γεννάται από το ερώτημα που ετέθη στους συμμετέχοντες κατά την ερευνητική διαδικασία αναφορικά με τη θεσμοθέτηση ενός νέου τύπου συμβάσεως, αυτού της διανομής της παραγωγής, ο οποίος δύναται να συνδράμει στην ταχύτερη ολοκλήρωση των διαδικασιών παραχώρησης. Οι επικρίσεις που διατυπώθηκαν σχετίζονται με τη μονοδιάστατη επιλογή του Δημοσίου ως προς τις συμβάσεις μίσθωσης και την αποφυγή του συμβατικού τύπου της διανομής της παραγωγής, η οποία παρέχεται ρητά ως εναλλακτική λύση.

Από τη σύνδεση θεωρητικού και ερευνητικού μέρους δύναται να λεχθεί ότι, η επιλογή αυτή εδράζεται κατά κύριο λόγο στην ήδη αναπτυχθείσα νομοτεχνική τεχνογνωσία ως προς τη διαπραγμάτευση και διαμόρφωση τέτοιου είδους συμβάσεων, στον πολιτικό φόβο ανάληψης μεγαλύτερων επιχειρηματικών κινδύνων και στην απειρία συγκρότησης ενός πιο τολμηρού συμβατικού μοντέλου, το οποίο θα συμπλήρωνε τα εγχώρια πρότυπα και θα αναβάθμιζε την ενεργειακή εικόνα της χώρας στους ευρωπαϊκούς επενδυτικούς κύκλους. Συμπερασματικά, παρά τη διστακτικότητα του κρατικού μηχανισμού να χρησιμοποιήσει έναν άγνωστο συμβατικό τύπο και τις αδυναμίες που φέρει ο επιλεγείς τύπος, έχει λειτουργήσει ικανοποιητικά, αφού η πρόοδος που έχει σημειωθεί επιφέρει τα πρώτα θετικά αποτελέσματα.

Πέραν των ανωτέρω επιδράσεων, το δίκαιο που διέπει τους υδρογονάνθρακες άσκησε σημαντικές νομοθετικές πιέσεις και μετέβαλε ουσιαδώς τον εγχώριο νομικό χάρτη. Εντός των πλαισίων αυτών, η νομοθετική επιλογή κύρωσης των συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου με τυπικό νόμο αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που επικεντρώθηκε το θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας και καίριο ερευνητικό ερώτημα που απαιτούσε εις βάθος γνώση των συμμετεχόντων. Με βάση τα στοιχεία που παρατέθηκαν, η κύρωση των συμβάσεων μίσθωσης με τυπικό νόμο συνεπάγεται ότι οι όροι που περιλαμβάνονται σε αυτές καθίστανται τυπικοί νόμοι του κράτους, οι οποίοι δύναται να τροποποιούν οποιαδήποτε άλλη διάταξη ίδιας τυπικής ισχύος και σε κάθε περίπτωση να υπερισχύουν έναντι άλλων αντίθετων γενικών διατάξεων. Το αποτέλεσμα της πρακτικής αυτής εδράζεται στην αποδυνάμωση των διατάξεων του Ν 2289/1995 όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4001/2011, αφού πλέον καθίσταται δυνατό να συμφωνηθεί όρος αντίθετος με όσα προβλέπονται σε αυτόν. Ουσιαστικά, η Διοίκηση δύναται να

προβεί σε διαπραγματεύσεις και να υπογράψει όρους, οι οποίοι δεν είναι απαραίτητο να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του ως άνω νομοθετήματος ή άλλων ειδικών και γενικών κανόνων, ακόμη και αν οι ειδικοί όροι της σύμβασης αφορούν αναγκαστικού δικαίου διατάξεις, όπως είναι οι διατάξεις περί της φορολογικής υποχρέωσης, των άρθρων 8 και 9 του Ν 2289/1995.

Η συγκεκριμένη πρακτική δέχθηκε κριτική και από τους ερωτώμενους, κατά τη διαδικασία των συνεντεύξεων, οι οποίοι έκαναν λόγο για ανίσχυρα και αναποτελεσματικά πλαίσια νομιμότητας, στηριζόμενοι στην αναξιопιστία των εθνικών πολιτικών συστημάτων. Χαρακτηριστικό είναι το ερώτημα που τέθηκε περί αυτοτελούς ρύθμισης της φορολογικής υποχρέωσης των αναδόχων μέσω του άρθρου 14 των συμβάσεων μίσθωσης, σε αποκλεισμό του άρθρου 8 του Ν 2289/1995. Αναμφισβήτητα, η νομική αναποτελεσματικότητα ως προς τον τρόπο θεμελίωσης της φορολογικής υποχρέωσης εγείρει και συνταγματικά ζητήματα, από τη στιγμή που η φορολογική υποχρέωση του αναδόχου δεν βασίζεται στο συνταγματικά τυπικό νόμο, αλλά στην κυρωμένη διοικητική σύμβαση, που αποτελεί στην ουσία αντικείμενο διαπραγμάτευσης και ατομικό νόμο. Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και την ανάλυση που προηγήθηκε στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας, δύναται να υποστηριχθεί ότι η επιλογή του νομοθέτη να προβεί σε κύρωση των σχετικών συμβάσεων παραχώρησης με νόμο, κατευθύνθηκε από την πολιτική αστάθεια της χώρας, την οικονομική ύφεση και τα δημοσιονομικά προβλήματα και παρουσιάστηκε ως αναγκαία λύση για τη δημιουργία ενός ασφαλούς νομοθετικού πλαισίου ικανού να προσελκύσει ξένους επενδυτές.

Επιπρόσθετα, έγινε αντιληπτό ότι ο κορμός του ελληνικού φορολογικού συστήματος που ρυθμίζει την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων διέπεται από το Ν 2289/1995, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το Ν 4001/2011, αλλά όχι με τρόπο σταθερό με την έννοια της έλλειψης ρύθμισης ειδικών φορολογικών ρυθμίσεων. Παραδείγματος χάριν, η μη εκπλήρωση καταβολής του αναλογούντος φόρου, ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις του ΚΦΔ, χωρίς να υπάρχει οιαδήποτε ειδικότερη ρύθμιση επ' αυτού στον υπό εξέταση νόμο. Ωστόσο, μια από τις σημαντικότερες τροποποιήσεις που επέφερε η θέσπιση του πρόσφατου νομοθετικού πλαισίου και αφορούσε στη μείωση του φόρου των καθαρών κερδών από το επίπεδο του 40% στο 20%, μετέβαλε την εγχώρια πολιτική περί φορολόγησης και εγκαθίδρυσε όρους ασφαλούς δραστηριοποίησης εταιρικών σχημάτων. Ο νομοθέτης, λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική της χώρας στην ανεύρεση εκμεταλλεύσιμων κοιτασμάτων, διέγινωσε ορθά ότι η υψηλή φορολόγηση λειτουργεί ανασταλτικά στην προσέλκυση επενδύσεων, εκσυγχρονίζοντας το φορολογικό καθεστώς.

Εντός των ίδιων ως άνω πλαισίων, η αλληλεπίδραση ειδικών φορολογικών διατάξεων με ζητήματα κοινωνικής πολιτικής, μέσω της ενεργοποίησης του ταμείου «ΕΛΚΑΓ» και της χρηματοδότησης ερευνητικών έργων που αφορούν στην αξιοποίηση του ορυκτού πλούτου της χώρας, αποτελούν εύστοχες νομοθετικές ενέργειες που εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα του

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ασφαλιστικού συστήματος και τον αποδοτικότερο σχεδιασμό στην επίτευξη μελλοντικών στόχων. Εξάλλου, σύμφωνα και με τα πρωτογενή δεδομένα που συλλέχθηκαν κατά την ερευνητική διαδικασία, διαπιστώθηκε ότι οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν τέτοιου είδους νομοθετικές πρωτοβουλίες, οι οποίες αφενός εισφέρουν στην κάλυψη κοινωνικών αναγκών και αφετέρου προάγουν ζητήματα όπως οι υποδομές, η εργασία και ο τουρισμός, τα οποία βρίσκονται σε άμεση αλληλεξάρτηση με την τοπική κοινωνία, όπου πραγματοποιούνται οι δραστηριότητες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων.

Συμπερασματικά, σε επίπεδο εθνικής οικονομίας αντιλαμβάνεται κανείς ότι τα αναμενόμενα οφέλη από την εξόρυξη υδρογονανθράκων, εκτός από την αύξηση των δημοσίων εσόδων, είναι πολλαπλά και ουσιώδη και επενεργούν σε διαφορετικούς άξονες. Ειδικότερα, συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ενισχύουν την τοπική οικονομία στην ευρύτερη περιοχή του Πατραϊκού και του Κατάκολου μέσω της επιβολής περιφερειακού φόρου, δημιουργώντας ένα υποσύνολο με νέα οικονομικά δεδομένα, εκ του οποίου θα προκύψει ανάγκη προμήθειας προϊόντων και υπηρεσιών και εν τέλει αυξημένη κατανάλωση, λόγω της πρόσθετης αγοραστικής δύναμης των προσώπων που θα απασχοληθούν στην κατασκευή και λειτουργία του έργου.

Στην καταβαλλόμενη προσπάθεια κριτικής επισκόπησης των περιβαλλοντικών ρυθμίσεων, οι υπογραφείς Συμβάσεις περιλαμβάνουν ένα αυστηρό πλέγμα διατάξεων που διασφαλίζει ότι η έρευνα και η εκμετάλλευση υδρογονανθράκων θα εκτελεστεί με απολύτως συμβατό περιβαλλοντικό τρόπο. Συγκεκριμένα, τα συμβαλλόμενα μέρη αξιολόγησαν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου, μέσω της κατάθεσης ΣΜΠΕ, οι οποίες εκπονήθηκαν από το «Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών» και εγκρίθηκαν από το ΥΠΕΚΑ και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος. Μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε συμπεραίνουμε ότι απώτερος στόχος της κυβερνητικής περιβαλλοντικής πολιτικής ήταν η διασφάλιση της ακεραιότητας και της αβλαβούς φύσης των ερευνητικών και εξορυκτικών εργασιών, ούτως ώστε το περιβάλλον να παραμείνει φιλόξενο έναντι υποψήφιων επενδυτών και η τουριστική ζήτηση ανεπηρέαστη.

Προς την ίδια κατεύθυνση, η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουνίου 2013 στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν 4409/2016, αποτέλεσε ακόμα μια καινοτομία στο πεδίο του δικαίου των υδρογονανθράκων, η οποία συνέβαλε στην αντιμετώπιση της ρύπανσης από υπεράκτιες δραστηριότητες. Ωστόσο, η έλλειψη θεσμικής θωράκισης της αστικής ευθύνης του φορέα εκμετάλλευσης έναντι των ιδιωτών που θίγονται από τις υπεράκτιες εργασίες, αποτέλεσε μείζον ερευνητικό ερώτημα, το οποίο – όπως διαφάνηκε και από την ανάλυση που προηγήθηκε στο κεφάλαιο 5 – προβληματίσε τους συμμετέχοντες. Βέβαια, η απαλοιφή τέτοιων δικαιικών κενών, που εδράζεται στην απροθυμία των δραστηριοποιούμενων εταιρειών ν' αναλάβουν το κόστος αποζημίωσης, θα είχε αποκαταστατική λειτουργία στα πλαίσια της προστασίας του περιβάλλοντος. Υπό το πρίσμα των

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ανωτέρω εξελίξεων καταλήγουμε ότι οι υποχρεώσεις πρόνοιας και επιμέλειας, η αξιολόγηση των σχετικών εκθέσεων που υποβάλλουν οι φορείς εκμετάλλευσης, με τη συνακόλουθη διενέργεια ελέγχων και επιθεωρήσεων από τις αρμόδιες κρατικές αρχές, συμβάλλουν θετικά στην οριοθέτηση ενός ασφαλούς περιβαλλοντικού πλαισίου δράσης και ανάπτυξης, εξισορροπώντας τα οικονομικά κίνητρα με τις περιβαλλοντικές ανάγκες.

Συνοψίζοντας, η ανάλυση που προηγήθηκε είχε ως σκοπό την παρουσίαση και την κριτική επισκόπηση των νομικών και οικονομικών πτυχών των συμβάσεων μίσθωσης που υπεγράφησαν και αφορούσαν την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Μέσω της επιστημονικής ενδοσκόπησης που έλαβε χώρα τόσο κατά το θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας όσο και κατά την ερευνητική διαδικασία, διαφάνηκαν τα στάδια νομοθετικής εξέλιξης του υπό εξέταση κλάδου και αποτυπώθηκαν οι τομείς επενέργειας και οι διατάξεις του ισχύοντος νομικού πλαισίου, οι οποίες επίδρασαν στη διαμόρφωση και υπογραφή των συμβάσεων μίσθωσης. Αναμφισβήτητα, οι συμβάσεις μίσθωσης που υπεγράφησαν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος αποτέλεσαν την επιβράβευση των προσπαθειών των προηγούμενων ετών, αφού κατάφεραν να προσελκύσουν το επενδυτικό ενδιαφέρον εταιρικών σχημάτων με δυναμική στον ενεργειακό χώρο και ν' αναβαθμίσουν τη θέση της χώρας ως ανταγωνιστικού ενεργειακού κόμβου μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Τέλος, η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της χώρας οδήγησε στην ολοκλήρωση του σταδίου της έρευνας και στην έγκριση της άδειας εκμετάλλευσης στην Energean Oil & Gas για το διαπιστωμένο υπεράκτιο κοιτάσμα του Κατάκολου και στη σταδιακή παραχώρηση κοιτασμάτων και σε άλλες περιοχές της ελληνικής επικράτειας (Κρήτη και Ιόνιο), τα οποία με τη σειρά τους έθεσαν τους όρους μεταστροφής της Ελλάδας από χώρα κόμβου μεταφοράς ενέργειας σε χώρα παραγωγό.

6.2 Περιορισμοί έρευνας

Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας, μέρος της οποίας αποτέλεσε η πρωτογενής έρευνα αναφορικά με την αποτίμηση και αξιολόγηση των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν μεταξύ επιλεγθέντων εταιρικών σχημάτων και του Δημοσίου, σχετικά με την έρευνα και εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και του Κατάκολου, κατεβλήθη κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να αποφευχθούν και να διορθωθούν τυχόν λάθη καθόλα τα στάδια μεθοδολογίας, δειγματοληψίας, συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων, δοθέντος ότι τα συμπεράσματα αυτής, υπόκεινται εκ των πραγμάτων σε μια σειρά περιορισμών.

Καταρχάς, οι περιορισμένες βιβλιογραφικές αναφορές λόγω του καινοτόμου χαρακτήρα του δικαίου των υδρογονανθράκων, σε συνδυασμό με τη μη ύπαρξη ανάλογης έρευνας στο υπό μελέτη αντικείμενο, ήτοι στην ανάλυση των οικονομικών και νομικών πτυχών των διοικητικών

συμβάσεων που υπεγράφησαν κατά τον πρώτο γύρο αδειοδοτήσεων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και το χρονικά περιορισμένο διάστημα διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας, αποτελούν κάποιους από τους βασικότερους περιορισμούς. Παρόλα ταύτα, η ενδεδειγμένη επισκόπηση της διεθνούς δημοσιευμένης αρθρογραφίας και βιβλιογραφίας, η υιοθέτηση επιστημολογικής προσέγγισης ως προς τη μεθοδολογία και την υλοποίηση της πρωτογενούς έρευνας και η θεωρητική υποστήριξη και παραμετροποίηση του ερευνητικού οργάνου, ελαττώνουν τις επενέργειες των ως άνω περιορισμών.

Επιπρόσθετα, στα πλαίσια εκπόνησης της παρούσας εργασίας το πεδίο έρευνας επικεντρώθηκε σε δύο βασικές συνιστώσες του δικαίου των υδρογονανθράκων, στο νομικό και οικονομικό τομέα, δίδοντας παράλληλα έμφαση σε πεδία που επενεργούν σε αυτούς, όπως οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις, ο κοινωνικός ιστός, οι υποδομές και η στρατηγική επενδύσεων. Εντούτοις, το δίκαιο που διέπει του υδρογονάνθρακες, όπως κατέστη σαφές τόσο από την ανάλυση που προηγήθηκε όσο και από την επιστημονική ενδοσκόπηση των συμβάσεων παραχώρησης Πατραϊκού και Κατάκολου, συνιστά πολυεπίπεδο φαινόμενο με ποικίλους κλάδους επενέργειας σε αυτό. Επομένως, εντός του συγκεκριμένου πεδίου ανάλυσης, είναι ευχερές να διακρίνει κανείς την περιορισμένη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων της διεξαχθείσας έρευνας και στα υπόλοιπα πεδία επιρροής του φαινομένου, καθώς αφενός μεν εκφεύγουν του ρυθμιστικού πεδίου των νομοθετημάτων, αφετέρου δε εμφανίζουν διαφορετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο ν' αναφερθεί ότι αν και τα ευρήματα της παρούσας έρευνας δε δύνανται να γενικευτούν στο σύνολο των πεδίων επενέργειας με το δίκαιο των υδρογονανθράκων, η μεθοδολογία διεξαγωγής της έρευνας και το ερευνητικό εργαλείο μπορούν να εφαρμοστούν σε παρόμοιες μελλοντικές προσπάθειες, αποτελώντας χρήσιμο οδηγό.

Ένα ακόμα ζήτημα που περιορίζει τη δυνατότητα επαρκούς έρευνας αποτελούν οι συχνές μεταβολές του νομικού πλαισίου, οι οποίες δημιουργούν συνθήκες δικαιοκίνησης στους συμμετέχοντες. Όπως αναλύθηκε στο οικείο μέρος (βλ. Κεφάλαιο 2), τα στάδια νομοθετικής ωρίμανσης του δικαίου των υδρογονανθράκων εντοπίζονται αρχικά στους Ν 3948/1959 (ΦΕΚ 68/17.04.1959) και Ν 468/1976 (ΦΕΚ 302/12.11.1976), οι οποίοι αποτέλεσαν το βασικό πυλώνα νομοθετικής εξέλιξης του φαινομένου. Ακολούθως, η ενσωμάτωση της Οδηγίας 94/22/ΕΚ μέσω του Ν 2289/1995 (ΦΕΚ 27/08.02.1995) και η τροποποίηση αυτού με το Ν 4001/2011 (ΦΕΚ 179/22.08.2011), σηματοδότησαν τη θεσμοθέτηση ενός σύγχρονου νομοθετικού πλαισίου, ενώ ταυτόχρονα, ειδικότερα ζητήματα όπως η κύρωση των υπό εξέταση συμβάσεων με τυπικό νόμο, η ίδρυση της Ελληνικής Διαχειριστικής Εταιρείας Υδρογονανθράκων και η θεσμοθέτηση του Εθνικού Λογαριασμού Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γενεών και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, εξαρτήθηκαν από την έκδοση Κοινών Υπουργικών Αποφάσεων, οι οποίες δημοσιεύθηκαν σε αργότερο της ψήφισης των ως άνω νομικών κειμένων χρονικό

σημείο. Οι συγκεκριμένες συνθήκες νομοθετικής ανασφάλειας και πολυκερατισμού των δικαϊκών κανόνων επίδρασαν στα εξαγόμενα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας, καθώς σε ειδικότερα ζητήματα που άπτονται των νομικών κανόνων, οι ερωτώμενοι δεν μπόρεσαν να απαντήσουν αιτιολογημένα όσον αφορά στη γνώση του υφιστάμενου πλαισίου.

Επιπρόσθετα, στους ερευνητικούς περιορισμούς συμβάλει καθοριστικά και το γεγονός ότι οι προσφάτως υπογραφείσες συμβάσεις Πατραϊκού και Κατάκολου, οι οποίες βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της έρευνας, δεν διαθέτουν τη «νομοθετική ωρίμανση» που απαιτείται για να διεξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτών, ενώ τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την επιρροή αυτών σε άλλους κλάδους, βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο ή δεν έχουν επέλθει ακόμα. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό ότι, ασφαλή αποτελέσματα ως προς τις συμβατικές ρυθμίσεις και τις συνέπειες αυτών σε άλλους τομείς (περιβάλλον, κοινωνία, υποδομές), δύναται να διεξαχθούν κατά την ολοκλήρωση των σταδίων έρευνας και εκμετάλλευσης των παραχωρηθεισών περιοχών και την εξόρυξη των πρώτων κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Επιπρόσθετα, αξίζει να επισημανθεί ότι η αποχώρηση των εταιρειών Petroceltic τον Ιανουάριο του 2016 από την εκμετάλλευση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων στον Πατραϊκό κόλπο και Trajan Oil τον Ιούλιο του 2017 από τη θαλάσσια περιοχή του Κατάκολου, επέφερε σημαντικές αλλαγές στη δυναμική των εταιρικών κοινοπραξιών, επανατοποθετώντας τους ενεργειακούς «παίκτες» επί νέα επενδυτική βάση. Αναμφισβήτητα, η κρίση που πλήττει τον ευρωπαϊκό χώρο, οδήγησε σταδιακά στην αδυναμία κάλυψης του κόστους των συγκεκριμένων επενδύσεων από τα ως άνω αποχωρήσαντα εταιρικά σχήματα, γεγονός που –μεταξύ άλλων- δημιούργησε ανασφάλεια στον επενδυτικό κλάδο της ενέργειας και αποτυπώθηκε στους οικονομικούς και επενδυτικούς στόχους της παρούσας ερευνητικής διαδικασίας από τα συμμετέχοντα μέρη.

Ακολούθως, πέραν των παραπάνω αναφερόμενων περιορισμών μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι το δείγμα της έρευνας χαρακτηρίζεται από σχετική ανομοιογένεια, η οποία δικαιολογείται από την ύπαρξη και προάσπιση διαφορετικών συμφερόντων μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Αποτελεί κοινό τόπο ότι, τα διαφοροποιημένα συμφέροντα των μερών του δείγματος υπό σύνθετη ιδιότητα επενεργούν διαφορετικά στην αντίληψη που έχουν απέναντι στα αποτελέσματα που φέρουν οι υπό εξέταση συμβάσεις. Συνεπώς, καθίσταται σαφές ότι, τα συμβαλλόμενα μέρη διαθέτουν διαφορετικές απόψεις και εκτιμήσεις για τις νομικές και οικονομικές ρυθμίσεις των συμβάσεων Πατραϊκού και Κατάκολου, είτε λόγω της διαφορετικής αντιληπτικής σκοπιάς είτε λόγω των αντικρουόμενων συμφερόντων. Αν και το γεγονός αυτό εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι δημιουργεί ανομοιογένεια στο δείγμα και δυσχέρεια στην εξαγωγή των αποτελεσμάτων, μια προσεκτικότερη προσέγγιση καταδεικνύει ότι εμπλουτίζει την έρευνα και συνάδει με το βασικό ερευνητικό στόχο της μελέτης που δεν είναι άλλος από τη διερεύνηση του βαθμού γνώσης του νομικού και οικονομικού πλαισίου που διέπει τις υπογραφείσες στην Περιφέρεια Δυτικής

Ελλάδος συμβάσεις υδρογονανθράκων, από όλα τα φυσικά πρόσωπα που δέχονται τις έννομες συνέπειες αυτών.

Ολοκληρώνοντας, υπογραμμίζεται ότι, η ιδιαιτερότητα της εξεταζόμενης δραστηριότητας, που εδράζεται στα αυστηρά νομικά και οικονομικά πλαίσια που τη διέπουν, προσθέτει έναν ακόμα περιορισμό στην ερευνητική διαδικασία. Ειδικότερα, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, δεσμευόμενες από το νομικό πλαίσιο που διέπει το θέμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των εμπλεκόμενων μερών και των εταιρικών στοιχείων, παρέχουν περιορισμένο εύρος διαθέσιμων πληροφοριών αναφορικά με τη δραστηριότητά τους. Συγκεκριμένα, η διεξαγωγή συνέντευξης με εκπρόσωπο των ΕΛΠΕ Α.Ε. περιόρισε την καταγραφή ασφαλών συμπερασμάτων, καθώς ο εν λόγω Όμιλος διέπεται από αυστηρό καθεστώς προστασίας των εταιρικών δεδομένων, με αποτέλεσμα η διεκπεραίωση της ερευνητικής διαδικασίας μέσω συνεντεύξεων να καθίσταται αδύνατη. Προς επίλυση του ως άνω προβλήματος και με σκοπό την ορθή καταγραφή των ερευνητικών αποτελεσμάτων, τα δεδομένα που καταγράφηκαν από τη συνέντευξη με τα ΕΛΠΕ Α.Ε. συλλέχθηκαν μέσω των αρχείων που διατίθενται στη διαδικτυακή πλατφόρμα της εταιρείας και μέσω των ηλεκτρονικών αρχείων της ΕΔΕΥ Α.Ε., ενώ οι ως άνω πληροφορίες επιβεβαιώθηκαν κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας με εκπρόσωπο του τμήματος ενέργειας. Ως εκ τούτου, ο περιορισμός αυτός δυσχεραίνει την καταγραφή εκτιμήσεων και απόψεων από συμβαλλόμενα μέρη που διαθέτουν επαρκή γνώση επί του συγκεκριμένου ερευνητικού αντικειμένου, με αποτέλεσμα να καθίσταται επιβεβλημένη η προσωπική προσπάθεια του ερευνητή προκειμένου να εξεύρει τις πληροφορίες που ανταποκρίνονται πλήρως στους τιθέμενους ερευνητικούς στόχους.

6.3 Προτάσεις μελλοντικής έρευνας

Η εκπονηθείσα διπλωματική εργασία επικεντρώθηκε στην αποτύπωση των οικονομικών και νομικών πτυχών της εκμετάλλευσης των υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην παρουσίαση των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν για τις θαλάσσιες περιοχές του Πατραϊκού κόλπου και Κατάκολου. Περαιτέρω, στο ερευνητικό μέρος αυτής καταγράφονται και αξιολογούνται τεκμηριωμένα οι πληροφορίες που δόθηκαν από τα εταιρικά σχήματα και τους εμπλεκόμενους φορείς που δραστηριοποιούνται στις ως άνω περιοχές, αναφορικά με καίρια ζητήματα που προέκυψαν από την εις βάθος μελέτη του υπό εξέταση πλαισίου. Εν προκειμένω, η παρούσα έρευνα αποτελεί μια πρώτη απόπειρα να διερευνηθεί η γνώση ή άγνοια των συμμετεχόντων όσον αφορά στα ειδικότερα ζητήματα που αφορούν το νομικό και οικονομικό πλαίσιο που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων. Ωστόσο, όπως κατέστη σαφές από την ανάλυση των περιορισμών της έρευνας, υφίστανται αρκετά σημεία στα οποία θα πρέπει να εστιάσει οιαδήποτε μελλοντική ερευνητική πρωτοβουλία, με σκοπό την σκιαγράφηση ασφαλών

αποτελεσμάτων και την εν συνόλω θεώρηση του δικαιοϋκού περιβάλλοντος που διέπει το πολυεπίπεδο καθεστώς του δικαίου των υδρογονανθράκων.

Εν πρώτοις, η πραγματοποιηθείσα επιστημονική ενδοσκόπηση κατέδειξε την ανάγκη επαναπροσδιορισμού και ανασυγκρότησης του νομοθετικού πλαισίου που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων, μέσω της θέσπισης αυστηρών και ταυτόχρονα ασφαλών διατάξεων, οι οποίες θα ρυθμίζουν το σύνολο των λειτουργιών που το απαρτίζουν. Συγκεκριμένα, προκρίνεται η θέσπιση ενός πλαισίου ρύθμισης γενικότερων και ειδικότερων φορολογικών ζητημάτων, το οποίο να καθορίζει –μεταξύ άλλων- και τις συνέπειες παραβίασής τους, ούτως ώστε να αποφεύγεται η παραπομπή σε άλλα νομοθετικά κείμενα για την αντιμετώπισή τους. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ρύθμισης των συνεπειών μη καταβολής του αναλογούντος φόρου από τον ΚΦΔ και όχι από το Ν 2289/1995. Εντός των πλαισίων αυτών, μια από τις σημαντικότερες τροποποιήσεις που επέφερε η θέσπιση του πρόσφατου νομοθετικού πλαισίου, αφορούσε τη μείωση του φόρου των καθαρών κερδών από το επίπεδο του 40% στο 20%. Αναμφισβήτητα, η υψηλή φορολόγηση λειτουργεί ανασταλτικά στην προσέλκυση επενδύσεων, ειδικά σε μια χώρα που μέχρι σήμερα δεν έχει παρουσιάσει μεγάλα κοιτάσματα και θεωρείται υψηλού γεωλογικού ρίσκου. Επομένως, ο υψηλός φόρος μπορεί να καθιστά μικρά ή μεσαία κοιτάσματα, μη εκμεταλλεύσιμα, ενώ με χαμηλότερη φορολογία, ανάλογα πάντοτε με τη δυνατότητα ανεύρεσης μικρών, μεσαίων ή και μεγάλων κοιτασμάτων, τον ευρύτερο ανταγωνισμό και τις τιμές πετρελαίου, η αγορά μπορεί να προσφέρει και ανάλογα μισθώματα. Με βάση τον ανωτέρω συλλογισμό, προτείνεται η νομοθετική πρόβλεψη ενός συστήματος χορήγησης αδειών σε περιοχές με χαμηλές πιθανότητες εξεύρεσης κοιτασμάτων, με ευνοϊκότερους όρους, όπως φορολόγηση ανάλογα με το μέγεθος του κοιτάσματος και χαμηλά μισθώματα, ώστε τα κοιτάσματα που θα βρεθούν να είναι εκμεταλλεύσιμα, προσελκύοντας επενδύσεις και αποκομίζοντας έσοδα.

Περαιτέρω, αυτό που γεννά μεγαλύτερο προβληματισμό από πλευράς ισχύουσας νομοθετικής ρύθμισης για τη συμβατική παραχώρηση δικαιωμάτων αναζήτησης, έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι το ζήτημα της υπερβολικής δέσμευσης των μερών, γεγονός που οφείλεται στις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις του νόμου, οι οποίες δίδουν ελάχιστες δυνατότητες απόκλισης από πλευράς των μερών. Με βάση τα ανωτέρω, η ανάγκη πρόβλεψης μηχανισμών μεγαλύτερης ευελιξίας και ελαστικότητας στις συμβάσεις με μακροχρόνια προβλεπόμενη διάρκεια, κρίνεται επιτακτική, καθώς κατά αυτόν τον τρόπο αποφεύγονται αυστηρές και δύσκαμπτες διατάξεις που μπορούν να τροποποιηθούν μόνο δια νόμου. Επίσης, θα ήταν ενδεδειγμένη και η σχετική νομοθετική πρόβλεψη ελαστικότερων νομικών μέσων αναπροσαρμογής των θεμάτων που αφορούν στις συμβάσεις παραχώρησης, έστω και αν αυτά ρυθμίζονται αρχικά στο νόμο. Παραδείγματος χάριν, προτιμητέα θα ήταν η πρόβλεψη του

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

μηχανισμού υπουργικών αποφάσεων κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδότησης, με σκοπό την επέλευση επιθυμητών αλλαγών στο πεδίο των σχετικών συμβάσεων.

Επιπρόσθετα, όπως διαφάνηκε από την ανάλυση που έλαβε χώρα στο θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας σχετικά με τους τύπων των συμβάσεων που προβλέπονται ρητά στο Ν 2289/1995, διαφάνηκε η αποκλειστική επιλογή του Δημοσίου επί των συμβάσεων μίσθωσης, αποκλείοντας τη χρήση των συμβάσεων διανομής της παραγωγής. Έχοντας αναλύσει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των δύο ως άνω συμβατικών τύπων, προκρίνεται η μελλοντική υιοθέτηση από το Δημόσιο των συμβάσεων διανομής της παραγωγής, καθώς μέσω της επιλογής αυτών το κράτος δεν αποξενώνεται από τον έλεγχο του ορυκτού πλούτου διατηρώντας παράλληλα την κυριότητα των υδρογονανθράκων που εξορύσσονται, ενώ μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να αποφέρει περισσότερα φορολογικά έσοδα. Ταυτόχρονα, με την επιλογή του συγκεκριμένου τύπου ενισχύεται η νομική θέση του κράτους και διασφαλίζονται τα έννομα συμφέροντά του.

Με δεδομένο το γεγονός ότι η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων αποτελεί εγχείρημα υψηλού επενδυτικού ρίσκου, η οργάνωση εθνικής ενεργειακής στρατηγικής κρίνεται επιβεβλημένη, αφού δύναται να συμβάλλει καθοριστικά τόσο στην οριοθέτηση ενός ασφαλούς και ελκυστικού επενδυτικού πλαισίου, όσο και στη διοχέτευση των θετικών αποτελεσμάτων στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Στα πλαίσια αυτά, το επιτυχημένο νορβηγικό ενεργειακό μοντέλο δύναται να λειτουργήσει ως παράδειγμα αναφοράς για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην ελληνική επικράτεια. Ειδικότερα, το ενεργειακό καθεστώς της Νορβηγίας έχει δομηθεί με βάση τις αρχές της ευημερίας του έθνους, του δικαιώματος της κυριότητας των πετρελαϊκών αποθεμάτων στο νορβηγικό λαό και της επαναφοράς των δικαιωμάτων στο κράτος, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για την υιοθέτηση ενός συστήματος που διέπεται από βασικούς όρους. Σε αντιπαραβολή με το νορβηγικό μοντέλο, οι όροι αυτοί, όπως παρουσιάζονται παρακάτω, αποτελούν προτάσεις εκσυγχρονισμού του ελληνικού πλαισίου που διέπει το δίκαιο των υδρογονανθράκων.

Συγκεκριμένα, η διασφάλιση του κρατικού ελέγχου και επίβλεψη της υφαλοκρηπίδας της χώρας, δύναται να συμβάλει στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της κοινωνίας, μέσω της διατήρησης πετρελαϊκών αποθεμάτων. Επιπλέον, οι όποιες ανακαλύψεις θα πρέπει να τύχουν τέτοιας εκμετάλλευσης ώστε να εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία της χώρας σε θέματα ενέργειας. Ακολούθως, θετικά αποτελέσματα δύναται να επιφέρει και η ανάπτυξη συναφών και αλληλένδετων με την ενεργειακή δραστηριότητα κλάδων όπως, οι υποδομές, οι μεταφορές, οι σεισμικές και μηχανολογικές έρευνες κ.ά., οι οποίοι αφενός μεν θα διαδραματίσουν υποστηρικτικό και εξελικτικό ρόλο στις διαδικασίες έρευνας και εκμετάλλευσης κοιτασμάτων, αφετέρου δε θα συνδράμουν στην επίτευξη κοινωνικής πολιτικής μέσω της προσφοράς θέσεων εργασίας. Ωστόσο, η ανάπτυξη του τομέα των υδρογονανθράκων θα πρέπει να κινείται εντός

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

συγκεκριμένων πλαισίων, με σεβασμό στο εξωτερικό περιβάλλον και στη λειτουργία άλλων βιομηχανιών. Ενισχυτικά προς την κατεύθυνση αυτή, προκρίνεται η σχεδίαση συγκεκριμένης πολιτικής, η οποία θα τυγχάνει εφαρμογής από διαφορετικά Υπουργεία, ανάλογα με την ειδίκευση που έχει το καθένα. Παραδείγματος χάριν, το Υπουργείο Εργασίας δύναται να ελέγχει το εργασιακό περιβάλλον και τους κανόνες ασφάλειας και το ΥΠΕΚΑ την τήρηση των περιβαλλοντικών κανόνων, τον έλεγχο των ρύπων και τις απορρίψεις των αποβλήτων στη θάλασσα. Τέλος, ακόμα μία σημαντική πρόταση η οποία έχει υιοθετηθεί επιτυχώς από το νορβηγικό σύστημα αποτελεί η σύσταση κρατικών εταιριών για μεταφορά και αποθήκευση των υδρογονανθράκων, μέσω δημιουργίας ενός καθετοποιημένου δικτύου, με σκοπό την εξοικονόμηση δαπανών που θα επέφερε η ανάληψη των δραστηριοτήτων αυτών από ιδιωτικές εταιρίες.

Λαμβάνοντας υπόψη τη θεωρητική επισκόπηση αλλά και τα αποτελέσματα της ερευνητικής διαδικασίας, ένα ζήτημα που χρήζει νομοθετικής ρύθμισης αφορά στους τρόπους διαχείρισης και εκμετάλλευσης των εσόδων που θα αποκομίσει το κράτος από τις διαδικασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων. Προς αυτήν την κατεύθυνση προκρίνεται η σύσταση ενός κρατικού ταμείου, στο οποίο θα κατατίθενται τα συνολικά έσοδα από τις ανωτέρω δραστηριότητες. Τα έσοδα αυτά δύναται να συμβάλλουν τόσο στον εκσυγχρονισμό των υπάρχουσών ενεργειακών υποδομών και στην αναβάθμιση της τεχνογνωσίας όσο και στην επένδυση αυτών στην κοινωνία, μέσω της ανάπτυξης νέων υποδομών, καταπολέμησης της ανεργίας, στήριξης επιστημονικών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων και συνεργασίας με διεθνείς φορείς, ιδρύματα και ενεργειακούς ομίλους. Παράλληλα, αναγκαία χαρακτηρίζεται η πρόβλεψη κατανομής των εσόδων αυτών σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, με βάση συγκεκριμένο ποσοστό. Κατά αυτόν τον τρόπο, θα αποφεύγεται η αντιστοιχία των εσόδων με το βαθμό στον οποίο συνέβαλαν για την απόκτησή τους συγκεκριμένες ομάδες ή περιοχές, γεγονός που «αποπολιτικοποιεί» τη χρήση των εσόδων αυτών. Η πιο πάνω αρχή είναι πιθανότερο να τύχει γενικότερης αποδοχής στις περιπτώσεις εξόρυξης κοιτασμάτων από θαλάσσιους φυσικούς πόρους, διότι σε αυτή την περίπτωση δεν μπορούν να διεκδικηθούν τίτλοι ιδιοκτησίας. Αντίθετα, όταν οι πόροι και κατά συνέπεια η παραγωγή βρίσκονται σε χερσαίες περιοχές, θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι ανήκουν σε μεμονωμένους δήμους.

Επιπρόσθετα, οι Περιφέρειες που πρόκειται να φιλοξενήσουν τέτοιου είδους εγκαταστάσεις ανταμείβονται με τη μορφή της ενίσχυσης της απασχόλησης και τη συνεπαγόμενη φορολογία φυσικών προσώπων, καθώς και από τη γενικότερη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται από την εγκατάσταση, συμβάλλοντας στην τοπική οικονομική δραστηριότητα.

Σε συνέχεια των ανωτέρω σκέψεων, προτείνεται η εγκαθίδρυση μιας ολοκληρωμένης περιφερειακής πολιτικής, η οποία θα είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί τα οφέλη από την εξόρυξη κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, λαμβάνοντας σημαντικά μέτρα για την τόνωση της τοπικής

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

οικονομικής δραστηριότητας, η οποία συνεπάγεται άμεσα οφέλη για τον γενικότερο παραγωγικό τομέα, ο οποίος συχνά πλήττεται σε οικονομίες εξαρτώμενες από φυσικούς πόρους. Συγκεκριμένα, προτείνεται η σύσταση ενός ανεξάρτητου περιφερειακού φορέα, ο οποίος θα διαχειρίζεται τα έσοδα που προκύπτουν από τις εργασίες εξόρυξης των κοιτασμάτων, διοχετεύοντάς τα στην τοπική οικονομία μέσω έργων στα δίκτυα υποδομών, αναβάθμισης του τουριστικού προφίλ των περιοχών, καταπολέμησης της ανεργίας, κατάρτισης του εργατικού δυναμικού επί σημαντικών ενεργειακών θεμάτων και σύστασης εξειδικευμένων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων, με άμεση απορρόφηση στα υπό εξέλιξη έργα. Συνακόλουθα, προκρίνεται η θέσπιση ειδικού εποπτικού μηχανισμού, ο οποίος θα είναι αρμόδιος για την τήρηση της νομοθεσίας και τη συνεργασία με τους αναδόχους, ώστε η έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων να μην οδηγήσει σε περιβαλλοντική και τουριστική υποβάθμιση.

Ολοκληρώνοντας, αξίζει ν' αναφερθεί ότι η χώρα σε στρατηγικό επίπεδο έχει την ευκαιρία ν' αναδειχθεί σε ενεργειακό κόμβο προωθώντας την ολοκλήρωση της αγοράς ενέργειας στη νοτιοανατολική Ευρώπη μέσω και της ανάπτυξης αγοράς συναλλαγών ενεργειακών προϊόντων και προϊόντων διαχείρισης κινδύνου. Η συστηματική προετοιμασία της για το ενδεχόμενο ανακάλυψης και αξιοποίησης μελλοντικών αποθεμάτων υδρογονανθράκων στην επικράτεια της, καθίσταται επιτακτική. Παράλληλα, αναγκαία κρίνεται η διαμόρφωση ενός ελκυστικού περιβάλλοντος, με σκοπό την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα, αλλά και την επιδίωξη αξιοποίησης όλων των δυνατών κοινοτικών εργαλείων χρηματοδότησης ενεργειακών έργων. Τέλος, η διαμόρφωση ενός σχεδίου δράσης για την έρευνα και την καινοτομία στον ενεργειακό τομέα, αλλά και η σύνδεση της έρευνας με την επιχειρηματικότητα πρέπει να αποτελέσει σημαντική συνιστώσα στο επιδιωκόμενο νέο αναπτυξιακό πρότυπο.

Όπως έγινε σαφές, οι άμεσες και έμμεσες οικονομικές επιδράσεις του ενεργειακού τομέα καθιστούν τη συμβολή του εξαιρετικά σημαντική στην προσπάθεια αλλαγής του προτύπου ανάπτυξης της χώρας. Οι βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις με τις οποίες οι ενεργειακές δυνατότητες δύνανται να συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια περιλαμβάνουν την εκπλήρωση των στόχων της ενεργειακής πολιτικής μέσω των προσαρμογών και ενισχύσεων που απαιτούνται στο υφιστάμενο ενεργειακό σύστημα, την εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων, την αξιοποίηση των φυσικών πόρων και της γεωγραφικής θέσης της χώρας, αλλά και τη βελτίωση των ανταγωνιστικών συνθηκών στην εγχώρια ενεργειακή αγορά. Αναμφισβήτητα, η εγκαθίδρυση ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού, σταθερού και διαφανούς δημοσιονομικού συστήματος και η επίτευξη οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας θα προσδώσει αξιοπιστία και κύρος σε οποιαδήποτε ερευνητική και εξορυκτική προσπάθεια.-

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδριανέσης, Α. (2015), «Φορολογικό Δίκαιο Υδρογονανθράκων», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 379-380,

Βαθρακοκούλης, Β. (2015), *Η ΝΟΜΗ, Νομή - Οιονεί Νομή-Κατοχή*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,

Βουλή των Ελλήνων, (2018), *Νομοθετικό Έργο*, [http://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=fb8918dd-b16e-443b-9f2e-3f02574f3132], ημερομηνία πρόσβασης: 11.2.2018],

Γεωργιάδης, Α. (2012), *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου. 4^η έκδοση*, εκδόσεις Π.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα,

Ελληνικά Πετρέλαια, (2018α), *Ιστορική Αναδρομή*, [<https://www.helpe.gr/the-group/from-past-to-present/>], ημερομηνία πρόσβασης: 29.04.2018],

Ελληνικά Πετρέλαια, (2018β), *Έρευνα και Παραγωγή Υδρογονανθράκων*, [<https://www.helpe.gr/the-group/what-we-do/research-and-production-of-hydrocarbons/>], ημερομηνία πρόσβασης: 29.04.2018],

Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών, (2013), *Τεύχος επεξεργασίας των παρατηρήσεων που κατατέθηκαν κατά τη Δημόσια Διαβούλευση επί των ΣΜΠΕ για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στο Δυτικό Κατάκολο και στο Δυτικό Πατραϊκό Κόλπο*, hcmrΕΛΚΕΘΕ,

Ζαφειρόπουλος, Κ. (2015), *Πως γίνεται μια επιστημονική εργασία: Επιστημονική έρευνα και συγγραφή εργασιών*, Κριτική, Αθήνα,

Ζολώτας, Τ. (2015), «Η νομική φύση της σύμβασης παραχώρησης από τη σκοπιά του Διοικητικού Δικαίου», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 314-315,

Κατράς, Ι. (2016), *Αστικές και Νέες Εμπορικές Μισθώσεις*, εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα,

Κελεμένης, Γ. και Ζωγοπούλου, Λ. (2015), «Μίσθωμα, αποζημιώσεις και λοιπά ανταλλάγματα στη σύμβαση παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 290-292,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Κορνηλάκης, Π. (2013), *Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο II- 2^η έκδοση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,

Κοσμίδης, Τ. (2015), «Συμβάσεις Παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων: Γενική Θεωρία και Εφαρμογές (με βάση τις συμβάσεις του πρώτου διεθνούς γύρου αδειοδότησης)», Φαραντούρης, Ν. και Κοσμίδης, Τ., *Δίκαιο Υδρογονανθράκων*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 256-257,

Κοσμίδης, Τ. (2012), «Οι συμβάσεις παραχώρησης δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων(κατά τον. 2289/1995) – Μια πρώτη προσέγγιση», *Νομικό Βήμα Τεύχος 60*, σελ. 788-805,

Κουσουλής, Σ. (2004), *Διαιτησία-Ερμηνεία κατ' άρθρο: ΚΠολΔ 867-903, Ν. 2735/1999, Σύμβαση Νέας Υόρκης*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,

Νικολάου, Κ. (2013), «Έρευνα & Παραγωγή Υδρογονανθράκων στην Ελλάδα: Ιστορικό, Πετρελαϊκά Συστήματα, Ανάλογα, Ανακαλύψεις & Προοπτικές», [<http://www.iene.gr/page.asp?pid=2307&lng=1>, ημερομηνία πρόσβασης: 11.2.2018],

Πανάγος, Θ. (2014), *Έρευνα και Εκμετάλλευση των Υδρογονανθράκων-Το ρυθμιστικό πλαίσιο στην Ελλάδα*, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,

Παρασκευοπούλου, Ε. και Κόλλια Α. (2008), *Μεθοδολογία Ποιοτικής Έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις*, Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία, **4** (1), σελ. 72-81,

Πιτατζής, Α. (2013), *Παρουσίαση της Νορβηγίας ως παράδειγμα αναφοράς για την Ελλάδα στην βιομηχανία των υδρογονανθράκων*, Ινστιτούτο Έρευνας και Κατάρτισης Ευρωπαϊκών Θεμάτων,

Ράϊκος, Δ. (2017), *Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων, Β' έκδοση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη,

Ρούσσο, Κ. (2010), *Δίκαιο Νομικών Προσώπων*, εκδόσεις Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα,

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, (2018), *N.4001/2011 (ΦΕΚ 179 Α/22.08.2011)*, [http://www.rae.gr/site/categories_new/global_regulation/global_national/global_national_laws/N_4001_2011.csp?viewMode=normal, ημερομηνία πρόσβασης: 27.01.2018],

Σπυριδάκης, Ι. (2004), *Εισηγήσεις Αστικού Δικαίου. Γ' έκδοση*, εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα,

Σταθακόπουλος, Β. (1997), *Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*, Σταμούλης, Ελλάδα,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Υπουργείο Διοικητικής Ανασυγκρότησης, (2018), Έγκριση για τη μεταβίβαση του ποσοστού συμμετοχής της «Trajan Oil and Gas Limited» στην από 14.05.2014 Σύμβαση Μίσθωσης για τη θαλάσσια περιοχή «Κατάκολο», όπως κυρώθηκε με το ν. 4298/2014(ΦΕΚ Α' 220/3.10.2014), στην εταιρεία «Energean Oil & Gas – ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ, [https://et.diavgeia.gov.gr/search?query=q:%22trajan%20oil%22&page=0, ημερομηνία πρόσβασης: 02.05.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018α), Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=765, ημερομηνία πρόσβασης: 21.01.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018β), Διαδικασία ανοιχτής πρόσκλησης (open door), [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=766&language=el-GR#map2, ημερομηνία πρόσβασης: 22.01.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018γ), Total-Edison-ΕΛ.ΠΕ στο Ιόνιο για υδρογονάνθρακες, [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snid[524]=4748&language=el-GR, ημερομηνία πρόσβασης: 27.01.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, (2018δ), Χάρτες, [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=767&language=el-GR, ημερομηνία πρόσβασης: 28.04.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2018ε), Υπογράφηκαν σήμερα στο ΥΠΙΕΝ οι Συμβάσεις Μίσθωσης για τις τρεις χερσαίες περιοχές, [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snid%5B524%5D=4862&language=el-GR, ημερομηνία πρόσβασης: 28.04.2018],

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2018στ), Παραχώρηση μετά από αίτηση, [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=877&language=el-GR, ημερομηνία πρόσβασης: 28.04.2018],

Φορτσάκης, Θ. και Σαββαΐδου, Κ. (2013), Φορολογικό Δίκαιο, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα,

Ψυχομάνης, Σ. (2017), Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών-Β' έκδοση, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Burns, A. and Bush, R. (2013), *Marketing Research*, Pearson Education, London,

Cotula, L. (2010), *Investment Contracts and Sustainable Development: How to Make Contracts for fairer and more sustainable natural resource investments*, Natural Resources Issues No 20 IIED, London,

Deketelaere, K. (2012), *Codex EU Energy Law*, publisher Lexxion, Berlin,

Edison, (2018a), *Our History*, [<https://www.edison.it/en/our-history>, date of access: 01.05.2018],

Edison, (2018b), *Hydrocarbons*, [<https://www.edison.it/en/hydrocarbons>, date of access: 01.05.2018],

Edison, (2018c), *Activities*, [<https://www.edison.it/en/activities>, date of access: 01.05.2018],

Edwards, R. and Holland, J. (2013), *What is Qualitative Interviewing?*, Bloombury Publishing Plc, London,

Energean Oil & Gas, (2018a), *History*, [<https://www.energean.com/about-us/history/>, date of access: 01.05.2018],

Energean Oil & Gas, (2018b), *Energean Israel Signs US\$1.275bn Facility Agreement with Four International Banks to Finance the Karish Development Project*, [<https://www.energean.com/media/press-releases/>, date of access: 01.05.2018],

Energean Oil & Gas, (2018c), *Montenegro - Block 26 & Block 30*, [<https://www.energean.com/operations/montenegro/montenegro/>, date of access: 01.05.2018],

Energean Oil & Gas, (2018d), *Greece – Prinos, Prinos North, Epsilon, South Kavala, Katakolo, Ioannina, Aitoloakarnania*, [<https://www.energean.com/operations/greece/greece/>, date of access: 01.05.2018],

European Commission (2014), *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on the short term resilience of the European gas system*, Brussels,

Energy Community (2011), *Infrastructure Investments in the Energy Community, Report of the energy community secretariat on priority projects and next steps*, 9th MC/6/10/2011,

EUR-Lex, (2018), *Οδηγία 94/22/EΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994*, [<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:31994L0022>, ημερομηνία πρόσβασης: 22.01.2018],

- Grove, R., Fowler, F., Couper, M., Lepkowski, J., Singer, E. and Tourangeau, R. (2009), *Survey Methodology*, Second Edition, Wiley, USA,
- Jahn, F. and Cook, M. and Graham, M. (2008), *Hydrocarbon Exploration and Production*, Volume 55-2nd Edition, publisher Elsevier, Amsterdam,
- Karl, J. (2002), *The Energy Charter Treaty, a Reader's Guide*, publisher Energy Charter Secretariat, Brussels,
- Johnston, D. (1994), *International Petroleum Fiscal Systems and Production Sharing Contracts*, publisher Pennwell Books, Tulsa US,
- Kaiser, M. and Pulsipher, A. (2004), *Fiscal System Analysis: Concessionary and Contractual Systems Used in Offshore Petroleum Arrangements*, U.S. Department of the Interior, Minerals Management Service, Gulf of Mexico OCS Region, New Orleans, La. OCS Study MMS 2004-016, 78 pp.,
- Koliatsi, C. and Rokas, N. (2009), «Greece», Campbell, D. and Netzer, A., *International Joint Ventures-The Comparative Law Yearbook of International Business*, publisher Kluwer Law International, Netherlands, pages 173-182,
- Kosmides, T. (2013), *Contractual Agreements for Hydrocarbon Exploration and Exploitation in Greece -Contracting with Europe's Emerging Oil and Gas Eldorado*, OGEL, Vol. 11 – issue3, page 1-25,
- Krippendorff, K. (2004), *Content Analysis - An introduction to its methodology*, Sage Publications, London,
- Kumar, R. (2016), *Valuation-Theories and Concepts*, Chapter 5 - Principles of cash flow estimation, pages 119-143, publisher Elsevier, London,
- Kvale, S. (1996), *Interviews-An Introduction to Qualitative Research Interviewing*, Sage Publications, London,
- Luciani, G. and Henry, F. (2011), *Strategic Oil Stocks and Security of Supply*, CEPS Working Document No. 353, publisher Centre for European Policy Studies,
- Mazeel, M. (2010), *Petroleum Fiscal Systems and Contracts*, publisher Diplomica Verlag GmbH, Hamburg,
- Mason, J. (2002), *Qualitative Researching*, Second edition, Sage Publications, London,
- Openheim, A. (2005), *Questionnaire design and attitude measurement*, Continuum, London,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

- Patton, M. (2002), *Qualitative Research & Evaluation Methods*, Sage Publications, London,
- Petroceltic, (2018a), *Award of Algerian Gas Block*, [<http://otp.investis.com/clients/uk/petroceltic-international/rns/regulatory-story.aspx?cid=36&newsid=77327>], date of access: 01.05.2018],
- Petroceltic, (2018b), *Operations*, [<http://www.petroceltic.com/bulgaria/>], date of access: 01.05.2018],
- Qu, S. and Dumay, J. (2011), *The qualitative research interview*, *Qualitative Research in Accounting & Management*, Vol. 8 Issue: 3, pp.238-264, Emerald Insight,
- Reiche, D. (2010), *Sovereign wealth funds as a new instrument of climate protection policy? A case study of Norway as a pioneer of ethical guidelines for investment policy*, Elsevier, *Energy*, **35**, pages 3569-3577,
- Roggenkamp, M., Redgwell, C., Ronne, A., and Guayo, I. (2016), *Energy Law in Europe National, EU and International Regulation, (Third Edition)*, publisher Oxford University Press, Oxford,
- Rouzaut, N. and Favennec, J. (2011), *Oil and Gas Exploration and Production-Reserves, Costs, Contracts*, publisher Editions Technip, Paris,
- Taverne, B. (2008), *Petroleum, Industry and Governments: A Study of the Involvement of Industry and Governments in the Production and Use of Petroleum*, 2nd edition, publisher Kluwer Law International, Netherlands,
- Tordo, S. (2007), *Fiscal Systems for Hydrocarbons-Design Issues*, World Bank Working Paper No. 123, publisher The World Bank, Washington D.C.,
- Usa International Business, (2013a), *Greece Mineral & Mining Sector Investment and Business Guide-Volume 1-Strategic Information and Regulation*, Publisher International Business Publications USA, Washington DC,
- Usa International Business, (2013b), *Greece Mineral & Mining Sector Investment and Business Guide-Volume 1-Strategic Information and Regulation*, Publisher International Business Publications USA, Washington DC, p.38,
- Vaus, D. (2013), *Surveys In Social Research*, 6th Edition, Routledge-Taylor & Francis Group, London and New York,
- Ziegler, K. (2011), *International Law and EU Law: Between Asymmetric Constitutionalisation and Fragmentation*, Oxford Legal Research Paper Series, Paper No 61/2011, USA,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

N 3524/1910 (ΦΕΚ 11/Α/13-1-1910), «Περί μεταλλείων»,

NΔ 4029/1959 (ΦΕΚ 250/13.01.1959), «Περί αργούντων μεταλλείων και τροποποίησης και συμπληρώσεως διατάξεων του Μεταλλευτικού Κώδικος και της Υπηρεσίας Μεταλλείων»,

N 3948/1959 (ΦΕΚ 68/17.04.1959), «Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων εν υγρά και αεριώδει καταστάσει»,

NΔ 210/1973 (ΦΕΚ 277/Α/5-10-73), «Περί Μεταλλευτικού Κώδικος»,

N 87/1975 (ΦΕΚ 152/25.07.1975), « Περί ιδρύσεως της Δημόσιας Επιχείρησης Πετρελαίου»,

N 468/1976 (ΦΕΚ 302/12.11.1976), «Περί αναζητήσεως, ερεύνης και εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων»,

N 1428/1984 (ΦΕΚ 43/11.04.1984) «Εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών και άλλες διατάξεις»,

ΠΔ 456/1984 (ΦΕΚ 164/24.10.1984), «Αστικός Κώδικας και Εισαγωγικός του Νόμος»,

N 2289/1995 (ΦΕΚ 27/08.02.1995), «Αναζήτηση, έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων και άλλες διατάξεις»,

ΥΑ Δ1/Φ 26136/29.12.1995 (ΦΕΚ Β' 1099/1995), «Αποσβέσεις της παραγράφου 5 του άρθρου 8 του Νόμου 2289/95»,

ΠΔ 127/1996 (ΦΕΚ 92/29.05.1996), «Όροι εκμίσθωσης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων»,

N 2545/1997 (ΦΕΚ 254/15.12.1997), «Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές περιοχές και άλλες διατάξεις»,

N 2735/1999 (ΦΕΚ 167/18.8.1999), «Διεθνής Εμπορική Διαιτησία»,

N 2859/2000 (ΦΕΚ 248/7.11.2000), «Κύρωση Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας»,

ΚΥΑ 107017/28.8.2006, «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ»,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Ν 3587/2007 (ΦΕΚ 152/10.07.2007), «Τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 2251/1994 «Προστασία των καταναλωτών», όπως ισχύει – Ενσωμάτωση της οδηγίας 2005/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 149)»,

Το «Σύνταγμα της Ελλάδος», όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων,

Ν 3669/2008 (ΦΕΚ 116/Α/18.06.2008), «Κύρωση της Κωδικοποίησης της Νομοθεσίας Κατασκευής Δημοσίων Έργων»,

Ν 4001/2011 (ΦΕΚ 179/22.08.2011), «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις»,

ΠΔ 14/2012 (ΦΕΚ 21/13.02.2012), «Σύσταση της Ανώνυμης Εταιρείας με την επωνυμία «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ Α.Ε (ΕΔΕΥ Α.Ε) στην αγγλική Hellenic Hydrocarbon Resources Management SA (H.H.R.M S.A) – κατάρτιση καταστατικού αυτής»,

ΥΑ Δ1/Α/33/02-01-2012 (ΦΕΚ Β 76), «Διεθνής Δημόσια Ανοικτή Πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)» και «Κατάκολο» και στη χερσαία περιοχή «Ιωάννινα»,

ΥΑ Δ1/Α/13902/28-06-2012, «συγκρότηση Επιτροπής για την υποστήριξη του Υπουργείου Περιβάλλοντος στη διαδικασία παραχώρησης του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις θαλάσσιες περιοχές «Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)» και «Κατάκολο» και στη χερσαία περιοχή «Ιωάννινα»,

Ν 4123/2013 (ΦΕΚ 43/19.02.2013), «Διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή προϊόντων πετρελαίου και άλλες διατάξεις (Εναρμόνιση του εθνικού δικαίου προς την Οδηγία 2009/119/ΕΚ)»,

Ν 4172/2013 (ΦΕΚ 167/23.07.2013), «Φορολογία Εισοδήματος, Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν 4046/2012, του Ν 4093/2012 και του Ν 4127/2013 και άλλες διατάξεις»,

Ν 4174/2013 (ΦΕΚ 170/26.07.2013), «Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις»,

ΚΥΑ 169895/8-8-2013, «Έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων στην περιοχή του δυτικού Κατάκολου», Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

ΚΥΑ 169896/8-8-2013, «Έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για το πρόγραμμα έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην περιοχή του δυτικού Πατραϊκού», Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου,

Ν 4162/2013 (ΦΕΚ 150/21-6-2013), «Ίδρυση Εθνικού Λογαριασμού Κοινωνικής Αλληλεγγύης Γενεών»,

ΥΑ Δ1/Α/12892 (ΦΕΚ Β' 2186/08.08.2014), «Προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας υδρογονανθράκων στη Δυτική Ελλάδα (Ιόνιο)»,

ΥΑ Δ1/Α/12892 (ΦΕΚ Β' 2185/08.08.2014), «Προκήρυξη Διεθνούς Διαγωνισμού για παραχώρηση δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στις χερσαίες περιοχές «Άρτα - Πρέβεζα», «Αιτωλοακαρνανία» και «Βορειοδυτική Πελοπόννησος»,

Ν 4300/2014 (ΦΕΚ Α' 222/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL & GAS -ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και PETRA PETROLEUM INC. για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη χερσαία περιοχή των Ιωαννίνων»,

Ν 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ Α.Ε., Edison International S.p.A. και Petroceltic Resources plc για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Πατραϊκός Κόλπος (Δυτικά)»,

Ν 4298/2014 (ΦΕΚ Α' 220/03.10.2014), «Κύρωση της σύμβασης μίσθωσης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και των εταιρειών ENERGEAN OIL & GAS - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ και TRAJAN OIL AND GAS LIMITED για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολο»,

ΥΑ 170848/20-1-2016 (ΑΔΑ: ΩΡ954653Π8-ΟΧΨ), «Συναίνεση και έγκριση για μεταβίβαση του ποσοστού συμμετοχής της εταιρείας PETROCELTIC RESOURCES PLC στην από 14.05.2014 Σύμβαση Μίσθωσης για την περιοχή «ΠΑΤΡΑΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ (ΔΥΤΙΚΑ)», όπως αυτή κυρώθηκε με το ν. 4299/2014 (ΦΕΚ Α' 221), στις εταιρείες ΕΛΠΕΠΑΤΡΑΪΚΟΣ Α.Ε. και EDISON INTERNATIONAL S.p.A.»,

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Ν 4409/2016 (136/28.07.2016), « Πλαίσιο για την ασφάλεια στις υπεράκτιες εργασίες έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων, ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ, τροποποίηση του Π.Δ. 148/2009 και άλλες διατάξεις»,

ΥΑ 11012/3467/5-7-2017 (ΑΔΑ: ΨΛΛ84653Π8-9Γ6), «Έγκριση για τη μεταβίβαση του ποσοστού συμμετοχής της «Trajan Oil and Gas Limited» στην από 14.05.2014 Σύμβαση Μίσθωσης για τη θαλάσσια περιοχή «Κατάκολο», όπως κυρώθηκε με το ν. 4298/2014(ΦΕΚ Α' 220/3.10.2014), στην εταιρεία «Energean Oil & Gas-ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΙΟΥ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ»

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Οδηγία 94/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 1994, «Όροι χορήγησης και χρήσης των αδειών αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής υδρογονανθράκων»,

Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001, «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων»,

Οδηγία 2009/119/ΕΚ του Συμβουλίου της 14ης Σεπτεμβρίου 2009, «υποχρέωση διατήρησης ενός ελάχιστου επιπέδου αποθεμάτων αργού πετρελαίου ή προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη»,

Η Συνθήκη για της λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (26.10.2012), Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 326 της 26/10/2012 σ. 0001 – 0390,

Οδηγία 2013/30/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουνίου 2013 «για την ασφάλεια των υπεράκτιων εργασιών πετρελαίου και φυσικού αερίου και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

I. -Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.

II.-Energean Oil and Gas-Ενεργειακή Αιγαίου Α.Ε Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων

Αγαπητή συμμετέχουσα/ αγαπητέ συμμετέχοντα,

Η παρούσα συνέντευξη αποτελεί μέρος της διπλωματικής μου εργασίας με θέμα «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος» στα πλαίσια του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος "Δίκαιο και Οικονομία" του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

Η συνέντευξη που ακολουθεί στοχεύει στην αποτίμηση και αξιολόγηση των οικονομικών και νομικών πτυχών των συμβάσεων παραχώρησης που υπεγράφησαν μεταξύ των εταιρειών Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε. και Edison International S.p.A. για την παραχώρηση του δικαιώματος έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στη θαλάσσια περιοχή του Πατραϊκού κόλπου και Energean Oil and Gas-Ενεργειακή Αιγαίου Α.Ε Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων για την παραχώρηση των εν λόγω δικαιωμάτων στη θαλάσσια περιοχή Κατάκολο.

Σημειώνεται ότι η συνέντευξη απευθύνεται στα ως άνω εταιρικά σχήματα, στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος και στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος. Η συνεργασία σας θα συμβάλει καθοριστικά στην επιτυχία της έρευνας, καθώς θα απαντηθούν ερωτήματα που προέκυψαν από την σε βάθος μελέτη του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και των διοικητικών συμβάσεων.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να καταστεί σαφές ότι για τη συμμετοχή σας δε θα σας ζητηθεί κανένα προσωπικό στοιχείο.

Παρακαλώ, όπως οι απαντήσεις να είναι αιτιολογημένες για την ασφαλέστερη συλλογή αποτελεσμάτων και την ορθή αποτίμηση του ερευνητικού πλαισίου.

Για οποιαδήποτε επίσημανση ή απορία μη διστάσετε να επικοινωνήσετε μαζί μου μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στη διεύθυνση: elenikarakasi08@gmail.com ή στο τηλέφωνο 6946840131.

Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συνεργασία

Ελένη Α. Καρακάση

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

- 1.- Με βάση την εγχώρια ακολουθούμενη πρακτική η μορφή σύμβασης που επιλέγεται για την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι αυτή της μίσθωσης. Θεωρείτε ότι ο δικαιοκός εμπλουτισμός, όπως αυτός μπορεί να εκφραστεί με τη θεσμοθέτηση συμβάσεων διανομής παραγωγής, δύναται να συνδράμει στην ταχύτερη ολοκλήρωση των διαδικασιών παραχώρησης και να περιορίσει τον επιχειρηματικό κίνδυνο;
- 2.- Οι υπογραφείσες διοικητικές συμβάσεις Πατραϊκού και Κατάκολου ενσωματώνουν κανόνες αναγκαστικού δικαίου οι οποίοι τείνουν να είναι ευμενέστεροι από τις διατάξεις του βασικού νομοθετήματος (Ν 2289/1995), όπως για παράδειγμα η αυτοτελής ρύθμισης της φορολογικής υποχρέωσης των αναδόχων μέσω του άρθρου 14 των Συμβάσεων, σε αποκλεισμό του άρθρου 8 του Ν 2289/1995. Έχοντας ως δεδομένη την παραπάνω διαπίστωση, θεωρείτε ότι κινούνται στο σωστό ρυθμιστικό πλαίσιο; Και αν όχι, τι θα προτεινάτε;
- 3.- Εκτιμάτε ότι τα οικονομικά οφέλη που θα αποκομίσετε από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υπερτερούν του επιχειρηματικού κινδύνου, δεδομένης της πολιτικής αστάθειας και της χρηματοπιστωτικής κρίσης που αντιμετωπίζει η χώρα;
- 4.- Ποιες θεωρείτε ότι θα είναι οι θετικές και ποιες οι αρνητικές συνέπειες από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην τοπική κοινωνία;
- 5.- Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν 4409/2016, αποτελεί καινοτομία στο πεδίο του δικαίου των υδρογονανθράκων για την ασφάλεια και την αντιμετώπιση της ρύπανσης από υπεράκτιες δραστηριότητες. Ωστόσο, η Κοινοτική Οδηγία παρέλειψε να ρυθμίσει ζητήματα αστικής ευθύνης των φορέων εκμετάλλευσης έναντι των ιδιωτών που θίγονται από τις υπεράκτιες εργασίες. Στα πλαίσια αυτά, σε περίπτωση ατυχήματος υπάρχει σχετική πρόβλεψη από την εταιρεία σας για άμεση αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημιάς και αποζημίωσης των πληγέντων;
- 6.- Πως αποτιμάτε τη συνεργασία σας με τους κρατικούς φορείς και την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος; Σε περίπτωση προκήρυξης νέου γύρου αδειοδοτήσεων και με βάση το ισχύον νομοθετικό καθεστώς, θα επιλέγατε μελλοντική δραστηριοποίηση στην ελληνική επικράτεια;

III.-Edison International S.p.A.

Ελένη Α. Καρακάση «Οικονομικές και νομικές πτυχές της εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα, με έμφαση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»

Dear participant,

The present interview is part of my diploma thesis entitled "Economic and legal aspects of the exploitation of hydrocarbons in Greece, with emphasis on the Region of Western Greece", within the framework of the postgraduate program «Law and Economics» of the University of Piraeus.

The following interview aims to evaluate the financial and legal aspects of the concession agreements signed between Hellenic Petroleum SA and Edison International S.p.A. to grant the right to explore and exploit hydrocarbons in the Gulf of Patras and Energean Oil and Gas-Energy Aegean SA Research and Production of Hydrocarbons for the granting of these rights to Katakolo marine area.

It is noted that the interview is addressed to the aforementioned partnerships, the Region of Western Greece and the Technical Chamber of Greece. Your cooperation will make a decisive contribution to the success of the research as it will answer questions arising from the in-depth study of the existing legal framework and administrative contracts.

At this point, I would like to make it clear that you will not be asked for any personal information about your participation.

Please, as the responses are justified for the safer collection of results and the proper assessment of the research framework.

For any questions or concerns, do not hesitate to contact me by e-mail at elenikarakasi08@gmail.com or by phone: 00306946840131

Thanks in advance for the cooperation,

Eleni A. Karakasi

1. - Based on domestic practice, the form of a contract chosen to grant exploration and exploitation rights to hydrocarbons is that of the lease. Do you consider that enrichment, as it can be expressed through the establishment of production distribution contracts, can help speed up the concession process and reduce business risk?
2. - The signed Patraikos and Katakolo administrative agreements incorporate mandatory rules which tend to be more favorable than the provisions of the basic legislation (N 2289/1995), such as the self-regulation of the tax liability of contractors through Article 14 of the Conventions, excluding Article 8 of Law 2289/1995. Given that finding, do you think they are moving into the right regulatory framework? And if not, what would you suggest?
3. - Do you consider that the economic benefits you will derive from the exploitation of deposits are outweighing the risk, given the political instability and the financial crisis facing the country?
4. - What do you think will be positive and what are the negative consequences of the exploitation of hydrocarbons in the local community?
5. - The incorporation of the Directive 2013/30 / EU into the Greek legal order with N 4409/2016 is an innovation in the field of hydrocarbon law for safety and pollution offshore pollution. However, the Community Directive has failed to regulate operators' liability issues vis-à-vis individuals affected by offshore operations. In this context, in the event of an accident, is your company provisioning for immediate remedying the environmental damage and compensating the injured?
6. - How do you value your cooperation with the state institutions and the Region of Western Greece? In the event of a new round of licensing and based on the current legal status, would you opt for future action in Greek territory?

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΦΟΡΕΩΝ

I. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος

II. Τεχνικό Επιμελητήριο Δυτικής Ελλάδος

1.- Με βάση την εγχώρια ακολουθούμενη πρακτική η μορφή σύμβασης που επιλέγεται για την παραχώρηση δικαιωμάτων έρευνας και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων είναι αυτή της μίσθωσης. Θεωρείτε ότι ο δικαιοϊκός εμπλουτισμός, όπως αυτός μπορεί να εκφραστεί με τη θεσμοθέτηση συμβάσεων διανομής παραγωγής, δύναται να συνδράμει στην ταχύτερη ολοκλήρωση των διαδικασιών παραχώρησης και να περιορίσει τον επιχειρηματικό κίνδυνο;

2.- Οι υπογραφείσες διοικητικές συμβάσεις Πατραϊκού και Κατάκολου ενσωματώνουν κανόνες αναγκαστικού δικαίου οι οποίοι τείνουν να είναι ευμενέστεροι από τις διατάξεις του βασικού νομοθετήματος (N 2289/1995), όπως για παράδειγμα η αυτοτελής ρύθμισης της φορολογικής υποχρέωσης των αναδόχων μέσω του άρθρου 14 των Συμβάσεων, σε αποκλεισμό του άρθρου 8 του N 2289/1995. Έχοντας ως δεδομένη την παραπάνω διαπίστωση, θεωρείτε ότι κινούνται στο σωστό ρυθμιστικό πλαίσιο; Και αν όχι, τι θα προτείνατε;

3.- Με βάση το φορολογικό πλαίσιο που διέπει την έρευνα και εκμετάλλευση υδρογονανθράκων «ο ανάδοχος υπόκειται σε ειδικό φόρο εισοδήματος με συντελεστή 20% που αναλογεί στο Δημόσιο και σε περιφερειακό φόρο με συντελεστή 5% που αναλογεί στην Περιφέρεια». Με ποιους τρόπους θα αξιοποιηθεί η είσπραξη του περιφερειακού φόρου;

4.- Ποιες θεωρείτε ότι θα είναι οι θετικές και ποιες οι αρνητικές συνέπειες από την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην τοπική κοινωνία;

5.- Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 2013/30/ΕΕ στην ελληνική έννομη τάξη με το N 4409/2016, αποτελεί καινοτομία στο πεδίο του δικαίου των υδρογονανθράκων για την ασφάλεια και την αντιμετώπιση της ρύπανσης από υπεράκτιες δραστηριότητες. Ωστόσο, η Κοινοτική Οδηγία παρέλειψε να ρυθμίσει ζητήματα αστικής ευθύνης των φορέων εκμετάλλευσης έναντι των ιδιωτών που θίγονται από τις υπεράκτιες εργασίες. Στα πλαίσια αυτά, θεωρείται ότι η σύσταση ενός ανεξάρτητου φορέα που θα επιλαμβάνεται των περιβαλλοντικών θεμάτων θα βοηθούσε στην κάλυψη των δικαίων κενών και στην αποφόρτιση των κρατικών φορέων;

6.- Πως αποτιμάτε τη συνεργασία σας με τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στις περιοχές του Πατραϊκού και Κατάκολου; Θεωρείτε ότι η εξωστρέφεια της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος επί ενεργειακών θεμάτων θα συμβάλει στη διαμόρφωση ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος; Και αν ναι, υπάρχει συγκεκριμένο σχέδιο από την Περιφέρεια;